ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

VARLIK YÖNETİM MODELLERİ VE TÜRKİYE'DE VARLIK YÖNETİM UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Abdurrahman ÖNAL

GAYRİMENKUL GELİŞTİRME VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ANKARA
2021

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

VARLIK YÖNETİM MODELLERİ VE TÜRKİYE'DE VARLIK YÖNETİM UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Abdurrahman ÖNAL

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Yeşim TANRIVERMİŞ

Sermaye hareketliliğinin serbestleşmesi ile küresel düzeyde yaşanan ekonomik problemler, sorunlu varlıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bankalar ve finansal piyasalar satacak varlık bulamazken sorunlu varlıklara karşılık ayırma zorunluluğu, ekonomik döngünün ihtiyaç duyduğu fonun doğru kaynaklarda kullanılamaması ile sistemin olumsuz yönde etkilenmesine yol açmaktadır. Bu durum, bankalarda ve/veya finansal kuruluşlarda oluşan sorunlu varlıkları belirli bir ödeme karşılığında satın alarak sektörün ihtiyaç duyduğu kaynak transferini sağlayan ve devraldığı sorunlu varlıkların yönetim ve tahsilatını yürüten varlık yönetim şirketlerini (VYŞ) ortaya çıkarmaktadır.

Ulusal ve uluslararası alanda VYŞ'lerinin faaliyet alanları incelenerek, finansal sorunların ortaya çıktığı dönemlerde, Türkiye'deki varlık yönetim şirketlerinin devralacağı sorunlu varlıkların yönetimini sağlıklı bir şekilde yürütebilecek sistemin oluşturulması, sektörün sürekli ve güçlü bir yapıya sahip olması istenmektedir. Ayrıca toplum gözünden VYŞ'leri ve VYŞ'lerinin piyasadan beklentilerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'dan izinli VYŞ'lerin KAP'tan indirilen faaliyet raporlarına istinaden üstlenmiş oldukları risk ölçüsü tespit edilerek ve performans hareketliliği genel olarak değerlendirilmiştir. Literatür taramasının yanında, mevzuatta taranarak varlık yönetim şirketlerinin üstlenmiş oldukları görevler ele alınarak farklı görüş ve önerilere yer verilmiştir. Ulusal ve uluslararası ölçüde VYŞ'lerin çalışma sistemleri incelenmiş ve varlık alış usulleri, alınan varlıkların fiyat belirleme usulleri, varlıkları satış usulleri ve varlıklar için ödeme usulleri karşılaştırılarak, Türkiye için önerilerde bulunulmuştur. Bireyler ve şirketler üzerinde iki yönlü anket yapılarak çalışma sistemi ve temel sorunları değerlendirilerek bazı öneriler geliştirilmiştir. Bireylerle ilgili olarak yapılan anket çalışmasına 183 katılımcı ve şirketlerle yapılan görüşmede ise yalnızca 10 şirket soruları cevaplamış olup, anket ve görüşme sonuçları tablo, grafik ve basit oranlar olarak sunulmuş ve elde edilen sonuçlar tartışılmıştır.

Anket ve görüşme sonucuna bağlı olarak hem finansal sistem, hem de toplum yönünden görünüşü değerlendirilmiştir. Ayrıca şirketlerin kaynak yönetimi ele alınarak, performans ve risk ölçümü ile daha tutarlı bir varlık yönetim modelinin geliştirilmesinin olanakları tartışılmıştır. VYŞ'lerinin tanıtımının yetersiz olduğu ve kamu kurum ve kuruluşlarının sorunlu varlık çözümlemede VYŞ'lerin sistemi hakkında yeter düzeyde bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Ulusal ve Uluslararası alanda faaliyet sürdüren VYŞ'ler çalışma sistemleri incelenerek mevcut durum analizi yapılmıştır. Bu bağlamda mevzuatta bir takım düzenlemelerin gerektiği tespit edilmiştir. Varlık yönetim şirketleri faaliyet konusunun sosyal medya ve dernekler aracılığı ile tanıtımının doğru bir şekilde yansıtılması gerekmektedir. Mevzuatta ise vergi sisteminde düzenleme getirilmesi gerektiği, tahsil harcı ve diğer harçlardan borçlu ve alacaklıların istisna tutulmaları gerektiği, tek düzen hesap planında varlık yönetim şirketleri için ayrı bir bölüm oluşturulması gerektiği, sermayesinin tamamı kamu idarelerine ait olan VYŞ'lerin özel şirketlere karşı rekabette üstün olduğundan, sınırlandırma uygulanması gerektiği, reel sektör firmalarının ve kamu kurumlarının tahsil edemediği alacakların önünün açılması gerektiği ve UYAP sisteminde gerekli altyapının oluşturulması hususunda önerilerde bulunulmuştur.

Kasım 2021, 267 sayfa

Anahtar Kelimeler: Varlık yönetimi, performans ölçümü, risk ölçümü, varlık yönetim şirketleri ve yönetim araçları.

ABSTRACT

Master's Thesis

EVALUATION OF ASSET MANAGEMENT APPROACHES AND ASSET MANAGEMENT PRACTICES IN TURKEY

Abdurrahman ÖNAL

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Real Estate Development and Management

Sepervisor: Assoc. Prof. Dr. Yeşim TANRIVERMİŞ

The liberalization of capital mobility and the economic problems experienced at the global level have led to the emergence of problematic assets. While banks and financial markets cannot find assets to sell, the need to allocate them for these problematic assets leads to a negative impact on the system for not using the funds needed by the economic cycle in the right resources. This situation induces the rising of asset management companies (AMS), which provide the resource transfer needed by the purchasing sector for a certain payment these problematic assets in banks and/or financial institutions then carry out the management and collection of the acquired problematic assets.

By examining the fields of activity of AMCs in the national and international arena, it is desired to establish a system that can carry out the management of the problematic assets acquired by the asset management companies in Turkey in times of financial problems, and to have a continuous and strong structure for the sector. In addition, it is aimed to determine from the perspective of the society the expectations of AMCs and their related market. Within the scope of the study, the risk measure assumed by the AMCs authorized by the BRSA according to their annual reports downloaded from the KAP was determined and their performance mobility was evaluated in general. In addition to the literature review, the duties undertaken by asset management companies have been addressed by scanning the legislation and different opinions and suggestions have been included. The operating systems of AMCs at the national and international levels have been examined and recommendations have been made for Turkey by comparing asset purchase methods, price determination procedures for purchased assets, sales procedures for assets and payment methods for assets. By conducting a two-way survey on individuals and companies, the operating system and basic problems were evaluated impartially and some suggestions were included. While 183 participants responded to the survey conducted on individuals, only 10 companies answered the interview questions and the presentation of the survey and interview results as tables, graphics and simple ratios was discussed.

According to the results of the survey and interviews, both the financial system and the view of the society were evaluated. In addition, by considering the resource management of companies, the possibilities of developing a more consistent asset management model with performance and risk measurement were discussed. As a conclusion in this study, the promotion of AMCs is insufficient and public institutions and organizations do not have sufficient knowledge about the system of AMCs in problematic assets management. The current situation analysis has been undertaken by examining the working systems of AMCs operating at the national and international levels. In this context, it has been determined that some regulations are required in the legislation. Asset management companies must accurately reflect the promotion of their field of activity through social media and associations. On the other hand, in the legislation, regulations should be introduced in the tax system, debtors and creditors should be exempted from collection fees and other fees, a separate section should be created for asset management companies in the uniform chart of accounts. Suggestions have been made about the need for receivables, the need for real sector companies and public institutions to pave the way for receivables that cannot be collected, and the establishment of the necessary infrastructure in the UYAP system.

November 2021, 267 page

Keyword: Asset management, performance measurement, risk measurement, asset management companies and management instruments

TEŞEKKÜR

Çalışmanın her aşamasında sabır, anlayış, deneyim ve bilgi birikimi ile katkı sağlayan ayrıca her satırını özenle irdeleyip yön veren değerli danışman hocam Doç. Dr. Yeşim TANRIVERMİŞ ve Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dekanı (Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı) Prof. Dr. Harun TANRIVERMİŞ'e, veri ve anket ve görüşme sorularının hazırlanmasında çalışmamda katkı sağlayan M. Esra KORKMAZARSLAN, Toygun ATASOY, Abdurrahman TURSUN, Sinan GÜNEŞ, Rodrigue BAZAME'ye düzen ve yazım bakımından her satırını özenle okuyup yardımlarını esirgemeyen MSc Buket Gülsüm ÜLGER ve Dr. İrfan PAKSOY'a ve Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı'nda eğitim sürecim boyunca derin bilgi birikimlerinden faydalandığım tüm hocalarıma ve asistan arkadaşlara teşekkürü borç bilirim.

Eğitim sürecim başladığı andan itibaren beni yalnız bırakmayan ve desteğini esirgemeyen sevgili eşim Nuran KARATAŞ ÖNAL'a, telafisi mümkün olmayan ve gelişim sürecinin en güzel zamanlarını çaldığım, henüz üç yaşında olmasına rağmen çalışmama alışan ve beni her gördüğünde "babacığım bende seninle beraber ders çalışabilir miyim?" sorusunu yönelten biricik kızım Bilge ÖNAL'a ve yine kendilerine vakit ayıramadığım ancak son aşamaya kadar sabırla bekleyen babam Murat ÖNAL, sevgili kardeşlerim Burhan ÖNAL ve Fevzi ÖNAL'a teşekkürlerimi sunar, kendilerini sevgi ve şefkatle anarım. Ayrıca çalışma sürecimde manevi desteklerini esirgemeyen kuzenim Ali ÖNAL, okul arkadaşım İpek İNANLI, mesai arkadaşım Ayça AYGÜN, kurum arkadaşlarımdan Ahmet ÖNGÖN ve Müslüm SARI'ya teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmayı; yaşamını büyük bir engelle sürdüren kardeşim Umut ÖNAL, kendini geliştirmeyi seven hayata hep pozitif bakan ve benim de kendimi geliştirmemi isteyen, mücadele kaynağım rahmetli annem Samiye Hatun ÖNAL ve rahmetli amcam Abdullah ÖNAL'a ithaf ediyorum.

Abdurrahman ÖNAL
Ankara, Kasım 2021

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI
ETİK ..... **i**
ÖZET ..... **ii**
ABSTRACT ..... **iii**
TEŞEKKÜR ..... **iv**
KISALTMALAR DİZİNİ ..... **viii**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **xii**
ÇİZELGELER DİZİNİ ..... **xiv**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Araştırmanın Önemi ve Amacı **1**
1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları **4**
1.3 Literatür Özeti **7**
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **26**
2.1 Kredi Kavramı **26**
2.2 Kredi Türleri **28**
2.3 Kredi Unsurları ve İşlevleri **31**
2.4 Kredilendirme İlkeleri, Süreci ve Fonksiyonları **33**
2.5 Bankacılık Sektöründe Ortaya Çıkması Muhtemel Riskler ve Varlık Yönetim Şirketlerinde Risklerin Yeri **41**
3. SORUNLU KREDİLER, ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ VE SORUNLU KREDİLERİN YÖNETİMİ **53**
3.1 Sorunlu Krediler ve Sorunlu Varlık Arasındaki Ayrım **53**
3.2 Sorunlu Kredilerin Ortaya Çıkış Nedenleri **56**
3.2.1 Kredi kullanmadan önce ortaya çıkan sorunlu krediler **57**
3.2.2 Finansal krizlerden kaynaklı ortaya çıkan sorunlu krediler **60**
3.2.3 Kredilendirme sürecinden kaynaklı ortaya çıkan sorunlu krediler **62**
3.2.4 Kredilendirme sonrası ortaya çıkan nedenler **65**
3.3 Sorunlu Kredilerin Çözümüne Yönelik Yaklaşımlar **66**
3.3.1 Londra yaklaşımı **67**
3.3.2 İstanbul yaklaşımı **69**
3.3.3 Anadolu yaklaşımı **71**
3.4 Sorunlu Kredilerin Etkileri **75**

3.5 Sorunlu Varlıkların Bankaya Maliyeti 81

3.6 Sorunlu Kredilerin Çözümleme Yöntemleri ve Sorunlu Varlıkların Varlık Yönetim Şirketlerine Devredilme Süreci 84

3.6.1 Karşılık ayrılması 86

3.6.2 Müşteri ile ilişkileri sonucu sorunlu kredilerin yeniden yapılandırılması yoluna gidilmesi 88

3.6.3 Ortaya çıkan sorunlu alacaklar için yeniden teminatlandırma ve ek sermaye talebinde bulunulması 90

3.6.4 Alacakların tahsilat süresine başlanması 91

3.6.5 Teminatların paraya çevrilmesi 95

3.6.6 Sorunlu alacakların varlık yönetim şirketlerine devredilmesi 98

4. VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİ 100

4.1 Varlık Yönetim Şirketlerinin Tanımı ve Ortaya Çıkışı 100

4.2 Varlık Yönetim Şirketlerinin Önemi ve Türleri 103

4.3 Varlık Yönetim Şirketlerinde Çalışma Sistemleri 111

4.4 Varlık Yönetim Şirketlerinin Temel İşlevleri, Amaçları ve Politikaları 114

4.5 Varlık Yönetim Şirketlerinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri 124

4.6 Varlık Yönetim Şirketleri Tarafından Devir Alınan Varlıklar, Fiyatlaması ve Tahsili 127

4.7 Varlık Yönetim Şirketlerinin Faaliyet Gösterdikleri Alanlar ve Yürüttükleri Fonksiyonlar 131

4.8 Varlık Yönetim Şirketlerinin Finansal Kaynak Şirketleri ile Karşılaştırılması . 133

5. TÜRKİYE'DE VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİ VE ÇEŞİTLİ ÜLKELERLE KARŞILAŞTIRILMASI 134

5.1 Türkiye 134

5.2 Dünyada Varlık Yönetim Şirketleri 154

5.2.1 Malezya 154

5.2.2 Güney Kore 159

5.2.3 Tayland 173

5.2.4 Endonezya 181

5.2.5 Meksika 184

5.2.6 Brezilya 190

5.2.7 Amerika Birleşik Devletleri 195

5.3 Ulusal ve Uluslararası Karşılaştırma 204

6. TÜRKİYE'DE VARLIK YÖNETİM UYGULAMALARININ ANALİZİNE YÖNELİK OLARAK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME VE ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 212

6.1 Birey ve/veya Şirketler ile Yapılan Anket Çalışmasından Elde Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi 212

6.2 Varlık Yönetim Şirketleri ile Yapılan Derinlemesine Görüşmeden Elde Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi 216

7. SONUÇ VE ÖNERİLER 230

KAYNAKLAR 236

EKLER 246

EK 1: Yapılacak Araştırma Kapsamında Kullanılacak Kredi Kullanan Birey ve/veya Şirket Bilgi Anket Formu 247

EK 2: Yapılacak Araştırma Kapsamında Kullanılacak Varlık Yönetim Şirketleri ile Yapılandırılmış Soru Formuyla Derinlemesine Görüşme Formu 253

EK 3: Türkiye'de ve Dünya'da (Malezya, Güney Kore, Tayland, Endonezya, Meksika, Brezilya ve ABD) Varlık Yönetim Şirketlerinin Uygulama Modeller 264

EK 3: Türkiye'de ve Dünya'da (Malezya, Güney Kore, Tayland, Endonezya, Meksika, Brezilya ve ABD) Varlık Yönetim Şirketlerinin Uygulama Modeller 265

ÖZGEÇMİŞ 267

KISALTMALAR DİZİNİ

AAOIFI	İslami Finansal Kuruluşlar için Muhasebe ve Denetim Örgütü
AATUHAK	Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABK	Alacak Banka Konsorsiyumu
ALA	Varlık Tasfiye Anlaşması – Asset Liquidation Agreement
AMC	Varlık Yönetim Şirketi – Asset Management Company
AMI	Varlık Yönetim Yatırımı – Asset Management Investment
AMU	Varlık Yönetim Birimi – Asset Management Unit
A.Ş.	Anonim Şirketi
BCA	Allgemeine Oesterreichische Boden Credit-Anstalt
BCB	Brezilya Merkez Bankası – Banco Central do Brasil
BDDK	Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu
BİST	Borsa İstanbul
BRU	Banka Yeniden Yapılandırma Birimi – Bank Restructuring Unit
BNM	Malezya Merkez Bankası – Bank Nagara Malasia
BOM	Meksika Merkez Bankası – Bank of Mexico
BoT	Tayland Merkez Bankası – Bank of Thailand
BSMV	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
CDR	Realizasyon Konsorsiyumu – French Consortium de Realization
CDRC	Kurumsal Borç Yeniden Yapılandırma Komitesi – Corporate Debt Restructuring Committee
CDRAC	Kurumsal Borç Yeniden Yapılandırma Danışma Komitesi – Corporate Debt Restructuring Advisory Committee
CFC	Federal Rekabet Ofisi – The Federal Competition Bureau
CHAMC	Çin Varlık Yönetim Şirketi – China Asset Management Corporation
CNBV	Bankacılık Gözetim Ulusal Komisyonu – The Nartional Banking and Securitties Commission
CRA	Yeniden Yapılandırma Anlaşması – Corporate Restructuring Agreement

CRC	Kurumsal Yeniden Yapılandırma Kurumları – Corporate Restructuring Company
CRCC	Şirket Yeniden Yapılandırma Koordinasyon Komitesi – Corporate Restructuring Coordination Committee
CRV	Şirket Yeniden Yapılandırma Araçları – Corporate Restructuring Vehicles
Danaharta	Malezya Varlık Yönetim Şirketi – Pengurusan Danaharta Nasional Berhad
Danamodal	Danamodal Nasional Berhad
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
FDIC	Amerikan Federal Mevduat Sigortası – Federal Deposit Insurance Corporation
FIDF	Finansal Kurumlar Geliştirme Fonu – Financial Institutions Development Fund
FOBAPROA	Meksika Mevduat Sigorta Fonu – Fund for The Protection Bank Saving Agency
FRA	Finansal Sektörü Yeniden Yapılandırma – Financial Sector Restructuring Agency
FRAC	Finansal Yeniden Yapılandırma Danışma Komitesi – The Financial Restructuring Advisory Committee
FSC	Finansal Denetim Komisyonu – Financial Supervisory Commission
FSLIC	Federal Tasarruf ve Kredi Sigorta Kuruluşu – Federal Savings and Loan Insurance Corporation
FSS	Finansal Gözetim Kurumu – Financial Supervisory Service
FÜDK	Finans Üretim Danışma Kurulu
FYYP	Finansal Yeniden Yapılandırma Programı
FYYÇA	Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HLAC	Konut Kredisi Yönetim Kuruluşu – Housing Loan Adminstration Corporation
IBRA	Endonezya Banka Yeniden Yapılandırma Örgütü – Indonesian Bank Restructuring Agency
IMF	Uluslararası Para Fonu – International Monetary Fund
IFC	Uluslararası Finans Kurumu – International Finance Corporation

INDRA	Endonezya Borç Yeniden Yapılandırma Kurumu – Indonesian Debt Restructuring Agency
IPABE	Banka Tasarruflarını Koruma Kurumu – The Istitute for the Protection of Savings
ISB	Sigorta Gözetim Kurulu – Insurance Supervisory Board
KAMCO	Kore Varlık Yönetim Kuruluşu – Korea Asset Management Corporation
KAP	Kamu Aydınlatma Platformu
KDIC	Kore Mevduat Sigorta Kurumu – Korea Deposit Insurance Corporation
KDV	Katma Değer Vergisi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KKDF	Kaynak Kullanım Destekleme Fonu
KV	Kurumlar Vergisi
M&A	Devir ve Birleşme – Mergers and Acquisitions
NAFTA	Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması – a North American Free Trade Agreement
NEAC	Ulusal Ekonomi Eylem Konseyi
NERP	Ulusal Ekonomi Düzeltme Programı
NPV	Net Bugünkü Değer – Net Present Value
NSA	Banka Dışı Kurumlar Gözetim Kuruluşu – Non-bank Supervisory Authority
OBS	Banka Gözetim Dairesi – Office of Bank Supervision
OSB	Organize sanayi Bölgesi
PBoC	Çin Halk Bankası – People's Republic of China
PROER	Ulusal Mali Sistemin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi için Teşvik Programı (özel bankalar için)
PROES	Ulusal Mali Sistemin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi için Teşvik Programı (kamu bankalar için)
RALA	Bölgesel Varlık Tasfiye Anlaşmaları – Regional Asset Liquidation Agreement
RCC	Çözüm ve Tahsilat Bankası – Resolution and Collection Bank Corporation
RAET	Geçici Özel Yönetim Rejimi – Temporary Special Administration Regime

RTC	Çözüm Tröst Kuruluşu – Resolution Trust Corporation
SAMDA	Özel Firmalarla Anlaşmalar – Standart Asset Management and Disposition Agreements
SPC	Özel Amaçlı Şirketler – Special Purpose Company
SSB	Menkul Kıymetler Gözetim Kurulu – Securities Supervisory Board
TAMC	Tayland Varlık Yönetim Kuruluşu – Thai Asset Management Corporation
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
THP	Tekdüzen Hesap Planı
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TL	Türk Lirası
TMSF	Türk Mevduat Sigorta Fonu
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu
TKBB	Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TTK	Türk Ticaret Kanunu
UCABE	Banka ve İşletmeler Arasında Koordinasyon Birimi – Unit for Corporate Loans
UBABE	Banka-Şirket Anlaşmalarını Koordinasyonu – Coordinating Unit for Bank-Enterprise Agrement
USD	Amerikan Doları – United States Dolar
VDMK	Varlığa Dayalı Menkul Kıymet
VYŞ	Varlık Yönetim Şirketleri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1 Varlık yönetim hiyerarşi şeması 23
Şekil 1.2 Varlık yönetim şirketlerinin portföy yönetim sınıflaması 25
Şekil 2.1 Türk bankacılık sisteminde kredi türlerinin gelişimi (Milyar TL) 37
Şekil 2.2 Türk bankacılık sisteminde KOBİ kredilerinin gelişimi (Milyar TL) 38
Şekil 2.3 Türk bankacılık sisteminde tüketici kredileri ve bireysel kredi kartlarının gelişimi (Milyar TL) 39
Şekil 2.4 Türk bankacılık sisteminde takipteki krediler (Milyar TL) 39
Şekil 2.5 Türk bankacılık sisteminde özel karşılıklar değişimi (Milyon TL) 40
Şekil 3.1 Finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları aylık raporu bağıtlanan sektör dağılımları (Ekim 2019 – Aralık 2020) 73
Şekil 3.2 Finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları aylık raporu bağıtlanan bölge bazlı dağılım (Ekim 2019 – Aralık 2020) 74
Şekil 3.3 2012-2020 takibe alınan kredi durumu 77
Şekil 3.4 USDTRY kur göstergesi 78
Şekil 3.5 BİST teknik grafik USDTRY cinsinden 79
Şekil 3.6 Türkiye bankacılık sektörü aktif karlılığı (%) 83
Şekil 3.7 Türk bankacılık sektöründe özkaynak karlılığı (%) 84
Şekil 4.1 Varlık yönetim şirketleri türleri 106
Şekil 6.1 Devrolan borcun pazarlık yapma hakkının kullanımı 213
Şekil 6.2 Varlık yönetim şirketlerinin borcu devrolan bireye karşı yaklaşımı 213
Şekil 6.3 Borcun kapandığına dair bankanın bilgilendirilmesi 214
Şekil 6.4 Başka masraflardan sorumlu olduğunun bilgilendirilmesi 214
Şekil 6.5 Vergi, resim ve harçların süresiz olması borçları ödenebilir hale getirecektir 215
Şekil 6.6 Katılımcıların yaş ortalaması 217
Şekil 6.7 Katılımcıların mesleki deneyimi 217
Şekil 6.8 Reel sektör firmalarının ve kamu kurumlarının sorunlu alacaklarının devri 218
Şekil 6.9 Tamamı kamu destekli VYŞ'ler piyasayı olumsuz yönde etkilemektedir. 218
Şekil 6.10 Teminat değerinin tahsilata etkisi 219
Şekil 6.11 Vergilendirme ve harç durumu 219
Şekil 6.12 Canlı varlıkların satışının gerekliliği 220
Şekil 6.13 Tek düzen hesap planında ayrı yerin olması 221
Şekil 6.14 Yönetmelikle borçluları aramada sınırlama getirilmesi 221

Şekil 6.15 Sermaye yapılanması bakımından olması gereken VYŞ'leri 222
Şekil 6.16 Devralınan sorunlu varlıklarda yeniden yapılandırma uygulaması 222
Şekil 6.17 Alacaklar için alınan önlemler 223
Şekil 6.18 İpotekli gayrimenkul devri gerçekleşen şirket durumu 223
Şekil 6.19 Devri gerçekleşen gayrimenkullerin diğer varlıklar içindeki payı 224
Şekil 6.20 Borcu devrolan bireylerin yaş aralıkları 225
Şekil 6.21 Vergi, resim ve harç istisnası biten şirketlerin yeniden şirket kurmasının doğruluğu 226
Şekil 6.22 Borcun kapatıldığını bankaya bildiren VYŞ'leri 226
Şekil 6.23 Devri gerçekleşen varlıklardan nakde dönüştürme süresi daha uzun olan .. 227

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1 Kredi türleri ve sınıfları 29
Çizelge 2.2 Varlık yönetim şirketlerinin (KAP)'ndan alınan faaliyet raporlarına bağlı olarak hazırlanan kredi riski (TL) 44
Çizelge 2.3 Varlık yönetim şirketlerinin (KAP)'ndan alınan faaliyet raporlarına bağlı olarak hazırlanan likidite riskini (TL) 46
Çizelge 2.4 Varlık yönetim şirketlerinin (KAP)'ndan alınan faaliyet raporlarına bağlı olarak hazırlanan kur riski 49
Çizelge 2.5 Varlık yönetim şirketlerinin (KAP)'dan alınan faaliyet raporlarına bağlı olarak hazırlanan faiz oranı riskini (TL) 52

1. GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Önemi ve Amacı

1929 yılında yaşanan finansal problemlerle beraber, 1930'lu yılların başlarında ilk olarak Avusturya'da Varlık Yönetim Şirketleri (VYŞ)'leri faaliyete girdikleri bilinmektedir. ABD'de 1970 ile 1980 dönemlerinde yaşanan finansal problemlerde sorunlu varlıkların ortaya çıkması ile bu varlıkların yönetimini sağlayacak kuruluşların piyasada yer almasına neden olmuştur (Selimler 2006, Erkan 2015).

1980'li yıllarda sermaye hareketliliğinin serbestleşmesi, teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi ile iletişimin de gelişip güçlenmesine bağlı olarak bankacılık sektörünün de hızlı bir şekilde büyümesine neden olmuştur. Bankacılık sektörü ile reel piyasanın sürekli etkileşim halinde olduğunu ve bunun yanında bankacılık sektörünün gelişmesi ile kredi hacminde gözlemlenen gelişmenin arkasında sorunlu varlıkların da büyük bir problem olarak ortaya çıktığı bilinmektedir (Şakar 2004).

Türkiye'de bankacılık sektörünün karlı bir yol izlemesi ile banka sayısının da yükselişe geçmesini sağlamıştır. Türkiye'deki banka sayısı 1999 yılında 81 adet, 2000 yılında 82 adet ve 2001 yılında 61 adet olarak gözlemlenmektedir. 2000 Kasım ve 2001 Şubat dönemlerinde yaşanan kriz ile beraber bankacılık sektörünün yapılandırılmasına ihtiyaç duyulmuştur. 2001 yılından 2006 yılına gelindiğinde banka sayısındaki azalma dikkat çekmektedir. Ticari banka sayısı 34 kamu ve özel sermayeli banka sayısı 20 olmuş, Faaliyetlerine son verilen bankalar varlıkları ile beraber Türk Mevduat Sigorta Fonu (TMSF)'na devri gerçekleştirilmiştir. Devri gerçekleşen bankalar finansal, operasyonel ve yapısal açıdan değişiklikler yapılmıştır (Biçim 2010).

Küresel düzeyde yaşanan ekonomik problemlerle beraber sorunlu varlıkların doğuşu ve bankalar, satacak varlık dahi bulamazken sorunlu varlıklara karşılık ayırma zorunluluğu, ekonominin daha çok sıkışmasına ve finansal problemlerin büyümesine neden olmaktadır. Bu durum bankalarda ve/veya finansal kuruluşlarda oluşan sorunlu varlıkları

belirli bir ödeme karşılığında satın alan varlık yönetim şirketlerini ortaya çıkarmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ve Türkiye'de varlık yönetimi yaklaşımları arasında önemli farklılıkların olduğu ve doğal olarak bu yaklaşım farklılığının şirketlerin yapılarının da farklılık göstermesine neden olduğu bilinmektedir. Bu bakımdan çalışmada birçok ülkede finansal kurumlar, sosyal güvenlik kurumları, yerel yönetimler, gayrimenkul ve inşaat şirketleri başta olmak üzere ilgili kurumların taşınmaz ve taşınır varlıklarının yönetiminde varlık yönetim modelleri ve kaynakların etkin kullanımında varlık yönetim yaklaşımlarının önemi açıklanmış, Türkiye'de varlık yönetim şirketlerinin mevzuat ve uygulama yönlerinden farklılaşma nedenleri irdelenmiş, bankalar ve faktöring gibi finansal kuruluşların sorunlu varlık haline gelmiş alacaklarını satın alan ve böylece tahsil edemeyen alacaklardan ötürü karşılık ayrılması zorunluluğunun azalması ve kreditörlerin finans yükünden kurtarılması olanakları değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra kreditörler, bilanço kalemlerinde yer alan sorunlu alacakların yaratmış olduğu aktif dengesini bozan yapıdan temizlenerek bilanço kalemlerinin makyajlanmasını ve dönem sonunda temiz bir faaliyet raporu ile kamuoyuna sunulmasının yanı sıra bu sorunlu varlıkların tahsil edilememesinin neden olduğu diğer maliyet unsurundan da kurtarılmış olacaktır.

Kredilerin geri ödenmeme durumları incelendiğinde, bireylerin ve/veya şirketlerin, bankalardan veya diğer finansal kuruluşlardan edinmiş oldukları borçlanma araçlarını yanlış kullanmalarından ya da finansal krizlerden kaynaklı ortaya çıktığı gözlemlenebilmektedir. Bankalarda, yaşanma ihtimali olan bu olumsuz duruma karşılık olarak borçlanma maliyetlerini yükselterek, kredi kullanımına yönelecek olan müşterilerinin oranlarında azaltmaya yönelik faaliyetler sergilenmektedir. Ancak şirketler için öz kaynağın maliyeti yabancı kaynak maliyetinden daha yüksek olduğu düşüncesi ile kuruluşlar kredi kullanmaktan vazgeçmemektedir. Şirketlerin söz konusu borçlanma maliyetlerine bağlı olarak, kredilerini geri ödeyememesi gibi bir durumun yaşanmasına yol açmakla beraber, bankalarda sorunlu alacakların doğmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra bireylerde ise; tüketici, taşıt ve gayrimenkule bağlı olarak kredi kullanımları gözlemlenmekte, gayrimenkul alımı ile gerçekleştirilen borçlanmalar neticesinde, söz konusu dönemde ekonomik krizden kaynaklı, gayrimenkul değerlerinde yaşanan düşüş ya da değer artışlarındaki azalmaya bağlı olarak bireyin ödeme alışkanlıklarını terk etmesi de bankalarda sorunlu varlıkların ortaya çıkmasına neden

olmaktadır. Söz konusu sorunlu alacaklar VYŞ'leri tarafından devralınmakta ve daha sonra tahsilat işlemine gidilmektedir. Güney Kore, Malezya, Tayland, Endonezya, Meksika, Brezilya ve ABD incelendiğinde, VYŞ'lerinin üstlenmiş olduğu görevler farklılık gösterdikleri gözlemlenebilmektedir.

VYŞ'ler, finansal kuruluşlar bünyesinde yer alan ve borçlunun ödeme kabiliyetinin bulunmadığı ya da kısmen bulunduğu veya tahsil edilecek varlığın ödeme gününden ileri bir tarihte tahsilatının sağlanabileceği ve tüm bu olumsuz durumlara karşın, tahsilat imkânı az olan ancak varlıkları para eden şirketlerin borçlarını, bankalara oranla daha ekonomik bir değer ile satın alarak bankalara kaynak transferi sağladıkları ve ardından devralmış olduğu varlıkların yönetimini veya söz konusu varlıkların tahsilatını sağlama odaklı programlar izlenmektedir.

Araştırma kapsamında; VYŞ'lerinin piyasadaki hareketliliğine bağlı olarak bankalardan devralmış oldukları sorunlu varlıkların hangi yöntemlerle yönetiminin sağlandığı ve varlıkların ne kadar hızlı nakde çevirdiklerine ilişkin inceleme ve değerlendirme yapılması yoluna gidilmiştir. Çalışma kapsamında mevcut varlık yönetimi şirketlerinin üstlenmiş oldukları görevler ve faaliyet alanlarına ilişkin risk ölçüsü tespit edilmiş ve performans hareketliliği genel olarak değerlendirilmiştir. Burada amaç Türkiye'de yaşanması muhtemel olan finansal sorunların ortaya çıkacağı dönemlerde, varlık yönetim şirketlerinin alacağı sorunlu varlıklar ve bu sorunlu varlıklar karşısında faaliyetlerini sürdürmede devamlılığı sağlayarak, sektör içerisinde güçlü bir sisteme sahip olunması hususunda çalışma yürütülmesi hedeflenmiştir.

Çalışmada varlık yönetimi yaklaşımları ve modelleri incelenmiş ve Türkiye'de varlık yönetimi işletmelerinin mevcut durumu ve yeniden yapılandırılması olanakları değerlendirilmiştir. Birçok ülkede VYŞ'leri sadece bankaların sorunlu varlıklarına (kötü varlık) değil, aynı zamanda iyi varlık olarak nitelendirilen (hisse senedi, gelir ortaklığı senedi, kira ve gayrimenkul sertifikası, portföy, yatırım ve finansal planlama danışmanlığı gibi) alanlarda da faaliyette bulundukları gözlenmektedir. Üstlenmiş oldukları görevleri bakımından varlık yönetimi şirketlerinin toplum algısında birçok ülkede Türkiye'ye oranla pozitif olduğu dikkati çekmektedir. Türkiye'de VYŞ'lerinin

faaliyet alanlarının mevzuat ile birçok ülkeden daha sınırlı tutulduğu, şirketlerin özel sektör kurumlarının varlıklarının yönetimi ve borç idaresi yanında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) ile bankaların sorunlu varlıklarının ihale yoluyla devir alınması ve borçların tasfiyesi alanında görev aldıkları görülmektedir. Ayrıca sorunlu varlıkları devralan varlık yönetim şirketlerinin performans ve risk ölçümü ile vergi ve diğer sorunlarının analizi katılımcı bir yaklaşım ile ortaya konulacak ve varlık yönetim şirketlerinin çalışma sistemi ve temel sorunlarının analizine dayalı olarak politika geliştirme ve temel sorunların çözüm önerilerinin ortaya konulması mümkün olmuştur.

1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Bankalar yaşam süreçleri boyunca çeşitli riskleri üstlenmektedirler. Bu riskler ile beraber kredi riski olarak da bilinen geri ödememe riski sorunlu varlıkların ortaya çıkmasına ve söz konusu varlıkların bankalar için gerçek anlamda sorunlu birer varlık haline dönüşmesine neden olmaktadır. Türk bankaları bünyelerinde yer alan sorunlu varlıkları iç sistemlerinde çözümleme yoluna gitmişlerdir, ancak krizle beraber sorunlu varlıklarda gözlemlenen artış bankaların bu durumda iç sistemde çözülemeyecek bir hal almıştır. Sorunlu varlıkların artış göstermesi ile beraber bankalar için maliyet unsurunun artmasına aynı zamanda asıl görevi olan bankacılık faaliyetlerini yerine getirmekte sorun yaşamaktadırlar.

Araştırmada kaynak araştırması, ikincil veriler ile varlık yönetimi şirketleri ile yapılandırılmış soru formuyla derinliğine görüşme ve sivil ve kamu kurumlarının uzmanları ile yapılan anket çalışmasının sonuçları kullanılarak varlık yönetimi şirketlerinin dünyada ve Türkiye'de gelişimi ve mevcut durum analizi yapılmıştır. Özellikle Türkiye'de varlık yönetimi şirketlerinin çalışma alanları ve bu çalışmaların çoğunluğunu sorunlu varlıkların oluşturma nedenleri incelenmiştir. Kaynak araştırması ile varlık yönetim ve örgütlerine ilişkin olarak yapılmış çalışmalar ve sorunlu alacakların devri konusundaki çalışmaların değerlendirilmesi yapılmıştır. Bankacılık alanında önem taşıyan temel kavramlar, sorunlu varlıklar ve VYŞ'leri ayrıntılı biçimde irdelenmiş ve farklı ülkelerde faaliyet sürdüren varlık yönetim şirketlerinin uygulamaları açıklamıştır. Türkiye'de faaliyet sürdüren varlık yönetim şirketlerinin mevzuatı ve uygulamaları

incelenmiş ve uygulama sorunları değerlendirilmiştir. Uygulama ile mevzuatın çeliştiği veya yetersiz kaldığı hususlar saptanmış ve kamu kaynakları kullanılarak VYŞ'leri ile aynı varlıklar üzerinde alım satım işlemlerine gidilmesinin etkileri tartışılmıştır.

Çalışma kapsamında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'ndan izinli aktif 18 adet VYŞ'nin genel olarak incelenmesi ve ikinci aşamada bu şirketlerin performans ve risk ölçümleri için Kamu Aydınlatma Platformu (KAP) tarafından ilan edilen konsolide bilanço ve diğer mali dokümanları kullanılmıştır. Şirket faaliyet raporlarında yer alan alt kalemler incelenecek ve değerlendirme yapılmıştır. BDDK'dan izinli aktif olan şirketlerin tamamının merkezi İstanbul'da bulunmakta olup, bu şirketlerin orta ve üst kademe yöneticileri ve uzmanları ile derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak mevcut durum analizi ve sorun tanımlama amaçlı verilerin toplanması ve katılımcı bir yaklaşım ile politika geliştirme çalışmasının yapılması hedeflenmektedir. Faaliyetlerini sürdüren VYŞ'leri ile yeter sayıda bireye ulaşılabilmesi durumunda bankalardan sorunlu alacakları devir olunan tüketicilerden seçilmiş örneklem grubu üzerinden yapılan anket çalışması ile iki yönlü yüz yüze yapılması mümkün kılınmıştır. Ayrıca varlık yönetimi ile ilgili dernek ve diğer meslek örgütlerinin yönetici ile de derinlemesine görüşme yapılması sağlanmıştır. Anket ve görüşme sonuçlarının; çizelge, grafik ve basit oranlar olarak sunumu ve sonuçların değerlendirilmesi yapılmıştır. Anket ve derinlemesine görüşme çalışmalarının sonucunda varlık yönetim şirketlerinin hem finansal sistem, hem de toplum yönünden görünüşü değerlendirilmiş, şirketlerin kaynak yönetimi irdelenmiş, performans ve risk ölçümü ile daha tutarlı bir varlık yönetimi modelinin geliştirilme olanakları tartışılmıştır.

Araştırma sonuçları yedi bölümde özetlenmiş olup, giriş bölümünde; araştırma konusunun önemi, amacı, kapsamı ve sınırları, daha önce yapılmış çalışmaların özet bilgileri ve yapılan çalışmanın literatüre katkısına değinilmiştir. İkinci bölümde; kredi kavramı, sorunlu kredi ve kredi riski ve varlık yönetim şirketlerinin tanımları yapılmıştır. Kredi kavramı Türk Dil Kurumu (TDK)'na, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'na ve karşılıklar yönetmeliğine göre ayrıntılı bir şekilde açıklaması yapılmıştır. Üçüncü bölümde sorunlu kredilerin ortaya çıkış sebepleri ve sorunlu kredilerin yönetimine değinilmiştir. Bu kapsamda sorunlu kredilerin ortaya çıkış

sebeplerinden ayrıntılı bir şekilde açıklaması yapıldıktan sonra sorunlu kredilerin çözümüne yönelik yaklaşımlar, sorunlu kredilerin etkileri, bankaya maliyetine değinilerek sorunlu varlıkların çözümlüme yönetiminde izlenen yöntemler literatürden yararlanılarak ayrıntılı bir şekilde açıklaması yapılmıştır. Dördüncü bölümde; VYŞ'lerinin tarihsel süreci, önemi, türleri, çalışma prensipleri, faaliyet gösterdiği alanlar ve temel işlevlerinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda varlık yönetim şirketlerinin bankalardan devir almış oldukları varlıklardan bu varlıkların fiyatlamasından ve tahsilinden bahsedilmiştir. Bunun yanında VYŞ'lerinin amaç ve politikalarından, yürüttüğü fonksiyonlardan ve VYŞ'lerinin olumlu ve olumsuz yönlerinin yanı sıra diğer finansal kaynak şirketleri ile karşılaştırılması yapılmıştır.

Araştırmanın beşinci bölümünde; Türkiye'de faaliyet sürdüren varlık yönetim şirketlerinin kuruluş süreci, amaçları, muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi, yasal dayanakları ve özellikle ilgili yönetmelik ile ilgili olarak ayrıntılı açıklama yapılmanın yanı sıra Malezya, Güney Kore, Tayland, Endonezya, Meksika, Brezilya ve ABD'de yaşanan finansal krizler ve bu krizlerin ortaya çıkarmış olduğu VYŞ'lerinin üstlenmiş olduğu görev ve sorumluluklar yürüttüğü fonksiyonlar ve yapmış olduğu faaliyetler ayrıntılı bir şekilde ele alınmakla birlikte Türkiye ile karşılaştırması yapılarak farklılar ve Türkiye için uygulanması gerekenler hususunda önerilere yer verilmektedir. Altıncı bölümde; varlık yönetim modelleri ve Türkiye'de varlık yönetim uygulamalarının değerlendirilmesi konusunda yapılan anket ve derinlemesine görüşme çalışmasının borçlu taraf olan birey ve/veya şirketlerin vermiş olduğu cevapların analizi yapılmış olup, aynı zamanda bankalardan sorunlu varlıkları devralan varlık yönetim şirketlerine yönlendirilen sorula verilen cevaplara istinaden gerekli inceleme ve analiz yapılmıştır. Yedinci bölüm olan sonuç bölümünde ise dünyada seçilmiş ülkelerde (Malezya, Güney Kore, Tayland, Endonezya, Meksika, Brezilya ve ABD) ve Türkiye'de kaynak araştırması ve ikincil verilerin değerlendirilmesine dayalı sonuçlar, borçlu taraf olan birey ve/veya şirketler ile sorunlu varlıkları devralan varlık yönetim şirketlerinin yöneticilerine uygulanan anketin sonuçları birlikte değerlendirilerek genelleme yapılması yoluna gidilmiş, temel sorun alanlarının katılımcı bir yaklaşımla tespiti yapılmış ve Türkiye ekonomisinde VKŞ'ler için genel öneriler sıralanmıştır.

1.3 Literatür Özeti

VYŞ'ler ile ilgili çalışmalar dört kategoride ele alınmıştır. İlk olarak sorunlu varlıkların devri, varlıkların yönetimi, yeniden yapılandırma, devredilen varlıkların fiyatlama politikası gibi konular ele alınmış ve bu kategoride; Duvan, Redway, Sipahi, Fung, Tahtakılıç, Şakar, Ingves, Selimler, Straw, Inoguchi, Babuşçu ve Hazar, Erkan, Byrne, Bigeç, Blazsek, Yavuz, Çelik, Acur, Bahadır ve Yurdal'ın katkı sağladıkları tespit edilmiştir. İkinci olarak katılım bankalarında sorunlu varlıkların devri ve fıkhi açıdan dikkate alınmış, bu kategoride Demir, Akartepe ve Kartal'ın çalışmaları önemli görülmektedir. Üçüncü sorunlu varlıkların devredilmesi ile banka bilançosundaki düzelme ve varlık yönetim şirketlerinin muhasebe kaydı üzerinde durulmuş olup, bu kategoride Biçim ve Çelik'in çalışması gözlemlenmektedir. Son olarak VYŞ'ler hukuki açıdan ele alınmış, bu kategoride ise Keleş'in çalışmalarına rastlanmaktadır.

Duvan'ın (2001) "Türk Bankacılık Sisteminde Tahsili Gecikmiş Alacakların Tasfiyesi ve Şirket Borçlarının Yapılandırılması" adlı tezinde; reel sektörün kurumsal borçlarının yanı sıra bankacılık sisteminde ödenmeyen/ödenemeyen yükümlüler tarafından yerine getirilmeyen sorumluluklar birlikte ele alınarak bu kapsamda bir çözüm yolu bulunulması gerektiği ve bu durumda piyasa mekanizması çerçevesinde devlet ile birlikte sorunun taraflarını adil maliyet paylaşımı dikkate alınarak çözümlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kasamda sistemde yer alan sorunlu varlıkların nasıl bir yöntemle tasfiye işleminin gerçekleştirilmesi gerektiği ve firmaların yükümlülüklerini nasıl bir yöntemle yapılandırma yoluna gidileceği hususunda incelenmiştir. Bu doğrultuda karar alıcı otoriteye sunulan çözüm önerileri ve kapsamlı politikalar sunulmaya çalışılmıştır. Ulusal ya da uluslararası yaşanan krizler, sektörde sorunlu varlık kalemlerinde artışlara neden olmaktadır. Bu durum daha önce taraflar arasındaki uzlaşı herhangi bir yasal dayanağı bulunmaksızın sağlanmaya çalışılmaktadır. Diğer ülkeler gibi Türkiye'de de yasal zemine oturtulmasının yanı sıra vergilendirme politikasında da gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiği tespit edilmiştir.

Redway (2002) tarafından yapılan "Endonezya Bankacılık Sektörü Reformunda Varlık Yönetim Şirket Modelinin Bir Değerlendirmesi" adlı çalışmada; ekonominin

iyileştirilmesi hususunda verilen çabanın olumlu sonuçlanması isteği varsa mali sektörde yaşanan reformların, ülkenin elit kısmı ile hükümeti karşı karşıya getiren noktaların ortaya çıkmasına yol açtığı vurgulanmıştır. Ancak hükümetin alacağı, ekonomik büyümenin sağlanması hususunda yapılan işbirliklerine karşılık olarak eski banka sahipleri ve borçlarını inatla ödemeyen tarafların daha fazla yargılanmasını yasaklama, affedilmesi mümkün kılınan borçlar banka ve borçlular arasında hükümetinde taraf olduğu anlaşmaların sağlanması, zengin sınıfın hükümete karlı olan borçları konusunda, varlıklarına el konulması veya ticari koşullar çerçevesinde ödenmemiş yükümlülüklerini geri ödeme fırsatı verilmesi, bu çerçevede genişletilmiş bir ödeme planının sağlanması hususlarına değinilmiştir.

Sipahi'nin (2003) "Problemli Kredilerin Yeniden Yapılandırılması Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye Örneği" adlı tezinde; krizlerin getirdiği faiz politikalarındaki yükseliş yönünde yaşanan değişimle beraber ülke para biriminde yaşanan değer azalışının reel sektörü olumsuz yönde etkilediği, reel sektör faaliyetini kullandığı kredilerle sürdürdüğü, yaşanan olumsuzlarla yükümlülüklerini zamanında yerine getirememe veya hiç yerine getirememe durumları ile karşı karşıya kalabildiği ifade edilmiştir. Buna bağlı olarak biriken sorunlu varlıklar bankalarda yükümlülüklere karşılık ayrıldığından aktif dengesinde bozulmaları da beraberinde yerine getirmektedir. Sonuç olarak finansal yapılanmada sorunlu varlıkların ortaya çıkması sistemin birbiri ile entegre oluşundan kaynaklı olarak genel anlamda olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilmektedir. İngiltere'nin Londra yaklaşımından esinlenerek Meksika ve Tayland'ta uygulanan bu sisteme benzer bir sistemin oluşturulması ve iyi sonuçlar alınması ile birlikte Türkiye'de de İstanbul yaklaşımı adı ile Finansal Yeniden Yapılandırma Planı (FYYP) çerçevesinde bir uygulama ele alınmıştır. Londra yaklaşımı her ne kadar yasal dayanağı olmayan bir sistem olarak faaliyetini sürdürse de İstanbul yaklaşımı, Finansal Yeniden Yapılandırma Çevre Anlaşması (FYYÇA) kapsamında bir yasal dayanağı bulunduğu ancak aksaklıkların yer aldığı bu çalışmada söz konusu aksaklıklara öneri mahiyetinde açıklamalara yer verilmiştir.

Fung vd. (2004a) tarafından yapılan "Doğu Asya'daki Kamu Varlık Yönetim Şirketleri Karşılaştırmalı Bir Çalışma" adlı çalışmada; varlıkların transferlerinin gerçekleştirilmesi

esnasında belirlenen fiyat politikasının temel hususlardan biri olduğu, finansal kurumlardan devri gerçekleşen sorunlu varlıkların bağlı oldukları teminatların gerçek değerleri üzerinden hesaplanmaması ve bu varlıkların piyasa fiyatından varlık yönetim şirketine devredilmesi ve bu tür sorunlu varlıkların hacminin büyüklüğü düşünüldüğünde bankaların büyük yara alması anlamına geleceği vurgulanmıştır. Diğer yandan gerçek değerinin üzerinde bir tutar ile varlık yönetim şirketlerine sorunlu varlıkların devrolması söz konusu şirketin iflasa sürüklenmesine neden olabilecektir. Devri gerçekleşen sorunlu varlıkların tarafları arasında kar zarar paylaşım politikasının izlendiği gözlemlemelerde rastlanmaktadır. Halka açık varlık yönetim şirketlerinin borçlunun borcunu yeniden yapılandırma ve krediye dayanak varlığın doğrudan satışı uygulamaları yöntemlerini tercih ettiği belirtilmektedir. Bazı varlık yönetim şirketi uygulamaları göz önüne alındığında ise sadece sorunlu varlıklara yönelmenin yanı sıra aktif olarak çalışan varlıkları da almaktadırlar. Ülkeler arasında sektörel farklılıklardan kaynaklı olarak sorunlu varlıkların yoğunlaştığı bölgelerde değişiklik göstermektedir. Asya ülkelerinde yapılan çalışma sorunlu varlıkların varlık yönetimi şirketlerinde satın alınmasında tam devlet destekli bir politikanın yürütüldüğü ve hükümetin devlet garantili tahviller ya da yeniden yapılandırmayla sağlanan büyük ölçüden finansman politikası yürütmektedir. Pazarda yaşanan iyileşmenin varlıklarda yaşanan değer artışına bağlı olarak sorunlu varlık miktarında bir azalmanın yolunu açtığı ancak uygulanan teminatlandırmanın doğru yapılması ile daha çözüm odaklı bir yapı elde edilmektedir.

Tahtakılıç'nın (2004) "Bankacılık Krizlerinde Varlık Yönetim Şirketleri ve Türkiye Üzerine Değerlendirmeler" adlı çalışmasında; bankacılık sektöründe ortaya çıkan ödemeler dengesindeki bozulma ve finans piyasasına sirayet ederek sistemin tamamını olumsuz etkileme gücüne sahip olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda VYŞ'leri de bankaların sorunlu varlıklardan arındırılması konusunda bir rol üstlendiklerini, sektörün ana konusuna odaklanmasının sağlanması, riskleri üstlenmesi ve devir alınan varlıkların yeniden yapılandırma sistemi ile tahsilatının kolay bir şekilde sağlanabilmesi gibi faaliyetleri üstlendiği belirtilmektedir. Dünyada VYŞ'leri devlet destekli kuruldukları gözlemlendiği, buna karşın sorunlu varlıklar söz konusu şirketler tarafından devralınmak istenmesi ve siyasal baskılar yüzünden varlıkların objektif bir şekilde değeri belirlenememektedir. Ayrıca sektörde bankaya sahip olan hâkim ortağın kişisel

menfaatler çerçevesinde vermiş olduğu zarar neticesinde biriken sorunlu varlıklar iflasları beraberinde getirmiş ve söz konusu bankalar TMSF tarafından devir alınmıştır. TMSF bünyesinde yer alan sorunlu varlıkların tahsilat işlemlerini yürüten kurumun yasal düzenlemelerle koruma altın alınması gerekmektedir. "Bunun sonucunda el konulan bankalardan devralınan sorunlu varlıkların bir varlık yönetim şirketinin faaliyeti için yeterli varlık havuzu oluşturduğu ülkemizde genel makroekonomik koşullar ve tüm ekonomik sistem göz önüne alındığında TMSF bünyesinde biriken bu varlıkların aslında bankacılık sektörünün rekabet yapısının bir ürünü olduğu, takip ve tahsilinin ancak önemli kayıplar verilmek suretiyle yapılabileceği ve bu nedenle efektif olarak işleyebilecek bir varlık yönetim şirketinin kurulması için uygun koşulların oluşmamış olduğu düşünülmektedir".

Fung vd. (2004b) tarafından yapılan "Doğu Asya'da Kamu Varlık Yönetim Şirketleri Vaka Çalışmaları" adlı çalışmalarında; Çin, Endonezya, Japonya, Kore, Malezya ve Tayland gibi ülkelerde sorunlu varlıkların ortaya çıkışı bu varlıkların satın alınması ve varlık yönetim şirketlerine sağlanan fonlar konusu üzerinde dururken ayrıca sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerinin nasıl bir çözüm süreci yürütmeleri gerektiği hususuna da değinilmiştir.

Şakar'ın (2004) "Banka Yapılandırma Sürecinde Varlık Yönetim Şirketleri Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması" adlı tezinde; krizin getirmiş olduğu sorunlu varlıklar hem bankacılık sektöründen, hem de reel sektörden yükün azaltılabilmesi yeniden yapılandırma sistemi uygulaması ile sürdürüldüğü vurgulanmıştır. Genellikle belirli periyotlarda krizi yaşayan gelişmekte olan ülkelerin refah düzeyinde bozulmalar yaşandığını, bu ülkelerin bankacılık sektörünün kullandırmış olduğu kredilerde yapılandırmalara gidilmesi ve kurumsal borçlarda da yapılandırmalar uygulanması ve bu iki kurumun varlık yönetim şirketlerinden ne şekilde fayda sağladıkları hususuna incelenmiştir. Bu çalışmada sektörde yer alan sorunlu varlıkların nasıl tasfiye edilmesi gerektiği ve şirketlerin nasıl yeniden yapılandırılacağı hususuna değinilmiştir. Varlık yönetim şirketlerinin çalışma sisteminin belirlenmesi gerektiği, devralınan varlık seçiminde şartların ve koşulların belirlenmesi gerektiği hususuna yer verilmiştir. Bankalardaki sorunlu varlıkların takip ve tahsilatının varlık yönetim şirketlerine

bırakılması gerektiği ancak söz konusu dosyaların devir işlemleri de gerçekleştiğinden bu şirketlerin ne ölçüde bir hassasiyet gösterebilecekleri konusunda tereddütler yer aldığı tespit edilmiştir.

Ingves vd. (2004) tarafından yapılan "Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluşunda Yaşanan Sorunlar" adlı çalışmada; sorunlu varlıkların yeniden yapılandırılmasında varlık yönetim şirketlerinin rolüne değinerek, ülkeler arasında farklılık gösteren çözümleme yöntemlerinin var olmasının yanı sıra süreci destekleyici yasal düzenlemeler ve güçlü bir yapının olması operasyonel bağımsızlık teşvikler gibi ortak sorunların bulunduğu bir süreçte incelenmiştir. Varlık yönetim şirketlerinin kuruluş nedenleri, ödeme aczine düşen mali kurumların sorunlarının çözümlerini kolaylaştırmak, mali kurumların yeniden yapılandırılması, devlete ait veya devlet müdahalesinde olan bankaların özelleştirilmesidir. Aynı zamanda devlete ait varlık yönetim şirketlerinin siyasi baskılara maruz kalmaktadır. Ancak operasyonel açıdan bağımsız bir kuruluş olması önem teşkil etmektedir. Tek bir sistemi içinde barındıran bir uygulamanın tüm ülkelere uygulanması doğru olmamaktadır. Ancak yasal düzenlemelerin ve doğru operasyonların düzenlemesi en yüksek performansın oluşmasına zemin hazırlayabileceği tespit edilmiştir.

Selimler'in (2006) "Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi, Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması" adlı tezinde; TMSF'nun tamamının sahip olduğu ve TMSF'nun ortaklığını yürüteceği iki model varlık yönetim şirketinin bulunması önerisinin yanı sıra yeniden yapılandırma ile satış sisteminin birlikte yürütüleceği, mevcut sorunlu varlıkların çözümüne öncelik verilmesi gerektiği, banka ayrımı yapılmaksızın sorunlu varlıkların alınması ancak alınan bu varlıkları öncelik ve kriterlere göre ayrım yapılabileceği irdelenmiştir. TMSF'nun ortaklık şeklinde kurulup faaliyet sürdüren VYŞ'leri süreye tabi tutulurken tamamının TMSF kaynaklarınca kurulanlar ise sınırsız süreli olması gerektiğine değinilmiştir. Önceliğin ticari kredilerde bulunması özelinde bütün sorunlu varlıkların bankalardan devralan bir yapılanma ile kurulması gerektiği ayrıca faaliyetlerine devam edemeyen işletmelerin kredi borçlarının satışı yapılmasının aksine faaliyetine devam edenlerde ise yeniden yapılandırma sisteminin doğru olacağı düşünülmektedir. Varlıkların banka dışında faaliyet sürdürecek varlık yönetim şirketlerine devri ile bankacılık sektörünün iş

yükünde azalmanın yanı sıra faaliyetine odaklanabilme ve asli görevini sürdürme imkânı tanınmaktadır. Bankacılık sektöründe sorunlu kredilerin oluşumu denetim eksikliği, krediler yoğunluk olarak belirli işletmeler veya belirli sektör üzerinde yoğunlaşması, finansal krizlerin ortaya çıkarmış olduğu sorunlu kredilerin yanı sıra holding bankacılığından kaynaklı olarak da geri dönüşü sağlanamayan yükümlülüklerin ortaya çıkarmış olduğu bir durum olduğu belirtilmektedir. Bankalarda sermaye yeterliliğinde ki bozulma, yükümlülüklerin dönmemesinden kaynaklı likidite bozulma, en önemlisi faaliyet amaçlarından biri olan karlılıklarındaki düşüşe neden olabilmektedir. Sorunlu varlıkların sistemden dışarı aktarılması veya Londra yaklaşımı olarak da bilinen uygulama ile tarafalar arasında uzlaşı sağlanarak tahsilatının gerçekleştirilmemesi yoluna gidebileceği yöntemler bulunmaktadır. Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund – IMF) politikasına göre varlık yönetim şirketlerinin kurulması ve bankalardaki sorunlu varlıkların bu kuruluşlara aktarılması yönünde bir yol izlenmesi konusunda yönlendirici olmuştur. Ayrıca varlık yönetim şirketlerinin her türlü politik ve siyası baskıdan uzak tutulması, kriz dönemlerinde kamuya yüklenecek maliyetler düşünüldüğünde sektör faaliyetini sürdürürken daha dikkatli olması gerektiği ifade edilmektedir.

Straw (2007) tarafından yapılan "Gereksiz Risk: FDIC İnceleme Politikaları Banka Sigorta Fonunun Güvenliğini Nasıl Tehdit Ediyor?" adlı çalışmada; finans piyasasında yaşanan büyük çöküş hem bankaların, hem de mevduat sahiplerini sigorta kapsamına alabilmek adına FDIC kurulmasının uygun görüldüğü belirtilmiştir. FDIC, riskleri erken tespit etme adına sigorta kurumlarını izleme ve inceleme yetkisi tanımlanmıştır. Ayrıca sigorta havuzunda oluşması muhtemel kayıpların önüne geçmek için iflas eden kurumları tasfiye etme ve devir alma yetkisine de sahiptir. Sonuç olarak FDIC yerinde inceleme birimlerinin, gerekli incelemeler için harcanan zamanda yaşanan düşüş, FDIC için görevli olan ayrıca kurumsal yetkilendirme anlamında sınav yetkilisi olan bu bireylerde genel görevlerinde artış yaşanmaktadır. Bankaların düzenli bir şekilde sürdürülebilirliği için görevlendirilen denetçilerdeki azalma ve sınav sorumlularının emekliliğinin yaklaşması kurumun krizlerle başa çıkma yeteneklerinde zayıflamanın yaşanmasına neden olmaktadır.

Biçim'in (2010) "Varlık Yönetim Şirketleri ve Muhasebesi" adlı tezinde; kriz sonrası bankalarda ortaya çıkan sorunlu varlıkların yönetiminin çözümüne yönelik olarak varlık yönetim şirketlerinin yer aldığı, krizlerin her defasında farklı kararlar ve önlemler alınması 2001 sonrasında yapılan düzenlemelerde ise finans sektörünün ve reel sektörün olumsuzluklardan derin yaralar almaması için yeni düzenlemelerin yapılması gerekliliği ortaya konulmuştur. TMSF'na devir olan bankaların yeniden yapılandırılması ve İstanbul yaklaşımı ile uygulanan yeniden yapılandırmalar akabinde VYŞ'leri kurulmuştur. "Varlık yönetim şirketlerinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ile bunlara ilişkin ek ve yorumlara uygun olarak hazırlandığı belirtilmektedir. Varlık yönetim şirketleri, sorunlu kredileri devralırken almış olduğu miktarı krediler hesabına borç olarak kaydetmekte ve devralmış olduğu varlığı portföy olarak bir bütün olacak şekilde takip etmekte ve bu şekilde muhasebeleştirmektedir. Yapılması gereken ise VYŞ'leri devralmış olduğu sorunlu varlığı birey ve şirket bazında takip etmeli, birim maliyetlerini bulmalı ve bu şekilde muhasebeye kaydetmelidir" şeklinde ifade edildiği bilinmektedir. Sorunlu varlıkların tek çatı altında toplandığı merkezi VYŞ'leri ile banka bünyesinde kurulacak bir sorunlu AMU oluşturulmasına veya bankanın iştiraki olarak faaliyet sürdüren bir kurumun sorunlu varlıkları yöneten merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerinin varlığından söz edilmektedir. Yükümlülerin bilgileri incelenmesi neticesinde varlıkların tahsilat kabiliyeti yüksek olan varlıkları değerinin de yüksek belirlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Türk bankacılık sektöründe yaşanan en büyük sorunların başında stok ve akış sorunu ile karşılaşılmaktadır. Bu durum sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerine devri ile çözüme ulaşmaya çalışılmaktadır. VYŞ'leri alacaklarını portföy olarak değerlendirmenin aksine birey ve şirket bazında takip işlemini yürütmekle beraber muhasebeleştirilme sistemi ise birim maliyet olarak işleme alınmalıdır. Devir alınmış olunan varlıklarda bu bağlamda birim maliyetlerinde doğru tespit edilmesi ve satışı gerçekleştirilen varlıklarda elde edilen fon farklı kalemlerde işleme alınması gerekmektedir. Faiz gelirlerini faiz ile ilgili kalemde, anapara ile ilgili gelirleri bu kalemde işleme alarak birim maliyetin kar/zarar durumu buna göre tayin edilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Gör'ün (2012) "Tükiye'de Varlık Yönetim Şirketlerinin Sektörel Analizi" adlı tezinde; varlık yönetim şirketlerinin tarihçesi, tanımı, türleri ve ekonomiye katkısı hakkında bilgi vermekle beraber, piyasa düzenleyici bir unsur olduklarına değinilmiş ve sektör analizi yapılmıştır. Varlık yönetim şirketleri, sosyal mecrada ve toplum nezdinde icra kurumu gibi faal oldukları hususunda yakındıkları ancak yükümlünün, bankayla olan borcunun bir kısmını ödeyebildiği için avantajlı olmasının yanı sıra borcu ödemedeki vade yüzünden olumsuzluklarla karşılaşmaktadır. Varlık yönetim şirketlerinin faaliyet alanındaki sınırlamanın ve muhasebe uygulamalarında standartlaşmaya gidilmesi sistemin daha aktif ve verimli çalışması ve ancak denetlemelerin yapılabilmesi durumunda hızlı bir şekilde çözüm yoluna ulaşılabilecektir. Yapılacak düzenlemelerin henüz sistemde yeni bulunan bu kurumların daha gelişmiş bir yapılanma ile hızlı bir şekilde büyümesi sağlanabilecektir.

Inoguchi (2012) tarafından yapılan "Malezya ve Tayland'daki Donuk Kredi ve Kamu Varlık Yönetim Şirketleri" adlı çalışmada; Tayland ve Malezya'da yapılan çalışma, Tayland'da kredilerin kamu varlık yönetim şirketlerine satılmaları, sorunlu varlıklarda azalışın yaşandığı saptanmıştır. Ancak Malezya'da krediler her ne kadar satılmış olsa da sorunlu varlıklarda artış gözlemlenmiştir. Tayland'ta makroekonomik verilerin iyileşmesi ile artan kredilendirme, iyileşen ortamla birlikte sorunlu varlıklarda azalmanın büyük öncüsüdür. VYŞ'leri Tayland'ta kurulmamış olsalardı bile ekonomide ki yaşanan iyileşme yine hızlı toparlanmanın öncüsü olacaktı. Malezya'da ise yerel bankacılık sisteminde güçlü olan bankaların kredilendirme sonrası sorunlu varlık oranındaki azalma ve iyi performans gösteren ticari bankalarda sorunlu varlıktaki azalma yerel bankacılık sektöründe büyük çaplı iyileşmenin etkisini gösterdiği bilgisine ulaşılmıştır.

Demir'in (2012) "Faizsiz Bankacılıkta Varlık Yönetim Şirketi Adaptasyonu" adlı tezinde, İslamiyet açısından değerlendirilen sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerine devredilmesi, dini yapılanmaya uygun olmadığından, Katılım Bankaları varlık yönetim şirketlerine sorunlu varlıklarının satışını gerçekleştiremediği ve sonuç olarak VYŞ'leri bankacılık sektörüne fon sağladığı için can yeleği ve sigorta mekanizması görevi üstlendiğinden, katılım bankalarının iştiraki konumunda karlılık faaliyeti yürüten bir kuruluş olarak önerisi yapılmıştır.

Keleş (2012) tarafından yapılan "Varlık Yönetim Şirketleri" adlı tez çalışmasında; hukuki boyutu açısından ele alınmıştır. Çalışmada 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) kapsamında değerlendirmiştir. 26333 sayılı VYŞ yönetmeliğinin M.4/2 ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 143. maddelerinde söz konusu şirket ortaklık sayısında açıklık olmadığından TTK'na göre en az bir ortaklı olarak kurulabilmesi hükmüne bağlanmıştır. Ayrıca, TMSF'nun ortaklığını yürüttüğü ya da tamamının kendisine ait olduğu VYŞ'lerinin, TMSF'dan alacaklarının fon alacağı olarak belirtilmesi yargıtayca uygun görülmemekle birlikte hukuk devleti ilkesine de aykırı bir durum olduğunu ifade etmektedir. Alacakların satışlarında menkul kıymetleştirme[1] yönteminin uygulanması şirketlerin faaliyeti bakımından önem arz ederken, söz konusu varlıklarda aranan şartlar sağlıklı bir şekilde tahsilatının gerçekleştirildiği varlıklar ve yeniden yapılandırma yolu ile sağlıklı konuma getirilmiş varlıklar ancak sunulabilecektir. VYŞ'leri yönetmelik gereği danışmanlık hizmeti verirken söz konusu hizmet karşılığında yapılan tahsilat ölçüsünde komisyon alarak işlevini yürütmektedirler.

Babuşcu ve Hazar (2013) tarafından yapılan "Varlık Yönetim Şirketlerine Satılacak Takipteki Krediler için Değerleme: Varsayımsal Bir Yaklaşım" adlı çalışmada; sorunlu varlıkların, varlık yönetim şirketlerine devir işlemlerinde fiyatlama politikasının önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Sorunlu varlıklar ülkeden ülkeye hatta banka bünyesinde yer alan kalemlerin büyüklüğüne göre farklılık gösterdiğinden, fiyatlamalarda da farklı göstergeler elde edilmektedir. Bu durum çeşitli oransal hesaplamalarla devir olunacak varlıklarda bir değer tespitine ulaşmaya çalışılmaktadır.

Erkan'ın (2015) "Bankaların Donuk Alacaklarının Varlık Yönetim Şirketlerine Satılması ve Banka Sektörü Sermaye Yapısı Üzerindeki Etkisi" adlı tezinde; varlık yönetim

[1] Menkul kıymetleştirme: bir işletmenin (kredi veren kurum) bilançosunda yer alan likit olmayan alacakların benzer nitelikte olanlarını bir araya toplayarak, kendisinin ya da bu amaç doğrultusunda kurulmuş olan bir kurumun (özel amaçlı kurum) vasıtasıyla sermaye piyasalarına, bu alacak havuzuna dayalı menkul kıymet ihraç etmesi ve ödemelerinin bu havuzdaki alacakların geri ödemeleriyle finanse edilmesidir (Hepşen 2010).

şirketlerinin yapısını, işleyişini ve bankacılık sistemine olan etkilerini incelenmiştir. Bankalar tarafından varlık yönetim şirketlerine satılan sorunlu alacakların sonucu olarak hisse senetlerine etkilerinin olumlu yansıdığı tespit edilmiştir. Bankalar tarafından varlık yönetim şirketlerine satılan sorunlu varlıkların söz konusu bankaya sermaye bakımında etkisinin incelenmesi gerektiği düşüncesi ile 2010 – 2015 yılları arasında yapılan satışlar dikkate alınarak hisse senetleri üzerindeki etkisine odaklanılmıştır. Büyük sermayeye sahip bankaların hisse fiyatlarında değişiklik yaşanmazken düşük sermayeli bankalarda ise kar marjına bağlı olarak olumlu etkisi bulunmaktadır. Yüksek risk barındıran varlıkları, varlık yönetim şirketlerinin satın almada isteksiz oluşu banka hisselerinde satış baskısı yaratmaktadır. Sektörde yaşanan gelişme ile bankalar sorunlu varlık satış işlemlerinde söz konusu varlıklardan oluşturmuş olduğu portföylerin özellikleri ve fiyatlandırılmasında optimal bir yaklaşım sergilenmektedir.

Byrne (2016a) tarafından yapılan "Kriz Sonrası Finansallaşma ve Varlık Fiyat Şehirciliği; İrlanda Ulusal Varlık Yönetim Ajansı" adlı çalışmada; kentsel mekânı ve finans boyutu ile ilişkisini ele alırken gayrimenkul ile kredi arasındaki ilişkisini güçlendirmeyi nasıl başardığı hususuna değinilmiş ve gayrimenkulün finans sektörüne aktardığı servet akışı ortaya konulmuştur. Kredilerin akışı için gayrimenkul piyasasının canlı tutulması ve bu durumu karşılayacak bir yapı içinde varlık değerinin en üst düzeyde tutulması gerektiği, gayrimenkul piyasa fiyatlarındaki gerilemenin söz konusu gayrimenkulün bulunduğu bölgeye talebi düşüreceğinden, fon kullanımı oranının düşmesi ve ödeme alışkanlıklarının da terk edilmesine yol açtığı belirtilmiştir.

Bigeç'in (2016) "Varlık Yönetim Şirketleri ve Faktöring Şirketlerinde Toplam Kalite Yönetimi Uygulamaları" adlı tezinde; varlık yönetim şirketlerinin ve faktöring şirketlerinin toplam kalite yönetimi uygulanabilirliğine ilişkin, personelin ve yönetim kadrolarının görüşlerinin alınması ve değerlendirilmesini yapmıştır. Çalışma sonuçlarına göre faktöring ve varlık yönetim şirketlerinde aslında toplam kalite yönetim uygulanabilir mi? sorusunun cevabı aranmıştır. Sonuç olarak, üst düzey yöneticilerin, çalışan personel üzerinde bütünleştirici bir uygulama ile faaliyetini sürdürmesi hususunda eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir.

Blazsek (2016) tarafından yapılan "İspanya ve Macaristan'ın Kötü Varlık Yönetim Şirketlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi: Şeytan Ayrıntılarda Gizlidir" adlı araştırmada; kötü banka olarak nitelendirdiği varlık yönetim şirketlerinin hem yatırımcı kitlesinin,, hem de hissedarların çıkarlarını korunması açısından ve bankacılık sektöründe güvenin oluşumu ve sektörde istikrarın sağlanabilmesi olumlu yönde ancak kısa vadeli etkisinin olduğu vurgulanmıştır. AB'den edinilen tecrübeye göre uzun vadeli düşünüldüğünde ise kamu üzerinde bir yük oluşturduğu, ülke riskinin ve borcunun artması yönünde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ülkeler arasında farklılık gösteren varlık alımları konusunda İspanya'da en sorunlu varlıkların devri söz konusu iken, Macaristan'da ise varlık transferi isteğe bağlı olup tüm bankacılık sistemlerini içermektedir.

Çelik'in (2016) "Bilanço Yapısının Düzeltilmesinde Varlık Yönetim Şirketlerinin Rolü: Kamu Bankaları Açısından Bir Öneri ve Değerlendirme" adlı tezde; sorunlu alacak konumuna düşen varlıkların, kamu bankalarının sorunlu varlıklara yönelik olumsuz tutumu ve muhasebeleştirilmesi incelenmiştir. Sonuç olarak kamu bankaları sorunlu varlıklarının satışını gerçekleştirmiyor olsalar da banka yetkililerince, finansal sistemin işleyişi açısında varlık yönetim şirketlerinin önemli bir yere sahip olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Inoguchi (2016) tarafından yapılan "Malezya ve Tayland'da Kamu Varlık Yönetim Şirketlerinin Takipteki Kredileri ve Kredi Satın Almaları" adlı çalışmada; Malezya ve Tayland'da banka özellikleri ve varlıkların yönetimi, sorunlu varlıkların satımı, sorunlu varlıkların azalmasının makroekonomik göstergeleri ne ölçüde etkilediği incelenmiştir. Sonuç olarak her iki ülkenin de 1997 Asya Mali Krizini yaşamış olduğu, her ne kadar Tayland'da sorunlu varlıkların satılması ileriki dönemde ekonomik göstergelerin düzelmesi ile birlikte söz konusu varlıklarda bir azalma gözlemlenmektedir. Malezya'da ise sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketine devredilmesi söz konusu varlık kalemlerinde daha büyük artışlar yaşanmasına neden olduğu tespit edilmiştir.

Byrne (2016b) tarafından yapılan "Kötü Bankalar ve Finansallaşmanın Kentsel Politik Ekonomisi" adlı çalışmada; VYŞ'lerinin kentsel alandan değer elde etmeyi sürdürmenin yanı sıra geliştirmeye de yöneldikleri, finansallaşmış gayrimenkullerin likiditesini geri

kazandırmak bu çerçevede piyasa yapıcı bir rol üstlendikleri ve ayrıca "yerel gayrimenkulleri küresel sermaye havuzlarıyla bağlayan devreleri yoğunlaştırarak gayrimenkulün küreselleşmesine katkıda bulunurlar" şeklinde ifade edildiği belirtilmiştir. Sorunlu varlıkların gayrimenkule dayalı kısmının artış göstermesi, işlemlerini doğru bir şekilde analiz etmeyen bankacılık sisteminin yanı sıra şehrin yapılanması, finans piyasasının etkinliğinin etkileri belirlenmiştir. Kentsel alan düzenlemesinin yapılı bir çevrenin gayrimenkul üzerinde sürekli ve genişletilmiş bir zenginlik yapısına sahip olması ile yapılı çevrede finansallaşmanın etkinliğine rastlanılana bilindiği belirtilmiştir.

Yavuz'un (2017) "Bankalarda Sorunlu Varlıkların Yönetimi ve Tasfiyesinde Bir Yöntem Olarak Alacakların Satışı" adlı tezinde; "Türk Borçlar Kanununda düzenlenen alacağın devri müessesesi, varlık yönetim şirketleri, sorunlu alacakların bankalarca satış nedenleri, satış süreci, çözümleme yöntemleri ve fiyatlandırılması, alacakların satışı durumunda muhasebe uygulamaları, gayri nakdî kredilerin alacağının devri suretiyle devredilip devredilemeyeceği, müşteri sınırları kapsamında alacağın devri, varlık yönetim şirketlerine sağlanan vergisel avantajlar ile satışı gerçekleştirilen alacaklara ilişkin yaşanabilecek sorunlar incelenmiştir". Sonuç olarak, sorunlu varlıkların, varlık yönetim şirketlerine devredilmesi bankacılık sektörü açısından ve ekonominin etkin bir şekilde işlevini yerine getirebilmesi açısından önemli olduğu tespit edilmiştir.

Akartepe'nin (2017) "Alacakların Satımı Uygulamaları ve Analizi: Varlık Yönetim Şirketleri Örneği" adlı tezinde; fıkhi açıdan ele alınmıştır. Çalışmada; aslında faaliyetin sürdürmek zorunda olan işletmelerin borçlanma yoluna gitmekte olduğu ve borçlarını vadeli olarak geri dönüşünün sağlanmasında herhangi bir sorunun olmadığı, ancak borcu veren tarafın borcun, borç karşılığında satılmasının uygun olmadığı görüşü incelenmiştir. Sonuç olarak; gelişmekte ve değişmekte olan dünya düzeni çerçevesinde teknolojinin gelişmesi ile ürün fiyatlarındaki değişiklik, ticaret unsuru gereği borçlanma yolu ile ürün alış-verişinin karşılığında borcunu ödeyemeyen tarafın borcunun satılması günümüz koşullarında her ne kadar uygun görülse de İslami açıdan doğru olmadığı belirtilmektedir. Reel varlığa dayanmayan borcun ticaretinin yapılması ile borç havuzunun büyümesine, bunun da ekonomik krizlere neden olabileceği görüşü ile 2008 Amerika'da ortaya çıkan Mortgage Krizini örnek gösterilmektedir. Konuyu farklı açılardan ele alan Akartepe,

ortada bir borç var ve bu borcun tahsilatında herhangi bir sorun yaşanmıyor ise, üçüncü bir kişiye satılmasının mümkün kılınabileceği, borcun borçlu tarafından satın alınması ve yükümlü tarafın borcunu ödemede problem yaşaması durumunda borcun ertelenmesinde herhangi bir sorun görülmemektedir. Ancak borçlu dışında üçüncü kişilere satışının doğru olmadığı görüşü tespit edilmiştir.

Kartal ve Demir (2017) tarafından yapılan "Türkiye'de Katılım Bankacılığında Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerine Satışı Üzerine Bir İnceleme ve Yöntem Önerileri" adlı araştırmada; son zamanlarda üretim konusunda finansal açıdan destek sağlayan katılım bankalarının payı gitgide artışın olduğu, bankacılık sektöründe sorunlu varlıkların tasfiyesinde katılım bankaların İslami açıdan alacağın satılması konusunda ihtilafta kaldıkları için varlık yönetim şirketlerine devir işlemlerini gerçekleştirmedikleri ve bu durumun sektörde rekabeti olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda yapılan incelemelerin sonuçlarına göre sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerine devri ile ilgili bir kısıtlamaya rastlanmadığı, İslami Finansal Kuruluşlar için Muhasebe ve Denetim Örgütü (AAOIFI) ve Danışman Kurulu'nun kararları açısından ise katılım bankacılık kuralları çerçevesinde kısıtlayıcı bir karar alınmadığı bilinmektedir. Sonuç olarak; "Belirli Bir Mal Karşılığında Alacağın Satılması" ve "Belirli Bir Menfaatin Karşılığında Alacağın Satılması" şeklinde öneriler ile sorunlu varlıkların devrinde çözüme gidilmeye çalışılmıştır. Ayrıca her ne kadar AAIFIO ve Danışman Kurulu sorunlu varlıkların devri konusunda kısıtlayıcı bir karar almamış olsa da fıkhi açıdan ve Kur'an ayetlerin, hadis ve içtihatlar bağlamında detaylı bir araştırmaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB), İslami açıdan değerlendirecek Danışma Kurulları tarafından gerekli inceleme ve değerlendirmelerin yapılması ve geliştirilmeye ihtiyaç duyulan noktalarda konuyla ilgili mevzuat değişikliklerinin yapılması ile Katılım Bankalarında sorunlu varlıkların tasfiyesinin sağlanması bu çerçevede dikkate alınması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Çelik'in (2017) "Bankacılık Sektörünün Son Yıllardaki Vazgeçilmezi: Varlık Yönetim Şirketleri ve Türkiye Ekonomisindeki Yerleri" adlı tezinde; üstlenmiş oldukları risk,

bankalardan devir aldıkları sorunlu varlıkların tahsilat problemi olduğu, ancak devir alınan varlıkların bedellerinden daha yüksek getiri sağlayarak kurum kazancı elde etmeye çalışmaktadırlar. VYŞ'leri devralmış oldukları sorunlu varlıkların tahsilatının sağlanamaması durumunda ortaya çıkması muhtemel kararlarına karşılık ayırma hakkına sahip olup bu karşılıkları kurum kazancı belirlenirken gider kalemi olarak düşme hakkına sahiptirler. Sonuç olarak; bankaların temel performans göstergelerinin negatif yönde etkilenmesine neden olan sorunlu varlıkların, bankada risk unsurunun büyümesine ve borçluluk maliyetlerinin de artmasına neden olmaktadır. Bu durum varlıklarda azalmanın yanı sıra öz kaynak karlılığının da azalmaktadır. Varlık kalitesinin ve bilançonun daha kaliteli bir yapıya bürünebilmesi adına biriken sorunlu varlıkların, varlık yönetim şirketlerine tasfiyesinin gereklilik teşkil etmektedir.

Gürol vd. (2018) tarafından yapılan "Türkiye'de Faaliyet Gösteren Portföy Yönetim Şirketlerinin Performanslarının Multimoora Metodu Kullanarak Analiz Edilmesi" adlı çalışmada; finans kuruluşlarının bilançosunda biriken gecikmiş kredilerin artış göstermesi ve buna bağlı olarak söz konusu kredileri likit kazanımını sağlaması oldukça zor bir durum olarak değerlendirilmiştir. Gecikmiş kredilerin bilançodan çıkarılması ile yükü hafifleyen bankalar varlık yönetim şirketlerini tercih etmektedirler. Varlık yönetim şirketlerinin performans değerlendirmesinin yapıldığı çalışmada 2012 yılı ile 2016 yılları arasında giderek azalan bir eğilim tespit edilmiştir.

Acur'un (2018) "Türkiye'de Faaliyet Gösteren Varlık Yönetim Şirketlerinin Sorunları ve Bankacılık Sektörüne Etkileri Üzerine Bir Araştırma" adlı tezinde; bankalarda biriken sorunlu varlıklara karşılık ayırma zorunluluğu bilanço kalemlerinde dengesizliklerin ortaya çıkmasına neden olduğu vurgulanmıştır. Biriken sorunlu varlıklar faaliyetleri dışında yer alan ve uzmanlık isteyen bir konuda varlık yönetim şirketlerine sorunlu varlıkları devrolunarak fon tahsisi elde etmektedirler. Sonuç olarak; VYŞ'leri devrolunan varlıkların yükümlülerine ulaşmada sorunlar yaşadıkları, çalışan personelleri deneyimleri ve uzman bireylerden oluşan kurumların tutumu yükümlülerin bakış açısının olumlu sonuçlar doğurmasına nazaran yeni kurulan ve deneyimsiz bir kurumun tutumu karşısında varlık yönetim şirketlerine karşı olumsuz bir görüşle karşılaşılmaktadır.

Bahadır'ın (2018) "Sorunlu Kredilerin Yönetiminde Varlık Yönetim Şirketlerinin Rolü ve Türkiye Uygulaması" adlı tezinde; bankaların en çok rastladıkları kredi riskinin kriz dönemlerinde daha yüksek seviyelerde görülebildiği ve bunun yanı sıra yükümlüler, yükümlülüklerini yerine getiremediği için birden fazla finansal kuruluş tarafından takip işleminin başlatılması zor duruma düşmelerine neden olduğu belirtilmiştir. Varlıkların geri dönüşünü etkin biçimde sağlayabilmek için yeniden yapılandırma programlarının uygulanması, yükümlülere uygun itfa planının düzenlenmesi ile geri kazanım açısından önemli bir durumdur. Ancak Türkiye koşullarında mevduat sorununun varlığı likidite problemini beraberinde getirmektedir. Bu durumda VYŞ'leri kendi çözümcül yaklaşımları ile söz konusu varlıkları finans sektöründen devralarak sonuca ulaşmaya çalışmaktadır. Sonuç olarak varlık yönetim şirketleri, ekonomilerde kendisine yer bulamayan sorunlu kredileri ve sorunlu kredi sahibi kredi müşterilerini ekonomiye kazandırarak hem kredi müşterilerini borçlarından ve finansal kimliklerindeki olumsuz görüntüden kurtarmış olur, hem de sorunlu kredileri tahsil ederek tekrar değerlendirme imkânı tanınmaktadır.

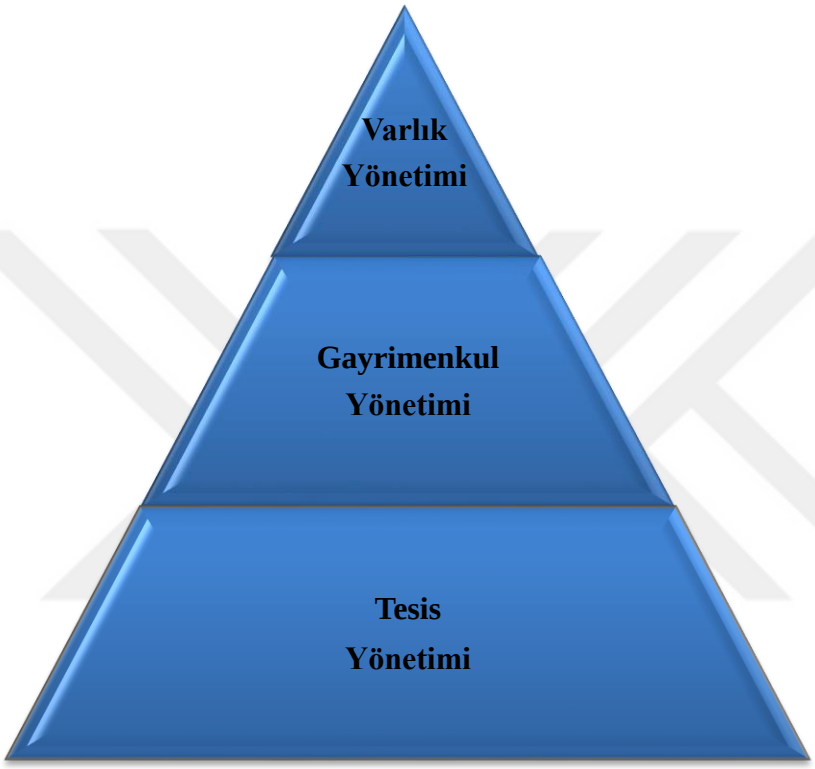
Yurdal'ın (2019) "Bankacılıkta Sorunlu Krediler Yönetimi ve Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi" adlı tezinde; gelişmiş ülkelerde mali araçlar, gelişmekte olan ülkelere oranla daha fazla çeşitlilik gösterdiği, çeşitli mali araçlardan yararlanmak isteyen gelişmekte olan ülkeler kısıtlayıcı faktörleri yumuşatma yolunda adımların atıldığı belirtilmiştir. Sorunlu krediler kullandırılan krediler karşılığında dönüşünün sağlanamaması beraberinde temin etmiş olduğu nakdîn geri dönüşünün sağlayacak kaynağı bulamayacak düzeye gelmesine neden olabilmektedir. Sorunlu varlıkların artışına bağlı olarak yeterli miktarda karşılık ayrılamaması ve bu varlıkların yüksek düzeylere ulaşmasında uluslararası derecelendirme kuruluşları tarafından kredi notları düşürülmesine sebep olmaktadır. Kredi notları düşürülen bankaların finansal ihtiyaçlarını karşılamada borçlanma maliyetlerini de arttırmaktadır. Bu durum faiz oranlarının yükselmesine, işletmelerin yüksek faiz karşısında yatırım faaliyetlerini askıya almasına ve istihdamda yıllara oranla beklenen düzeyin altında kalmasına yol açabilir. Bu gerekçeler ile varlık yönetim şirketlerinin hukuki varlığı, finans sektörüne likidite bakımından katkısına değinilmiştir. "Varlık yönetim şirketlerinin faaliyetlerini etkin bir biçimde sürdürebilmesi için uygun bir yasal düzenlemeye, istikrarlı ilerleyen bir

makroekonomik yapıya, etkin bir denetleme ve düzenleme yapısına, tarafsız bir vergi sistemine, transferi gerçekleştirilecek sorunlu varlıkların seçimi, fiyatlaması ve yönetimine ilişkin prosedürlerin belirlenmesine ihtiyaç duymaktadır" şeklinde ifade edilmektedir.

Demirkurt'un (2019) "Bankacılık Sektörünce Varlık Yönetim Şirketlerine Devredilen Tahsili Gecikmiş Alacakların Yönetimi" adlı tezinde; bankalarda sorunlu duruma düşen varlıkların varlık yönetim şirketlerine devredilmesi ile aktif kalitesinde iyileşmesini sağladığı ve bankacılık sektörü tarafından tahsil edilemediği için VYŞ'ne devri kararlaştırılan tahsili gecikmiş kredilerin sektör ve müşterinin en üst düzeyde faydasını sağlayacak şekilde yönetilmesine katkı sağladığı belirtilmiştir. Çalışma sonucunda; VYŞ'nin en olumlu yönünün borçluların bankalara kıyasla varlık yönetim şirketlerine geçtikten sonra borçlarını daha kolay ödeyebilme imkânına kavuştuğu, teknoloji kullanımının ve personel kalitesinin ise tahsilat süreçlerine olumlu etkisinin bulunduğu belirtilmektedir. Olumsuz yönünün ise yasal düzenlemelerdeki eksikliğin uygulamada yarattığı aksaklıklar olduğu, sermaye yetersizliğinin de faaliyet gücünü azalttığı yönündeki tespitler olmuştur" şeklinde açıklamada bulunulmuştur.

Varlık yönetimi sistemsel bir çerçeve içerisinde birçok faktörü içinde barındırmaktadır. Bunlardan tesis yönetimi, gayrimenkul yönetimi ve varlık yönetimi öne çıkan kavramlardır. Bu kavramlar arasında; tesis, gayrimenkul ve varlık yönetimi kavramları ilk sırada gelmektedir. Tesis yönetimi; tasarım, mimari, hukuki, güvenlik, temizlik ve bakım onarım gibi insanı odak noktası olarak ele alan ve bireyin memnuniyetine inanarak bu hizmetleri asli bir görev edinmiştir. Ayrıca zaman, enerji ve kaynakları bu çerçevede kullanan her daim çözümcül yaklaşım sergileyen, işlerini profesyonel bir şekilde yöneten, yönetim biçimi olduğu şeklinde ifade edilmektedir (Erentürk ve Güven 2018). Örnek olarak; karma projeler, çeşitli sağlık sektörleri, alışveriş merkezleri, stadyum, siteler vb. mekânlarda hizmet sunarak insan faktörünün en üst düzeyde konforunun sağlanması çabası yürütülmektedir. Gayrimenkul yönetimi; konut, konut dışı gayrimenkul, arazi gibi taşınmaz mal varlıklarının, emlak komisyonculuğu, bakım-onarım, inşaat, kira, güvenlik, çöp toplama, muhasebe, vergi ve sigorta gibi faaliyetlerin yönetiminin sağlandığı faaliyetleri içinde barındıran bir sistemi ele almaktadır (Tanrıvermiş 2019). Varlık

yönetiminde ise menkul kıymet yönetimi, taşınır mal varlığı yönetimi, fon yönetimi ve bankaların tahsilini sağlayamadığı sorunlu varlıklar ve bu varlıklar içerisinde varsa gayrimenkullerden maksimum getirinin elde edilmeye çalışıldığı bütün mali araçları tek çatı altında düşünüldüğü ve bütün bunların bir hiyerarşi yapısını içinde barındırdığı stratejik planlamaya bağlı yönetim biçimidir (Şekil 1.1).

Şekil 1.1 Varlık yönetim hiyerarşi şeması (Tanrıvermiş 2019)

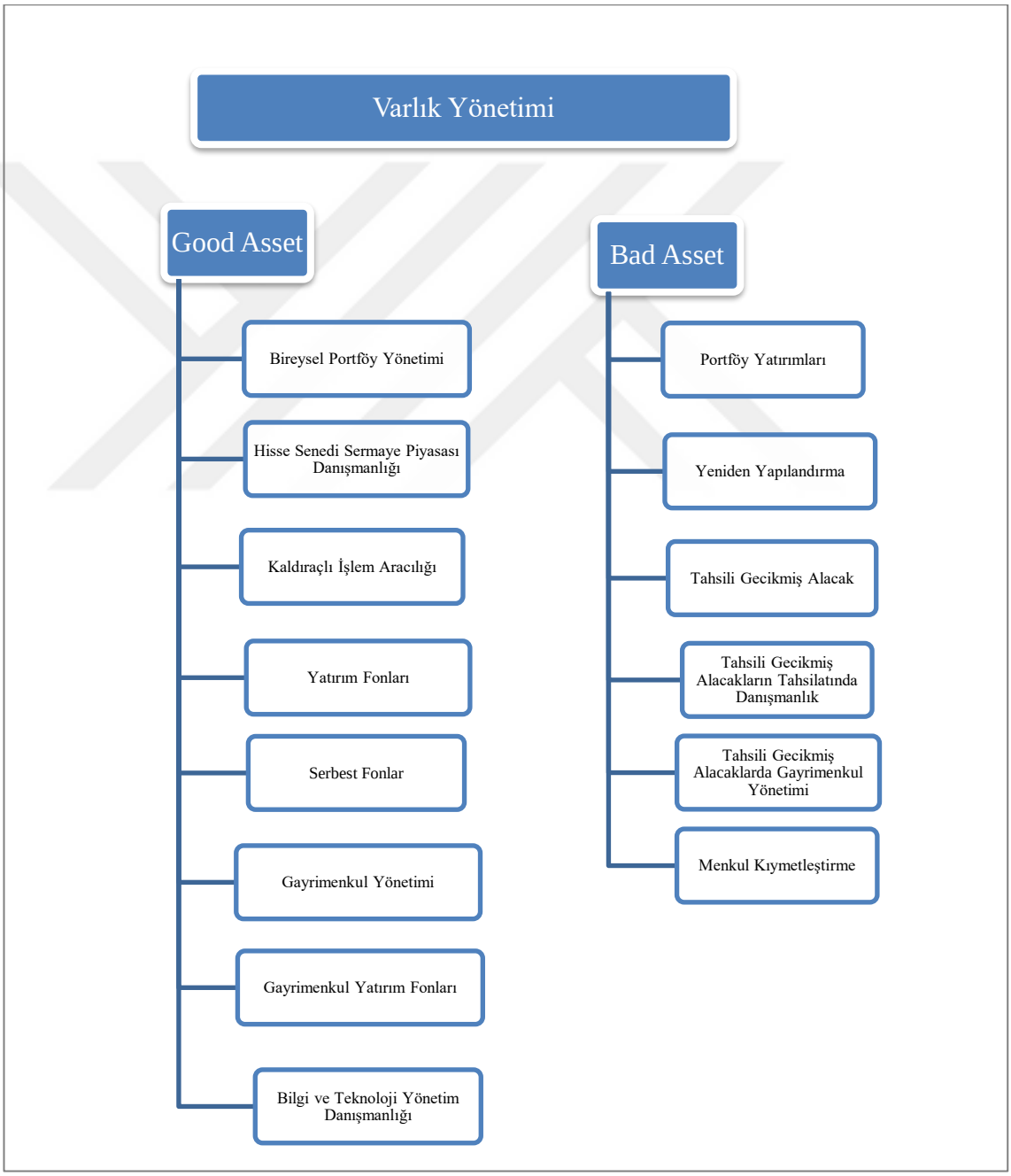
VYŞ'leri denildiği zaman toplum nezdinde her ne kadar bankalardan sorunlu varlıkları satın alan ve bunların tahsilat işlemleri ile ilgilenen kuruluşlar düşünülse de farklı fonksiyonları yöneten bir mecra olarak da faaliyet sürdürmektedirler. VYŞ'ler; good asset (iyi varlıklar) ve bad asset (kötü varlıklar) olarak sınıflandırıldığı bu çerçevede iyi varlıkların yönetiminde bireysel portföy yönetimi, hisse senedi sermaye piyasası danışmanlığı, kaldıraçlı işlem aracılığı, yatırım fonları, serbest fonlar, gayrimenkul yönetimi, gayrimenkul yatırım fonları ve bilgi ve teknoloji yönetimi gibi rolleri üstlendikleri bilinmektedir (Şekil 1.2). Bunun yanı sıra kötü varlıkların yönetiminde ise portföy yatırımları, yeniden yapılandırma, tahsili gecikmiş alacaklar, tahsili gecikmiş alacakların tahsilatında danışmanlık, tahsili gecikmiş alacaklarda gayrimenkul yönetimi

ve menkul kıymetleştirme gibi rolleri üstlenmektedir (Anonim 2021j). Literatürde yapılan araştırmalarda; Hwang ve Lee (2018) yapmış olduğu çalışmasında varlık yönetim hizmet servisleri olarak adlandırdığı kuruluşlarda kamu dairesi binalarının verimli bir şekilde kullanım dizayn edilmesi ile hizmet kalitesindeki yükselmeye değinmektedir. Read (2018) ise gayrimenkul varlıklarının verimli yönetimi, bir mülkün benzer mülklerle gelir giderini dikkate alarak performans ölçüm değerlendirmesi ile varlık yönetim kararlarında etkili olabilecek değişiklikler yapılabileceğine değinmiştir. Aynı zamanda teknolojik altyapı ile de gelişime katkıda bulunulması, altyapı yatırımlarında yapılacak düzenlemelerde bu kapsamda ele alınmıştır.

VYŞ'leri bankalarda oluşan sorunlu varlıkları ekonominin normal bir düzeyde ilerlediği yıllarda, dönem sonlarında bankaların bilançolarını makyajlama isteği doğrultusunda satın aldıkları bilinmektedir. Ancak kriz dönemlerinde ise bankalar piyasada dolaşması gereken nakit para sıkıntısına maruz kaldıkları için sorunlu alacaklarını elden çıkarmak istediklerinde devreye girmektedirler. Varlık yönetim şirketlerinin sorunlu varlıkları bankalardan satın almaları ile bireylerin ve/veya işletmelerin kredi puanlarında düşüş durdurulmaktadır. VYŞ'leri kaynakların tek elde toplanıp verimli kullanılabilmesi ve fiyatlamanın daha doğru yapılıp üst seviyede gelir elde etmek istedikleri, bu bağlamda merkezi VYŞ'leri olarak faaliyet sürdürmektedirler. Merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerinde ise ya banka faaliyetlerini kendi içinde halletmekte ya da özel sektörde faaliyet gösteren uzman kuruluş tarafından destek almaktadırlar.

Araştırma kapsamında bankalardan sorunlu varlıkları devralan ve piyasaya fon aktarımı sağlayan kuruluşlar olarak faaliyet sürdüren VYŞ'leri üzerinde durulmuştur. Her ne kadar sadece sorunlu varlıkları devralarak bunların tahsilat işlemleri ile ilgilenen birimler oldukları bilinse de önemli ölçüde kaynak aktarımı ve varlıkların yönetimi ile de ön plana alınması gerektiği düşünülmektedir. Bankalardan sorunlu varlıkları devralan VYŞ'leri ile ilgili olarak Byrne (2016b) yapmış olduğu çalışmada; bu şirketlerin kentsel alandan değer elde etmeyi sürdürmenin yanı sıra geliştirmeye de yöneldikleri, finansallaşmış gayrimenkullerin likiditesini geri kazandırmak ve bu çerçevede piyasada yapıcı bir rol üstlendikleri ve "yerel gayrimenkulleri küresel sermaye havuzlarıyla bağlayan devreleri yoğunlaştırarak gayrimenkulün küreselleşmesine katkıda bulunduklarını" ifade

etmişlerdir. Fung vd. (2004a) ise; varlık yönetim şirketlerinin sorunlu varlıkların sadece varlık tahsilatı ile ilgilenmedikleri, aynı zamanda yeniden yapılandırma ve menkulkıymetleştirme faaliyetlerinde de yer aldıklarına değinmiştir. Ingves vd. (2004); sistemden en üst seviyede verim elde edilebilmesi için en uygun varlıkları doğru bir havuz oluşturarak en gerçekçi fiyat tespitleri ile tasfiye işlemlerini sağlayan bir kurum olarak belirtilmektedir.

Şekil 1.2 Varlık yönetim şirketlerinin portföy yönetim sınıflaması (Anonim 2021j)

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Kredi Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK)'nda kredi kelimesinin anlamı "güven, saygınlık ve itibar" şeklinde açıklandığı görülmektedir (Anonim 2019a). Irwin (1965) tarafından bildirildiğine göre; Latince'de ise "saygınlık, güven-itimat etmek ve inanmak" anlamlarına geldiği bilinmektedir (Acur 2018).

Literatürde krediler ile ilgili çeşitli tanımlar yer almaktadır; Aktaş (2000)'a göre "bir süre sonra ödenmek vaadiyle mal, hizmet veya satın alma gücü sağlayabilme yeteneği" ve "bir miktar paranın veya banka itibarının belirli bir süre için ve mutlaka geri alınmak koşuluyla bir bedel karşılığında ödünç olarak verilmesi veya ödünç verilmiş bir varlığın geri ödenmesine kefil olunması" şeklinde bir tanımlama yapılmaktadır (Selimler 2006). Berk (1999)'e göre; "ticaret, hizmet ve sanayi işletmelerinin mal ve hizmet sunum faaliyetlerini desteklemek amacıyla, bankalarca verilen ve bilançoların aktifine alacak olarak yansıyan işlemlerin yürütülmesi" şeklinde belirtilmektedir (Erkan 2015). Bahse konu kavram ile ilgili olarak "Satın alma gücünün yani paranın veya banka itibarının mal ve hizmet alımlarında belirli bir sürenin sonunda geri ödenmesi şartıyla devredilmesidir" şeklinde ifade edilmiştir (Yılmaz 2011). Kredi için "Belirli bir sürenin sonunda geri ödenmek vaadiyle mal, hizmet veya satın alma gücü sağlanmasıdır" şeklinde bir açıklama yapılmıştır (Balkaş 2004). Keza bahse konu olan kavramı tarif eden "Bankalar tarafından gerçek veya tüzel kişilere nakit, mal, kefalet veya teminat şeklinde veya herhangi bir şekil ve surette verilen değer olup, bir varlığın belirli bir sürenin sonunda geri alınmak kaydı ile verilmesi veya verilecek bir varlığın geri ödeneceğinin veya bir taahhüdün yerine getirileceği garantisinin verilmesidir" şeklinde bir açıklama yapıldığı da bilinmektedir (Yıldırım 2007). Bir başka tanıma göre de kredi; finansal bir enstrümanın taraflar arasında belirlenen süre sonunda geri ödenmesi vaadiyle verilmesi veya verilmiş olan enstrümanın ödemesinin yapılması ya da anlaşma yapan taraflar arasında kefil olunmasıdır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'na göre kredi kavramı; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun ikinci bölümünde krediler başlığı altında 48. maddede

kredilerin direkt olarak tanımı yapılmamış olup kredi sayılabilecek hususlar hakkında açıklamada bulunulmuştur. Söz konusu Kanun'un 48. maddesinde; "…Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kont garantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayri nakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayri nakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır" ifadesi yer almaktadır. "Birinci fıkrada belirtilenlere ilâve olarak, kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama yöntemiyle sağladığı finansmanlar ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kâr ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağladıkları finansmanlar da bu Kanun uygulamasında kredi sayılır" hükmü yer almaktadır. Böylece bankaların hem kredi sayılan işlemlerin neler olduğu, hem de bankaların kredi verebilme şekilleri açıkça belirtilmektedir.

5411 Sayılı Kanunun 48. maddesi hükmüne göre; nakdî krediler ve finansman araçları, gayrinakdî krediler ve finansman araçları, tahvil ve diğer sermaye piyasası araçlarının satın alınmasına yönelik tevdiatta bulunmak suretiyle veya başka herhangi bir biçimde ödünç verilmesi ile varlıkların vadeli satışlarından doğan alacaklar ile vadeli işlem sözleşmeleri ve bunlardan doğabilecek riskler ile ortaklık payları, şeklinde gruplandırmak mümkündür. Türkiye'de mali sektör dikkate alındığında bankacılık sektörünün elmanın en büyük dilimine sahip olduğu görülebilmektedir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'nin yapmış olduğu 4389 sayılı Bankalar Kanunu uyarınca "Bir bankanın vereceği nakdî krediler ile teminat mektupları, kefaletler, aval, ciro ve kabuller gibi gayrinakdî krediler, satın alacağı tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette vereceği ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler,

gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler ve ortaklık payları izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır" şeklinde bir açıklamada bulunulmuştur.

Karşılıklar Yönetmeliği'ne göre kredi kavramı; 30.06.2001 tarih ve 24448 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde yer alan ve bu Yönetmeliğin uygulanmasında; "Krediler ve Diğer Alacaklar: Bankalarca kullandırılan ve mali tabloların aktifinde kredi hesapları altında izlenen nakdî kredileri, aktifte izlendikleri hesaba bakılmaksızın bankacılıkla ilgili mevzuat çerçevesinde nakdî kredi sayılan alacakları, tazmin edilen veya nakde dönüşmüş gayrinakdî kredi bedellerini, bunlar dışında kalan diğer tüm alacakları ve nazım hesaplarda izlenen gayrinakdî kredileri" şeklinde ifade edildiği bilinmektedir.

Bireylerin ve/veya işletmelerin ihtiyaçlarını karşılamak için en büyük finansal kaynak olarak kullandıkları krediler ülke ekonomisinin de sürdürülebilirliğinin sağlanması için büyük önem arz etmektedir. Bankalar bireylerin sahip oldukları mevduatları toplayarak ihtiyacı olan diğer birey ve/veya işletmelere fon kaynağı olarak sağlanmaktadır. Bu durumda piyasada dolaşan nakit para sirkülasyonunun minimum düzeye indirilerek tüketim amaçlı olarak kullanılması sağlanmaktadır. İşletmeler açısından değerlendirildiğinde öz kaynağın maliyeti daha yüksek olması ve işletmenin sürekliliği açısından değerlendirildiğinde yabancı kaynak maliyeti daha düşük olduğu bilinciyle bankalardaki enstrümanlara yönelmektedirler. Kısacası bankalar bünyesinde yer alan finansal enstrümanlar, fon talebinde bulunan müşterilerin yararlanması amacıyla arz edilmektedir.

2.2 Kredi Türleri

Bankacılık sektöründe finansal araçların farklılık göstermesi, küresel pazarın genişlemesi ile birlikte artmasına neden olmaktadır. Reel sektördeki gelişmelere bağlı olarak, artan işletme ihtiyaçları ve nüfusun artışına bağlı olarak insan ihtiyaçlarının da büyük oranda

artış göstermektedir. İşletmelerin ve bireylerin talepleri farklılık göstermekte ve bu taleplere cevap vermek isteyen bankacılık sektöründe de rekabetin oluşmasına neden olduğu bilinmektedir. Sektörde oluşan rekabet kredilerde farklı türlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Özden 2010, Yurdal 2019, Demirkurt 2019).

Bankaların kullanmış oldukları alternatif kredi türleri incelendiğinde krediler; niteliklerine göre krediler; nakdî krediler (iskonto-iştira, borçlu cari hesap, spot ve taksitli) ve gayrinakdî krediler (teminat/referans/kefalet mektubu, akreditif, kabul, aval ve prefinansman) şeklinde ayrımı yapılmıştır (Özden 2010). Vadelerine göre krediler; kısa vadeli (bir yıl ve daha az), orta vadeli (1-5, 1-8 ve 1-10) ve uzun vadeli krediler (10 yıldan daha uzun) şeklinde sınıflandırılmıştır (Bahadır 2018). Kullanım amacına göre; işletme kredileri, proje finansman kredileri, ihtisas kredileri, yatırım kredileri olarak sınıflandırılmaktadır (Yılmaz 2011). Konusu açısından krediler; bireysel (tüketici, taşıt, ihtiyaç, konut/işyeri, gayrimenkul, kredili mevduat hesabı ve kredi kartları) ticari (taksitli ticari krediler ve kredili ticari hesap), sınai, tarım ve dış ticaret (ihracat ve ithalat) kredileri şeklinde sınıflandırılmaktadır (Demirkurt 2019). Teminat bakımından; teminatlı (şahsi teminatlı ve maddi teminatlı) ve teminatsız krediler olarak ikiye ayrılmaktadır (Bahadır 2018). Kaynakları yönünden; banka kaynaklı krediler ve yabancı kaynaklı (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Türk Eximbank) krediler olarak sınıflandırılmaktadır (Özden 2010). Para türleri yönünden; Türk Lirası, yabancı para (döviz) dövize endeksli Türk Lirası olarak verilen krediler (Demirkurt 2019). Geri ödeme şekilleri yönünden; rotatif/işlek, tümü belirli vade sonunda ve periyodik taksitlerle ödenecek krediler şeklinde sınıflandırılmaktadır (Özden 2010). Faiz yapıları açısından; sabit faizli krediler, değişken faizli krediler şeklinde sınıflandırıldığı bilinmektedir (Bahadır 2018).

Çizelge 2.1 Kredi türleri ve sınıfları

Kredi Türleri	Kredi Sınıfları			
Niteliklerine göre	nakdî krediler	gayrinakdî krediler		
Vadelerine göre	kısa vadeli	orta vadeli	uzun vadeli krediler	
Kullanım amacına göre	işletme kredileri	proje finansman kredileri	ihtisas kredileri	yatırım kredileri

Çizelge 2.1 Kredi türleri ve sınıfları (devamı)

Konusu açısından	bireysel	ticari	sınai, tarım ve dış ticaret	
Teminat bakımından	teminatlı	teminatsız		
Kaynakları yönünden	banka kaynaklı	yabancı kaynaklı		
Para türleri yönünden	Türk Lirası	yabancı para		
Geri ödeme şekilleri yönünden	rotatif/işlek	tümü belirli vade sonunda ve periyodik taksitlerle		
Faiz yapıları açısından	sabit faizli krediler	değişken faizli		

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun dördüncü kısım ikinci bölümünde kredi açma başlığı altında 51. madde; "Kredi açma yetkisi yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu; kredi açma, onay verme ve diğer idarî esaslara ilişkin politikaları oluşturmak, bunların uygulanmasını ve izlenmesini sağlamak ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Yönetim kurulu kredi açma yetkisini Kurulca belirlenecek usûl ve esaslar çerçevesinde kredi komitesine veya genel müdürlüğe devredebilir. Genel müdürlük kendisine devredilen kredi açma yetkisini diğer birimleri, bölge müdürlükleri veya şubeleri aracılığıyla da kullanabilir" yapılan açıklamaya dayalı olarak yetkilerine göre krediler olarak bir sınıflandırma yapılması mümkün olduğu gözlemlenebilmektedir (Özden 2010). Yetkilerine göre krediler; şubelerin yetkili olduğu krediler, bölge müdürlüklerinin yetkili olduğu krediler ve genel müdürlüklerin yetkili olduğu krediler şeklinde bir ayrım ile karşılaşılması mümkündür (Bahadır 2018).

20.09.2017 tarih ve 30186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından hazırlanan Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ'in 8. maddesinde yer alan kalemler; "İskonto Senetleri, İştira Senetleri, Kısa Vadeli Açık İhracat Kredileri, Kısa Vadeli Teminatlı İhracat Kredileri, Kısa Vadeli Açık Diğer Krediler, Kısa Vadeli Teminatlı Diğer İhracat Kredileri, Kısa Vadeli İhtisas Kredileri, Kısa Vadeli Fon Kaynaklı Krediler, Mali Kesime Verilen Kısa Vadeli Krediler, Yurtiçi ve Yurtdışı Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Kıymetli Maden Kredileri, Orta ve Uzun Vadeli Açık İhracat Garantili Yatırım Kredileri, Orta ve Uzun Vadeli Teminatlı İhracat Garantili Yatırım Kredileri, Orta ve Uzun Vadeli Açık

Diğer Yatırım Kredileri, Orta ve Uzun Vadeli Teminatlı Diğer Yatırım Kredileri, Orta ve Uzun Vadeli Açık İşletme, İhracat ve Diğer Krediler, Orta ve Uzun Vadeli Teminatlı İşletme, İhracat ve Diğer Krediler, Orta ve Uzun Vadeli İhtisas Kredileri, Orta ve Uzun Vadeli Fon Kaynaklı Krediler, Mali Kesime Verilen Orta ve Uzun Vadeli Krediler ve Yurtdışı Orta ve Uzun Vadeli Krediler" şeklinde sınıflandırıldığı bilinmektedir.

01/08.2019 tarih ve 30849 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından hazırlanan Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ'de yer alan kalemler; "İskonto Senetleri, İştira Senetleri, Kısa Vadeli Açık İhracat Krediler, Kısa Vadeli Teminatlı İhracat Krediler, Kısa Vadeli Teminatlı İthalat Krediler, Kısa Vadeli Açık Diğer Krediler, Kısa Vadeli Teminatlı Diğer Krediler, Kısa Vadeli İhtisas Krediler, Kısa Vadeli Maden Kredisi, Kısa Vadeli Fon Kaynaklı Krediler, Mali Kesime Kullandırılan Kısa Vadeli Krediler, Yurtdışı Kısa Vadeli Krediler, Orta ve Uzun Vadeli Açık İhracat Garantili Yatırım Krediler, Orta ve Uzun Vadeli Teminatlı İhracat Garantili Yatırım Krediler, Orta ve Uzun Vadeli Açık Diğer Yatırım Krediler, Orta ve Uzun Vadeli Teminatlı Diğer Yatırım Krediler, Orta ve Uzun Vadeli Açık İşletme, İhracat ve Diğer Krediler, Orta ve Uzun Vadeli Teminatlı İşletme, İhracat ve Diğer Krediler, Orta ve Uzun Vadeli İhtisas Kredileri, Orta ve Uzun Vadeli Fon Kaynaklı Krediler, Mali Kesime Verilen Orta ve Uzun Vadeli Krediler, Yurtdışı Orta ve Uzun Vadeli Krediler, Canlı Alacaklardan Yeniden Yapılandırılan Kısa Vadeli Krediler, Donuk Alacaklardan Yeniden Yapılandırılan Kısa Vadeli Krediler, Canlı Alacaklardan Yeniden Yapılandırılan Orta ve Uzun Vadeli Krediler, Donuk Alacaklardan Yeniden Yapılandırılan Orta ve Uzun Vadeli Krediler, Kanun ve/veya Kararnamelere Dayanan Ertelenmiş ve Taksitlendirilmiş Krediler, Üçüncü Grup – Tahsil İmkanı Sınırlı Krediler, Dördüncü Grup – Tahsil İmkanı Sınırlı Krediler ve Beşinci Grup – Tahsil İmkanı Sınırlı Krediler" şeklinde sınıflandırıldığı bilinmektedir.

2.3 Kredi Unsurları ve İşlevleri

Bankacılık sektöründe, sistemde kullandırılan kredinin zamanında tahsilatını sağlamak ve söz konusu krediden gelir elde etmek amaçlanmaktadır. Bu durumda sektörde önem arz eden bazı unsurları barındırmaktadır. Bunlar;

Tanınan vade; bankların sunmuş oldukları kredi türlerinin (nakdî, gayrinakdî vb.) tüketicilere geri ödenmek şartıyla sundukları ve bu ödemenin bir vadeye bağlandığı bilinmektedir. Ancak şunu da vurgulamak gerekirse ekonomik belirsizlikler vadenin uzaması durumunda risk unsurunu da beraberinde doğurmaktadır.

Tüketiciye duyulan güven; bankanın, kredi kullanmak isteyen birey ya da işletmelere taraflar arasında kesinleştirilen zaman da ödenmesi vaadiyle verilmektedir. Ancak kredinin kullandırılabilmesi için finansal kuruluş olan banka ile krediyi kullanmak isteyen birey ya da işletme arasında itibar ilişkisinin bulunması gerekir. Bu durumda banka kredi kullanımına müsamaha gösterebilir.

Üstlenmiş olduğu risk; finansal kuruluşun bireylere veya işletmelere sağlamış oldukları kredinin, müşteriden, ulusal ya da uluslararası yaşanan ekonomik problemlerden kaynaklı olarak tamamını ya da kalan kısmını ödeyememesi durumunda oluşan sorunların tümü şeklinde ifade edilebilir. Bu durumda bütün kredilerin aslında kendi içerisinde risk unsurunu barındırdıkları görülebilmektedir. Kredi kullanmak isteyen birey ya da işletmelerin yükümlülüğünü zamanında yerine getirmemesi veya getirememesi ve kullandığı teminatın türüne göre artış göstermekte ya da azalmaktadır. Riskin oluşumunu göz önünde bulunduran banka kredi kullanmak isteyen müşteriden barındırdığı risk derecesine göre anapara, faiz ve kredi kullanmadan kaynaklı oluşan giderlerin tamamını kapsayacak şekilde ipotek, kambiyo senedi, kefalet, ticari işletme rehni gibi araçları teminat olarak sunmasını istemektedir.

Gelir; bankacılık sektörünün bünyesinde barındırdığı öz kaynaklar veya mevduat sahiplerinden toplamış oldukları nakitleri çeşitli şekillerde kullanarak hem faaliyetlerini sürdürebilmek, hem de faaliyet giderlerini karşılamak maksadıyla kar elde etmeye çalışmaktadırlar.

Kredi, bankacılık sektörünün yanı sıra piyasada tüm ekonomik ve ticaret faaliyetlerinin bulunduğu her noktada hem kavramsal olarak, hem de işlevsel olarak yer edindiği gözlemlenebilmektedir. İşlevsel olarak üçe ayrılmaktadır. Bunları; ekonomik, kaldıraç ve tüketim işlevleri olarak sınıflandırmak mümkündür (Bahadır 2018).

Ekonomik işlevi; mevduat sahiplerinin atıl durumda bulunan nakdî kaynaklarının bankalar tarafında toplanarak finansal bir kaynak oluşumunu sağlamaya çalışmaktadırlar. Banka bünyesinde yer alan bu finansal kaynaklar, sanayi, imalat, üretici sektörlerinin yer aldığı piyasalarda fon olarak sunulmakta, iktisadi ve ticari faaliyetlerin gelişmesini sağlamaya çalışmaktadırlar (Tokel 2004).

Kaldıraç işlevi; işletmelerin özkaynak maliyetinin yüksek olması ve piyasa belirsizliklerinden kaynaklı olarak yabancı kaynak maliyetinin düşük olduğu dönemlerde özellikle kredilere yönelmektedirler. Şirketlerin büyümeye odaklanması ve kar maksimizasyonunu sağlayabilmeleri için fona ihtiyaç duydukları, bu fon ihtiyacını da bankacılık sektöründen finanse ettikleri ve bu fonu işletme sermayesinin yanı sıra bilançoda yer alan duran varlıkların temininde de kullanılmaktadır (Yılmaz 2011).

Tüketim işlevi; piyasanın belirsiz olduğu, ekonominin artık resesyon sürecine girdiği dönemlerde, tüketicilerin talepleri üzerine bankalardan finanse ettikleri krediler ile piyasada tüketim yoğunluğunun yaratılması buna bağlı olarak işletmelerin devamlılığı sağlanmaktadır. Bireylere gelecekte sahip olacakları kaynakları, bulundukları zamanda elde etmeleri ile kendi refah seviyesini yukarılara çekme çabasında iken aynı zamanda mal ve hizmet üretimini, tüketim malları üzerindeki etkisi ile ülke ekonomisinin canlığını sağladıkları da gözlemlenebilmektedir (Yılmaz 2011). Ancak söz konusu fon tüketim amaçlı olarak kullanılması durumunda ekonominin canlılığı sağlanabilmekte, ticari maksat ile kullanılması durumunda ise üretim olmasına rağmen tüketim olmayacağından ekonominin durgun seyri açısından değişen bir durum ortaya çıkmayacağı bilinmektedir. Bireylerin tüketim isteği piyasanın canlılığını, ticari işletmeler sürdürülebilirliklerini sağlamakta, yapmış oldukları yatırımların finanse etme gücünü elde etmiş olmakta ve güçlenen firmalar yeni istihdamın artması ve üretim kapasitelerinin genişlemesine neden olmakta, bu durum ekonominin canlılığının süreklilik sağlamasına nenden olmakta, ekonomik döngünün de tamamlanmasını sağlamaktadır.

2.4 Kredilendirme İlkeleri, Süreci ve Fonksiyonları

Bankalar kredilendirme işlemlerini gerçekleştirmek için karar alırken; yasal düzenlemeleri, kredilendirme politikalarını ve mevzuatları göz ardı edememekte bunun

yanı sıra bankacılık faaliyetinin sürdürülebilirliği açısından önem teşkil eden karlılık ve likidite dengesini doğru ayarlaması ve diğer hususlara dikkat etmesi gerekmektedir. Her ne kadar bankanın güvenirliliğini kazanan müşteri kitlesi bulunsa da hiçbir zaman müşterinin tam olarak tanınmadığını dikkate almak gerekir. Müşterilerine kredi kullandırmak isteyen bankalar, kredi başvurusunda bulunan müşterileri için değerlendirme aşamasında dikkat ettikleri bazı ilkeler söz konusudur.

Güvenlik (Emniyet/Sağlamlık); tüketici talebi üzerine kullandırılacak kredinin geri ödeme olasılığının yüksek düzeyde bulunması gerektiği buna bağlı olarak şirket verilerinin mali açıdan istihbaratının sağlam olması, doğru analizlerin sağlanması, alınan kredinin büyüklüğüne ve geri dönüş sürecine bağlı olarak riski minimum seviyelere çekebilecek boyutta teminat alınması gerekmekte ve alınan teminatların ise çek, senet, nakit blokajı veya devlet tahvili gibi likiditesi hızlı olan varlıklardan oluşması, verilen kredinin vadesinin mümkün olduğu kadar kısa tutulması gerektiği vurgulanmalıdır. Kredi kullanan işletmelerin, krediyi kullanım amacı belirlenmeli söz konusu kredinin amaç dışında kullanılıp kullanılmadığı ve şirket finans yapısının ve teminat olarak beyanda bulunduğu araçların kontrolünün sağlanması gerektiği gözardı edilmemelidir (Özden 2010).

Verimlilik (Karlılık/Randıman); bankanın kullandırmış olduğu kredinin faiz gelirleri dışında komisyon ve diğer gelirlerden elde ettiği toplam hâsıla, katlanmış olduğu maliyetin üzerinde olması durumunda, ancak verim elde ettiği ifade edilebilir. Bankaların elde etmiş oldukları gelirleri yüzdesel olarak ifade ettikleri bilinmektedir (Yıldırım 2007).

Likidite (Akışkanlık/Seyyaliyet); krediyi kullanan gerçek veya tüzel kişilerin ödeme planlarının kontrolünün sağlanması ile kredinin dolu ve donuk bırakılmaması, kredi müşterisinin finansal yapısına bağlı olarak bir ödeme planı ile kredinin hareketliliği sağlanmalıdır. Dönemsel olarak getiri elde eden işletmelerin ödeme planlarında aksaklık yaşanmaması için daha rahat ödeme yapabileceği dönemlere getirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda firmanın ihtiyaç duyduğu ve ödemede zorlanacağı kredi limitinin üzerinde kredi sağlanmaması gerektiği de vurgulanmalıdır (Özden 2010).

Uygunluk ilkesi; bankalar bünyesinde barındırdıkları risk unsurlarını dikkate alarak, sahip oldukları kaynakları uygun ve doğru bir şekilde kredilendirmeleri gerekmektedir. Kredi kullandırılırken, bankanın sahip olduğu kaynaklara uygun bir şekilde yatırım alternatifleri değerlendirilmeli ve kredi kullanmak isteyen gerçek veya tüzel kişilere ihtiyaç dışı kredilendirme yapılmamalıdır (Yıldırım 2007).

Kredilerin olumlu bir projeye bağlanması; kredilendirme yapılırken, müşterinin sunmuş olduğu teminatların dikkate alınmasından ziyade, kaynak oluşturacak, kredi müşterisi işletmelerin faaliyetine uygun ve girdi sağlayacak bir işte kullanılması bizim için daha az geri dönüş riskini barındırdığı dikkate alınmalıdır. Buna bağlı olarak kullandırılan kredilerin kullanılmak istendiği projenin ileriye dönük analizinin doğru yapılması ve proje fizibilitesinin doğru incelenmesi gerekmektedir (Özden 2010).

Bankalar tasarruf sahiplerinin tasarruflarını belirli bir maliyet üstlenerek elde ettikleri, bu kaynakları ise fona ihtiyaç duyan birey ya da işletmelere yani kredi talebinde bulunanlara, üstlenmiş oldukları riski, maliyeti ve teminat yükümlülüğünü dikkate alarak belirli bir faiz geliri, komisyon geliri ve kar sağlayarak sundukları bilinmektedir.

Kredi kullandırma birtakım işlemlerden geçerek talep eden bireye ulaştırılmaktadır. Kredi kullanmak isteyen birey ya da işletmelerin bankadan talep etmesi ile gerçekleşmekte, ancak başvurunun ardından değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Değerlendirmenin olumlu sonuçlanması durumunda, kredi talebinde bulunan için bir ödeme planı ve taraflar arasında kredi sözleşmeler koşullarının belirlenmesi gerekmektedir. Bankadan talepte bulunan kredi müşterisinden, kredi anaparasının, krediden doğan faizin ve komisyon giderlerinin tamamının tasfiye edilmesi sağlanmaktadır. Yükümlü tarafın ancak borç bittikten sonra kullanmış olduğu teminatlarında boşa çıkması sonucu sona ermektedir. Belirtilen her bir aşama kredilendirme sürecini ifade ettiği gözlemlenmektedir (Kuas 2010).

Kredilendirme süreci bankaların amaçları, kaynakları, organizasyon yapıları ve kredi politikaları her ne kadar farklılık gösterse de genel olarak değerlendirildiğinde sistem aynı doğrultuda işlenmektedir. Aynı zaman da kredilendirme süresinin aşamalarının her

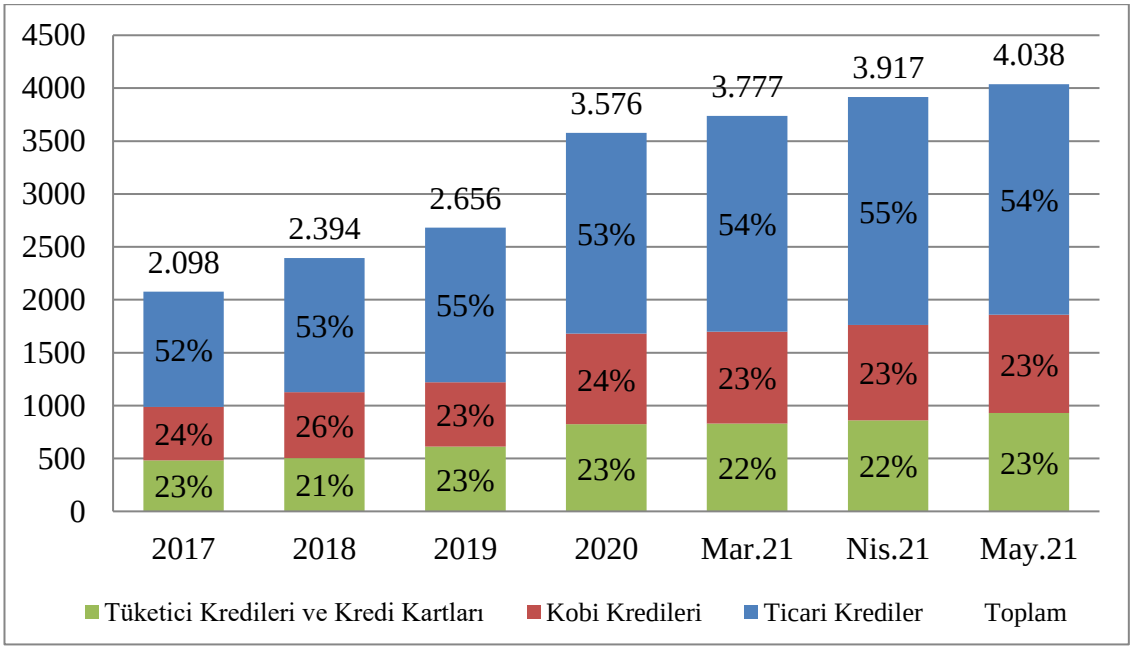
birinin birbirleri ile uyum içerisinde oluşması da önemli olduğu bilinmektedir. Kredi talebinde bulunan bazı müşterilerin talepleri ilk aşamada iken banka tarafından reddedilmesi mümkündür. Bazı durumlarda ise, müşterinin, taraflar arasında oluşturulan itfa planındaki cetvele uyum sağlamaması ya da taraflar arsında belirlenen sözleşme hükümlerini yerine getirmemesi, kredinin sorunlu hale gelmesine neden olmaktadır. Kredinin sorunlu hale gelmesi durumunda kredinin yasal takibe alınmasına neden olmakta veya taraflar arasında yeni bir anlaşma düzenlenerek yeniden itfa planının düzenlenmesi ile ödemelerin düzenli bir şekilde tahsil edilmesi sağlanabileceği beklenmektedir. Bu süreç içerisinde herhangi bir problem ortaya çıksın ya da çıkmasın, banka için süresin her aşamasında bünyesinde yer alan risk ve süreçteki başarı veya başarısızlığın gelecekte müşteri açısından bir kredi talebinde bulunduğunda bunun kararlaştırılmak istendiğinde değerlendirmeye alınması gerektiği vurgulanmalıdır (Özden 2010).

Kredilendirme süreci; birey ya da işletmelerin bankalara kredi talebinde bulunmasıyla başlamaktadır. Banka ile talepte bulunan müşteri arasında ön görüşme ile müşterinin mali durumu hakkında gerekli bilgilerin toplanması, bankanın bu bilgiler ışığında değerlendirmeye tabi tutması ve müşterinin mali durumunun derecelendirmeye alınması, kredi talebinde bulunan müşterinin talep amacının banka politikalarına uygunluğunun tespit edilmesi gerekir. Kredinin verilmesi durumunda ise üstlenmiş olduğu risk düzeyinin bankaca olumsuz etki yaratıp yaratmayacağının belirlenmesi, talebin olumlu sonuçlanması durumunda bankanın talep edilen kredi tutarını fiyatlandırdığı bilinmektedir. Gerektiği durumlarda ise yapılandırma, yönetim ve izlenmesi/kontörlünün sağlanması ve kredi anapara, faiz ve komisyon giderlerinin tamamının talepte bulunan müşteriden tahsil edilmesi sağlanmaktadır. Kredi müşterisinin taahhütte bulunduğu kredinin ödemesini gerçekleştirmesi durumunda teminatlar bankaca serbest bırakılır ve kredi ilişkisi sonlandırılmış olmaktadır (Yıldırım 2007, Kuas 2010).

İşletmeler ihtiyaç duydukları fon kaynaklarını banklar aracılığı ile temin ettikleri bilinmektedir. Bankaların sağlayacağı finansman ile işletmeler devamlılığını ve piyasada gelişmesinin önü açılacaktır. Bu durumda istihdamın yaratılması ile de ekonomik döngünün gerçekleşmesi sağlanmaktadır. Bankaların kullandırmış oldukları kredi ile

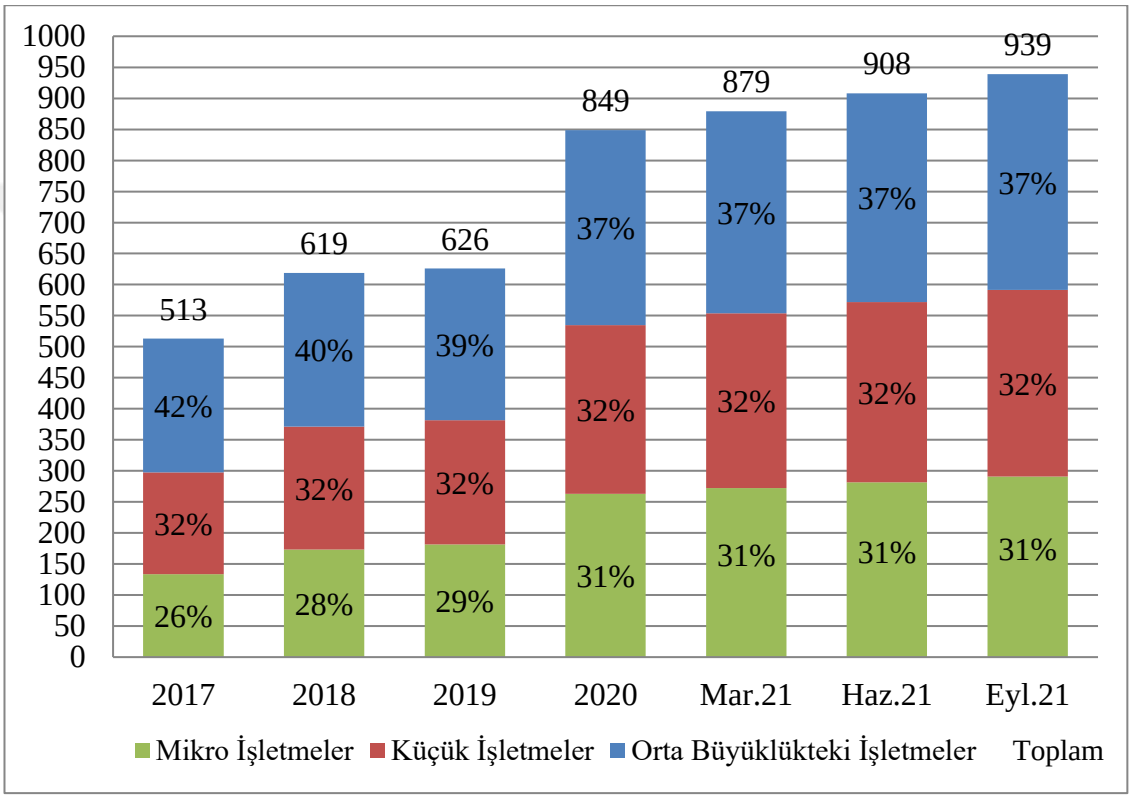
işletmenin yapacağı yatırım karşısında bir nevi riski karşılıklı olarak üstlendikleri görülebilmektedir. Piyasaya yeni adım atmak isteyen işletmelerinde fon ihtiyacını karşılayan bankalar ayrıca girişimciliğe de destek vermiş olmaktadırlar. Belirtilen durumlar sayesinde işletmelere sağlanan krediler ile kredilendirme ile piyasada nakit para sirkülasyonu doğar, piyasada ticari faaliyetlerin ortaya çıkması veya gelişmesi sağlanır, kredilendirme ile yeni ve büyük işletmelerin kurulması sağlanır, üretimin artış göstermesi istihdamın doğmasına buda arz/talep ikilisinin piyasada canlanmasına neden olur, kredilendirme ile yapılacak yatırımlara bağlı olarak tasarruflar sağlanmış olur (Acur 2018).

Türk bankacılık sisteminde tüketici kredileri ve kredi kartları, KOBİ kredileri ve ticari krediler dikkate alınarak toplam kredileri bilgileri elde edilmiştir. 2017 yılında 2.098 Milyar TL toplam kredi miktarı elde edilmiş olup, Eylül 2021 tarihine gelindiğinde 4.038 Milyar TL'ye ulaşılmıştır. Bu bilgiler ışığında 2017 ile Eylül 2021 karşılaştırıldığında her ne kadar yaklaşık olarak % 100 artış gözlemlense de yıllar itibariyle azalan eğilimli bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir (Şekil 2.1).

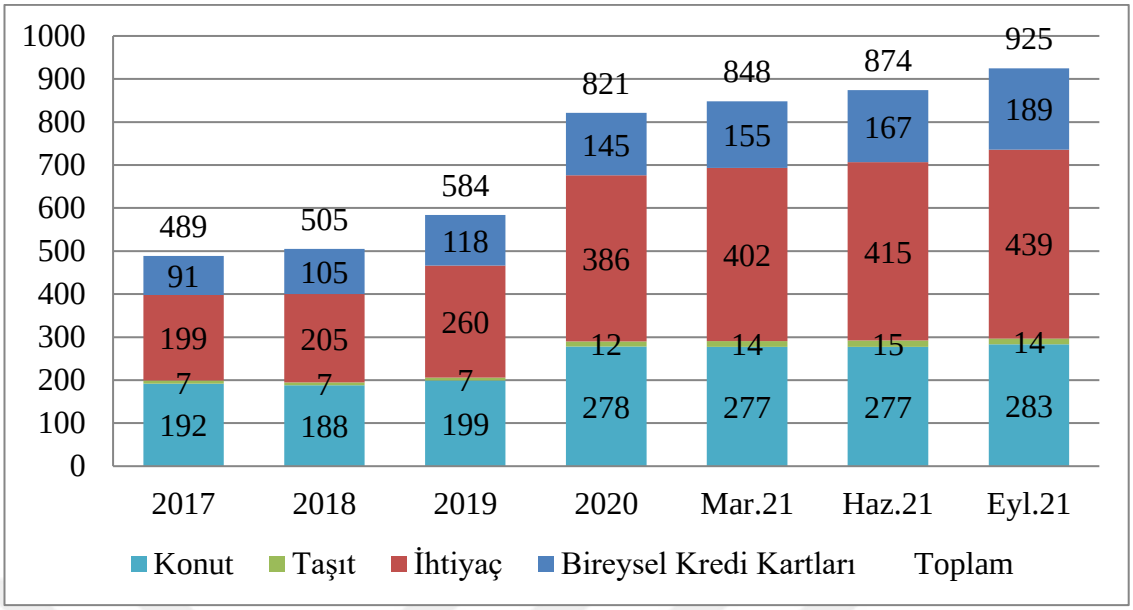
Şekil 2.1 Türk bankacılık sisteminde kredi türlerinin gelişimi (Milyar TL) (Anonim 2021k)

Türk bankacılık sisteminde KOBİ kredilerinin gelişimi mikro işletmeler, küçük işletmeler ve orta büyüklükteki işletmeler şeklinde gruplandırılarak incelenmiştir. 2017 yılında 513 Milyar TL toplam KOBİ kredisi elde edilmiş olup, Eylül 2021 tarihine gelindiğinde 939 Milyar TL'ye ulaşılmıştır. Toplam KOBİ kredileri 2017 ile Eylül 2021 karşılaştırıldığında % 100 artış gözlemlense de yıllar itibariyle azalan eğilimli bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir (Şekil 2.2).

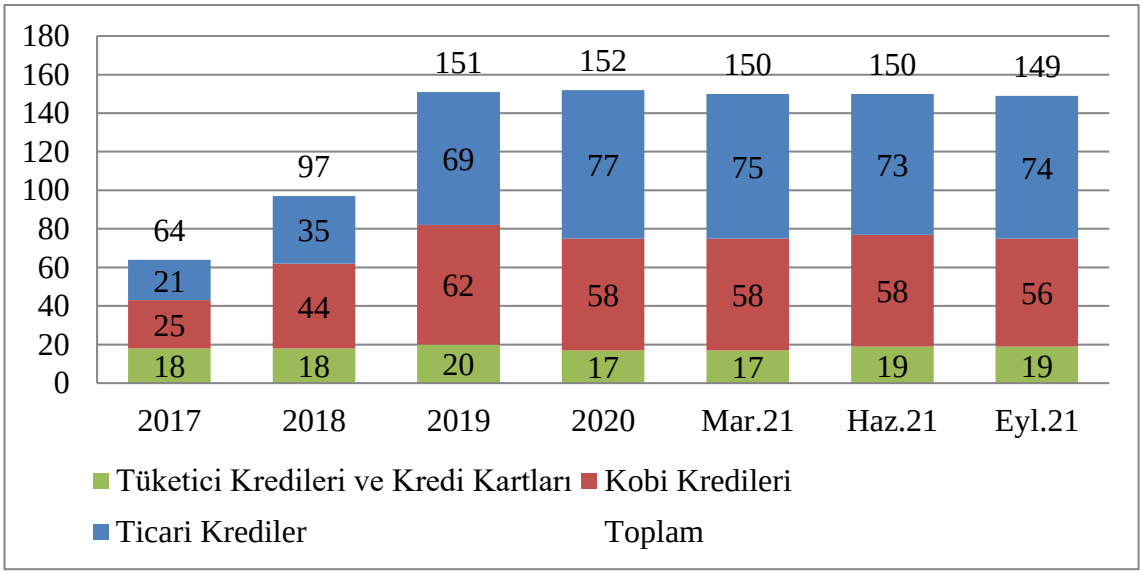
Şekil 2.2 Türk bankacılık sisteminde KOBİ kredilerinin gelişimi (Milyar TL) (Anonim 2021k)

Türk bankacılık sisteminde tüketici kredileri ve bireysel kredi kartlarının gelişi konut, taşıt, ihtiyaç ve bireysel kredi kartları şeklinde gruplandırılarak incelenmiştir. 2017 yılında 489 Milyar TL toplam tüketici kredisi ve bireysel kredi kartlarından kaynaklı krediler yer alırken Eylül 2021 tarihine gelindiğinde 925 Milyar TL'ye ulaşılmıştır. Yıl bazında azalan eğilimli bir artış gözlemlenirken 2017 ile Eylül 2021 arasında yaklaşık olarak % 100 artış yaşandığı bilgisine ulaşılmıştır (Şekil 2.3).

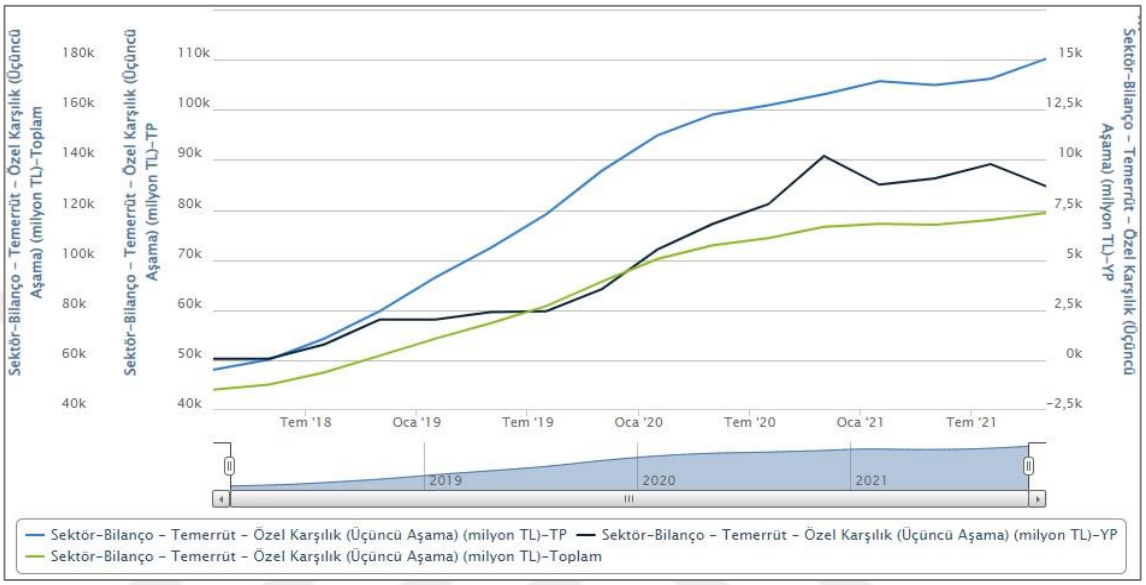
Şekil 2.3 Türk bankacılık sisteminde tüketici kredileri ve bireysel kredi kartlarının gelişimi (Milyar TL) (Anonim 2021k)

Türk bankacılık sisteminde tüketici kredileri, KOBİ kredileri ve ticari krediler dikkate alınarak takibe alınan krediler incelenmiştir. 2017 ile 2018 ve 2018 ile 2019 karşılaştırıldığında, yaklaşık olarak % 50 takibe alınan kredilerde artış gözlemlenmektedir. Ancak 2019 ile Eylül 2021 yılları karşılaştırıldığında azalan eğilimli bilgisine ulaşılmaktadır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 Türk bankacılık sisteminde takipteki krediler (Milyar TL) (Anonim 2021k)

Türk bankacılık sisteminde özel karşılıklar değişimi incelendiğinde 2018 ile Temmuz 2021 tarihleri arasında yerli parada artış devam etmekte olup yabancı para biriminde ise 2020 yılından itibaren yabancı para cinsinde özel karşılıklarda azalma eğilimi gözlemlenebilmektedir (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 Türk bankacılık sisteminde özel karşılıklar değişimi (Milyon TL) (Anonim 2021)

Türk bankacılık sisteminde 2017 yılında 64 Milyar TL takibe alınan kredi bulunurken Eylül 2021'de 149 Milyar TL ulaşmakta ve yıllar itibariyle 1,3 kat artış gözlemlenmektedir. 2017 yılında 2.098 Milyar TL kredi kullanıldığı bunun içinde 64 Milyar TL'lik kısmı takibe alınan kredi miktarı ve takibe alınan kredinin toplam kredi içindeki payı % 3 iken Eylül 2021'de ise 4.038 Milyar TL kredi kullanıldığı bunun 149 Milyar TL'lik kısmı takibe alındığı ve takibe alınan kredinin toplam kredi içindeki payı % 4 ulaştığı bilgisi elde edilmektedir (Şekil 2.1 ve Şekil 2.4). Özel karşılıklardaki değişim incelendiğinde ise toplam kredilerdeki artışa bağlı olarak takibe dönüşen kredilerdeki yükseliş özel karşılıkların da doğru orantılı olarak artış yaşanmasına neden olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Şekil 2.5). Sistem içerisinde takibe alınan kredilere ilişkin ayrılan özel karşılıklar ile bankacılık sektörünün ve finans piyasasının fona ihtiyaç duyulmasına ve kaynak arayışına girmesine neden olduğu bilinmektedir. İhtiyaç duyulan kaynağı sorunlu varlıkların elden çıkarılması ile içerde ayırmış olduğu karşılıklardan gelen fon, bu sorunlu varlıklar için devam eden yasal takipten kaynaklı ortaya çıkan

maliyet unsurlarının azalması ve sorunlu varlıkların satılması sonucu elde edilen fon ile sektörün ve finans piyasasının rahatladığı düşünülmektedir.

2.5 Bankacılık Sektöründe Ortaya Çıkması Muhtemel Riskler ve Varlık Yönetim Şirketlerinde Risklerin Yeri

Riski, barındırdığı özellikler gereği farklı şekillerde ifade etmek mümkündür. Risk sayılarla ifade edilebilecek bir ölçüyü içinde barındırmaktadır. Bir bankanın bireye kullandıracağı krediden mi, yoksa bir yatırım projesinden mi daha fazla getiri sağlayacağı kıyaslamasına dayalı olarak hareket alanını belirleyebilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus getiri riskin büyüklüğüne göre artış göstermektedir. Riskin artış göstermesi geleceğin belirsizliğine dayanmaktadır. Siyasi, ekonomik ve de işletmelerin borç yüküne göre taşıyacaklar riskler farklılıklar barındırmaktadır. Bu noktada riskin ne getireceği bilinmemektedir.

Parasız (2007)'a göre risk; "belirli bir zaman diliminde ve bir benchmark'a göre ölçülen bir yatırım gelecekteki getirisi hakkında bir belirsizlik ölçüsüdür" şeklinde tanımlamaktadır. Bankaları ve diğer finansal kuruluşları firma bazlı değerlendirildiğinde sistematik olmayan riske maruz kalabilme olasılıklarının yanı sıra sektörün yaşamış olduğu olumsuzluğa bağlı olarak sistematik riske de maruz kalmaktadır. Sistematik olmayan riske maruz kalan sektör ve finansal diğer kuruluşlar, kuruluş olarak yaşamış oldukları problemin büyüklüğüne göre varlık yönetimlerinin, yönetim ve organizasyonunu kendisi üstlenebilecek güce sahipken bazı firmalarda ise VYŞ'leri ile yapacakları anlaşmalar ile varlıkların sunacağı getiriden vaz geçerek esas faaliyetlerine odaklanmayı tercih etmektedirler. Ancak sistematik riske maruz kalındığı takdirde, sektör ve finansal kuruluşlar ve ekonomik döngüyü sağlayan diğer firmaları da etkisi altına aldığından, bankacılık sektörü ve diğer finansal kuruluşlar sorunlu varlıklarını varlık yönetim şirketlerine satarak daha fazla zarar görmemek adına kendi faaliyetlerine odaklanırlar.

VYŞ'leri diğer işletmeler gibi faaliyetlerinin sonucu olarak finansal raporlarını Kamu Aydınlatma Platformu (KAP)'nda beyan etme sorumluluğu taşımaktadırlar. 2018 yılında faaliyet sürdüren Birikim Varlık Yönetim Anonim Şirketi (A.Ş), Hayat Varlık Yönetim

A.Ş., Sümer Varlık Yönetim A.Ş., Vera Varlık Yönetim A.Ş., Güven Varlık Yönetim A.Ş. ve Destek Varlık Yönetim A.Ş.'nin, 2019 yılında faaliyet sürdüren Birikim Varlık Yönetim A.Ş., Denge Varlık Yönetim A.Ş. ve Sümer Varlık Yönetim A.Ş.'nin ve 2020 yılında faaliyet sürdüren Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş, Birikim Varlık Yönetim A.Ş, Sümer Varlık Yönetim A.Ş, Dünya Varlık Yönetim A.Ş ve Gelecek Varlık Yönetim A.Ş yıl sonu faaliyet raporlarını KAP'na bildirilmiştir (Anonim 2020a).

Kredi riski; geri ödenmeme riski olarak da bilinmektedir. Kredi kullanan bireyin, kullanmış olduğu kredinin itfa planında belirtilen süre zarfında sorumluluğunu yerine getirmemesinden kaynaklı olan gecikmeler veya söz konusu itfa planına bağlı kalmayarak ödeme alışkanlığını terk etmesi şeklinde ortaya koymuş olduğu davranış şekli olarak tanımlayabilmek mümkündür. Burada yükümlünün sorumluluğunu yerine getirmemesi, ödeme güçlüğüne düşmüş olması, faiz oranı riskini tamamen yükümlünün üzerinde bırakılması veya kredinin karşılığı olarak satın alınan varlığın değerinde düşüş yaşanması ya da zamana bağlı olarak değer artışındaki azalma neden olacağı gibi değişken faizli kullandırılan kredilere karşın yükümlünün borç bakiyesinde azalmanın yaşanmaması gibi etmenler ortaya konulabilir (Yalçıner 2018).

Yükümlünün sözleşme koşullarına uymayarak sorumluluğunu yerine getirmemesi kredi riski olasılığını ortaya koymaktadır. Burada bankalarda sorunlu varlıklar birikmekle beraber üstlenmiş oldukları finansal yükü yerine getiremeyip borçlarını ödeyememektedirler.

2018, 2019 ve 2020 yıllarında faaliyet sürdüren Birikim Varlık Yönetim Anonim Şirketi (A.Ş), Hayat Varlık Yönetim A.Ş., Sümer Varlık Yönetim A.Ş., Vera Varlık Yönetim A.Ş., Güven Varlık Yönetim A.Ş., Destek Varlık Yönetim A.Ş., Denge Varlık Yönetim A.Ş., Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş., Dünya Varlık Yönetim A.Ş. ve Gelecek Varlık Yönetim A.Ş.'nin dönem sonu konsolide olmayan finansal tablolar ve bağımsız denetim raporları incelendiğinde; "Şirket temel faaliyetleri doğrultusunda; bankaların, özel finans kurumu ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarını satın alabilir, satabilir, Satın aldığı alacakları borçlusundan tahsil edebilir, varlıkları nakde çevirebilir veya bunları yeniden yapılandırarak satabilir, bankaların, özel finans kurumu ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının yeniden yapılandırılması veya üçüncü kişilere

satışında danışmanlık ve bu işlerde aracılık hizmeti verebilir. Şirket yukarıda bahsedilen faaliyetler sonucu kredi riskine maruz kalmaktadır. Bankalar ve mali kurumlardan satın alınmak sureti ile temlik alınan ticari krediler için ihale ve/veya teklif sunma sürecinde satıcı kurumun paylaşıma açtığı borçlu bilgileri Şirket'in tecrübeli ve uzman personelleri ile müşavir avukatlarınca analiz edilmektedir. Şirket, satın aldığı kredileri, portföy bazında takip etmektedir. Şirket, bu kredi portföylerinin değerlemelerini tahsili geçmiş alacakların yıllar itibarıyla tahsilat performansları izlenerek geleceğe yönelik tahsilat projeksiyonlarının net bugünkü değerini hesaplamakta ve kayıtlarına almaktadır" şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca "Şirket'in takipteki kredileri, Türkiye'de yerleşik çeşitli bankalardan ve diğer mali kurumlardan satın aldığı vadesi gecikmiş alacaklardan oluşmaktadır. Krediler ve alacaklar, elde etme maliyeti üzerinden kayda alınmaktadır. Takipteki krediler, etkin faiz yöntemi ile iskonto edilmiş değerleriyle takip edilmektedir. Bunların teminatı olarak alınan varlıklarla ilgili olarak ödenen harçlar ve benzeri diğer tahsilat masraflar işlem maliyetinin bir parçası olarak kabul edilmemekte ve gider hesaplarına yansıtılmaktadır. Şirket, bu kredi portföylerinin değerlemelerini tahsili gecikmiş alacakların beklenen tahsilat projeksiyonlarının net bugünkü değerlerini hesaplamakta ve kayıtlarına almaktadır. Kredi portföylerinin hesaplanan tahsilat projeksiyonlarının net bugünkü değerleri ile kayıtlı değerleri arasındaki pozitif farklar "Kredilerden alınan faizler" kalemi altında gelir olarak kaydedilmektedir. Kredi portföylerinin hesaplanan tahsilat projeksiyonlarının etkin faiz yöntemi kullanılarak itfa edilmiş net bugünkü değerlerinin arasındaki negatif farklar için ise değer düşüş karşılığı ayrılmaktadır. Bankalara yapılan plasmanlar, etkin faiz yöntemi ile iskonto edilmiş değerleri ile kayıtlara yansıtılmaktadır. Buna ek olarak "Şirket, risk yönetimi ve yatırım stratejileri dâhilinde tahmini nakit akışlarını düzenli olarak gözden geçirmektedir Kredi portföylerinin hesaplanan tahsilat projeksiyonlarının itfa edilmiş maliyet değerleri ile kayıtlı değerleri arasındaki pozitif farkları "Kredilerden alınan faizler" kalemi altında muhasebeleştirmektedir." şeklinde açıklamada bulunulmuştur (Anonim 2019b, Anonim 2019c, Anonim 2019d, Anonim 2019e, Anonim 2019f, Anonim 2019g, Anonim 2020b, Anonim 2020c, Anonim 2020d, Anonim 2020e, Anonim 2020f, Anonim 2021f, Anonim 2021g, Anonim 2021h, Anonim 2021ı, Anonim 2021i).

Birikim Varlık Yönetim A.Ş. ve Denge Varlık Yönetim A.Ş edinilen faaliyet raporlarına göre, kredi riskine maruz kalmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Ancak Hayat Varlık Yönetim

A.Ş. 2017 yılında 1.001.160 TL iken 2018'de 1.172.373 TL, 2019'da ise 1.363.167 TL'ye çıktığı ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Sümer Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 132.792 TL iken 2018'de 149.324 TL, 2019'da 167.803 TL ve 2020'de ise 137.299 TL'ye gelindiği bilgisi elde edilmiştir. Vera Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 134.529 TL iken, 2018'de 135.479 TL, 2019'da ise 151.184TL'ye çıktığı ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Güven Varlık Yönetim A.Ş.2017 yılında 803.448 TL iken, 2018'de 1.022.875 TL ise çıktığı, 2019 ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Destek Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 121.807 TL iken, 2018'de 124.499 TL ise çıktığı, 2019 ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, ancak 2019 yılında 88 TL iken ve 2020'de ise 83.066 TL'ye çıktığı bilgisi elde edilmiştir. Dünya Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, 2019 yılında kredi riskinin 1.363.167 TL ve 2020 yılında ise 1.279.606 TL çıktığı ve Gelecek Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, 2019 yılında riskin 1.165.404 TL iken, 2020'de ise 1.069.856 TL'ye çıktığı görülmektedir. Faaliyet raporlarından edinilen bilgiler doğrultusunda VYŞ'ler kredi riskine maruz kaldığı bilgisine ulaşılmaktadır (Çizelge 2.2) (Anonim 2019b, Anonim 2019c, Anonim 2019d, Anonim 2019e, Anonim 2019f, Anonim 2019g, Anonim 2020b, Anonim 2020c, Anonim 2020d, Anonim 2020e, Anonim 2020f, Anonim 2021f, Anonim 2021g, Anonim 2021h, Anonim 2021ı, Anonim 2021i).

Çizelge 2.2 Varlık yönetim şirketlerinin (KAP)'ndan alınan faaliyet raporlarına bağlı olarak hazırlanan kredi riski (TL)

Varlık Yönetim A.Ş.	2017	2018	2019	2020
Birikim	-	-	-	-
Hayat	1.001.160	1.172.373	1.363.167	-
Sümer	132.792	149.324	167.803	137.299
Vera	134.529	135.479	151.184	-
Güven	803.448	1.022.875	-	-
Destek	121.807	124.499	-	-
Denge	-	-	-	-
Boğaziçi	-	-	88	83.066
Dünya	-	-	1.363.167	1.279.606
Gelecek	-	-	1.165.404	1.069.856

Likidite riski; bankaların faaliyetlerini sürdürebilmeleri adına ihtiyaçları olan kaynak yetersizliği likidite riski olarak ifade edilebilir. Bankalar faaliyetleri gereği her ne kadar kredi satışları gerçekleştirseler de bu kredileri sunabilmek için kendileri de yükümlülük altına girmeleri gerekmektedir. Ancak bir bankanın söz konusu yükümlülüğünü yerine getiremeyecek duruma düşmesi likidite riski olarak adlandırılabilir. Bankada mevduat biriktirenlerin mevduat faizlerini ya da mevduatlarını kırmak isteyen yatırımcıların isteklerini karşılayamayacak duruma düşmeleri de yine olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Parasız 2007).

Bankaların yatırım amaçlı elde etmiş oldukları gayrimenkuller veya kullandırmış oldukları kredilere karşılık olarak alınan teminatların bankaya dönüşü neticesinde edinmiş olduğu gayrimenkullerin istenildiği anda nakde dönüştürülmesi veya mevcut piyasa koşullarında yaşanan olumsuzluklar neticesinde değerinin altında satış işleminin yürütülmesi likidite riski olarak belirtmek mümkündür (Yalçıner 2018).

2018, 2019 ve 2020 yıllarında faaliyet sürdüren Birikim Varlık Yönetim Anonim Şirketi (A.Ş), Hayat Varlık Yönetim A.Ş., Sümer Varlık Yönetim A.Ş., Vera Varlık Yönetim A.Ş., Güven Varlık Yönetim A.Ş., Destek Varlık Yönetim A.Ş., Denge Varlık Yönetim A.Ş., Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş., Dünya Varlık Yönetim A.Ş. ve Gelecek Varlık Yönetim A.Ş.'nin dönem sonu konsolide olmayan finansal tablolar ve bağımsız denetim raporları incelendiğinde; VYŞ'leri açısından ele alındığında ise, sözleşmelerin anlaşılan vade tarihinin bugüne kadarki kalan zaman sürecinde dikkate alınarak şirketin finansal yükümlülüklerinin, uygun vade gruplaması yapılarak analizi sağlanmaktadır.

Varlık yönetim şirketlerinin esasa faaliyetleri gereği edinmiş oldukları varlıklar likiditeye çevrilmesi dikkate alındığından, şirket faaliyet raporlarında yer alan alınan krediler, ihraç edilen menkul kıymetler, diğer yükümlülükler kalemlerinin toplamlarında yararlanılarak elde edilmektedir. Denge Varlık Yönetim A.Ş. edinilen faaliyet raporlarına göre, likidite riskine maruz kalmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Birikim Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 2.166 TL iken, 2018'de 185.469 TL, 2019'da 190.688 TL ve 2020'de ise 147.168 TL'ye gelindiği, Hayat Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 628.752 TL iken, 2018'de 708.135 TL ve 2019'da ise 879.585 TL ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Sümer Varlık

Yönetim A.Ş. 2017 yılında 102.723 TL iken, 2018'de 97.021 TL, 2019'da 94.77 TL ve 2020'de ise 113.482 TL'ye gelindiği, Vera Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 330.059 TL iken, 2018'de 130.789 TL, 2019'da ise 189.538 TL ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Güven Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 674.658 TL iken 2018'de ise 818.751 TL, 2019 ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Destek Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 118.088 TL iken 2018'de ise 119.408, 2019 ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, ancak 2019 yılında 208.095 TL iken 2020'de ise 234.850 TL'ye gelindiği, Dünya Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, 2019 yılında likidite riskinin 560.574 TL ve 2020 yılında 540.459 TL olduğu ve son olarak Gelecek Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, 2019 yılında 789.581 TL ve 2020'de ise 601.687 TL likidite riskinin olduğu görülmektedir. Bu bağlamda faaliyet raporlarından edinilen bilgiler doğrultusunda VYŞ'ler likidite riskine maruz kaldığı bilgisine ulaşılmaktadır (Çizelge 2.3) (Anonim 2019b, Anonim 2019c, Anonim 2019d, Anonim 2019e, Anonim 2019f, Anonim 2019g, Anonim 2020b, Anonim 2020c, Anonim 2020d, Anonim 2020e, Anonim 2020f, Anonim 2021f, Anonim 2021g, Anonim 2021h, Anonim 2021ı, Anonim 2021i).

Çizelge 2.3 Varlık yönetim şirketlerinin (KAP)'ndan alınan faaliyet raporlarına bağlı olarak hazırlanan likidite riskini (TL)

Varlık Yönetim A.Ş.	2017	2018	2019	2020
Birikim	2.166	185.469	190.688	147.168
Hayat	628.752	708.135	879.585	-
Sümer	102.723	97.021	94.778	113.482
Vera	330.059	130.789	189.538	-
Güven	674.658	818.751	-	-
Destek	118.088	119.408	-	-
Denge	-	-	-	-
Boğaziçi	-	-	208.095	234.850
Dünya	-	-	560.574	540.459
Gelecek	-	-	789.581	601.687

Piyasa-fiyat riski; bir banka elinde pay senedi, tahvil gibi finansal enstrümanları bulundurduğu takdirde piyasa-fiyat riskine maruz kalır. Çünkü piyasada yaşanacak olası

bir sistematik ya da sistematik olmayan riskten kaynaklı fiyat dalgalanmaları elinde bu enstrümanı tutan her kuruluşu olumsuz etkilediği gibi elinde bulunduran finansal kuruluşları da olumsuz yönde etkileyecektir (Parasız 2007).

2018, 2019 ve 2020 yıllarında faaliyet sürdüren Birikim Varlık Yönetim Anonim Şirketi (A.Ş), Hayat Varlık Yönetim A.Ş., Sümer Varlık Yönetim A.Ş., Vera Varlık Yönetim A.Ş., Güven Varlık Yönetim A.Ş., Destek Varlık Yönetim A.Ş., Denge Varlık Yönetim A.Ş., Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş., Dünya Varlık Yönetim A.Ş. ve Gelecek Varlık Yönetim A.Ş.'nin dönem sonu konsolide olmayan finansal tablolar ve bağımsız denetim raporları incelendiğinde; Birikim Varlık Yönetim Anonim Şirketi (A.Ş), Destek Varlık Yönetim A.Ş. ve Denge Varlık Yönetim A.Ş. yapmış olduğu açıklamada statü gereği piyasa riski raporlarına tabi olmadıklarını ifade ederken, Hayat Varlık Yönetim A.Ş., Sümer Varlık Yönetim A.Ş., Vera Varlık Yönetim A.Ş., Güven Varlık Yönetim A.Ş., Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş., Dünya Varlık Yönetim A.Ş. ve Gelecek Varlık Yönetim A.Ş. ise bu konuda her hangi bir açıklamada bulunmadıkları raporlarda görülebilmektedir (Anonim 2019b, Anonim 2019c, Anonim 2019d, Anonim 2019e, Anonim 2019f, Anonim 2019g, Anonim 2020b, Anonim 2020c, Anonim 2020d, Anonim 2020e, Anonim 2020f, Anonim 2021f, Anonim 2021g, Anonim 2021h, Anonim 2021ı, Anonim 2021i).

Kur riski; bankalar elinde bulundurdukları dövizler terste kalmaları kur riskini ortaya koymaktadır. Pozisyon gereği kısa veya uzunda kalmak ve piyasanın da buna karşın ters davranış sergilemesi kuruluşu olumsuz etkiler. Ayrıca uluslararası piyasalarda işlem sürdüren bir banka birden fazla döviz ile işlem sürdürdüğü için çoklu döviz riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Bankaların döviz riskini minimize edebilmek için spot, forward ve swap sözleşmelerini doğru bir şekilde yönetip kendilerini korumaya almaları gerekmektedir aksi halde kur riskine maruz kalmaları ihtimaldir (Parasız 2005, Parasız 2007).

2018, 2019 ve 2020 yıllarında faaliyet sürdüren Birikim Varlık Yönetim Anonim Şirketi (A.Ş), Hayat Varlık Yönetim A.Ş., Sümer Varlık Yönetim A.Ş., Vera Varlık Yönetim A.Ş., Güven Varlık Yönetim A.Ş., Destek Varlık Yönetim A.Ş., Denge Varlık Yönetim A.Ş., Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş., Dünya Varlık Yönetim A.Ş. ve Gelecek Varlık

Yönetim A.Ş.'nin dönem sonu konsolide olmayan finansal tablolar ve bağımsız denetim raporları incelendiğinde; kur riski; döviz kurlarında ortaya çıkması muhtemel dalgalanmadan kaynaklı maruz kalınabilecek zarar olasılığını ifade ettiğinden yukarıda yer alan çizelge 2.3 bu bilgiye istinaden hazırlanmıştır. Döviz rezervi bulunanlar maruz kalırken, bulunmayanlar ise her hangi bir riske maruz kalmadıkları gözlemlenmektedir (Anonim 2019b, Anonim 2019c, Anonim 2019d, Anonim 2019e, Anonim 2019f, Anonim 2019g, Anonim 2020b, Anonim 2020c, Anonim 2020d, Anonim 2020e, Anonim 2020f, Anonim 2021f, Anonim 2021g, Anonim 2021h, Anonim 2021ı, Anonim 2021i).

Birikim Varlık Yönetim A.Ş. 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında döviz pozisyonu bulunmadığı için riske maruz kalmadığı bilgisi elde edilmektedir. Hayat Varlık Yönetim A.Ş. yabancı para cinsinden aldığı varlıkları TL olarak takip işlemlerini sürdürdüğü için kur riskine maruz kalmazken üstlenmiş olduğu döviz cinsinden yükümlülükler yer aldığından bu riske maruz kalmaktadır. 2017'de 677 TL iken 2018'de 1.025 TL, 2019'da 217 TL kur riskine maruz kalırken ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Sümer Varlık Yönetim A.Ş. yabancı para cinsinden 2017-2018 yıllarında hiç işlemi olmadığından bu riske maruz kalmazken 2019 yılında 3 TL ve 2020'de ise 1.459 TL'lik kur riskine maruz kalmaktadır. Vera Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 6.054 USD iken, 2018'de 3.866 USD, 2019'da 2.332 USD varlık ve yükümlülükler kaleminde bulunan döviz portföyüne istinaden riske maruz kalırken 2020'de ise faaliyetini sonlandırmıştır. Güven Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 28.558 TL iken, 2018'de 64.768 TL varlık ve yükümlülük kalemlerinde yer alan döviz pozisyonu durumlarından dolayı bu riskle karşı karşıya kaldığı gözlemlenmekte ve 2019 ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Destek Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarına ait faaliyet raporlarında kur riski ile ilgili bir bilgiye rastlanmamış olup 2019 ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Denge Varlık Yönetim A.Ş. 2017, 2018, 2019 ve 2020 yılında döviz pozisyonu bulunmadığı için riske maruz kalmadığı bilgisi elde edilmektedir. Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, ancak 2019 yılında 15.375 USD iken 2020'de 23.860 USD varlık ve yükümlülük kalemlerinde yer alan döviz pozisyonu durumlarından dolayı bu riskle karşı karşıya kaldığı gözlemlenmektedir. Dünya Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, ancak 2019 yılında 217 TL iken 2020'de 446 TL varlık ve yükümlülük kalemlerinde yer alan döviz pozisyonu

durumlarından dolayı bu riskle karşı karşıya kaldığı gözlemlenmektedir. Gelecek Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, ancak 2019 yılında 4.717 TL iken 2020'de 4.993 TL varlık ve yükümlülük kalemlerinde yer alan döviz pozisyonu durumlarından dolayı bu riskle karşı karşıya kaldığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda faaliyet raporlarından edinilen bilgiler doğrultusunda VYŞ'leri likidite riskine maruz kaldığı bilgisine ulaşılmaktadır (Çizelge 2.4) (Anonim 2019b, Anonim 2019c, Anonim 2019d, Anonim 2019e, Anonim 2019f, Anonim 2019g, Anonim 2020b, Anonim 2020c, Anonim 2020d, Anonim 2020e, Anonim 2020f, Anonim 2021f, Anonim 2021g, Anonim 2021h, Anonim 2021ı, Anonim 2021i).

Çizelge 2.4 Varlık yönetim şirketlerinin (KAP)'ndan alınan faaliyet raporlarına bağlı olarak hazırlanan kur riski

Varlık Yönetim A.Ş.	2017	2018	2019	2020
Birikim	Yok	Yok	Yok	Yok
Hayat (TL)	677	1.025	217	-
Sümer (TL)	Yok	Yok	3	1.459
Vera (USD)	6.054	3.866	2.332	-
Güven (TL)	28.558	64.768	-	-
Destek	Yok	Yok	-	-
Denge	-	-	-	-
Boğaziçi (USD)	-	-	15.375	23.860
Dünya (TL)	-	-	217	446
Gelecek (TL)	-	-	4.717	4.993

Faiz oranı riski; bankalarda aktifler faiz getirisinden veya götürüsünden etkilenmektedirler. Faiz oranlarındaki yüksek oranda oynaklık görünmesi ya da yanlış hesaplanma olasılığı sektör için olumsuz etkileri beraberinde getirmektedir. Aktif kalemlerinde, pasif kalemlerinde ve bilanço dışı kalemlerde faizlerde hesaplanacak olası bir vade hatalı belirlenmesi faiz oranı riskini ortaya koyan diğer bir etkendir (Parasız 2007).

Faiz oranı riski kredi veren finansal kuruluşları her ne kadar etkilese de aynı zamanda kredi kullanan tüketicileri de etkilediği göz ardı edilmemelidir. Faiz oranı riski bankanın kullandırmış olduğu veya kendisinin yükümlülük altına girdiği anda süreç itibariyle olası

bir piyasa faiz oranı ile kredi faiz oranlarındaki değişiklik sonucunda ortaya çıkabilir. Bankanın sabit faizle kredi kullandırması sonucunda faiz oranlarındaki yükselme bankayı etkilerken değişken faizle kullandırılan kredi karşısında yükümlü olumsuz yönde etkilenmektedir (Yalçıner 2018).

2018, 2019 ve 2020 yıllarında faaliyet sürdüren Birikim Varlık Yönetim Anonim Şirketi (A.Ş), Hayat Varlık Yönetim A.Ş., Sümer Varlık Yönetim A.Ş., Vera Varlık Yönetim A.Ş., Güven Varlık Yönetim A.Ş., Destek Varlık Yönetim A.Ş., Denge Varlık Yönetim A.Ş., Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş., Dünya Varlık Yönetim A.Ş. ve Gelecek Varlık Yönetim A.Ş.'nin dönem sonu konsolide olmayan finansal tablolar ve bağımsız denetim raporları incelendiğinde; faiz oranı riski, faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle Şirket'in faiz pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar olasılığını ifade etmektedir. Sabit faizli finansal varlık ve yükümlülüklerin yanı sıra değişken faizli finansal varlık ve yükümlülükleri de bulunmaktadır. Söz konusu varlık ve yükümlülükler, bankalar (vadeli mevduat), alınan krediler, para piyasalarına borçlar, ihraç edilen menkul kıymetler, alınan kredilere verilen faizler, repo, finansal kiralama borçları, çıkarılmış tahviller, bilançoda alınan uzun-kısa pozisyonlar, nazım hesaplarda alınan uzun-kısa pozisyonlar, satın alınan çekler ve muhtelif borçlar gibi kalemlerden oluşmakla birlikte maruz kalınan risk tutarı yılsonu toplam değerleri belirtilmiştir (Anonim 2019b, Anonim 2019c, Anonim 2019d, Anonim 2019e, Anonim 2019f, Anonim 2019g, Anonim 2020b, Anonim 2020c, Anonim 2020d, Anonim 2020e, Anonim 2020f, Anonim 2021f, Anonim 2021g, Anonim 2021h, Anonim 2021ı, Anonim 2021i).

Birikim Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 11.335 TL faiz oranı riski bakımından değişken faizli yükümlülüğü bulunmazken muhtelif borçlar ve bilançoda yer alan pozisyon açığı dikkate alınmıştır. 2018'de 403.768 TL alınan krediler, finansal kiralama borçları, muhtelif borçlar ve son olarak bilançoda yer alan pozisyon, 2019'da 371.717 TL ise alınan krediler, finansal kiralama borçları, muhtelif borçlar, çıkarılmış tahviller ve bilançoda yer alan pozisyonlar toplamı dikkate alınarak değerlendirilmiştir. 2020'de ise 304 326 TL alınan krediler, finansal kiralama borçları, muhtelif borçlar, çıkarılmış tahviller ve bilançodaki kısa pozisyonlar toplamı dikkate alınmıştır. Hayat Varlık Yönetim A.Ş. faaliyet raporunda "Faiz duyarlılığı olmayan kalemler hariç tutulmuştur"

şeklinde ifadesine yer vererek, 2017 yılında 551.160 TL iken 2018'de 580.293 TL, 2019'da 738.553 TL alınan krediler ve ihraç edilen menkul kıymetler üzerinde faiz oranı riski barındırdığı belirtilmekte ve 2020'de ise faaliyetini sonlandırdığı bilinmektedir. Sümer Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 16.183 TL, 2018'de 58.613 TL, 2019'da 45.610 TL ve 2020'de ise 33.187 TL ile değişken faizli finansal varlıklar ve yükümlülükler kaleminin yanı sıra vadeli mevduat hesabında yer alan varlıklarda değişimin etkisine maruz kaldığı için bu kalemler toplanarak dikkate alınmıştır. Vera Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 109.953 TL, 2018'de 110.825 TL, 2019'da 25.718 TL incelenen faaliyet raporlarında; faize duyarlı vadeli mevduat bilgilerinin yanı sıra faize duyarlı finansal yükümlülükleri içerisinde alınan krediler ve ihraç edilen menkul kıymetlerin toplamı dikkate alınmış ve 2020'de ise faaliyetini sonlandırdığı bilinmektedir. Güven Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında faiz oranı riskine maruz kalmazken 2018'de 111.175 TL ait incelenen faaliyet raporlarında; değişken faizli yükümlülükler yer almazken vadeli mevduat hesabındaki tutar dikkate alınarak işlem yapılmış, 2019 ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır.

Destek Varlık Yönetim A.Ş. 2017 yılında 11.962 TL iken 2018'de 11.950 TL incelenen faaliyet raporlarında; değişken faizli kredi kullanımından kaynaklı riske maruz kaldığı görülmüş, 2019 ve 2020'de faaliyetini sonlandırmıştır. Denge Varlık Yönetim A.Ş. 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarına ait incelenen faaliyet raporlarında faiz oranı riski hususunda bir riske maruz kalmadığı bilgisi edinilmiştir. Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş.2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, ancak 2019 yılında 25.846 TL iken 2020'de ise 41.316 TL incelenen faaliyet raporlarında; değişken faizli kredi kullanımından ve alınan tahvil ve bonolardan kaynaklı riske maruz kaldığı bilgisi elde edilmiştir. Dünya Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete geçmediği, ancak 2019 yılında 624.614 TL iken 2020'de ise 626.467 TL incelenen faaliyet raporlarında; "faize duyarlılığı olmayan kalemler hariç tutulmuştur" ifadesi yer aldığından bu başlık altındaki toplam değer dikkate alınmıştır. Son olarak Gelecek Varlık Yönetim A.Ş. 2017 ve 2018 yıllarında henüz faaliyete başlamadığı, ancak 2019 ve 2020 yıllarına ait incelenen faaliyet raporlarında faiz oranı riski hususunda bir riske maruz kalmadığı bilgisi edinilmiştir. Bu bağlamda faaliyet raporlarından edinilen bilgiler doğrultusunda VYŞ'ler faiz oranı riskine maruz kaldığı bilgisine ulaşılmaktadır (Çizelge 2.5) (Anonim 2019b, Anonim

2019c, Anonim 2019d, Anonim 2019e, Anonim 2019f, Anonim 2019g, Anonim 2020b, Anonim 2020c, Anonim 2020d, Anonim 2020e, Anonim 2020f, Anonim 2021f, Anonim 2021g, Anonim 2021h, Anonim 2021ı, Anonim 2021i).

Çizelge 2.5 Varlık yönetim şirketlerinin (KAP)'dan alınan faaliyet raporlarına bağlı olarak hazırlanan faiz oranı riskini (TL)

Varlık Yönetim A.Ş.	2017	2018	2019	2020
Birikim	11.335	403.768	371.717	304 326
Hayat	551.160	580.293	738.553	-
Sümer	16.183	58.613	45610	33.187
Vera	109.953	110.825	25.718	-
Güven	-	111.175	-	-
Destek	11.962	11.950	-	-
Denge	-	-	-	-
Boğaziçi	-	-	25.846	41.316
Dünya	-	-	624.614	626.467
Gelecek	-	-	-	-

.

3. SORUNLU KREDİLER, ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ VE SORUNLU KREDİLERİN YÖNETİMİ

3.1 Sorunlu Krediler ve Sorunlu Varlık Arasındaki Ayrım

Sorunlu kredi; "Banka ile borçlu arasındaki geri ödeme anlaşmasının önemli şekilde bozularak tahsilatın gecikmesi ve zarar olasılığının ortaya çıkması" olarak tanımlanabilir (Aktaş 2000). Kredinin taraflarca anlaşmaya varılan vadesinde ödenmemesi veya bu ödemenin birkaç gün gecikmesi krediyi sorunlu hale getirmediği anlaşılmaktadır. Söz konusu ödememenin ve/veya anlaşmanın "önemli şekilde" bozulup buna istinaden tahsilatın gerçekleşmediği zamanlarda kredinin sorunlu durumda ifade edilebilecektir. Bahsi geçen önem kredinin türüne, kredi ödemelerinin gecikme süresine, firmanın birden fazla onaylı kredisinde aynı anda ve/veya birinde gecikme olmasına göre değiştiği ifade edilmektedir. Örnek verecek olursak bireysel kredilerde bir taksitin gecikmesi, ticari kredilerde anaparanın vadesinden itibaren 30 gün gecikmesi bu kredileri sorunlu krediler sınıfına dâhil etmediği ancak, ticari kredilerde anaparanın vadesinden itibaren 90 gün geçmesi ise bu krediyi sorunlu kredi haline getirdiği bilinmektedir. Kredi ödemelerinin 10 gün gecikmesine karşın söz konusu kredinin zafiyete uğradığı/kredi değerliğini yitirdiği görüşü hâkim ise, bu kredinin sorunlu kredi haline gelmesine neden olabilmektedir (Selimler 2006, Erkan 2015, Bahardır 2018 ve Acur 2018). Bloem ve Gorter (2002)'e göre; uluslar sorunlu kredileri tespit etmek için bazı kriterler kullanmaktadırlar. Bazı ülkeler miktar kriterini uygulamakta (planlanan ödemelerin vadesini birkaç gün geçmesi, gecikmesi), bazı ülkeler nitelik kriterini uyguladıkları (müşterinin finansal durumu hakkında bilgiler, gelecekteki ödemeler hakkında yönetimin hükmü-kararı) bilinmektedir (Aliefendioğlu ve Çevik 2015, Erkan 2015).

Sorunlu krediler, donuk alacaklar olarak adlandırıldığı gibi tahsili gecikmiş alacaklar, takipteki krediler, idari takipteki krediler, tahsil olunacak alacaklar, tasfiye olunacak alacaklar, kredi riski gibi gerek mevzuattan gerekse uygulamada ortaya çıkan tanımlarla ifade edilmektedir. Sorunlu kredilere ilişkin hükümlerin yer aldığı, Bankacılık Kanunu ve Karşılıklar Yönetmeliği'nde çeşitli dönemlerde yer almış sorunlu kredi tanımlarına ilişkin açıklamalar da bulunulmaktadır (Selimler 2006, Erkan 2015).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun ikinci bölümünde "karşılıklar ve teminatlar" başlığı altında 53. maddede; "Bankalar, krediler ve diğer alacaklarla ilgili olarak, doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması ve bunlar dışında kalan varlıkların değer azalışları için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, aktiflerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesine ve vadesi dolmuş kredilerin geri ödenmesine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır" ifade edilmiştir. Burada, sorunlu kredilerin direkt olarak tanımı yapılmamış olup sorunlu kredinin ortaya çıkması durumu hakkında açıklamada bulunulmuştur.

Ulusal ve uluslararası düzeyde yaşanan krizler, bankacılık sisteminde karşılaşılan ödeme aksaklıkları Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK) tarafından yeniden yapılandırma çerçevesinde, bankalarca ayrılan karşılıklara ilişkin birtakım düzenlemelere gidilmiştir. Karşılıklar Yönetmeliği'ne göre; 22.06.2016 tarih ve 29750 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar için Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 5. maddesinde; "… (1) Bu Yönetmelik uygulamasında; a) 4. madde kapsamında üçüncü, dördüncü ve beşinci grupta sınıflandırılan; b) 23/10/2015 tarihli ve 29511 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kredi Riskine Esas Tutarın İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar ile Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ uyarınca borçlusunun temerrüt ettiği kabul edilen ve c) TFRS 9'a göre borçlunun temerrüdü dolayısıyla ömür boyu beklenen kredi zarar karşılığı uygulamasına tabi olan, krediler donuk alacak olarak kabul edilir". Aynı konunun "Kredilerin ve Diğer Alacakların Sınıflandırılması" başlığında yer alan 4. maddesinde ise; "…c) üçüncü grup-tahsil imkânı sınırlı krediler: bu grupta; 1) Borçlusunun kredi değerliliği bozulmuş olan; 2) Teminatların net gerçekleşebilir değerinin veya borçlunun özkaynaklarının borcun vadesinde ödenmesini karşılamada yetersiz bulunması nedeniyle teminata başvurulmaksızın tamamının tahsil imkanı sınırlı olan ve gözlenen sorunların düzeltilmemesi durumunda zarara yol açması muhtemel olan; 3) Anaparanın ve/veya faizin tahsili, vadesinden; ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan günden fazla geciken ancak yüz seksen günü geçmeyen; 4) Makroekonomik şartlardaki veya borçlunun faaliyet gösterdiği sektörlerdeki veya bunlardan bağımsız olarak borçluya ilişkin olumsuz

gelişmeler nedeniyle işletme sermayesi finansmanında veya ilave likidite yaratmada sıkıntılar yaşanması gibi nedenlerle anaparanın ve/veya faizin bankaca tahsilinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan günden fazla gecikeceğine kanaat getirilen ve 5) Yeniden yapılandırılarak canlı alacak olarak sınıflandırılan ve bir yıllık izleme süresi içerisinde anapara ve/veya faiz ödemesi otuz günden fazla geciken veya bu izleme süresi içinde bir kez daha yeniden yapılandırmaya tabi tutulan, krediler ve diğer alacaklar sınıflandırılır. ç) Dördüncü grup-tahsili şüpheli krediler: bu grupta; 1) Anaparanın ve/veya faizin tamamının kredi sözleşmesinde yer alan hususlar çerçevesinde teminata başvurulmaksızın tahsilinin sağlanamayacağı muhtemel olan; 2) Borçlusunun kredi değerliliği ciddi şekilde bozulmuş olan, ancak birleşme, yeni finansman bulma imkânı veya sermaye artırımı gibi olanakların borçlunun kredi değerliliğine ve kredinin tahsil kabiliyetine yapması beklenen katkı nedeniyle henüz tam anlamıyla zarar niteliği taşımadığı düşünülen; 3) Anapara ve/veya faizin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsilinin gecikmesi yüz seksen günü geçen, ancak bir yılı geçmeyen ve 4) Makroekonomik şartlardaki veya borçlunun faaliyet gösterdiği sektördeki veya bunlardan bağımsız olarak borçluya ilişkin olumsuz gelişmeler nedeniyle anapara ve/veya faizin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsilindeki gecikmenin yüz seksen günü geçmesi beklenen, krediler sınıflandırılır. d) beşinci grup-zarar niteliğindeki krediler: bu grupta; 1) Borçlusunun kredi değerliliğinin tümüyle ortadan kalkmış olması nedeniyle tahsil beklentisi bulunmayan veya toplam alacak tutarının ancak ihmal edilebilir bir kısmının tahsil edilmesi beklenen; 2) Üçüncü ve dördüncü gruplarda belirtilen özellikleri taşımakla birlikte, vadesi gelen ve ödenmesi gereken alacak tutarlarının tamamının bir yılı aşacak bir sürede tahsilinin sağlanamayacağı muhtemel olan ve 3) Anaparanın ve/veya faizin ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsili bir yıldan fazla gecikmiş olan, krediler sınıflandırılır" şeklinde gruplara ayrılmıştır.

"Bankaların sorunlu kredi problemleri özellikle kredi patlamasının yaşandığı ve finansal istikrarsızlıkların arttığı dönemlerde baş göstermektedir. Bu krediler bankacılık sisteminin genelinde artış gösterdiği zaman, bankalar reel piyasaları fonlama görevlerini ifa edememekte, bu durum ekonomide resesyon eğilimlerinin güçlenmesine zemin hazırlamaktadır" (Kılınç vd. 2018). Firmaların doğru yönetiminin sağlanamaması ve kredi kullandırılan bankalarca denetiminin yapılmaması, işletmenin üretim yaptığı

ürünün piyasada talep görmemesi, firma bulunduğu pazarda politikasını doğru yönetememesi, teknoloji sektörünün gelişmesine bağlı olarak firmanın değişime ayak uyduramaması, siyasi istikrarsızlıkların doğurduğu ekonomik belirsizlikler veya ulusal ya da uluslararası ortaya çıkan ekonomik çalkantılar, ayrıca banka tarafından işletme bilançosunun doğru okunamaması veya yetersiz incelemesi, kullandırılan kredinin teminat gücünün yeterli düzeyde sağlanamaması, kredi kullanan işletmenin amaç dışı kullanımın tespitinde zayıf kalınması, piyasanın hızlı gelişimine karşı işletmenin geride kalması ve son olarak kredisini geciktiren işletmenin banka tarafından erken önlem almama gibi nedenlerden dolayı sorunlu kredilerin oluşmasının önüne geçilememektedir (Gör 2012, Aliefendioğlu ve Çevik 2015).

Krediler bankaların bilançolarında varlık olarak yer aldıkları bilinmektedir. Sorunlu kredi olarak ifade edilen kredilerinde, sorunlu varlık olarak şekillendikleri buna bağlı olarak tanımın ayrıca yapılması daha doğru olacaktır (Bahadır 2018). Sorunlu varlıklar (distressed assets/toxsic assets/bad assets/troubled assets); "borçlu tarafın borçtan kaynaklanan yükümlülüklerini zamanında yerine getiremediği, piyasa koşulları, ilgili yasal düzenlemeler ve uygulamalar çerçevesinde temerrüt hali gerçekleşmiş, nakde dönmesi güçleşmiş ve hukuki takip süreci başlamış tahvil, bono gibi menkul kıymetler ile kredi gibi borç araçları" olarak tanımlanabilir (Şakar 2004). Mesutoğlu (2001) ve Brose ve Nichols (2009)'a göre; piyasanın belirsizliğinde değer kaybına uğrayan menkul (kredilendirme sonucu teminat olarak kullanılan varlığa dayalı menkul kıymet), gayrimenkul ve alacakları da sorunlu varlık grubu içine almak mümkündür (Şakar 2004, Keleş 2012). Finansal kurumların, borçlarını ödemeyen tüketicilerin neden olduğu sorunlu krediler için karşılık ayırmak zorunda oldukları bilinmektedir. Karşılık ayrılan sorunlu krediler, varlık yönetim şirketlerine kötü varlık kalemleri olarak devredilmekte böylece banka karşılık olarak ayırmış olduğu nakdî daha doğru kaynaklara yönlendirebilmektedir.

3.2 Sorunlu Kredilerin Ortaya Çıkış Nedenleri

De Lis vd. (2001) ile Yücememiş ve Sözeri (2011)'ne göre; kredilerin, sorunlu kredi konumuna geçmesinde gerçek/tüzel kişilerin gelirlerinde yaşanması muhtemel içsel veya ekonominin bütününden kaynaklanan nedenlerden ötürü ödeme dengesini bozacak derece

azalmanın yaşanması, finansal sorunların yaşandığı dönemlerde mevduatlarda yaşana düşüş ve kredi talebindeki azalma, bankaların aşırı yoğun oluşu, altyapı yetersizliği ve müşterilerin mali durumlarının etkin bir şekilde takip edilememesi gibi nedenlerle karşılaşıldığı ifade edilmektedir. Her ne kadar ekonominin genişleme döneminde gerçek ve tüzel kişilerin gelirlerinde yaşanan artış, sorunlu kredilerin oranında azalma yaşanmasını sağlarken, ancak sorunlu kredilerdeki artış ekonomik durgunluğu da beraber getirdiği dikkate alınmalıdır (Kılınç vd. 2018). Sorunlu varlıklar, her ülkede farklı sektörlerde dağılımı farklılık göstermektedir. Örneğin; imalat sektöründe yoğun miktarda sorunlu varlıklar birikirken gayrimenkul sektöründe yoğun kredi kullanımından kaynaklı sorunlu varlık birikimine rastlatabilmektedir (Fung vd. 2004a).

Sorunlu kredilerin ortaya çıkış nedenlerini dört başlıkta ele almak mümkündür. Bunlar; kredi kullanmadan önce ortaya çıkan sorunlu krediler, finansal krizlerden kaynaklı ortaya çıkan sorunlu krediler, kredilendirme sürecinden kaynaklı ortaya çıkan sorunlu krediler ve kredilendirme sonrası ortaya çıkan nedenler olarak ayrılmaktadır.

3.2.1 Kredi kullanmadan önce ortaya çıkan sorunlu krediler

Kredi kullanımından önce ortaya çıkan sorunlar, kredinin kullanımından sonra ortaya çıkma olasılığı bulunan kredilendirme ilkeleri ve kredi unsurlarını da barındıran özellikleri tamamen içermediği kredi ilişkisi öncesi süreçte yeteri kadar araştırma ve eksik bilgi sonucu ortaya çıkan hataları kapsamaktadır (Erkan 2015).

Holding bankacılığı; doğrudan veya dolaylı yollardan bir ya da birden çok bankaya sahip bir bankanın sahipliği altında bulunması veya kontrolünü sağlaması ya da bir banka sermayesinde fazla paya sahip bir holding kontrolünde olması şeklinde tanımlanmanın mümkün olduğu bilinmektedir (Takan 2001). Holding bankacılığında oluşan zararların büyük çoğunluğu, hâkim ortaklık bünyesinde bulundukları bankalarda, kanunların belirlemiş oldukları kredilendirme limitlerinin çok üzerinde kaynak transferi sağladıkları görülebilmektedir (Selimler 2006). Bu bağlamda; işletmeler arasında rekabet unsurunun bulunduğu durumlarda holding sahipliğinde bulunan bankaların varlığı holdinglerin kredi kullanımında daha düşük maliyetle sahip oldukları, holding işletmeleri finansal açıdan

sorun yaşadıkları dönemlerde, Bankalar Kanunu'nda yer alan sınırlamalar dikkate alınmadan, kaynak ihtiyaçlarını holding bünyesindeki bankalardan temin etmekte, holdingler kaynak yönünden sorun yaşadıkları dönemlerde yüksek oranda fon aktarımı sağlanması ile birlikte bankalarının finansal dar boğaza girmelerine ve iflas etmelerine neden oldukları, tahsis edilen kredilerin bazı kredi kullananlar (şirketler) ya da bir birleri ile ilişkili şirketler üzerinde yoğunluk göstermesi kredi müessesesinin ödeme gücünde sorunların ortaya çıkmasına neden olacağı ve bankaların sahipliğinde bulunan holdinglere veya yöneticilere verilen kredilerin takip edilmesi hususunda gayret göstermemesi bankacılık sektöründe ahlaki sorunların artmasına ve söz konusu kredilerin sorunlu hale gelmesine neden olduğu belirtilmiştir (Erkan 2015).

Yönetim; banka yönetiminin ve kredilerden sorumlu olan yönetim kadrosunun krediler için uygulamış oldukları politika ve yönetim önemlidir. Kredi kullandırmaya bakışı, barındırdıkları tecrübe, kredilere karşılık olarak almış oldukları teminat kararları, firma seçimi, kredinin büyüklüğü ve fiyatlandırma hususunda davranışları, kredinin yönetimi ve sorunlu kredilerin büyüklüğü hususunda belirleyici unsurlardır.

Bankaların kullandırmış oldukları kredilerin onaylanması, onaylanan kredilerin takibi ve sorunlu varlıkların tahsil edilmesi süreci, banka yöneticilerinin etkilerinin olduğu durumlardır. Bu tür durumlarda asli görevi olan banka menfaat ve çıkarlarını gözardı eden yöneticilerin etkisinin olduğu bir süreç olduğu ve buna bağlı olarak da banklarda sorunlu varlıkların miktarlarında artışa neden olduğu ayrıca tahsilat miktarlarında da düşük bir düzeyde gerçekleşmesine neden olmaktadır (Selimler 2006).

Asimetrik bilgi; banklar ile kredi kullanan müşteriler arasında bilgilendirme hususunda sınırlamaların bulunması, krediyi kullanan müşteri açısından, kendisi hakkında bankanın edindiği bilgiye karşın daha fazla ve daha doğru bilgiye sahip olması durumu asimetrik bilgi olarak ifade edilmektir. Bankalar güven esasına dayalı olarak hükümetlerin ve/veya bankaların teşvikler yolu ile vermiş oldukları kredileri kullanan işletmeler, söz konusu kredileri amaçları dışında yani işletmenin sürdürülebilirliğini ve gelişimini göz ardı ederek kullanabilmektedirler (Erkan 2015).

Back-to-Back krediler; bankaların sahip olmuş olduğu mali tabloları ve banka yapılarında sorun yaratacak şekilde grup şirketlerini finansal destek sağlamaları, bu işlemlerin sınırlayıcı bir takım önlemler alınmasına neden olunduğu 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun kredi sınırları 54. maddesine istinaden ortaklara ve şirketlere verilecek kredilerde sınırlamalar getirildiği buna karşılık olarak da reel sektörde faaliyetlerini sürdürmeye çalışan şirketler finansman sorunu yaşadığı durumlarda diğer grup bankaları ile karşılıklı kredi faaliyetlerinde bulunarak yaşamış oldukları finans sorununu çözümleme yoluna gittikleri bilinmektedir. Grup şirketlerinin yüksek düzeyde finansal kaynak sağlaması neticesinde ortaya çıkan risk yoğunlaşması[2] bankaların aktif kalitelerinde yaşanan bozukluklar da diğer bir risk unsurunun devreye girmesine neden olmaktadır (Selimler 2006).

İstihbarat; kredi değerliliğinin tespiti ve risk faktörünün düşürülmek istenmesi, gizlilik ve tarafsızlık içinde, bankalar tarafından gerçek veya tüzel kişilerin ahlaki ve mali durumlarını doğru olarak tespit edilmesi için alternatif kaynaklardan bilgi toplama ve bilgilerin değerlendirilmesi işlemidir. Burada amaç banka müşterilerinin ya da banka için potansiyel müşteri olabilecek şirketlerin hukuki, mali ve ahlaki durumlarını, iş yeterliliği ve girişimciliğini, sektör ve ekonominin genel anlamda durumunu farklı ve güvenilir kaynaklardan saptamak ve bu kaynaklar doğrultusunda gözlemlemektir (Erkan 2015).

Piyasalar, bilginin yetersiz olduğu zamanlarda, riskin fiyatlandırılamamasının en önemli nedeni zayıf bir mali sistemi barındırmasıdır. Riskin yanlış ifade edilmemesi ve fiyatlandırmanın doğru yapılması, piyasa katılımcılarının yatırım kararları açısından mali sonuçların zamanında, tam ve eksiksiz olarak temin edilmesi ile ilişkilidir (Selimler 2006).

Kredi değerlendirmesi; banka ve işletme arasında, işletmenin kredi talebi doğrultusunda kredi türü, vade, tutar, kredi kullandırma şartlarının değerlendirilmesi ile bankanın

[2] Risk yoğunlaşması çalışması kapsamında (31.03.2016 tarih ve 6827 sayılı Resmi Gazete, BDDK Yoğunlaşma Riskinin Yönetimine İlişkin Rehber); münferit risk bazında yoğunlaşma (belirli bir risk kategorisindeki farklı risk pozisyonlarının kendi içinde birbiriyle etkileşiminden ortaya çıkan risk yoğunlaşması) ve risk türleri arasında yoğunlaşma (farklı risk kategorileri arasındaki farklı risk pozisyonlarının birbiriyle etkileşiminden ortaya çıkan risk yoğunlaşması) yapılmaktadır (Anonim 2016).

yapacağı incelemeler sonucunda belirleyeceği kredi türü, vadesi, tutarı, kredi kullandırma şartlarının kıyaslanarak değerlendirilmektedir. Burada ulaşılmak istenen sonuç işletmenin talep ettiği ile bankanın vermiş olduğu kredinin birbiri ile uyumlu olup olmamasıdır. İşletmenin ve işletmenin bulunduğu sektörün doğru bir şekilde analiz edilmesi gerektiğidir. Yapılan incelemede dikkat edilmesi gereken en önemli husus firmaya verilecek olan kredi türünün tespitinde özellikle sektör analizinin doğru tespit edilmesi gerektiğidir. Sektörün bilinmesi rasyo analizine bağlı olarak daha mantıklı kararlar verilmesini sağlayacaktır (Erkan 2015).

Teminatlandırma; bankalardan kullanılan kredilerin itfa planına uygun olarak vadelerinde ödemelerinin gerçekleştirilmemesi, alacaklı olan bankanın tahsilat sorununu ortaya çıkaran büyük bir etken olacaktır. Kefalet, nakit, mevduat, hazine bonosu, ipotek ve diğer banka garantileri en çok tercih edilen teminat türleridir. Kredinin onaylanması sürecince işletmelerin göstermiş oldukları teminatların niteliği, piyasa değerinde ortaya çıkacak olan dalgalanmalar, likidite durumu ve süresi dikkat edilmesi gereken unsurlardır. Kredi kullanmak isteyen işletmeden, banka tarafından kullanacağı kredi değerinden daha yüksek düzeyde teminat istemesi ölçülü bir tutum olmadığı bilinmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken kredilendirme ilkeleri çerçevesinde hareket edilmesidir. Banka tarafından kabul edilen teminatlar kullan kredi ile orantılı bir seviyede olması gerekmektedir. Ancak teminatın likiditesi, piyasa değerinde oluşabilecek dalgalanmalar, kredinin takibe devredilmesi, takibe devredilen alacakların tahsilat sürecinde izlenecek süreç ile bu süreçte kullanılan iş gücü ve zaman kaybına dikkat edilmesi gerekmektedir (Selimler 2006).

3.2.2 Finansal krizlerden kaynaklı ortaya çıkan sorunlu krediler

Ataçoğlu (2006)'na göre; ekonomide yaşanan problemler sorunlu kredilerin ortaya çıkmasında en büyük etkenlerden biridir. Ekonominin daralma yaşadığı süreçte bankalar kredi vermekten kaçındıkları için faiz oranlarında yukarı yönlü bir seyir izlerken bu duruma karşılık olarak işletmelerde yükselen faiz oranlarından uzak durarak kredi talebinde bir düşüşün yaşanmasına neden olmaktadır. Finansal sorunların yaşandığı dönemde mali yapısı bozulan ve kredilerini ödeyemeyen işletmeler olduğu kadar

ödemekten kaçan firmalarında yer aldığı bilinmektedir. Kredi kullandırmak istemeyen bankalar yüksek faiz oranları sunmakta, kurdaki dalgalanmaya bağlı olarak piyasaya olan güven sarsıntısı, politik açıdan yaşanan sorunlar ve işletmenin bünyesinde barındırdığı problemler neden olabilmektedir (Yavuz 2017).

Normal ekonomik koşullar, sistematik riskin[3] yer almadığı durumları ifade etmektedir. Sistemik kriz dönemlerinde, finans sektörünün yaşamış olduğu problemler ekonomiyi genel anlamda etki etmektedir. Ulusal para Türk Lirası (TL) cinsinden ve uluslararası para (döviz) cinsinden ortaya çıkan krizler, finans sektöründe yaşanan problemlerden kaynaklı olarak belirmesine karşın, makroekonomik problemler de bankaların aktiflerinde yer alan varlıkların vasfını güçsüzleştirerek bankaların iflas ile karşı karşıya gelmelerine neden olabilmektedir.

Mishkin (2000)'e göre; bankaların mali düzende üzerinde durduğu önemli bir noktada, bankaların borç verebilme kabiliyetlerinde ortaya çıkacak olan sorunlardan kaynaklı zayıflaması ile borç verme işlemlerinde azalma gerçekleşecek buda bireylerin ve işletmelerin alım gücünün daralmasına bağlı olarak ekonomide durgunluk ve gerileme ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Bankaların ve diğer finans kuruluşlarının aktif ve pasiflerindeki ortaya çıkacak sorunlar bu kuruluşların borç verme kabiliyetlerinde de sorunlar ortaya çıkmasına neden olacağından finans sektöründe krizlerin ortaya çıkmasına neden olacağı bilinmektedir.

"Gayrimenkul kullanımına ve mülkiyetine ait gelecekte sağlanacak nakit akışlarının bugünkü karşılığı gayrimenkulün değer kavramını ifade etmektedir. Ülkedeki genel ekonominin gidişatına, arz-talep dengesine ve çevre koşullarına bağlı olarak gayrimenkuller zaman içerisinde değer kazanır ya da kaybederler. İyi konumdaki bir gayrimenkulün sınırlı miktardaki arzına karşılık piyasada oluşan talep baskısı, arsanın ve binanın zaman içerisinde değer kazanmasına neden olmaktadır. Değer kazanmanın miktarı ise gayrimenkulün konumuna, oluşan alış fiyatına, alternatif kullanımlarına ve

[3] Sistematik Risk: İçinde bulunulan sistemden kaynaklanan, dolayısıyla tüm şirketleri farklı derecede fakat aynı yönde etkileyen ve kontrol edilemeyen risklerdir (Aksoy 2018).

tüm bu kullanımlar için piyasada oluşan genel talebe göre değişiklik göstermektedir" (Hepşen 2017). Gayrimenkul fiyatlarında yaşanan değer düşüklüğünün (arsa, arazi, konut vb.) sorunlu varlık artışında muazzam bir yükselişin ortaya çıkmasına neden olabileceğine değinerek ABD'de yaşanan Mortgage Krizini de buna örnek olarak göstererek bu durumun bankacılık sektörüne büyük zararlar verdiği belirtilmektedir (Inoguchi 2016). Tayvan'da 1990'lı yıllarda gayrimenkul değerlerinde uzun süren bir düşüş eğilimi bu varlıklara bağlı kredilerin tahsilatında da uzun soluklu sorun yaşanmasına neden olmaktadır. Ancak Kore'de yaşanan gayrimenkul fiyatlarında ki değer artışı sorunlu varlıklarda azalmanın yaşanması ile birlikte, pazarda yaşanan iyileşmenin varlık piyasasında etkisi ne ölçüde olduğu gözler önüne serilmektedir (Fung vd. 2004a).

Bankalar tarafından verilen kredilerin, takipteki krediler bünyesine taşınması diğer bir ifade ile sorunlu varlık durumuna dönüşmesi banka aktiflerini ve pasiflerini olumsuz etkilemekte, dolayısıyla mali verilerinde ortaya çıkan mali dengesizlik, sonuçta riski düşük işlemlere yöneltecektir. Bankalar doğal olarak kredi işlemleri bünyesinde risk barındırdığı için azaltma işlemine yöneleceklerdir. Bankaların yapacakları bu faaliyet ile her ne kadar kar marjında bir azalama doğursa da risk düzeyini minimize edebilecekleri bir ortam sağlayacaklardır.

3.2.3 Kredilendirme sürecinden kaynaklı ortaya çıkan sorunlu krediler

Kredilendirme sürecinde bankalar bazı denetlemelere tabi tutulmakta olup, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında, BDDK, iç kontrol sistemi iç denetim sistemi (banka müfettişleri) ve bağımsız denetim kuruluşları tarafından incelemelerinin yapıldığı bilinmektedir 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun ikinci bölümünde yer alan iç sistemlere ilişkin yükümlülükler başlığı altında yer alan 29. maddede; "Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi, kontrolünün sağlanması, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve konsolidasyona tâbi ortaklıklarını kapsayan yeterli ve etkin bir iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi kurmak ve işletmekle yükümlüdürler" şeklinde ifade edilmektedir. İç kontrol sistemi başlığı altında 30. maddede; "Bankalar, iç kontrol sistemi kapsamında, faaliyetlerinin mevzuata, iç

düzenlemelerine ve bankacılık teamüllerine uygun olarak yürütülmesini, muhasebe ve raporlama sisteminin bütünlüğünü, güvenilirliğini ve bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini her seviyedeki personeli tarafından uyulacak ve uygulanacak sürekli kontrol faaliyetleri ile sağlamak, görevlerin fonksiyonel ayrımlarını, yetki ve sorumlulukların paylaşımını, fon ödemelerini, banka işlemlerinin mutabakatını, varlıkların korunmasını ve yükümlülüklerin kontrol altında tutulmasını temin etmek, maruz kalınan her türlü riskin tanınması, değerlendirilmesi ve yönetimi için gerekli altyapıyı hazırlamak ve yeterli iletişim ağını oluşturmak zorundadır. İç kontrol faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak iç kontrol birimi ve personeli tarafından yürütülür" şeklinde belirtilmektedir. Yine aynı bölümde yer alan iç denetim başlığı altında 32. maddede ise; "Bankalar bütün birim, şube ve konsolidasyona tâbi ortaklıklarını kapsayan bir iç denetim sistemi kurmak zorundadır. Bu çerçevede, faaliyetlerin mevzuata, ana sözleşmeye, iç düzenlemelere ve bankacılık ilkelerine uygunluğu, banka müfettişleri tarafından denetlenir" ifadesi kullanılmaktadır.

Bankaların kredileri takip etme yöntemlerinde, Berk (2000)'e göre; miktar olarak bankalarda kredi kullandırma arttığı süre boyunca sorunlu kredilerinde doğru orantılı olarak artması beklenmektedir (Selimler 2006). İnsanın, ekonominin, gayrimenkulün bir yaşam döngüsü olduğu gibi kredinin kullanımından başlayarak bir yaşam döngüsüne sahip olduğu ve sorunlu halen gelen kredilerde kredinin verildiği andan itibaren sürecin doğru takip edilmesi, banka ile işletme arasındaki ilişki, işletme ve işletmeye bağlı ortaklıkların ödeme bağlılıkları dikkate alınmaktadır. Kredinin sorunlu hale gelmeden önce, banka tarafından kullandırılan kredi hakkında her türlü bilginin incelenmesi doğru analiz edilmesi ve oluşabilecek sorunlara karşı önlemler alması gerekmektedir.

Kullanılan krediler risk unsurunu barındırdıkları ortadadır. Mali kurumlar tarafından sağlanan bilgi akışının güvenilir ve bilginin kalitesini arttırmak için, takibe alınmış sorunlu alacakların ve bu sorunlu alacaklar için ayrılmış karşılıkların raporlanması, kredilerin niteliklerine göre sınıflara ayrılması hususunda ayrıntılı uluslararası talimatların hazırlanması ve bu talimatlara uygun hareket edilmelidir (Anonim 1999a). Bazı ülke uygulamalarındaki tecrübeler, bankalarda yaşanan olası iflasların ve krizlerin nedeninin yeterli ve doğru yönetilmeyen kredi risklerinden kaynaklandığı gerçeğidir

(Alparslan 2000). Söz konusu durumun doğru, güvenilir ve yeterli yönetimin sağlanabilmesi için şeffaf bir yapıda olmaları gerekmektedir.

Basel komitesi; muhasebe politikalarında ve uygulamalarında, kredi risk yönetiminde, kredi riskleri hususunda, kredi kalitesi ve gelirler hususunda bankaların kamuoyunu doğru ve yeterli bilgilendirmesi gerekmektedir (Alparslan 2000, Selimler 2006). Bankalar kullandırmış oldukları kredilerin tek bir müşteride yoğunlaşmasına neden olacak davranışlar sergilememelidir. Yani bankaların kullandırdıkları kredilerin küçük miktarlarda birden fazla müşteriye dağıtımının sağlanması ile kredinin barındırdığı risk unsurunun da dağılmasını sağlamış olacaklardır (Anonim 1999b). Çoğu ülkelerde risk sınırları genel anlamda kredi kullandıran bankanın sermayesi ile alakalı olduğu ifade edilmektedir (Anonim 1991). Türkiye açısından değerlendirecek olursak 5411 sayılı Bankacılık Kanunu incelendiğinde üçüncü bölümde yer alan kredi sınırları isimli başlık altında yer alan 54. maddede; "Bankalarca bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullandırılabilecek kredilerin toplamı öz kaynakların yüzde yirmi beşini aşamaz. Bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna öz kaynakların yüzde onu veya daha fazlası oranında kullandırılan krediler büyük kredi sayılır ve bunların toplamı öz kaynakların sekiz katını aşamaz" şeklinde belirtilmektedir.

Ekonomik koşulların normal bir düzeyde izlediği dönemlerin aksine finansal krizlerin yaşandığı durumları incelendiğinde; mali açıdan yaşanan problemler ekonomiye genel anlamda dağıldığı gözlemlenmektedir. Ulusal para cinsinden ve/veya döviz cinsinden yaşanan krizler piyasada mali sektörde yaşanan problemler neticesinde belirdiği, ancak makroekonomik problemlerde de bankaların bilançolarında yer alan aktif kalitesini zayıflatıp bankaların iflas etmelerine neden olabilmektedir.

Gerçek ve/veya tüzel kişilerin bankalardan kullanmış oldukları kredileri sorunlu hale getirdikleri durumlarda, bankalar bu sorunlu varlıklara karşılık ayırmalarına rağmen Tekdüzen Hesap Planı (THP)'nda yer alan kurallar çerçevesinde muhasebeleştirmesinin yapılmaması durumunda, bilanço aktif yapısında karlılık oranı ve sermaye yeterlik oranı bakımında incelendiğinde pozitif bir durumla karşılaşılacaktır. Buna karşın sorunlu varlıkların takip hesaplarında yer alması gerekmektedir (Selimler 2006).

3.2.4 Kredilendirme sonrası ortaya çıkan nedenler

İşletmeler bulundukları sektörlerde rekabet içerisinde yer almaktadırlar. Bu rekabet aynı zamanda tekelleşmeyi de beraberinde getirebilmektedir. Enerji piyasasında sektör anlaşmaları ile fiyatların arttırılması maliyet unsurunu doğuracaktır. Bu durumda işletme yüksek maliyetler karşısında zayıflayacak ve ödemelerini zamanında veya hiç yapamaz duruma gelebilecektir.

İşletmeler teknolojilere bağlı olduklarından hızlı değişen teknolojik faaliyetlerin gerisinde kalan firmalar üretim kapasitelerini arttıramamanın yanı sıra rekabet konusunda geri planda kalacak ve pazar payının düşmesi ile gelirlerinde azalmalara neden olacak bu da ödemeler dengesini yine bozan bir etken olacaktır. Ulusal ya da uluslararası piyasa da yer alan işletmeler bulundukları ülke siyasetindeki değişiklik veya politik yapısındaki belirsizlikler ekonominin de olumsuz yönde etkilenmesine neden olacak bu da yine işletme yapısını bozan bir neden olacaktır.

İşletmelerin bulunduğu ülkelerdeki hukuki yapı diğer bir etkendir. Girilmek istenilen pazardaki kanun, yönetmelik veya mevzuatlardaki değişiklik, bulunduğu pazardan çekilmesine ya da yapmış olduğu yatırımlardan vaz geçerek girmemesine yol açacak buda yine işletmelerin işleyiş dengesinde sorunlar çıkmasına neden olacaktır.

Bankaların ve/veya finansal kuruluşların bireylere ve/veya işletmelere vermiş oldukları kredileri vadesinde ya da tamamen tahsil edememesinden kaynaklı olarak ortaya çıkan sorunlu alacaklar, banka için büyük risk barındırdığı bilinmektedir. Bu durumda banka, bireylerin ya da işletmelerin mal varlığının olup olmadığına dair araştırma yapması, mal varlığı var ise büyüklüğünün ne boyutta olduğu hususunda tespitte bulunması gerekmektedir. Bu mal varlıklarının tespitinin ardından, söz konusu varlıklar üzerinden bankalar alacaklarını tahsil etme girişimde bulunmaktadırlar. Bankanın kişinin mal varlığını tespitinde ya da borçlarını tahsilinde hızlı davranmadığı takdirde alacaklarının bir kısmından ya da tamamından mahrum kalabilecektir.

Banka, işletmeye sunmuş olduğu fonun tahsilatını sağlayabilmesi için öncelikle görüşmeler yapmalı ve kredinin yapılandırılması, yeni teminatlar temin etmesi veya ödeme planına uygun kolaylıklar sağlaması gerekmektedir. Firma ile uyum sürecine girmeyen banka alacaklarını tamamen kaybetme riskine maruz kalabilecektir (Selimler 2006).

3.3 Sorunlu Kredilerin Çözümüne Yönelik Yaklaşımlar

Sorunlu kredilerin yoğunluk gösterdikleri dönemler gözönüne alındığında genel anlamda kriz dönemlerinde artış gösterdikleri görülebilmektedir. Piyasanın şişkinlik yaşadığı dönemde bireylerin ve işletmelerin yoğun miktarda kredi talebinde bulunduğu, buna bağlı olarak da bankacılık sektörünün piyasayı canlı tutmak adına faiz oranlarını makul düzeyde kullandırdıkları gözlemlenebilmektedir. Nitekim sorunlu kredilerin doğuşu kriz öncesi dönemlerde kendini göstermektedir.

Şahbaz ve İnkaya (2014)'ya göre; "1980 sonrası dönemde izlenen politikalar, yaşanan krizler, enflasyon, döviz ve faiz riskinin artması, kredi maliyetlerinin yükselmesi gibi etkenler sorunlu kredileri beraberinde getirmiştir" şeklinde açıklanmaktadır. Dünyada işletmelerin artık küresel pazarlarda faaliyet göstermesi ekonominin yaygınlaşmasına neden olmakla birlikte finans sektörünün de hareket kazanmasına, bu durumun da finansal hareketliliğin ekonomiyi ülke sınırları dışına ittiği bilinmektedir. 20. yüzyılda yaşanan bu olay sermayenin uluslararası hareketliliğini de beraberinde getirmiştir. Gelişmekte olan ülke ekonomileri için, serbest pazarda yer almanın ve küresel pazarda faaliyet göstermenin işletmelerin sağlayacağı istihdam, büyüme ve milli gelir gibi faktörlerin pozitif yönde gelişmesi, buna bağlı olarak gelişmekte olan ülkelerin daha refah bir düzeyde kendini görmesini sağlayacağı düşüncesinde iken, ödeme dengesindeki açıkların büyümesine, tasarrufa yönelmede düşüş görülmüş ve en önemli finans piyasasının hassas bir yapıya bürünmesi ile krizlerin ortaya çıkmasına büyük etki yarattığı belirtilmektedir (Karamustafa 2013).

Yalçın (2008)'a göre; Türkiye, 2000 yılından sonra Dünya Bankası ve IMF'den borçlanma yoluna giderek enflasyonun yüksek olduğu bu süreçte düşüşünü

sağlayabilmek adına girişimde bulunduğu bilinmektedir. Yaşanan krizler yalnız ulusal ekonomiyi etkisi altına almamakta aynı zamanda uluslararası piyasanın da büyük ölçüde sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. 2000'li yılların son çeyreğinde yaşanan Asya krizinden Türkiye'de üstüne düşen payı almış ve ülke ekonomisi olumsuz yönde etkilendiği ifade edilmektedir (Acur 2018).

Türkiye Kasım 2000 ve Şubat 2001 döneminde yaşanan kriz sonrasında mevcut kredilerin bankacılık sektöründe toplam aktifler içindeki oranı % 47'den % 30'a düştüğü, bankaların kullandırmış olduğu kredilerin ise sorunlu kredi durumu % 2'den de 10'lara yükseldiği nitekim bankaların sermaye yapılarındaki bozulmalara yol açtığı bu durum TMSF'ye devrolunun bankaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. 2001'de yaşanan krizin ardından BDDK, bankacılık sektörünün kredi portföyüne gözönüne alındığında, sorunlu kredilerin payı üçte bir seviyelerine kadar ulaştığı görülebilmektedir. Kamu bankalarının, özel bankaların geri dönmeyen kredilerinin yanı sıra iflas edip TMSF tarafından el konulan bazı özel bankalar bağlantılı borç verme uygulamaları şeklinde üç kategoriye ayrılmaktadırlar (Karamustafa 2013, Şahbaz ve İnkaya 2014, Acur 2018).

Piyasalarda yaşanan finansal belirsizlik bankacılık sektöründe önlem amaçlı olarak kredi faiz oranlarının artış yaşanmasına neden olmuştur. Piyasanın belirsizliği risk unsurunu doğurduğundan bankalar kredi taleplerine soğuk bakmakta bu da faiz oranlarını yüksek düzeylerde ifade etmelerine yol açmakta, ancak sektörün olumsuz etkilenmesi ve çaresiz kalan işletmeler yüksek faiz oranlarına rağmen kredi kullanmak zorunda kalabilmektedirler. Özel sektörde yaşanan sorunlar gerekçe gösterilerek özellikle tanınmayan firmalara kredi vermekten çekinen bankalar, işletmelerin iflasa sürüklenmesi sonucunu doğurabilirler. Yaşanan bunca olay sorunlu kredilerin artış göstermesinin büyük nedenleri olarak bilinmektedir.

3.3.1 Londra yaklaşımı

İngiltere'de 1970'li yıllarda yaşanan kriz ile beraber Merkez Bankası'nın yasal olarak bir bağlayıcılığı bulunmayan fakat finansal açıdan zor durumda olan firmaları borçlarının yapılandırılması hususunda yönlendirici rol üstelenen ve Londra yaklaşımı olarak bilinen

bir yapılanma olduğu belirtilmektedir (Küçükbay ve Demirhan 2003, Sipahi 2003). Londra yaklaşımının amacı; bankalara ve diğer alacaklı olan finansal kuruluşlara sorunlu kredilerin yönetiminde nasıl bir süreç izlemeleri gerektiği ile ilgili bilgi vermektedir. Ancak burada hem kredi kullanan tüketici, hem de kreditör olan bankanın taraf olarak sorunlu kredinin çözümüne yönelik istekli olması gerekmektedir.

Bankaların ve diğer finansal kuruluşların krizden kaynaklı olarak yaşamış oldukları bu durumda zararlarını minimize edebilmek adına sürdürülebilirliğini koruyabilecek işletmelerin tasfiye edilmesinin önüne geçerek ülke ekonomisi için istihdamı ve üretimi korumaya istekli olmalıdır. 1990 yılında İngiltere Merkez Bankası uygulamış olduğu sistemde değişikliğe giderek, borçların yeniden yapılandırılması hususunda şirketlerle görüşmenin aksine kredi kullandıran bankalar ile tüketicileri birbirleri ile görüşme hususunda yine yasal olmayan boyutta devreye girmiştir. Bu durumda hangi şirket hangi bankadan kredi kullanmış ise görüşme sadece o taraflar arasında gerçekleştirilmiştir. Uygulamaya konulan bu sistem banka ve ortaklarının birlikte hareketi ile borçlu şirketlerin sorunlarına çözüm yoluna gidilmesi, birçok şirketin piyasada kalıcılığı sağlanmıştır (Sipahi 2003).

Londra yaklaşımında; alacaklı konumunda bulunan bankalar ile kredi kullanan işletmeler hukuki olmayan çözüm yolları ile sonuca ulaşmakta istekli olmalı, firmaların sektöre vermiş olduğu bilgiler ışığında, bankaların şirketin piyasada kalıcılığını incelemeli, ulaşılan bilgiler neticesinde alacaklı olan finansal kuruluşlar, firma tedarikçileri ve müşterilerinin güvenini zedelemeyecek şekilde sürdürülebilirliği hususunda müsamaha göstermeli, esas alacaklıların, yapılan tüm incelemelere neticesinde, faaliyetini sürdürülmesi istenen firmanın desteklenmeye değer olup olmadığı hususunda karara bağlamalı desteklenmesi gerekiyorsa nasıl desteklenmesi gerektiği konusunda da açıklayıcı olmalı ve faaliyetine karar verilen firmaya hem yaşayacağı finansal problem karşısında yeniden kredi imkânı tanınmalı, hem de uzun soluklu finansal destek sağlanmalıdır. Yapılan çalışmalarda öncü bir banka seçilmesi gibi koşulları doğrultusunda işlemler gerçekleştirilebilmektedir (Küçükbay ve Demirhan 2003).

Londra yaklaşımında aslında firmaların sürdürülebilirliği önemsenmemiştir. Alacaklı olan bankalar için firma değerinin korunması sağlanmıştır. Ancak firmaların varlığı

istihdam ve üretim kapasitesinin de düşmesinin önüne geçilmiştir. Sistemi doğru uygulayan İngiltere Merkez Bankası'nın bu tutumu başarı ile sonuçlanmış ve birçok işletmenin faaliyetinin kalıcılığı ülke ekonomisi ve istihdam için kurtarıcı rol üstlenmiştir. Finansal açıdan sorun yaşayan diğer ülkeler içinde örnek teşkil etmiştir (Sipahi 2003).

3.3.2 İstanbul yaklaşımı

Türkiye'de yaşanan finansal krizler reel sektörü olumsuz etkilediği buna bağlı olarak da mali sektörde de olumsuzlukların yaşanmasına neden olmuştur. Kasım 2000 – Şubat 2001 krizlerine gelindiğinde aynı senaryo görülmektedir. 2001 yılı sonrasında Türkiye'de Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) % 9,5 oranında daraldığı görülebilmektedir. Üretim kapasitesi incelendiğinde ise % 62 seviyelerinde bir küçülme gözlemlenebilmektedir. Firmalar borçlarını bankalara ödeyemedikleri için sorunlu kredilerin doğmasına neden olmuşlardır. Bankalardaki sorunlu kredi mevcudu gün geçtikçe çoğalmaya başlamıştır (Küçükbay ve Demirhan 2003).

İşletmeler ve finans dünyası krizin getirdiği bu olumsuz durumları düzelte bilmek adına güçlerini birleştirerek Finans Üretim Danışma Kurulu (FÜDK) kurma kararı aldıkları bilinmektedir. Sorunların çözümüne yönelik atılan adımlar Finansal Yeniden Yapılandırma Programı (FYYP) diğer bir ismiyle İstanbul yaklaşımının doğmasını sağlamıştır. 4 Haziran 2002 tarihinde BDDK tarafınca onay verilen ve 13 Haziran 2002 tarih ve 24723 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçevesi Anlaşması ile başlangıç noktası konmuştur (Küçükbay ve Demirhan 2003, Koç 2010).

31 Ocak 2007 tarihinde 26420 sayılı Resmi Gazete'de Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Onaylanması, Kabulü ve Uygulanmasına İlişkin Genel Şartlar Hakkında Yönetmelik yayımlanması ile çerçeve anlaşmanın genel şartları ortaya konulmuş yönetmeliğin amaç ve kapsamı 1. maddede; "Bu Yönetmeliğin amacı; Türkiye'de faaliyette bulunan bankalar, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Tasfiye Halinde Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi ve diğer malî kurumlar ile kredi ilişkisi içinde olup, 31.10.2006 tarihi itibariyle bu kuruluşlar nezdinde donuk veya şüpheli alacaklar

hesabına intikal etmiş kredi borçları olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin; finansal yeniden yapılandırma çerçevesinde belirlenecek süre ve koşullarla, kredi borçlarının vadelerini uzatmak ve kredilerini yenilemek, ilave yeni kredi vermek, anapara ve/veya asli faiz ve/veya temerrüt faizi veya kâr paylarını indirmek veya bunlardan vazgeçmek, anapara, faiz veya kar payı alacaklarını; kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, aynî, nakdî ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir veya temlik etmek, borçlu ya da üçüncü kişilere ait aynî değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak şeklinde alınacak tedbirlerle, malî kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve istihdama katkıda bulunmaya devam etmelerine imkân vermek üzere, Türkiye Bankalar Birliği ve/veya Türkiye Katılım Bankaları Birliği tarafından hazırlanacak ve alacaklı kurumların yetkili temsilcilerince imzalanacak Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca onaylanması, kabulü ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir" şeklinde belirlenmiştir. Ancak 1. maddenin 2. bendinde ise "30.1.2002 tarihli ve 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun uygulamasından yararlanmış olanlar bu Yönetmelik kapsamına girmez" şeklide bir açıklamada bulunulmuştur.

İstanbul yaklaşımında, ödemelerini düzenli yapan ve finansal kriz ile mali tablolarının bozulan işletmelerin borçlarının yeniden yapılandırılması, ülke ekonomisine katkıda bulunacağı düşünülen yapılandırmalar ile sürdürülebilirliği sağlanacak firmaların ödemelerinde kolaylıklar sunmak maksadıyla uygulamaya konulmuştur. Aslında bu süreç banka ve işletme arasında bir süre gönüllülük esasına dayalı olarak faaliyetlerini sürdürürken yasal çerçevesinin de oluşturulması ile hukuki boyut kazanmıştır. Bu durumdan yararlanan firmalara bankalar tarafından kullandırılacak kredilerde; KKDF'dan % 6 BSMV'den ise % 3 oranlarında muafiyet sağladıkları bilinmektedir (Bahadır 2018).

Bankalar ve kredi kullanıp ödeyemeyen, ancak söz konusu durumdan faydalanmak isteyen işletmeler arasındaki prosedürün işleyişi incelendiğinde; banka borçlu firmadan taahhüt mektubu alması ile sürecin başladığı onaylanmış olur, banka Finansal Yeniden

Yapılandırma Koordinasyon Sekretaryasına[4] başvurusunu yapar ve diğer banka ve finansal kuruluşlar ile toplantının düzenlenmesi hususunda talepte bulunur, Alacak Banka Konsorsiyum (ABK) kurulu ve lider bankanın belirlenmesi ile işlemler başlatılır, şirketin durumu derinlemesine incelemeden geçer, ABK olumlu karar vermesi durumunda 4-6 gün içerisinde şirketin mevcut durumun korunması seviyesine gelinir, ABK ile işletme arasında yapılan görüşmeler neticesinde, taraflar arasında yeniden düzenlenen itfa planı ile faaliyetinin sürdürülmesi sağlandığı belirtilmiştir (Küçükbay ve Demirhan 2003).

İstanbul yaklaşımı çerçevesinde ilk imza 24 Haziran 2002 tarihinde Işıklar Grubu iştirakleri ile atıldığı bilinmektedir. İstanbul yaklaşımında; 35 grup şirketine ait 219 büyük ve 112 küçük ölçekli toplam 331 işletmenin yeniden yapılandırma programı ile yararlanmaktadırlar. Londra yaklaşımı ile İstanbul yaklaşımını karşılaştırılırsa; İngiltere Merkez Bankası'nın tavsiye niteliğinde Londra yaklaşımının oluşumunu ortaya koymuş iken, İstanbul yaklaşımında Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması ve 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yasal bir boyut kazanmıştır. Londra yaklaşımında kaynaklar devlet, bankalar ve uluslararası kuruluşlardan finanse edildiği bilinirken, İstanbul yaklaşımında ise Uluslararası Finans Kurumu (International Finance Corporation, IFC)'den destek alındığı ifade edilmektedir (Küçükbay ve Demirhan 2003, Koç 2010, Alav 2013).

3.3.3 Anadolu yaklaşımı

Özkanlı (2001)'ya göre; 2007 yılında firmaların bankacılık sektörlerine olan borçlarını, İstanbul yaklaşımına benzer bir şekilde ela alınmak istenen yaklaşım olan Anadolu yaklaşımında Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) ele alınmıştır. 30 Aralık 2006 tarih ve 26392 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5569 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Malî Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun ile KOBİ'lerin finans sektörüne olan borç yükümlülüklerini yerine

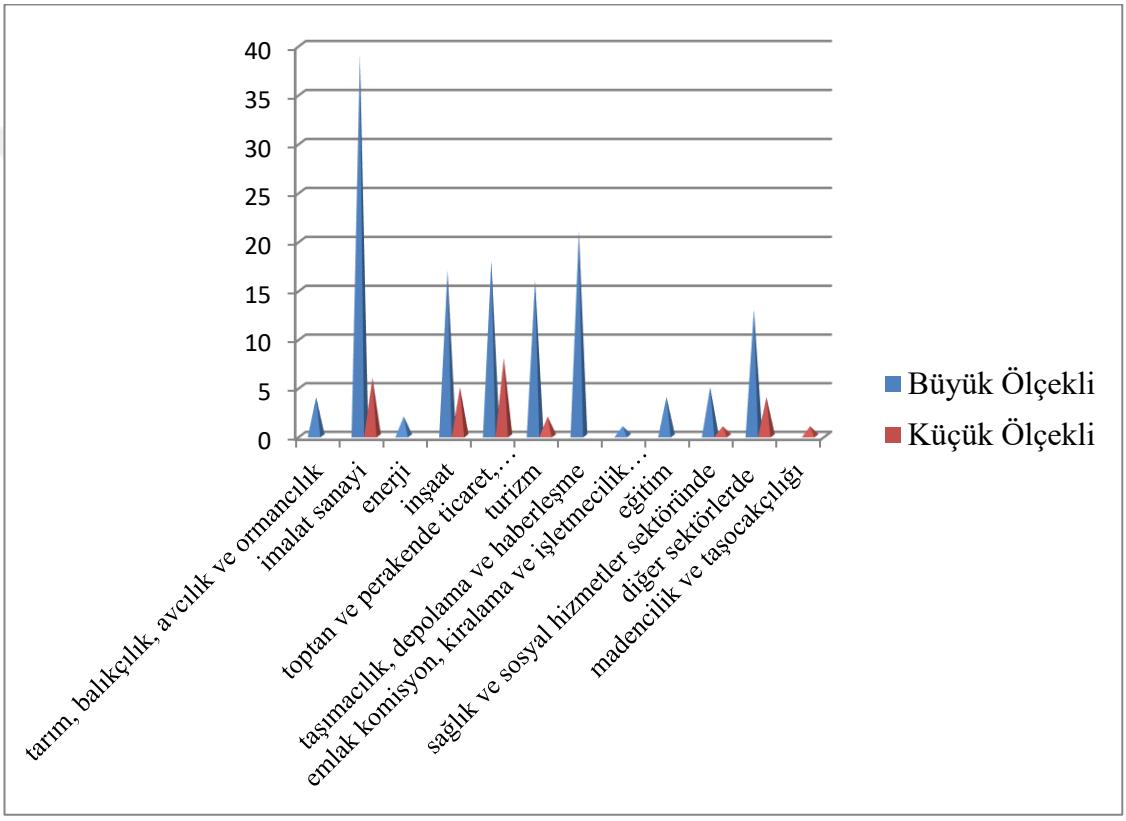
[4] Finansal Yeniden Yapılandırma Koordinasyon Sekretaryası: Alacaklı ile borçlu arasındaki ilişkinin yürütülmesini sağlayan programın koordinasyonunu yürütme yetkisine sahip yetkili mercidir.

getirebilmeleri ve bunun yanı sıra üretim faaliyetlerini sürdürebilmeleri, istihdam sağlayabilmeleri ve ekonomiye bir katma değerde bulunabilmeleri adına söz konusu kanun uygulamaya konulmuştur (Alav 2013).

5569 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Malî Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun'un amaç başlıklı 1. maddesinde; "Bu Kanunun amacı; küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin, Türkiye'de faaliyette bulunan bankalar ve diğer malî kurumlardan almış oldukları ve 31.10.2006 tarihi itibariyle bu kuruluşlar nezdinde donuk veya şüpheli alacaklar hesabına intikal etmiş bulunan kredi borçlarına ilişkin olarak, çerçeve anlaşma ve sözleşmeleri kapsamında; söz konusu kredi borçlarının vadelerini uzatmak, bu işletmelerin kredilerini yenilemek, işletmelere ilave yeni kredi vermek, anapara ve/veya asli faiz ve/veya temerrüt faizi veya kâr paylarını indirmek veya bunlardan vazgeçmek, anapara, faiz veya kâr payı alacaklarını; kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, aynî, nakdî ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir veya temlik etmek, borçlu ya da üçüncü kişilere ait aynî değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak, şeklinde alınacak tedbirlerle, malî kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve istihdama katkıda bulunmaya devam etmelerine imkân verilmesini sağlamaktır" şeklinde ifade edilmesinin yanı sıra aynı maddenin 2. ve 3. bentlerinde ise; "Birinci fıkrada belirtilen, kredileri kısmen veya tamamen iştirake çevirme işlemi, 4603 sayılı TC Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanuna tâbi bankalar ile yönetimi ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen bankalar tarafından yapılamaz" "30.1.2002 tarihli ve 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun uygulamasından yararlanmış olanlar bu Kanun kapsamına girmez" açıklamasında da bulunulmuştur.

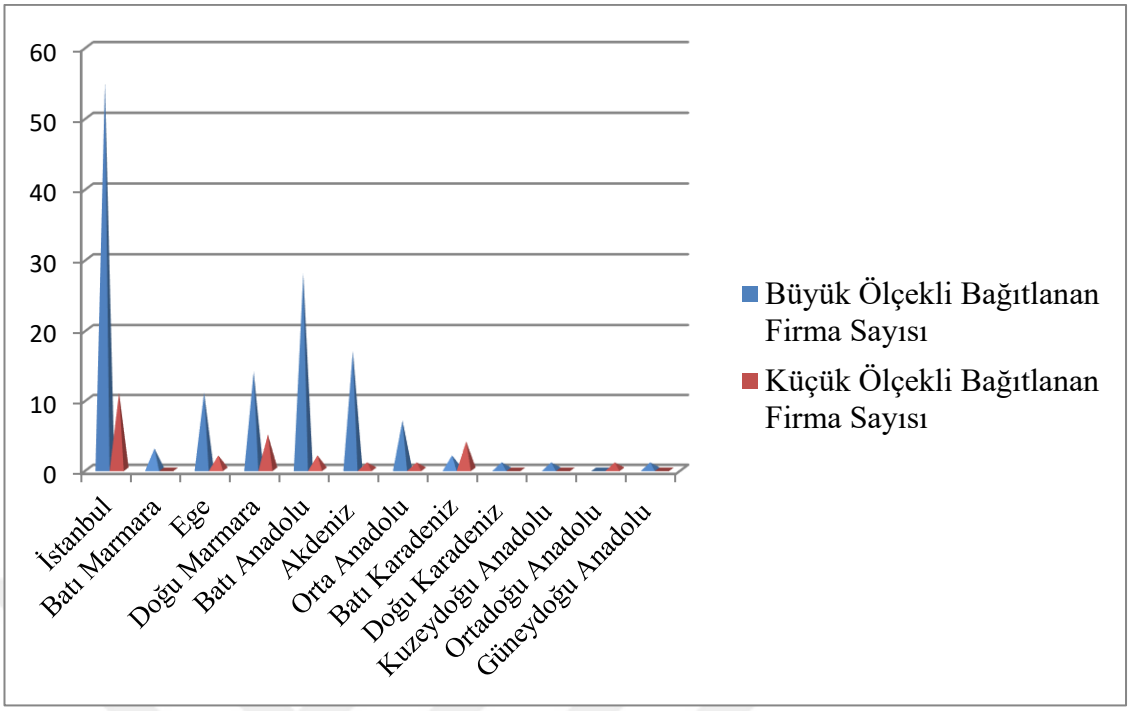
Anadolu yaklaşımında yapılan çalışmaları değerlendirmek gerekirse; Ekim 2019 - Aralık 2020 itibariyle 312 adet büyük ölçekli firma Finansal Yeniden Yapılandırma Programı (FYYP) kapsamına alındığı ancak 140 tanesi ile sözleşme bağıtlandığı, bunun yanı sıra 64 adet küçük ve orta ölçekteki işletme (KOBİ) FYYP kapsamına alındığı bunlardan 27 tanesi ile sözleşme bağıtlandığı görülmektedir (Anonim 2021a).

Anadolu yaklaşımı ile yararlanan firmaların sektörlere göre dağılımında; 4 tanesi tarım, balıkçılık, avcılık ve ormancılık, 45 tanesi imalat sanayi, 2 tanesi enerji, 22 tanesi inşaat, 26 tanesi toptan ve perakende ticaret, motorlu araçlar servis hizmetleri ile kişisel ve hane halkı ürünleri, 18 tanesi turizm, 21 tanesi taşımacılık, depolama ve haberleşme, 1 tanesi emlak komisyon, kiralama ve işletmecilik faaliyetleri, 4 tanesi eğitim, 6 tanesi sağlık ve sosyal hizmetler sektöründe ve 17 tanesi ise diğer konularda faaliyetlerini sürdürdükleri gözlemlenmektedir (Şekil 3.1) (Anonim 2021a).

Şekil 3.1 Finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları aylık raporu bağıtlanan sektör dağılımları (Ekim 2019 – Aralık 2020) (Anonim 2021a)

Programa dâhil olan firmaları bölge bazında değerlendirilirse; Güneydoğu Anadolu 1, Ortadoğu Anadolu 1, Kuzeydoğu Anadolu 1, Doğu Karadeniz 1, Batı Karadeniz 6, Orta Anadolu 8, Akdeniz 18, Batı Anadolu 30, Doğu Marmara 19, Ege 13, Batı Marmara 3, İstanbul 66 olmak üzere toplam kapsama alınan 376 firmadan 167'si ile Finansal Yeniden Yapılandırma Sözleşmesi (FYYS) yapılarak uygulamaya konulduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.2) (Anonim 2021a).

Şekil 3.2 Finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları aylık raporu bağıtlanan bölge bazlı dağılım (Ekim 2019 – Aralık 2020) (Anonim 2021a)

"5569 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Malî Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun ve Kanun'a ilişkin Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Onaylanması, Kabulü ve Uygulanmasına İlişkin Genel Şartlar Hakkında Yönetmelikte öngörülen ve iki yıl geçerli olmak üzere Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 4 Nisan 2007 tarih ve 2155 sayılı kararı ile onaylanan Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması'nın yürürlük tarihi 4 Nisan 2009 tarihi itibariyle sona ermiştir" şeklinde açıklamada bulunmuştur (Koç 2010).

Finansal problemlerden kaynaklı olarak sorun yaşayan işletmeler için hayata geçirilen FYYP ile uygulamaya konulan İstanbul yaklaşımı ardından Anadolu yaklaşımı arasındaki farklılıklar konusunda açıklama yapmak gerekirse; Anadolu yaklaşımından 70.000'e yakın KOBİ'nin yararlanması beklenirken, İstanbul yaklaşımından sadece 322 büyük ölçekli firma yararlanmıştır. 31 Mart 2006 tarihi sonrasında, toplam borç miktarı 1 milyar 25 milyon TL olan, nakdî kredileri takipteki alacaklar içerisinde sınıflandırılan KOBİ sayısı 39 bin 362 tanedir. Tahsilat konusunda kısmi olarak problemler yaşanan veya yaşanma ihtimali bulunan KOBİ sayısı 70 bin civarında iken meblağ ise 1 milyar 700

milyon TL'yi aşmadığı bilinmektedir. İstanbul yaklaşımında 6 milyar dolar seviyelerine gelinmiştir. İstanbul yaklaşımında, işletmelerin bankalara olan kredi borçlarında yapılandırmalar sadece gerçekleşmiş iken, Anadolu yaklaşımında KOBİ'lerin banka borçlarının yanı sıra vergi ve SSK borçları, elektrik, doğalgaz, su ve telefon kullanımından doğan borçları da yeniden yapılandırma kapsamına alınmıştır. İstanbul yaklaşımında yeniden yapılandırma kapsamında sözleşmenin yapılabilmesi için tanınan süre üç yıl olup Anadolu yaklaşımında iki yıl ile sınırlandırılmıştır (Koç 2010).

3.4 Sorunlu Kredilerin Etkileri

Banka bilançolarında sorunlu varlıkların birikmesi ile risklilik derecesinde artış yaşanmasına neden olmakta, takipteki alacak oranı, sermaye yeterlilik oranı, likidite oranı, öz kaynak karlılığı ve aktif karlılığı gibi temel rasyo kalemlerinin de olumsuz yönde etkilenmesine neden olduğu belirtilmektedir. Bilanço kalemlerinde yaşanan bu bozulma, bankaların sorunlu alacaklara karşılık ayırma zorunluluğu, verilebilecek kredi hacminde düşüşe, reel sektöre sağlanan fon kaynağında azalmaya neden olmakla birlikte yatırım-üretim-tüketim gibi ekonominin çarkları olarak ifade edilen unsurların olumsuzluklarla karşı karşıya kalmasına neden olabilmektedir (Çelik 2017). Bankaların üzerinde durması gereken en önemli husus aktif kalitesini doğru yönetmesidir. Sorunlu alacakların doğmasıyla beraber bankaların aktif kalitesinde bozulmalar gerçekleşmekte, karşılık ayırmak kredilerine karşılık ayırmak zorunda olan bankaların sorunlu kredilerin çoğalması ile aktif dengesinde bozulmalara neden olmaktadır. Bankalar orta ve uzun vadeli krediler kullandırma hususunda işlem yaparken topladıkları mevduatları ise kısa vadeli gerçekleştirmektedirler. Bu durumda bankaların yükümlülüklerine karşılık olarak sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirmekte büyük sorunlar yaşamaktadırlar. Sorunlu alacakların doğurduğu bu olumsuz durumlar, hem banka için, hem de reel sektör ve ekonomi için büyük ölçüde etkiler bıraktığı bilinmektedir.

Reel sektöre ve ekonomiye etkileri; Turhan (1999)'a göre; finansal problemlerin yaşanmasının temelinde bankacılık krizleri ve buna bağlı olarak geri ödenmeyen kredilerin artış göstermesi, ekonominin faal olarak işlemesini yavaşlatmaktadır. Mali açıdan problem yaşan bankalar aktif kalitesinde düzeltmeye gidebilmek adına, kredi

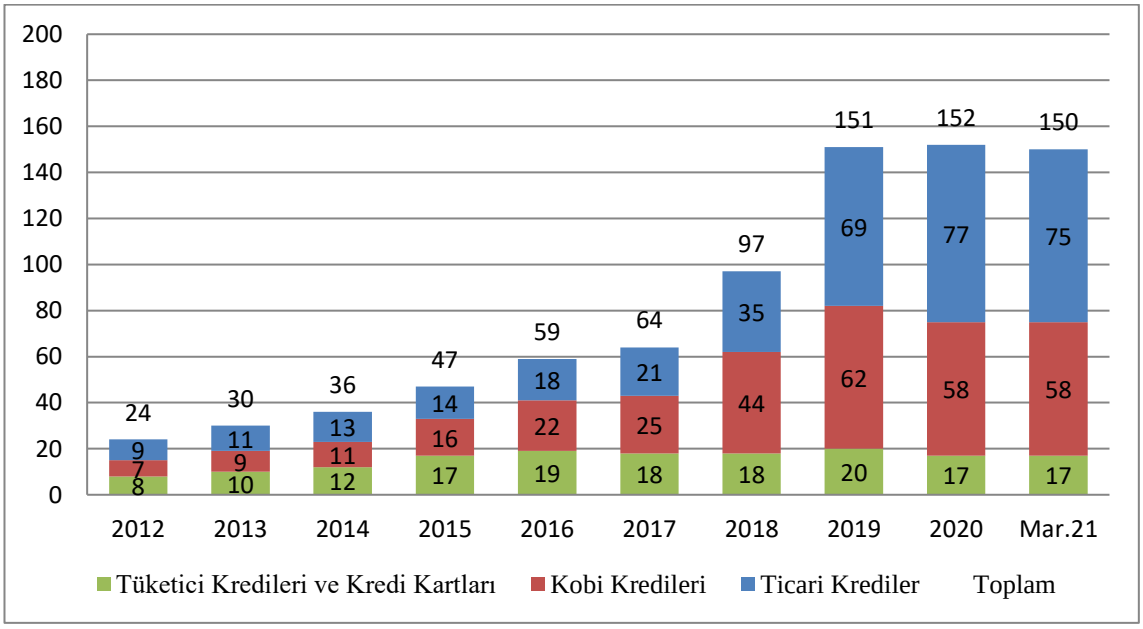
kullanan firmalardan mümkün olan en kısa süreçte borçlarının ödenmesi hususunda baskı yapmalarını da beraberinde getirmiştir. Ancak tahsilatı istenen firmaların yeni kredi taleplerine kapalı olan bankalar, firmaların sürdürülebilirliği açısından olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Bu durum, bankacılık sektörünün baskın olduğu uluslarda ekonominin resesyona girmelerine neden olduğu bilinmektedir (Selimler 2006). Karacan (2002)'a göre; bankacılık sektörünün unutmuş olduğu önemli noktalardan bir tanesi, işletmelerin faaliyetlerini yürütebilmeleri ve bilançolarının sağlı bir şekilde işlemesi ile ancak bankacılık sektörünün de aktif kalitesinin doğru bir şekilde işlemesini sağlayacağı ifade edilmektedir (Selimler 2006).

Yükseler (2009)'a göre; bankaların ödenmeyen/ödenemeyen kredilerden kaynaklı olarak, sorunlu kredi miktarındaki artış, bankaların sermaye yeterliliklerini negatif yönde etkilemekte, bankalar ortaya çıkan bu krediler için karşılık ayırmak zorunda kalarak reel sektöre sunmak istediği kredi miktarında azalmaya gitmek zorunda kalacaktır. Reel sektörün ödemek istediği borçlarına veya yapmak istediği yatırımlar için kredi kullanma imkânına sahip olamayacak daha fazla sorunlu kredinin doğması ya da yapamadığı yatırımlarla beraber istihdamın da artmasının önüne geçilmiş olunacaktır. Ayrıca bankaların kredisini ödeyemeyen firmalar için kanuni takip işleminin faaliyete geçmesi ile firmaların faaliyetlerini sonlandırmasına ek olarak istihdamda da büyük bir yaranın ortaya çıkacağı bilinmektedir (Yavuz 2017).

Yükseler (2009)'e göre; Kasım 2000 – Şubat 2001 döneminde Türkiye'de yaşanan kriz; Aralık 2000 ve Aralık 2001 dönemlerinde takibe alınmış kredilerin toplamda yer alan krediler içindeki payında % 10'dan % 30'a yükseldiği gözlemlenebilmektedir. Bankalar kendi aktif kalitesini koruya bilmek adına, kullandırmış oldukları krediler için almış oldukları teminatları nakde çevirmeyi tercih etmektedir. Ancak uygulamış oldukları bu tutum, 2001 yılında imalat sanayi üretimi bir önceki yıla göre % 9,7 seviyesinde azalma yaşanmasına neden olmuş, kapasite kullanım oranları ise % 76 seviyesinden, % 71'e gerilemesinde rol almıştır. Kapanan işletmeler nedeniyle işsizlik oranları da % 6 seviyelerinden % 10 seviyelerine doğru yükselmiştir (Yavuz 2017). Büyük Buhran sonrasında 2008'de yaşanan Küresel Finans Krizi, mortgage kredileri geri ödemesinde problemleri ortaya çıkarmaktadır (Kılınç vd. 2018).

Bankacılık sektörüne etkileri; bankacılık sektöründe takibe alınan kredilerin banka mevcudunda kullandırılan kredilere oranının % 5 dolaylarında olması normal düzey olarak belirlenmektedir (Karamustafa 2013). Arıcan (2002) ise; "gelişmekte olan ülkelerin finansal krizlere karşı olan duyarlılığını açıklamada kullandıkları modellerden birisi bankacılık sistemin zayıflığıdır. Sistemin zayıflığını ölçmek için problemli kredilerin toplam aktiflere oranı da kullanılan ölçütlerdendir" şeklinde açıklanmıştır (Selimler 2006).

Takibe alınan tüketici kredileri ve kredi kartları, KOBİ kredileri ve ticari kredilerde yaşanan değişim 2012 – Mart 2021 yılları arasında milyar TL cinsinden tutar olarak gösterilmektedir. Tüketici kredileri ve kredi kartlarında 2012 yılında 8 milyar TL iken 2021 yılına gelindiğinde 17 milyar TL'ye çıktığı ve 2,13 kat artışla karşılaşılmaktadır. KOBİ kredilerinde 2012 yılında 7 milyar TL iken 2021 yılına gelindiğinde 58 milyar TL'ye çıktığı ve yaklaşık 8,29 kat artışla karşılaşılmaktadır. Ticari kredilerde ise 2012 yılında 9 milyar TL iken 2021 yılına gelindiğinde 75 milyar TL'ye çıktığı yaklaşık 8,33 kat artışla karşılaşılmaktadır. Bu kredi kalemleri toplu olarak ele alındığında ise 2012 yılında 24 milyar TL iken 2021 yılında 150 milyar TL'ye çıktığı ve yaklaşık olarak 6,25 kat artış gözlemlenmektedir (Şekil 3.3) (Anonim 2020g).

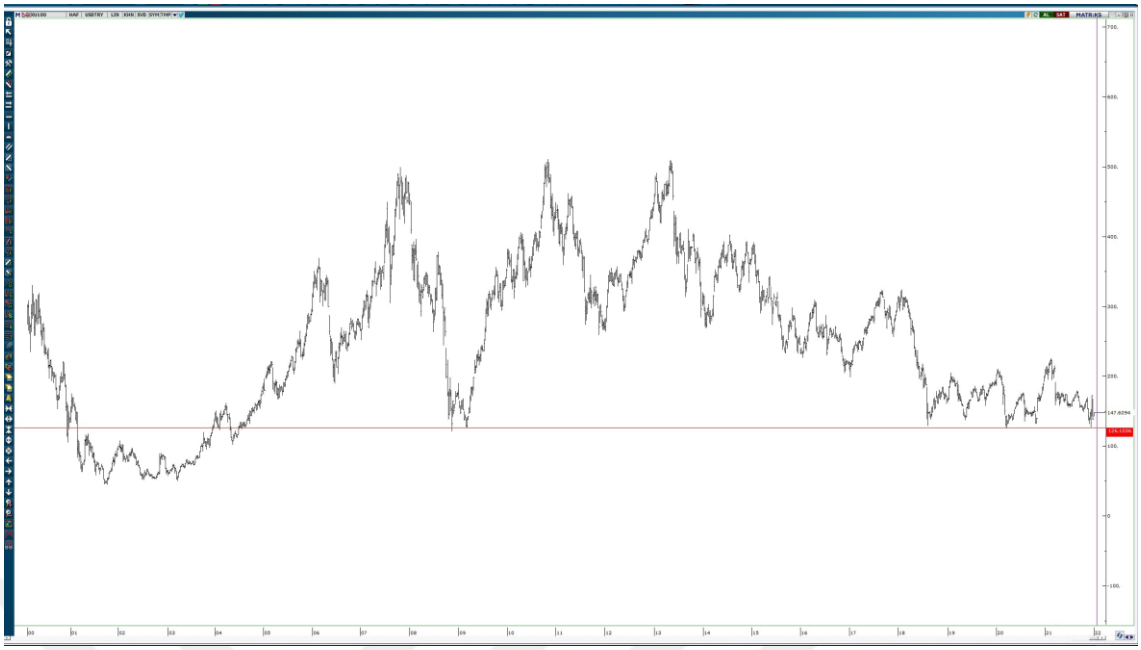
Şekil 3.3 2012-2020 takibe alınan kredi durumu (Anonim 2020g)

USD/TRY teknik grafik ve 2012-2020 takibe alınan kredi durumu karşılaştırılarak incelendiğinde 2018'de yaşanan kur artışı 2019 yılında takibe alınan kredi miktarında artış yaklaşık % 56 artış yaşanmasına neden olduğu gözlemlenmektedir. 2021 yılında yaşanan kurdaki yükseliş yönlü volatilite 2022 yılında sorunlu varlıklarda yine artış yaşanacağı sonucuna ulaşılmaktadır (Şekil 3.4).

Şekil 3.4 USDTRY kur göstergesi

BİST teknik grafik 2000 ila 2021 yılları USDTRY cinsinden incelenmiş olup, Mayıs 2013'ten beri şirket değerlerinde belirgin bir düşüşün olduğu gözlemlenmiştir. Şekil 3.4'te görüldüğü üzere kurdaki sert hareket BİST'in tarihi dip seviyelerine ulaştığı ve 18 yıl öncesine dönüldüğü tespit edilmektedir. Kurdaki dalgalanmanın tüketici kredilerinde yaşanması muhtemel sorunlu varlık doğuşunun yanı sıra şirketlerde de bu sorunla yüz yüze kalacakları kaçınılmaz bir gerçek olarak karşılaşılmaktadır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 BİST teknik grafik USDTRY cinsinden

Türkiye'de 1994 yılından itibaren 2001, 2008 ve 2015 yıllarında olmak üzere her yedi yılda bir kriz yaşandığı bilinmektedir. 5 Nisan 1994'te kamu gelirlerinden fazla yapılan faiz dışı kamu harcamaları ve kamu borçlarının MB ile finansmanının sağlanması hiperenflasyonun yaşanmasını tetiklemiştir. Şubat 2001'de "Kara Çarşamba" olarak da bilinen kriz dönemin Cumhurbaşkanı'nın Başbakana anayasa kitapçığı fırlatması ile gecelik faizler % 7500 dolayları kadar artış göstermiştir. "dalgalı kur" sisteminin uygulanmaya başlanması ve toplumun yabancı paraya yönelmesi ile yabancı bankaların vadesi henüz gelmemiş alacaklarının geri çağırmasına neden olmakla birlikte bankalar arasında gecelik faizin % 6200 kadar çıktığı bilinmektedir. TL'nin devalüasyona uğraması ile Devlet'in 29 katrilyon TL borcunda artış yaşandığı bilinmektedir. 2008 yılında yaşanan tarihin bilinen ilk küresel kriz olması açısından farklılık barındırmaktadır. 2000 yılında başlayan emtia ve petrol fiyatlarındaki artış ile 2008 yılında gıda fiyatlarının en yüksek düzeylere ulaştığı bilinmektedir. 2006'da konut kredilerinin geri ödenememesi (subprime mortgage) ve 2008'de Lehman Brothers'in batışıyla gerçekleşmiştir. ABD için resesyon sürecinin başladığı dönemde USD'nin değer kaybına uğramasına yol açmış ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için avantaj yarattığı bilinmektedir. 2015 yılından ise, 2008 yılında yaşanan küresel krizin kalıntıları ve FED faiz artırım kararı ile Türkiye

gibi gelişmekte olan ülkelerden sermaye kaçışının yaşanması ile enflasyonda gözlemlenen artış ekonomik büyümenin güç kaybetmesine yol açmıştır (Anonim 2021m).

Özellikle 2022 yılına gelindiğinde faiz indirimlerinin getirmiş olduğu kur artışı politik iktisat açısından incelendiğinde, emek yoğun bir ülke olduğumuz göz önüne alındığında küresel anlamda rekabet üstünlüğü sağlamakta, ancak üretimde dışa bağlı bir ülke olduğumuzda unutulmaması gerekmektedir. Uygulanmak istenenler finansal sistemi olumsuz yönde etkilemekte, TL'nin döviz karşısında aşırı dalgalı bir seyir izlemesi MB'nın kura sürekli müdahale etmesi ve faizlerdeki indirim karşısında yeni borçlanma araçlarının sisteme dahil edilmesi ise TL/USD opsiyon sözleşmesinin MB fonundan sağlanması ile 1994 yılında yaşanan krizin benzerini gözler önüne sermektedir. MB'nın kura sürekli müdahalesi ve kamu borçlarında fon sağlanması hiperenflasyonun yeniden doğmasına yol açacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca emtia ve petrol fiyatlarında yaşanan artış beraberinde tarımsal faaliyetlerin azalmasına bu durum ise gıda fiyatlarında artış yaşanmasına neden olabileceği tahmin edilmektedir. Merkez ülkelerin parasal sıkışmaya yönelmeleri ile beraber kur etkisinin devam etmesi söz konusu iken, Dünyada üretim krizinin yaşanmasına ve bu durum ise ilave enflasyonla birlikte yapışkan enflasyona yol açacağından, devamında temel ürünlerde tedarik sorunun yaşanmasının önünü açacağı düşünülmektedir. Bireylerin ve işletmelerin bu olumsuzluklar karşısında borçlarını ödeyemeyecek düzeye ulaşmalarına ve bankaların iflasa sürüklenmelerine neden olacağından sorunlu varlıkların miktarında artış yaşanacağı beklenilmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler sınıfında yer alan Türkiye bankacılık sektörünün finans yapısında kırılgan bir yapıya sahip olması bunun yanı sıra ülke vatandaşları ve uluslararası piyasalardan ülke piyasasında faaliyet sürdürmek isteyen yatırımcılarında olumsuz düşünceler içerisinde bulunmalarına neden olmaktadır. Sayılan bu nedenlere bağlı olarak mevduat sahipleri, bankaların kırılgan yapısından kaynaklı olarak nakit girişini sağlamaktan vazgeçmelerine bu da sermaye akışında olumsuz sonuçlar doğurmasına hatta sermayenin kesilmesine varan tutumlar sergilemektedir. Ülke ekonomisi için önem arz eden yabancı firmaların ve yatırımcıların uzaklaşmasına neden olacak, bu durum istihdam sorununun doğmasına yol açacaktır (Bahadır 2018).

3.5 Sorunlu Varlıkların Bankaya Maliyeti

Sorunlu varlıkların bankaya maliyeti, Polat (1995)'a göre; sermaye piyasasının tam anlamıyla gelişmemiş olan Türkiye gibi ülkelerde işletme dünyasının fon ihtiyacını karşılayan en önemli sektör bankacılık sektörüdür. Bankaların kredi stratejilerinde, planlanmasında ve kredileri verimli kullanması gerekli olduğu bilinmektedir. Bankaların vermiş olduğu kredilerin tahsilatını sağlamaları ve bunu bir güvenceye bağlamaları gerekmektedir (Acur 2018). Saba vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada; "bankaların karlılığını, verimliliğini ve etkinliğini son derece daraltan bir vaka olan sorunlu varlıklar" değerlendirmesi yapılmıştır (Kılınç vd. 2018).

Lindgren (1999)'e göre; sorunlu kredilerin artması ile ekonomik faaliyetlerin olumsuz yönde etki edebilecek büyük sorunlarla karşılaşacağı bilinmektedir. Her bankanın mali durumunda çıkacak sorunlar diğer bankaların ödeme durumlarında olumsuz yönde etkileyecektir. İşletmelerin ve bireylerin ihtiyaç duydukların fon kaynaklarının büyük bir bölümü bankalardan sağlanması ile birlikte banklarda kaynaklarının büyük bölümü mevduatlardan oluşmaktadır. Fonlarda yaşanan sorunlar; örneğin fonun yetersiz kalması veya kredilerin geri çekilmesi gibi sorunlar ekonomide sistemin aksamasına neden olmakta bu durum da istihdamı sermayeyi ve üretimi olumsuz yönde etkilemekle birlikte sorunlu kredilerin ortaya çıkması ya da var olan sorunlu kredilerin büyük oranda artışına neden olabileceği düşünülmektedir. Daha önce yapılan çalışmalar göstergesine göre; sorunlu kredilerin bankacılık krizlerini direk olarak etki ettikleri ifade edilmektedir (Acur 2018).

Bankaların bulundukları sektörler gereği muhtelif riskler üstlenmektedir. Bu riskler kredinin kullandırıldığı durumda geri dönmenin yanı sıra topladığı mevduatlara karşılık olarak yüklenmiş olduğu maliyette ayrı bir faktör olarak görülebilmektedir. Minimum risk ile kredi kullandırmak isteyen bankalar minimum maliyete göre işlemlerini yürütürken minimum gelir (kazanç) elde edebilecekleri dikkate alınması gereklidir.

Risk unsuru yüksek olup da ortaya çıkma ihtimali bulunan sorunlu kredilerin bankacılık sektöründe doğurmuş olduğu maliyetler; sorunlu kredilere sunulan varlıklar, bankaya

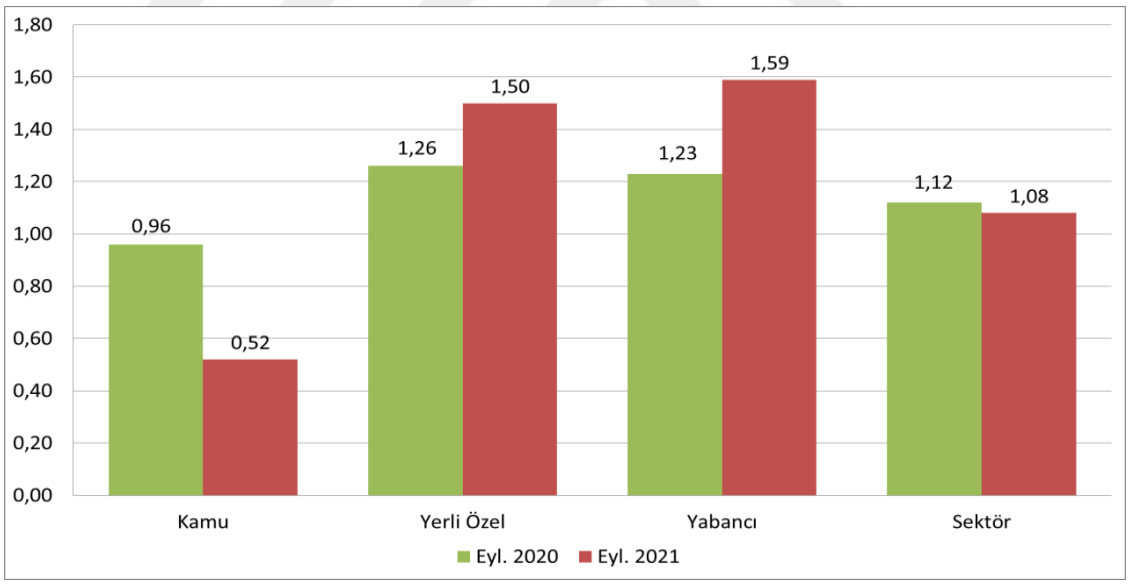
daha yüksek getiriye sahip muhtelif yönlere sunulabilecekken kullanılamamakta, sorunlu krediler idari gideri yüksek maliyetler doğuran yakın takip sürecini gerekli kılmaktadır. Bu durumda banka yönetiminin zamanını daha doğru ve daha etkin kullanımının önüne geçmekte, sorunlu kredileri yoğun olan bankaların, sektördeki itibari değerleri düşmekte ve bu bağlamda bankanın piyasada gelişimi de negatif yönde etki etmesine neden olacak, sorunlu kredilerin yönetimin doğru yürütülebilmesi için yasal mevzuatlara hâkim alanında uzman ekip tarafından yönetilmesi gerekmekte, bu durum da doğal olarak hukuki masraflar doğurmaktadır. Sorunlu kredilerin, toplam krediler içindeki payı yüksek olması durumunda bankacılık faaliyetlerinin durdurulmasına neden olabilir. Sorunlu kredi yoğunluğunun artış göstermesi, banka getirisinin azalmasına bağlı olarak banka çalışanlarının performans düşüklüğü yaşamalarına sebep olabilir. Bilanço kalemlerinde yaşanan problem aktif kalitesinde bozulmaya yol açabilir. Sorunlu kredilerin takibe alınması durumunda bankalar karşılık ayırmak zorunda kalabilir, bu durum da bankanın nakit sıkıntısı yaşamasına neden olabilir. Bankanın sorunlu krediye sahip olması uluslararası borçlanmak istemesi durumunda yüksek maliyetlerle karşılaşmasına ya da kullanamamasına neden olabilir. Sorunlu krediler ile beraber ortaya çıkan aktif kalitesindeki bozukluk, bilançonun aktif ve pasif dengesini doğru yönde yönetilememesine neden olacağı belirtilmiştir (Selimler 2006, Çelik 2017).

Banka ve finans kurumları gerek mevcut yapıları ve gerekse ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullar nedeniyle mevduata erişim konusunda bir takım güçlükler çekmektedirler. Bu durum söz konusu banka ve finans kurumlarının bilanço aktif yapılarında birtakım bozulmalara ve yabancı kaynağa erişim noktasında işletmeleri zor durumda bırakmakta ve özellikle para ve sermaye piyasalarının ihtiyacı olan gerekli fonları sağlayamamalarına neden olmaktadır.

Piyasanın ihtiyacı olan fonu sunmada yetersiz kalmalarının yanı sıra kullandırılan kredilerin geri dönmemesi ile sistemde sorunlu varlıkların birikmesine yol açmakta bu da söz konusu sorunlu varlıklara karşılık ayırma zorunluluğunu doğurmaktadır. Sorunlu varlıkların yasal takip süreçlerinden kaynaklı maliyet unsurunun ortaya çıkmasının yanı sıra ayrılan karşılıklar bankacılık sektörünün ve finans piyasasının aktif varlıklarını etkin ve verimli kullanamamalarına neden olmaktadır. Aktif dengenin korunması, yasal takip

sürecinden kaynaklı ortaya çıkan maliyet unsurlarının ortadan kalması, banka personellerinin sorunlu varlıkların çözüm süreci ile ilgilenmelerinin aksine asli işlerine odaklanmaları ve ayrılan özel karşılıkların aktif varlık olarak kullanılabilmesi adına sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerine satış işlemlerini gerçekleştirmektedirler. Ancak sorunlu varlıkların, bankacılık sektörü ve finans piyasasının varlık yönetim şirketlerin yüksek iskonto ile devrettiğinden karlılığında azalmasının yanı sıra iş hacminin artmasına ve personellerin kredi kullandırılması durumunda özensiz davranmalarına neden olmaktadır.

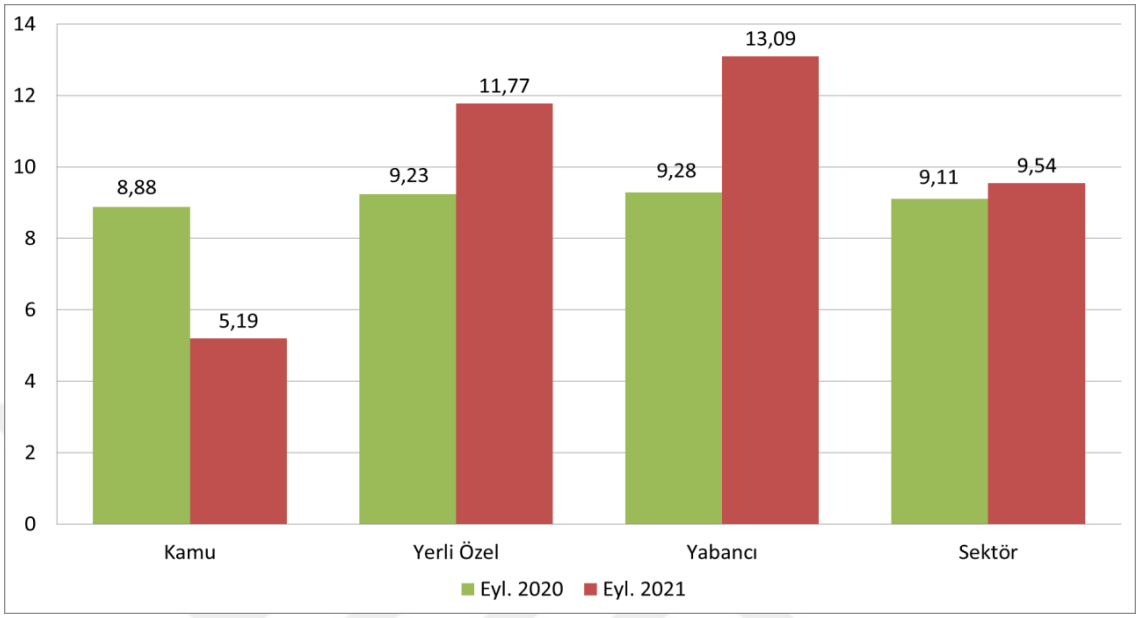
Türk bankacılık sektöründe aktif karlılık Eylül 2020 ve Eylül 2021 dönemlerindeki veriler karşılaştırılarak kamu, yerli özel, yabancı ve sektör bilgileri gruplandırılarak incelenmiştir. Eylül 2021'de yabancı ve yerli özel bankalar bir önceki döneme göre aktif karlılık artarken kamu bankalarında ise karlılığın azaldığı gözlemlenmektedir. Sektör Eylül 2020 dönemine göre azalmaya rastlanmaktadır (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 Türkiye bankacılık sektörü aktif karlılığı (%) (Anonim 2021k)

Türk bankacılık sektöründe özkaynak karlılık Eylül 2020 ve Eylül 2021 dönemlerindeki veriler karşılaştırılarak kamu, yerli özel, yabancı ve sektör bilgileri gruplandırılarak incelenmiştir. Eylül 2021'de yabancı ve yerli özel bankalar bir önceki döneme göre özkaynak karlılığı artarken kamu bankalarında ise belirgin düzeyde karlılığın azaldığı

gözlemlenmektedir. Ancak sektör Eylül 2020 dönemine göre özkaynak karlılığı artış yaşandığı bilgisi elde edilmektedir (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 Türk bankacılık sektöründe özkaynak karlılığı (%) (Anonim 2021k)

Dünyada yaşanan salgın finansal piyasalarda faaliyet yürüten birçok sektörü olumsuz etkilediği gibi bankacılık sektöründe de derin yaralar açmıştır. Kurdaki artışa ve yüksek enflasyona rağmen düşük faizle kredi veren kamu bankaları hem aktif karlılığında, hem de özkaynak karlılığında azalmanın yaşanmasına neden olmaktadır. Bu durum sürdürülebilir olmamakla birlikte sektöründe olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır.

3.6 Sorunlu Kredilerin Çözümleme Yöntemleri ve Sorunlu Varlıkların Varlık Yönetim Şirketlerine Devredilme Süreci

Babuşçu (1997)'ya göre; bankalar kullandırmış oldukları kredilerin, sorunlu kredi vasfını elde ettikleri durumlarda harekete geçmeleri gerekmektedir. Yaşanan krizlerin ana nedenlerinden olan sorunlu krediler, tam ve doğru bir şekilde tespit edilememesi ile alınan önlemler her ne kadar kısa vade için çözüm yaratsa da uzun soluklu bir çözüm ve rahat bir ortamın oluşmasını sağlamada yeterli olmayacaktır (Biçim 2010). Ekonominin temel göstergesi konumunda olan faiz ve kur da yaşanması muhtemel dalgalanmalar, ödemeler

dengesinde bozulmalar, sektörde sorunlu varlıklarda artış yaşanmasına ve reelde şirketlerin de borçlarını ödeme güçlüğüne düşmesine hatta ödeme gücünü tamamen yitirmesine neden olmaktadır (Selçuk ve Darıcı 2003).

Kullandırılan kredilerin, sorunlu kredi durumuna gelmesi ile bankalar krediyi kullanan firmaların tasfiyesini gerçekleştirmeden önce taraflar arasında anlaşmalar sağlanarak tahsilatının sağlanması hususunda bir yol tercih edebilir. Banka ve firma arasında yapılan anlaşma sonucunda kredinin tahsilatının sağlanması hem firmanın faaliyetinin sürdürebilmesi ve ekonominin canlılığı için istihdam için önemli bir etken iken, hem de banka için kullandırmış olduğu kredinin tahsilatı ile aktif kalitesindeki denge ile faaliyetini sürdürebilmesi açısından önem teşkil etmektedir. 2001 krizinde yaşanan sorunlar gözönüne getirildiğinde, bankaların sorunlu alacaklarına karşılık olarak firmaların sunmuş oldukları teminatları nakde dönüştürme yoluna gitmeleri veya firmaların tasfiyesini sağlamaları ile aslında ekonomiyi durma aşamasına getirmiş ve bu durum bankalarında kapanan firmaların artış göstermesi ve yeni kredi müşterisi bulamamalarına bağlı olarak zarar görmelerine neden olduğu bilinmektedir (Karamustafa 2013).

Finansal kuruluşların kullandırmış oldukları krediler, sorunlu kredi durumuna gelinmesi durumunda bu kuruluşların öncelikli olarak yapması gereken, kredinin neden sorunlu kredi durumuna dönüştüğünün incelemesinin yapılması gerektiğidir. İncelemeler sonucunda sorunlu kredi durumuna dönüşen kredinin nedeninin belirlenmesi ile finansal kuruluşlar bu nedenlere bağlı olarak ne gibi önlemler alması gerektiği ile ilgili olarak kararlar almalıdır (Karamustafa 2013). Kullandırılan kredilerin donuk alacaklar gurubunda yer almaması ve banka için zarar konumunda yer almaması adına bankaların bu kredilere bir an önce karşılık ayırması gerekmektedir. Kredilerin takip ve izleme sürecine girmesi, ancak kredinin sorunlu kredi durumuna düştüğü anda gerçekleşebilmekte olup uzun soluklu ve uzmanlık gerektiren hukuki bir sürecin başlamasına neden olunmaktadır (Bahadır 2018).

Sorunlu kredilerin varlık göstermesi durumunda izlenmesi gereken çözüm yöntemleri; kredilerin yeniden yapılandırılması, kredilerin yeniden yapılandırma yoluna gidilmesi,

alacakların tahsilat sürecine başlanması, teminatların paraya çevrilmesi ve varlık yönetiminde alanında uzman kuruluş olan varlık yönetim şirketlerine devredilmesi şeklinde gruplandırmak mümkündür. Kreditör[5] ile tüketicinin yapacağı görüşmeler doğrultusunda, tüketicinin krediyi karşılayıp karşılayamama durumuna göre çözüm yöntemlerinden hangisinin uygulanacağına ancak karar verilebilir.

3.6.1 Karşılık ayrılması

Bankalar vermiş oldukları kredilerin sorunlu hale gelmesi ile karşılaştıkları tahsilat sorunu ile beraber yasal düzenlemeler getirilmiştir. Söz konusu varlıklar için kredilerin vadelerini ve vermiş oldukları teminatlar dikkate alınarak karşılık ayırması gerekmektedir. 30.06.2001 tarih ve 24448 sayılı Resmi Gazete'de Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik'te "Donuk alacak haline gelen tutarlar için döneme ilişkin faiz ve reeskontu yapılmamaktadır. Donuk alacak haline dönüşen tutarlar için daha önce yapılmış bulunan ve tahsil edilmediği halde gelir yazılan faiz tahakkukları ve reeskontlar, ilgili faiz geliri hesabı aynı tutarda borçlandırılarak muhasebe kayıtları üzerinde ters kayıtla düzeltilir veya iptal edilmesi suretiyle kapatılır. Tahakkuk ettirilen faizler borçludan nakden tahsil edilmiş ise bu tutarlar iptal edilmez" şeklinde ifade edilmektedir.

Temmuz 2001 tarihinde kredilerden kaynaklı olarak ortaya çıkan zararlara karşılık ayrılması ile ilgili yapılan düzenlemeler AB standartları ile birebir uyum sağladığı bilinmektedir. Standartların ifade etmiş olduğu alacaklar; standart alacaklar, izlemedeki alacaklar, tahsilat kabiliyeti sınırlı alacaklar, tahsili şüpheli alacaklar ve zarar niteliğindeki alacaklar olarak sınıflandırılmaktadır. Bankaların vermiş oldukları kredilere istinaden anapara ya da faizlerin geri ödenmemesi ya da alınan krediler karşısında piyasanın neden olmuş olduğu gayrimenkul değerlerinde azalmadan kaynaklı varlıkların değerlerinde zarara uğranması "standart" grubundan elemine edilmesi gerekmektedir.

[5] Kreditör: Her türlü nakdî kredi veren ile gayri nakdî kredilerde üçüncü taraflara garantör durumunda olan gerçek kişi veya kurumdur (Anonim 2021b).

Kredinin geri ödenmeme süresi 180 günü geçtiği anlarda söz konusu borç için karşılık ayrılması gerektiği ve "geri dönmeyen krediler" grubu olarak ifade edilen son üç grup içerisinde yer aldığı belirtilmektedir (Erkan 2015, Çelik 2017, Acur 2018). Sorunlu karşılıklar için bankaların ayırmış olduğu oran % 20'den başladığı ve ömür döngüsüne bağlı olarak bir yıl aştığı takdirde borçlunun almış olduğu borcun tamamı için karşılık ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra mevcut kredilerin % 0,5'i oranında ve bankanın bütün olası borçlarının % 0,1'i kadarı ile de karşılık ayırması gerektiği bilinmektedir (Erkan 2015).

Bankalar Kanunundaki değişiklikler inceleyecek olursak; sorunlu krediler tanımı sorunlarının giderilmesi ile ilgili olarak açıklamalarda bulunulmadığı, ancak sorunlu alacaklara karşılık ayrılması ve bu karşılıkların muhasebe kayıtlarında ise gider olarak gösterilmesi konusu hükümleri belirlenmiştir. 3183 sayılı Bankalar Kanunu'nun altıncı bölümünde muhtemel zararlar karşılığı başlığı altında 32/3 fıkrasın da karşılıklar ile ilgili olarak; "Bakanlar Kurulu 1'inci fıkra dışında, bankalarca verilen kredilerin durum ve özelliklerini gözönünde bulundurarak doğabilecek muhtemel zararlar için karşılık ayrılmasına ve bunlara ilişkin usul ve esasları tespite yetkilidir. Bankaların Bakanlar Kurulu kararı uyarınca ayırmak zorunda kaldıkları karşılıkların teminatsız kalan kredilere tekabül eden kısımları ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir" şeklinde açıklandığı görülebilmektedir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kapsamında 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 11. maddesinin 12. fıkrasında; "Bankalar, kredileri ile diğer alacaklarından doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla karşılık ayırmak zorundadırlar. Karşılık ayrılacak kredi ve alacakların nitelikleri ile karşılıklara ilişkin esas ve usuller Kurulca belirlenir. Bankaların, bu fıkra uyarınca ayırdıkları özel karşılıkların tamamı, ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir" ifadesinin yer aldığı gözlemlenmektedir.

Ertuğrul (2000)'a göre; teminatsız kredileri ifade edilen kısımda Kurumlar Vergisi (KV) matrahının belirlenmesinde gider şeklinde gösterilmesi mümkün iken teminatlı alacaklar için Vergi Usul Kanunu ve Bankalar Kanunu'na göre KV matrahında gider

gösterilemediği bilinmektedir. Buna istinaden kar/zarar durum tespitinde gider şeklinde yazılan teminatlı alacaklar için ayrılan karşılıklar KV matrahının belirlenmesinde "kanunen kabul edilmeyen gider" şeklinde kurumun kazancında gösterilmesi zorunlu olduğu ifade edilmektedir (Selimler 2006).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun ikinci bölümünde yer alan karşılıklar ve teminatlar başlıklı 53. maddesi; "Bankalar, krediler ve diğer alacaklarla ilgili olarak, doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması ve bunlar dışında kalan varlıkların değer azalışları için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, aktiflerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesine ve vadesi dolmuş kredilerin geri ödenmesine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir. Bu madde uyarınca krediler ve diğer alacaklarla ilgili olarak ayrılan özel karşılıkların tamamı, ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir" şeklinde ifade edilmektedir.

Konuyu uluslararası anlamda inceleyecek olursak; Fransa Almanya, İtalya, Japonya, Kore, Meksika ve İspanya'da özel karşılıkların vergi matrahının belirlenmesinde "gider" olarak kabul edilmesi ile vergiden düşülmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir (Selimler 2006).

3.6.2 Müşteri ile ilişkileri sonucu sorunlu kredilerin yeniden yapılandırılması yoluna gidilmesi

Boscom (1997)'a göre; finansal açıdan sorun yaşayan işletmelerin, sorunlu duruma düşmüş kredilerini tahsilatını sağlayabilmeleri adına mali bünyelerinin güçlendirilmesine ve sürdürülebilirliğini sağlayabilmeleri için nakdî yada gayrinakdî ek kredi imkanlarının tanınması sonucu olarak tüketici ile kreditör arasındaki ilişinin devamlılığını sağlaması gerektiği bilinmektedir (Erkan 2015). Berk (2001)'e göre ise; ancak bu durumun gerçekleşebilmesi için tüketicinin; güvenirlilik, işbirliği yönündeki istekli oluşu, çalışma

ve mali yapısı hakkında şeffaf ve dürüst olması gerektiği belirtilmektedir (Erkan 2015). Firmanın mali yapısının incelenmesi ve kreditör ile firma arasındaki ilişkiler doğrultusunda daha önce kullanmış olduğu kredilerde ödeme alışkanlığının incelenmesi sonucu firma ile işbirliğine gidilebilir. Firmanın bankaya karşı borçlarını önemli derecede ödeme alışkanlığını terk etmiyorsa tekrardan müşteri ile devam etme hususunda karara bağlanabilir (Karamustafa 2013). Seval (1990)'e göre ise; bankanın firmaya sağlayacağı ilave finansman kaynağı ile yapılandırmaya gitmesi, söz konusu firmanın mevcut sorunlarına çözüm odaklı bir durumu gerçekleştirip gerçekleştirmediği, buna ek olarak kullandırılan yeni krediyi ödeme gücüne sahip olup olmadığı hususunda tam bilgiye sahip olması gerekmektedir. Firma kendisine sağlanan krediyi amaç dışı kullanarak başka bankalara olan borçlarını ödeme yönünde girişimde bulunabilir (Erkan 2015).

Yoluak (1997)'a göre; muhtelif özelliklere sahip olan üç tip tüketici kitlesi bulunduğu bilinmektedir. Birinci tip tüketiciler; piyasa koşullarından ve yaşadığı kritik durumlardan çoğu zaman haberdar olmayan aynı zamanda yeterli bir muhasebe ve denetim sistemine sahip olmadıkları gibi dönemsel düzenlenen çalışma raporları da zamanında hazırlanmamakta ve geleneksel mantıkla hareket etmektedirler. Bu tür işletmelerle yapılacak görüşmelerde içinde bulunduğu koşulları ve yapılan uygulamaları aydınlatıcı bir tutum sergilenmesi gerekmektedir. İkinci tip tüketicide; İşletme sahiplerinin veya yöneticilerin piyasa koşullarında ve ekonominin getirmiş olduğu kritik durumdan haberdar olup firmanın sürdürülebilirliği açısından banka ile çalışmakta istekli olduğu bilinmektedir. Firmalar mali yapısını güçlendirmeye yönelik adımlar atmakta ve uygun ortamın gerçekleşmesi beklentisi ile işletme çalışma prensipleri gereği amaca odaklı hareket ederek, firmanın faaliyetini devam ettirebilmesi adına kreditör ile ortak hareket etme yönünde açık görüşlüdürler. Bu tür firmalarla bankalar karşılıklı görüşme sonucunda ek kredi imkânları ile firmanın sorunlu alacaklarını ödeyebilmesi adına sürdürülebilirliğinin sağlanması yönünde hareket edilir. Üçüncü tip tüketici; kreditör ile hiçbir şekilde çalışma eğiliminde bulunmak istemeyen ve sorun odaklı işletmeler yer almaktadır. Bu tip işletmelerde taraflar arasında anlaşmaya gidilmesi mümkün olmamakla birlikte çözümler yasal prosedürler çerçevesinde yürütülmektedir. Tüketici tipleri incelendiğinde, sektör için firmaların borç tahsilatı hususunda iyi niyet barındırmalı ve duruma ciddiyetle yaklaşması ve taraflar arasında mevcut zararların ve

yeni zararın doğmasına neden olmadan çözüm odaklı hareket etmeleri gerekmektedir. Bankaların kullandırmış oldukları kredilerin geri dönüşü ve firmalarında sağlıklı bir yapıda faaliyetlerini sürdürebilmeleri açıcından bu durumun başarılı bir şekilde yürütülmesinin önemli olduğu belirtilmektedir (Erkan 2015).

Yükümlüler ile yapılacak görüşmelerde bankalar, "sorunlu kredi durumunun iyileştirilmesine yönelik bir planın geliştirilmesi, nakit bütçesinin hazırlanması, finansal tablolarının hazırlanması, fon kaynaklarının saptanması ve yeni kredi tahsisini zorunlu kılacak" durumlarda kredi sağlanması gibi ilişkileri devam ettirebilmek adına ikili çalışmaların yapılması gerekmektedir (Selçuk ve Darıcı 2003). Bankalar mevcut kredilerin yapılandırılması ya da firmalara yeni kredi imkânı tanımaları için taraflar arasında anlaşmaya varılmasının yanı sıra tüketicinin de ödemede istekli olması gerekmekte, ancak mevzuat açısından da durumu değerlendirmesi gerektiği bilinmektedir.

3.6.3 Ortaya çıkan sorunlu alacaklar için yeniden teminatlandırma ve ek sermaye talebinde bulunulması

Bankalar bulundukları sektörde sürdürmüş oldukları faaliyetler gereği kredi talebinde bulunan müşterilere cevap verebilmek adına tasarruf sahiplerinden mevduat topladıkları bu mevduatlar için ise bir maliyet üstlendikleri hususunda daha önce bilgi verilmiştir. Bankaların üstlenmiş oldukları maliyetlerin giderlerini kredi kullanmak isteyen müşterilerden karşıladıkları hatta her işletmenin kuruluş amacı olan maksimim kar sağlamaya çalıştıkları bilinmektedir. Bankalar sürdürmüş oldukları hem sektör gereği, hem de kullandırmış oldukları krediler konusunda birtakım riskleri de bünyesinde barındırmaktadır. Bankalar üstlenmiş oldukları riskleri minimum düzeye çekebilmek veya tamamen riskten bertaraf olabilmek adına kullandırdıkları krediler için bir takım önlemler almaktadırlar. Bankaların ödeme güçlüğüne düşen müşterileri için sunmuş oldukları imkânlar, aslında bankaların kredilerinin tamamını tahsilat yönünde almış oldukları önlemler ve ekonominin, firmaların ve sektörün canlanmasını sağlamaya yönelik önlemler olarak değerlendirilebilir. Kredi kullanım imkanı tanınan ancak tahsilat sorunu yaşayan bu müşterileri için; faiz oranında değişiklik, itfa planının düzenlenerek uzatılması, dönemsel olarak çalışan firmaların ödemelerini daha kolay yapabilecekleri

gibi imkanların tanınmasının yanı sıra faaliyetlerini devam ettirmek ve borcunu ödemede istekli olan müşterilerine ek sermaye sağlayarak toplam borcunun ödenmesini ve faaliyetini sürdüren işletmenin ileride doğacak kredi taleplerine karşılık olarak devamlılığını sağlamaya çalışması, son olarak kreditör ile tüketici arasında anlaşmalar doğrultusunda, ödemede istekli olan tüketicinin bankanın talebi doğrultusunda ek teminat sunması olarak ifade edilebilir.

3.6.4 Alacakların tahsilat süresine başlanması

Bankalar, sorunlu kredilere sahip tüketicileri ile kuracakları iletişim neticesinde olumsuz sonuçla karşı karşıya kalması durumunda, kredilerin geri dönüşünü sağlayabilmek için yasal takip sürecine başlamak zorunda kalacaktır. Bankalar, nakdî veya likiditesi hızlı araçları bulunan veya bulunsa bile kullanmak istemeyen, temlik ve gerçek senet gibi tahsilat gücü yüksek olan araçları teminat olarak sunmayan, müşteriler için uygulanması gereken en doğru yol diğer alacaklı taraflardan önce takip sürecinin başlatılması olmalıdır. Takip sürecinde firmanın mal varlığında haciz uygulamasının işleme alınması ve tüketicinin kullanmış olduğu krediye karşılık olarak sunmuş olduğu teminatı yasal ya da rızai yollardan nakde çevirmek alacaklarının tahsilatını sağlamalıdır. Kreditörün olası bir ihmali varsa başka alacaklı tarafın daha önce davranarak öncelikli sıraya ilerlemesi durumunda ve varsa tüm mal varlığı üzerinde birinci derece hak sahipliği bulunması durumunda alacakların tahsilatının sağlanamaması durumu gerçekleşebilir. Bankanın başlatacağı yasal takip süreci ve haciz uygulanması banka itibarı açısından da doğru değerlendirilip işleme, ancak o zaman geçilmesi gerekmektedir. Banka için hemen harekete geçmek bankanın çıkarlarına zarar verecek mi veya gecikmenin mevcut durumu daha da kötü duruma sokacak mı kararını verip, ancak o zaman işlem yapılmalıdır (Erkan 2015). Banka yapılan araştırma sonucunda alacaklarını tahsilatında başka bir yol bulamaz, ancak yasal takip işlemleri ile çözüme ulaşabileceği kanısına ulaşırsa, böyle durumlarda aşağıda yer alan yolları uygulaması gerekmektedir.

Özel takip; bankaların müşterilerine vermiş oldukları kredilerin henüz muacceliyete[6] düşmemiş olmasının yanı sıra takip ve kontrol sonucunda söz konusu kredilerin tahsilatta

[6] Muacceliyet: 6098 sayılı Borçlar Kanunu 90. maddede ifade edildiğine göre; ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel

şüpheye düşmesi durumunda kanuni takip yollarına müracaat etmeden kredinin vadesi süresinde kredinin geri dönmesini sağlamak amaçlı olarak alınan bir takım önlemlere istinaden uygulanan takip işlemi olduğu bilinmektedir (Biçim 2010).

Özel takip şeklinin en belirgin özelliği, banka alacaklarının muacceliyete düşmemiş olmasına rağmen kredinin vadesi sürecinde ekonomik ve/veya işletmeden kaynaklı ortaya çıkması ihtimali olan kredi değerliliğinin yitirilmesi durumu önem arz etmekle birlikte, kredi kullanan tarafın "öz kaynak yetersizliğinden kaynaklı olarak kredi ödemelerini vadelerinde ödeyememe durumu, borçlunun ödemelerini karşılamada önemli derecede yoksun kalması durumu, kredi kullanan tarafın işletmenin sermayesinin işletmenin sürdürülebilirliğini sağlaması açısından ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığını ifade ettiği ve bu nedenlerden dolayı kredinin tahsilatında gecikmelere neden olacağı düşüncesi ile kanuni takip işlemlerine başvurmadan yakın takip yöntemi ile kredinin banka tarafından gözlemlenmesi şeklinde olduğu bilinmektedir" özel takibe alınan gerçek ve/veya tüzel kişiler için temerrüt halinin ve kanuni takip durumlarının zorunluluğunun olmadığı bilinmektedir (Özcan 1998, Biçim 2010).

Özel takibe alınan kredi sahiplerinin öz kaynaklarının incelenmesi ile, borçlunun borcunu vadesinde ödeme kabiliyetini, borçlunun borcunu ödeme kabiliyetinde herhangi bir eksilme olması durumu, işletme sermayesinin durumu, işletme kendi ihtiyaçlarını karşılamada yeterlilik durumu, protesto cetvelleri, karşılıksız çek bildirimleri bulunup bulunmadığı, işletmede satılmayı bekleyen mal durumu kontrol edilmesi gerekmektedir (Biçim 2010).

Kredi değerliliğini yitirilen firmalardan doğan alacaklarla ilgili olarak; finansör olan banka kredi değerliliğinin yitirildiğine inandığı kredi kullanan borçlunun alacağının tamamını özel takip hesaplarına alabilir. Borçlunun borcunu özel takibe almanın yegâne sonucu, karşılık ayırmaktır. Borcun özel takibe alınması durumunda temerrüt oluşmamasının yanı sıra, idari ve kanuni takip hallerinin de zorunlu olmadığı

olur. Muacceliyet: Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğüne göre; borcun vadesinin gelmiş olmasıdır (Anonim 2020h).

bilinmektedir. Özel takibe alınan borçlunun, kredi değerliliği durumunun tekrardan kazanılması ile söz konusu alacaklar özel takipten çıkarılabilir bu da gerçek ve/veya tüzel kişilerin yeniden kredi kullanmalarını sağlayabilecektir. Hukuki temerrüt hali bulunmadığından, söz konusu hesaplarla ilgili olarak özel takipte bulundukları süre içerisinde akdi kredi faiz oranları uygulanabilecektir. Nakdî + gayrinakdî alacakların tümü üzerinden karşılık ayrılır. Borçlunun borcunun Özel Takibe alındığı andan itibaren, banka en az % 15'ten başlayarak, 12. ayın sonunda % 50, 24'üncü ayın sonunda % 100, oranında nakdî ve gayrinakdî alacakların tamamı üzerinden karşılık ayırma işlemi gerçekleştirilmektedir (Özcan 1998, Selimler 2006).

İdari takip; banka alacaklarının muaccel duruma geldiğinde borçlu ile anlaşmaya varması sonucunda kanuni takip işlemi başlatmadan alacaklarının tahsilatını sağladığı durum olduğu bilinmektedir (Özcan 1998). Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliği'ne göre; otuz gün ile doksan gün arasında ödemesi gecikmiş banka alacakları yakın izlemedeki alacaklar ile takibe alınması ve buna bağlı olarak borcun tamamı açısından karşılık ayrılması gerektiği ve idari takip sürecinde izlemeye alınması gerektiği ifade edilmektedir.

Özcan (1998)'a göre; "bankacılık uygulamasında idari takip; bankaların hukuken temerrüde düşmüş olan alacaklarını, yasal yollara başvurmadan önce idari yoldan, kredi borçlusu ile görüşerek, gerektiğinde yeni taksitlendirmeye giderek veya yeni kredi açarak, borcun ödenmesini sağlamaya çalışmalarını ifade etmektedir" (Selimler 2006, Biçim 2010).

Kullanılan kredinin idari takibe alınması için özetle; kullanılan kredinin değerliliğinde bir kayıp yaşanması, tüketicinin daha önce kullanmış olduğu kredileri tam ve zamanında yapıyor olması, ancak geçici bir durumdan ötürü likidite sıkıntısına düşmüş olması, kullanılan kredinin vadesinden itibaren 30 gün ila 90 gün arasında bir süre gecikme kaybının yaşanması, kreditör ile tüketici arasında anlaşmaya varıldığı anda istenmesi muhtemel ek teminata tüketicinin cevap verebilir düzeyde olması, tüketicinin varsa başka borçlu bulunduğu yerlerin bankadan önce tahsilat sürecine başlamamış olması, kullanılan

kredinin müşteri tarafından muaccel duruma düşürülmesi ve temerrüde uğraması gibi şartları sağlaması gerekmektedir (Karamustafa 2013).

İdari takip işlemine başlayan bankanın yapması gerekenlere incelendiğinde ise aşağıdaki durumlarla karşılaşılmaktadır. Temerrüt ortaya çıktığı andan itibaren borcun tamamının idari takibe alınması gerektiği, en fazla doksan günlük zaman sürecinde borçlunun borcunu ödemesi aksi halde kalan borç varsa söz konusu kısım kanuni takip işlemine tabi tutulur, idari takibe alınan krediler 2. ayın sonunda % 15 karşılık ayrılması gerektiği, idari takibe düşmüş alacaklar için banka alacakları nezdinde hukuki olarak temerrüt durumu henüz başlatmadığından idari takip süresince temerrüt faizi işleme alması söz konusu olamadığı, kreditörün hesap kat etme[7] zorunluluğu olmadığı bilinmektedir.

Borçlunun borcunu ödeme istekli ise kanuni takibe geçmeden yeni anlaşmalar düzenlenip yeni bir itfa planı oluşturulmalı ve banka alacaklarına istinaden yeniden teminatlar düzenlenmeli en son olarak da borçlu borcunu ödemede kararlı bir şekilde devam ettiği takdirde işletmeye yeniden kredi verilebileceği ifade edilmektedir (Selimler 2006, Biçim 2010).

Kreditör ile müşteri arasında yapılar görüşmeler neticesinde anlaşmaya varılması en doğru olan karardır. Tüketicinin iyi niyeti gözden geçirilmeli eğer borcunu ödeme hususunda güven arz ediyorsa ve itfa planının uzatılması hususunda talepte bulunuyorsa değerlendirilebilir. Yapılan incelemeler ve sağlanan kolaylıklara rağmen halen kredinin ödenmesi hususunda şüphe doğuran bir durum gerçekleşirse kanuni takip işlemlerinin devreye sokulması gerekmektedir (Bahadır2018).

Kanuni takip; işleminde, banka alacaklarının tahsilatını sağlayabilmesi açısından yasal yollara müracaat etmesi şeklinde ifade edildiği bilinmektedir. İdari takibe alınmış olan bir alacağın takibe alındığı tarihten itibaren en geç 3 ay içinde kısmi veya tamamının

[7] Hesap Kat Etme; kat ihtarnamesi, taraflar arasındaki sözleşmeye göre vadesinde ödemelerin yapılmaması veya tahsilatın güçleşmesi durumunda, kredinin durdurulduğunu, alacağın tamamının yasal yollardan tahsil edilmeye başlanacağını ve tüm kredinin muaccel kılınacağını kredi kullanıcısına bildiren ihtarnamedir (Anonim 2020ı).

tahsilatının sağlanamaması durumunda, banka alacağının tahsilatının sağlayamamış olduğu tutarı tahakkuk ettirerek kredinin mevcut faizi ile birlikte kanuni takip işlemine alınacaktır. Kanuni takibe alınan alacaklar temerrüt faizi dışındaki diğer faiz işlemleri uygulanamayacaktır. Tahakkuk ettirilen faizlerin gelir olarak gösterilebilmesi için nakdî olarak tahsil edilmiş olması gerekmektedir. Ayrıca temerrüde düşen alacaklar bankanın inisiyatifi doğrultusunda doğrudan kanuni takibe alınabilmektedir (Biçim 2010, Karamustafa 2013).

Kanuni takip işlemlerinin başlayabilmesi için, gecikmenin doksan günü aşmasının yanı sıra bankanın borcu öncelikli duruma getirmiş olması gerekir. Kreditörün borçlu taraf karşısında kullandırmış olduğu krediye istinaden öncelikli duruma gelebilmesi için hem kredi kullanan tarafa, hem de varsa kefile ihtarname keşide etmesi gerekir. TBK'nun 117. maddesinde yaptığı açıklama incelendiğinde "Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer" şeklinde ifadesi ile karşılaşılmaktadır. Bu da borç öncelikli durumda yer alsa bile, borçlu temerrüde düşmesi için alacaklı tarafından ihtarname çekilmesi gerekmektedir. Bu bahsedilenlerin yanı sıra 7201 sayılı Tebligat Kanunu gereği noter aracılığı ile ihbar ve ihtarnamenin ilgili muhataplara iletilme durumunun doğrulamalıdır. İhtarnamelerin taraflara iletilse bile herhangi bir karşılık alınamadıysa kanuni izleme ve tahsilat işlemlerini gerçekleştirme hakkına sahip olduğu bilinmektedir (Bahadır 2018).

Bankalar tarafından söz konusu Karar'ın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Kanuni takibe alınan kredilerde, idari takibe girdiği süreden sonra, 6. ayın sonunda % 25, 12. aydan itibaren % 50, 18. aydan itibaren % 75, oranlarında karşılık ayrılmaktadır (Selimler 2006).

3.6.5 Teminatların paraya çevrilmesi

Alıcı (2007)'ya göre; teminatlar, bankaların vermiş oldukları kredileri tahsil edememe durumlarına bağlı olarak tüketicilerden almış oldukları kredilerin vadesinde ve/veya hiç ödenememesi durumuna bağlı olarak alacaklarını garanti altına almak maksadı ile vermiş oldukları borçları ilişkilendirdikleri varlıklardır. Bu araçlar; kefalet, nakit, mevduat,

hazine bonosu, ipotek ve bankalarda varlık olarak kullanılabilecek diğer araçlardır (Yavuz 2017). Bankalar sorunlu kredilerle daha az karşılaşmaları maksadı ile kredi onaylanması sürecinde kişinin göstereceği teminatların piyasada oluşabilecek dalgalanmalar karşısında muhtemel değer kaybı/kazancı, likidite durumu ve kredinin süresine dikkat etmesi gerekmektedir.

Bankalar vermiş oldukları kredi ve/veya diğer alacakları ile ilgili olarak teminat gurupları ile sınıflandırıp takibini sağlaması gerekmektedir. Teminat tutarları yalnızca özel karşılık tutarlarının hesaplanmasında, alacak bedellerinde uygulanacak olan indirim şeklinde dikkate alındığı bilinmektedir. Birinci grup teminatlar; (örnek: nakit ve mevduat), ikinci grup teminatlar; (örnek: müşterilerden alınan gerçek kambiyo senetleri, borsaya kote edilmiş hisse senetleri, özel sektör tahvilleri), üçüncü grup teminatlar; (örnek: ticari işletme rehni, taşıt rehni, - kredibilitesi yüksek gerçek ve tüzel kişilerin kefaletleri), dördüncü grup teminatlar; (ilk üç grup dışında kalan teminat türleri) şeklinde gruplandırılmıştır.

22.06.2016 tarih ve 29750 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in dördüncü bölümünde teminatlara ilişkin genel esaslar başlığı altında yer alan 12. maddesinde; "Bankalar, aldıkları teminatların bu Yönetmelik uygulamasında dikkate alınmasında, 11/7/2014 tarihli ve 29057 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik uyarınca yayımlanan Bankaların Kredi Yönetimine İlişkin Rehber'de yer alan teminat ve garantilerin yönetimine ilişkin ilkeleri dikkate alırlar. Hukuki olarak geçerliliği ve bağlayıcılığı olmayan sözleşmelere dayalı olarak alınan teminatlar bu Yönetmelik uygulamasında dikkate alınmamaktadır. Teminata ilişkin sözleşmelerin ilgili tarafların yerleşik olduğu ülkelerdeki bağlayıcılığı da hukuki açıdan incelenir. Kredi değerliliği bulunmayan gerçek kişilerden ve tüzel kişilerden alınan kefalet ve garantiler ile bu kişilerce keşide edilen senet ve çek niteliğindeki kıymetler bu Yönetmelik uygulamasında teminat olarak değerlendirilmez" şeklinde açıklamalara yer verildiği görülebilmektedir.

Teminat oranlarının düşmesi ile kredi riskinde artış yaşanmasına neden olmaktadır. Takibe düşen krediler teminatlandırma oranının düşük olması ilerleyen zamanlarda söz konusu kredilerden elde edilecek olan tahsilatların azalması ile karşı karşıya kalınmaktadır. Basel II kriterlerine göre teminat sayılabilecek mevduat türleri ise; nakit mevduat, hazine mevduatı, devlet tahvili, bankaların finansman bonoları, altın, gayrimenkullerin 1. derece ipoteği tapulu arsaların 1. derece ipoteği. Basel II kriterlerinden kaynaklı olarak riske neden olan işlemleri gerçekleştirildiğinde riskin azaltılmasını sağlayacak teminat unsurlarına ilişkin durumun revize edilmesi söz konusu olmaktadır. Basel II kriterlerine göre borçlu dışında kişilerin sahip olduğu ikamet amaçlı elde etmiş olduğu gayrimenkuller, tapulu arsa ve araziler ve ticari amaçlı olarak kullanılan gayrimenkullerin üzerinde oluşturulan ipotekler teminat unsuru kabul edilmediği bilinmektedir. Basel II uygulamasından önce belirtilmiş olan teminatların üzerinde ipotek tesis edilmiş olması sorunlu kredi miktarlarındaki artışların yaşandığı gözlemine ulaşılmaktadır (Erkan 2015).

Bankalar kullandırmış oldukları krediler için teminat talebinde bulunurken gözden kaçırmaması gereken en önemli nokta, kullandırılan kredile tutarı ve imkân tanınan vade uzunluğudur. Ekonomik koşullar değerlendirildiğinde daha öncede belirtildiği gibi yaşanan dalgalanmalar ve belirsizlikler, vadenin uzun olması durumunda artmakta ve değer düşüklüğü riskiyle bizi yüz yüze getirmektedir. Kredilerin sorunlu duruma intikal ettiği andan itibaren teminatların banka güvencesi olduğu vurgulamalıdır.

Kreditör ile tüketici arasında yapılan görüşmeler herhangi bir neticeye bağlanamadığı durumda, mecburi olarak teminatların nakde çevrilmesi yoluna gidilecektir. Bu durum her ne kadar istenmeyen bir durum olsa da bankanın kullandırmış olduğu kredinin karşılığında teminatını nakde çevirmek zorunda kalacaktır. Ancak her ne kadar kolay bir süreç gibi görünse de müşterinin kötü niyet barındırması kreditörü uzun bir zaman alan ve hukuki nedenlere bağlı olarak maliyeti olan yola itmek zorunda bırakmaktadır. Teminatlar nakde çevrildiği anda değer kaybına haiz bir durum olarak kullandırılan krediden çok daha az bir nakitle karşı karşıya kalınabilir. Bahsedilen tüm bu süreç göz önünde bulundurulduğunda, kullandırılan krediye karşılık olarak alınan teminatların doğru ve değer düşüklüğüne neden olmayacak araçlar seçilmesi gerektiğidir.

3.6.6 Sorunlu alacakların varlık yönetim şirketlerine devredilmesi

İşletmelerin ve bireylerin ödeme planlarının aynı zamanda ekonominin ödeme planının en önemli unsuru bankacılık sektörünün, risk yönetiminde yaşayacağı başarısızlık sorunlu varlıklarda yaşanan artış yüksek maliyetlenmeyi beraberinde getirmektedir. Yaşanan bu sorun bankacılık sektörünü olumsuz etkilemesinin yanı sıra reel sektörde de derin yaralar açılmasına neden olabilmektedir. Bu durum ekonominin her bir unsurunda gerilemeyi de beraberinde getirmektedir. Bankacılık sektöründe sorunlu varlık kalemlerinde hızla artış yaşanırken, şirketlerinde kurumsal borçları yerine getiremeyecek boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır. Akabinde yaşanması muhtemel şirket iflasları ve bankacılık sektörünün de iflaslar yaşanmasına neden olunmaktadır. Krizin neden olacağı maliyetleri en alt seviyelerde tutabilmek adına, ortaya çıkan sorunlu varlıkları ve kurumsal borçları çözüme kavuşturabilmek adına alternatif yöntemlerin bulmaya çalışılmalıdır. Sektör borçların yeniden yapılandırılması veya sorunlu varlıkların tasfiyesi yöntemleri ile farklı tedbirler uygulamayı tercih edebilmektedir. Yeniden yapılandırma sürecinde bankacılık sektörü için yüksek maliyetli bir sorun olmanın yanı sıra yükümlünün borcunu ifa etmesinde istekli olmasına bağlı olduğundan ve mali yapıda kısa sürede iyileşmeye gidilme isteği sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerine devrinin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Krizin bankacılık sektörünün mali yapısında bozulmaları tetiklerken varlıkların devrolunması "bir yandan bankaların krizle birlikte zayıflayan mali yapıları güçlenirken bir yandan da zayıflayan makroekonomik yapının yoğun şekilde ihtiyaç duyduğu kaynak akışı rahatlatılabilmektedir" (Selçuk ve Darıcı 2003).

Bankacılık sektöründe yer alan sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerine devredilmesi ile aslında geri dönüşü olmayan, yani bankada değer kaybına uğramış bir değeri bulunmayan varlıkların fon tahsisi elde etmesini sağlamaktadır. Varlıkların devrolması ile bilanço kalemlerinin makyajlanması ile finansal raporlarında düzelmesini ve ortaya çıkan sorunların kaybolmasının yanı sıra öz kaynak karlılığının da artmasına neden olmaktadır (Lök 2018).

Katılım bankaları açısından ele alındığında, "belirli bir mal karşılığında alacağın satılması, öncelikle varlık yönetim şirketi, kendi adına mal satın alınması için katılım

bankasını vekil tayin eder, katılım bankası, varlık yönetim şirketi adına mal satın alır, katılım bankası, varlık yönetim şirketi adına satın aldığı malın karşılığında sorunlu kredilerini varlık yönetim şirketine devreder, katılım bankası satın aldığı malı borsada daha önce satın aldığı aracı haricinde başka bir borsa aracısına satarak nakde çevirir. Böylece sorunlu kredilerin katılım bankasından varlık yönetim şirketine devredilmesi süreci tamamlanmış olur. Bu yöntem önerisinde kritik olan nokta alım-satım işlemlerinde kullanılacak malın organize borsalarda işlem gören ve dolayısı ile alım satımı kolaylıkla yapılabilen bir mal olmasıdır. Aksi halde malın satın alınmak üzere bulunamaması, satın alınan malın satılamaması gibi alım satım işlemlerinde sorunlar yaşanması ve kredi devri sürecinin yarıda kesilmesi riski bulunmaktadır" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca "Belirli bir menfaatin karşılığında alacağın satılması, varlık yönetim şirketi sahip olduğu belirli bir malın menfaatini katılım bankasına satar, katılım bankası aldığı menfaatin bedeli olarak sorunlu kredilerini varlık yönetim şirketine satar, sorunlu kredilerin menfaat karşılığında varlık yönetim şirketine satışı ile varlık yönetim şirketi sorunlu kredilerin yeni maliki, katılım bankası ise kullanım hakkının yeni maliki olur, katılım bankası varlık yönetim şirketinden temin ettiği menfaati kullanır veya üçüncü bir tarafa satarak nakde çevirir" şeklinde açıklamada da bulunulmuştur (Kartal ve Demir 2017).

4. VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİ

4.1 Varlık Yönetim Şirketlerinin Tanımı ve Ortaya Çıkışı

Woo (2000), Mesutoğlu (2001) ve Arslan (2002)'a göre; ulusal ve uluslararası krizler göz önüne alındığında, bireylerin ve/veya şirketlerin bankalardan veya diğer finansal kuruluşlardan edinmiş oldukları borçlarını geri ödemede sorunlar yaşadığı görülebilmektedir. Bankalar finans yapısını koruyabilmek maksadıyla borçlanma oranlarını yükselterek, kredi almak isteyen tüketicilerin oranlarını düşürmeye çalışmaktadır. Buna rağmen özellikle büyük şirketler borçlanma ile faaliyetlerini sürdürdüğü için kredi kullanmaya devam ettiği ve bu borçların tahsilatını gerçekleştiremeyen bankalar da sorunlu alacaklar doğduğu bilinmektedir. Bu sorunlu alacaklar temerrüde düşmüş ve hukuki takip süreci başlamış tahvil, bono, kredi gibi menkul kıymetlerin yanı sıra gayrimenkul alımı ile gerçekleştirilen kredi alımları neticesinde söz konusu dönemde krizin gerçekleşmesinden kaynaklı ya da bölgede gayrimenkul değerlerindeki düşüşe bağlı olarak bireyin ödeme alışkanlığını terk etmesi de bir sorunlu kredinin doğmasına neden olmaktadır. Sorunlu varlıkların aslında finansal sorunların yaşandığı dönemde ortaya çıkan yan ürün oldukları da dikkate alınması gereklidir. Bu bağlamda sorunlu kredilerin ortaya çıkması ile bunları satın alan VYŞ'leri devreye girmektedir (Biçim 2010).

VYŞ'leri, 01 Kasım 2006 tarihinde 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun düzenlemiş olduğu Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelikte; "Varlık yönetim şirketi: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, bankalar[8] ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer

[8] 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 3. madde: Banka: Mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını,
Mevduat bankası: Bu Kanuna göre kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini,
Katılım bankası: Bu Kanuna göre özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini,
Kalkınma ve yatırım bankası: Bu Kanuna göre mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri ifade edilmektedir.

varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacına yönelik olarak faaliyet göstermek üzere bu Yönetmelik hükümlerine göre izin alarak kurulan şirketleri" şekli ile ifade edildiği bilinmektedir.

Mevzuat dışında yapılan açıklamalar incelendiğinde; İlseven (2002)'in VYŞ'leri açıklamasında; "Finans sektörüne yönelik olarak, sektördeki sorunlu varlıkların çözümlenmesinde, bu varlıkların, piyasa koşulları çerçevesinde finansal ürünlere dönüştürülmesi - Sorunlu Finansal Varlıkların Ürünleştirilmesi - amacına yönelik olarak oluşturulmaları öngörülen finansal kuruluşlardır" (Selimler 2006). Arslan (2002)'a göre ise; "finans sektörüne yönelik olarak, sektördeki sorunlu varlıkların, piyasalarca kabul gören ve ticari koşullarda pazarlanabilir finansal ürünlere dönüştürülerek, piyasaların akışkanlık kazanmasına katkıda bulunmak amacı ile kurulan, ortaklarına piyasa koşulları çerçevesinde bir sermaye getirisi sağlamayı hedefleyen kuruluşlardır" (Selimler 2006). "Varlık yönetim şirketi, bankacılık sisteminin sorunlu aktiflerini sürekli olarak devralma görevini üstlenebildikleri gibi kamu otoritesine devredilen ve tasfiye edilen bankaların sorunlu varlıklarını bir defaya mahsus olarak temizlemekle, bir anlamda kötü banka olarak işlemekle de görevli olabilmektedir" ifadesini kullandığı gözlemlenmektedir (Mesutoğlu 2001). Ülkenin çeşitli devlet kurumlarının bütçesinde yer alan tahsili gerçekleştirilemeyen kaynağın ortaya çıkardığı sorunun azaltılması ve/veya ortadan kaldırılması gerektiği bilinmektedir. Söz konusu durumun düzeltilebilmesi için VYŞ'leri olarak bilinen finansal kuruluşların faaliyet sürdürmesi gerekmektedir (Ardıyok 2005). "Bankaların (ya da fonların) tasfiye olacak alacaklarını gerçek değerinin altında satın alan ve sonra bu alacaklara ilişkin tahsilatları yapan şirketler" şeklinde bir açıklamasına rastlamak mümkündür (Babuşçu ve Hazar 2013).

VYŞ'leri ile ilgili olarak yapılan tanımlamalar incelendiğinde; bankaların ve/veya diğer finans kuruluşlarının alacaklarının yanı sıra diğer varlıkları satın aldıkları, söz konusu varlıkları yapılandırarak yeniden fiyatlamasını gerçekleştiren şirket bu varlıkları sattığı ve alacaklarını bu yolla gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda finans sektörünün asıl faaliyet konusu olan işlerine odaklanarak daha verimli ve etkin çalışmaları sağlanmaktadır.

Ekonominin istikrarlı bir şekilde yürütülmesini sağlamak için uygulanan programların IMF tarafından kontrolü sağlanan ülkeler incelendiğinde, banka bünyesinde yer alan sorunlu alacaklardan kurtulmak ve finansal yapısını güçlendirmek adına Varlık Yönetim Şirketleri'ne devrini sağlayarak bad asset (kötü varlık) olarak bilinen kredilerini devredebilir. Bankalarca devir fiyatı belirlenen varlıklar Varlık Yönetim Şirketleri'nin kontrolüne geçmiştekileri bilinmektedir. Devredilen kredilerin artık yönetimi, yapılandırılması, tahsil edilmesi veya üçüncü bir tarafa satılması gibi sorumlulukları üstlenmektedirler (Sipahi 2003).

Varlık Yönetim Şirketleri'nin Ortaya Çıkışı; Dziobek (1998) ve Mesutoğlu (2001)'na göre; sorunlu varlıkların (distressed asset) ilgili banka tarafından yönetilmesi, yüksek kaliteli bankalara dönüştürülmesi veya bu konuda uzman olarak bilinen bir kuruluşa devredilerek yönetilmesi (Asset Management Company, AMC) 1930'lu yılların ilk (başında) çeyreğinde ilk olarak Avusturya Ulusal Bankası tarafından başlatılmıştır. Avusturya'nın ikinci büyük bankası olarak bilinen Allgemeine Oesterreichische Boden Credit-Anstalt (BCA) bankası 1929 yılında krizle karşı karşıya kalmıştır. BCA'nın kriz yaşamasının nedenlerine incelendiğinde zayıf yönetim, aşırı kar payı, düzensiz kredi artışı gibi durumlarla karşılaşılmıştır. BCA'nın krize girmesinden iki yıl sonra, 1931 yılında Avusturya'da toplam banka varlıklarının yarısından fazlasını kontrol ettiği bilinen Avusturya'nın ana bankası, Avusturya Credit-Anstalt Bankası'nın da krize girmesi ve BCA ile birleşmesi, menkul kıymet portföyü ile sorunlu kredilerin de etkisiyle sermayesi kadar zarar açıklaması, devleti bu konuda önlemler almaya yöneltmiştir. Avusturya Ulusal Bankası'nın bankaların içinde bulunduğu bu durumu düzeltme maksadıyla bir muhasebe firması ile işbirliği yaptığı ve varlık yönetim şirketinin başlangıcı olan Revisionsgesellschaft şirketini kurduğu bilinmektedir. Revisionsgesellschaft bankaların sorunlu varlıklarını devir alıp yüksek kaliteli varlıklarla değiştirme görevi verilmiştir. Revisionsgesellschaft devlet ve merkez bankası tarafından finanse edilmiştir. Bu şirket ayrıca bankaların hisse senetlerini alarak sermaye katkısı sağlanmıştır. Kredilerin tahsilatına önem verilmemesinin nedeni ise zarar olarak dikkate alınmıştır. Asıl amaç varlıkların optimal şekilde yönetilip maksimum düzeyde bir tahsilat ile elden çıkarılmasından çok, büyük bankaların devlet tarafından kaynaklarının sübvanse edilmesi ile faaliyetlerinin sürdürmesi sağlanmaya çalışılmıştır (Selimler 2006, Biçim 2010, Erkan 2015).

Dünyada belirli zamanlarda yaşanan krizler bankalarda ve/veya finansal kuruluşlarda sorunlu varlıkların artış gösterdiği buna bağlı olaraktan Varlık Yönetim Şirketleri'nin piyasaya kaynak sunmasından ötürü önemli bir konuma getirmiştir. ABD'de (Resolution Trust Corporation, RTC) ve (Federal Deposit Insurance Corporation, FDIC), Güney Kore'de (Korea Asset Management Corporation, KAMCO), Çin'de (China Asset Management Corporation, CHAMC), Endonezya'da (Indonesian Bank Restructuring Agency, IBRA), Tayland'da (Financial Sector Restructuring Agency, FRA) gibi isimler ile faaliyetleri sürdürülmektedir (Yavuz 2017).

Babuşçu ve Hazar (2013)'a göre; Türkiye'de Kasım 2000 – Şubat 2001 krizlerine gelindiğinde, yaşanan finansal problem birçok bankanın etkilenmesine hatta bazı bankaların faaliyetlerinin sonlandırılıp TMSF'ye devir olmasına neden olduğu bilinmektedir. Varlık Yönetim Şirketleri, Türkiye'de kendisini 2001 krizlerinden sonra göstermektedir. Ülkelerde Varlık Yönetim Şirketlerinin çalışma sistemi farklılık göstermekle beraber Türkiye'de TMSF bünyesindeki alacakların tasfiyesinde ve bankaların takipteki kredilerinin devralınmasında büyük bir öneme sahiptir (Çelik 2016). Türkiye'de Varlık Yönetim Şirketlerinin kuruluşu ele alındığında, sektörün yeniden yapılandırılması, kriz dönemlerinde sektöre vermiş olduğu zararların bertaraf edilerek temizlenmesini sağlamak, sektörün zayıf bankalardan arındırılması TMSF bünyesinde yer alan bankaların çözüme kavuşturulması ve kamu bünyesinde yer alan bankaların yapılandırılarak sağlam bir oluşuma bürünmesi ve son olarak sektörde sağlam duran bankalar arasında rekabet ve piyasanın etkin ve verimli çalışması amaçlanmıştır. 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete ile varlık yönetim şirketlerinin tanımı, kuruluşuna ilişkin koşullar, gibi konulara yer verilmiştir. Türkiye'de VYŞ'leri ile ilgili ayrıntılar ülkeler hakkında genel bilgi verilirken ayrıntıları ile incelenecektir.

4.2 Varlık Yönetim Şirketlerinin Önemi ve Türleri

Oy (2009)'a göre; VYŞ'leri için, alacağa konu olan sorunlu varlıklarla yaptığı birtakım çalışmalar, müzakereler ve ihaleler neticesinde, tahsilat ve/veya tasfiyesi ile uğraşan kuruluşlar şeklinde ifade de bulunduğu görülebilmektedir. Varlık Yönetim Şirketlerinin öneminden bahsetmek gerekirse, finansal kuruluşlar bünyesinde yer alan ve borçlunun

ödeme kabiliyetinin bulunmaması ve kısmen bulunması veya tahsil edilecek varlığın ödeme gününden ileri bir tarihte tahsilatın sağlanacağı ve tüm bu olumsuz durumlara karşın tahsilat imkânı az olan, ancak varlıkları para eden firmaların borçlarını bankalara oranla daha ekonomik bir fiyatla satın alarak bankalara kaynak transferi sağlayan ve ardından devralmış olduğu kaynakların tahsilatını sağlama odaklı programlar izlemektedir (Bigeç 2016).

Sorunlu varlıkların bankacılık sektörüne nazaran hızlı bir şekilde çözüme ulaşabilmesi açısından, varlık yönetim şirketlerine tasfiyesi ile uygulanacak yeniden yapılandırma veya bir nevi sorunlu varlık depo vazifesi konumunda olan bu şirketlerin doğru yönetim politikası ile piyasaya fon sağlamaktadırlar (Ağaoğlu 2011). Güngören (2018)'e göre; finans piyasasında sorunlu hale gelmiş varlıkların yönetimi ve çözüme ulaşabilme adına, "mevcut veya olabilecek ürünler, uygulamalar ve düzenlemelerle ilgili teknik bilgi-uygulama (know-how) katkısı getirme, çeşitli risk algılamaları ve vade yapıları çerçevesinde sermaye girdisi sağlayarak, piyasalara akışkanlık kazandırması işlevlerini yerine getirir" (Lök 2018).

Varlık Yönetim Şirketleri; öncelikle bankalar daha sonra faktöring gibi finansal kuruluşlardan sorunlu varlık haline gelmiş olan alacakları daha önce de belirtildiği gibi satın almaktadırlar. Bankalar, böylece genelde dönemsel olarak tahsil edemediği alacaklardan ötürü karşılık ayrılmasına neden olan bu varlıklardan temizlenerek finans yükünden kurtulmuş olmakla beraber, takip sürecinin doğuracağı maliyet unsurundan da uzaklaşmasını sağlanmaktadır. Varlık Yönetim Şirketleri, devralmış oldukları varlıklar sayesinde bankaların muhasebe kayıtlarında oluşan aktif dengesindeki bozukluk problemden kurtularak bilanço kalemlerinin makyajlanması[9] ve dönem sonunda temiz bir kaydın ortaya çıkmasının yanı sıra bu sorunlu varlıkların tahsil edilememesinden kaynaklı diğer maliyet unsurlarından da kurtarmaktadırlar.

[9] Bilanço makyajlama: Bilanço makyajlama, bazı muhasebe yöntemlerinin de kullanılarak firmalarda dönemler itibariyle hazırlanan finansal tabloların daha güzel gösterilmesi, firmanın da bu yolla yatırımcılar, kamu otoritesi, paydaşları ve bilhassa da kreditörler nezdinde itibar ve kredibilitesinin artırılması işlemidir (Anonim 2020i).

Dünyada farklı sistemlerde çalışan VYŞ'ler her ülkenin sistemine göre ayrı bir öneme sahiptir. Bazı ülkelerde batan bankaları yönetim ve organizasyonunun da yer alarak düzene girmesini sağladığını, bazı ülkelerde durumu daha iyi olan bankalara devredildiği veya ortaklık anlamında birleştirildiği ve bazı ülkelerde de finansal açıdan artık faaliyetlerini sürdüremeyecek durumda olanlar için devlet tarafından el konulup işlemlerinin sonlandırılması gibi durumlarla karşılaşmaktayız. Yapılan tespitler ülkeler bazında ayrıntılı olarak bilgi verileceğinden bu başlık altında tekrar detaylandırılmaya gerek duyulmamıştır.

Varlık yönetim şirketlerinin türleri; Dizobek (1998)'e göre; finansal piyasalarda yaşanan problemlerin ortaya çıkardığı toksit varlıkların eritilmesi hususunda çözüm yöntemleri farklılık göstermektedir. Yaşanan kriz mukabilinde uygulamaya konulan yeniden yapılandırma yöntemleri toksit varlıklarda yaşanan birikimi muhtelif yöntemlerle tasfiyesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Her ne kadar farklı yöntemler uygulanmaya çalışılsa da aslında güdülen amaç aynıdır (Şakar 2004).

1980 döneminde ABD'de yaşanan finansal kriz ve 1997'de Taylan'da başlayan Güneydoğu Asya Krizleri ile devletin üstlenmiş olduğu merkezi VYŞ'leri ile 1990'lı yıllarda yaşanan krizde ise bankaların sahipliğini üstlendiği varlık yönetim şirketlerine rastlanabilmektedir. Başarılı bir şekilde varlık yönetiminin sağlanabilmesi için ortaya çıkan sorunlu varlıklara hızlı bir şekilde çözüm yolu bulup tahsilatının sağlanması olmalıdır. Bu sayede borçları yeniden yapılandırılan bankalar mali açıdan rahatlayacaklardır. Ancak varlık yönetiminin, devlet kontrolündeki bir sistemle mi yoksa bankacılık rektörünün kontrolündeki bir sistemle mi yürütülmesi gerektiği konusundaki fikir ayrılıklarına halen bir çözüm bulunamamıştır (Klingebiel 2000).

Ülkeler bazında değerlendirildiğinde finansal piyasaların işleyiş şekilleri farklılık gösterdiğinden ve uygulamış oldukları ekonomik politikaların değişikliğinden kaynaklı olarak varlık yönetim şirketlerinin çalışma sistemlerinden kaynaklı olarak farklı türlere ayrılmaktadır. Bunlar; merkezi varlık yönetim şirketleri ve merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri olarak iki gruba ayırmak mümkündür.

Merkezi ve merkezi olmayan VYŞ'ler ülke bazlı olarak ayrılmıştır. Güney Kore (KAMCO), Malezya (DANAHARTA), Çek Cumhuriyeti (Konsolidation Bank), Fransa (CDR), Tayland (TAMC) ve Moolistan (Mongolian Asset Realization) merkezi VYŞ olarak ayrılırken merkezi olmayan VYŞ'ler ise kendi içinde gruplara ayrılım bu kategoride yer alan ülkeler ise Finlandiya, İsveç (SECURUM), Çin, Tayland, Meksika, Arnavutluk, Macaristan, Meksika, Japonya, Slovenya, İspanya ve ABD yer almaktadır (Şekil 4.1) (Dizobek 1998).

Kurum Tipi	Ülke Örnekleri
Merkezi VYŞ	Güney Kore: KAMCO (Korea Asset Management Corporation Malezya: Danaharta Çek Cumhuriyeti: Korsolidation Bank Fransa: Consortium de Realisation (CDR) Tayland: TAMC Moğolistan: Mongolian Asset Realization
Banka Bazında VYŞ	Finlandiya İsveç: SECURUM Çin Tayland Meksika
Tahsilatçı Banka Şeklindeki VYŞ	Arnavutluk Macaristan
Rehabilitasyon ve Tasfiye ile Birlikte Yürütülen VYŞ	Meksika Japonya Slovenya İspanya ABD

Şekil 4.1 Varlık yönetim şirketleri türleri (Dizobek 1998)

Merkezi varlık yönetim şirketleri; merkezi varlık yönetim şirketlerinin yapılandırma yaklaşımını; "kaynakların birleştirilmesi ve tek elde toplanması ile yönetimin kolaylaştırılması kavramından yola çıkarak oluşturulmuştur." şeklinde ifade edilmektedir (Klingebiel 2000). Merkezi varlık yönetim şirketlerinin oluşumu ile her ne kadar sorunlu varlıklar bir yapılanma içerisinde birikse de aynı zamanda bankalara devralınan varlıklar karşılığındaki finansal kaynakta tek bir yapılanmadan sağlanmaktadır. Bu sistemde oluşturulan havuzda bir firmanın alternatif bankalarda yer alan borçlarının da tek çatı

altında toplanması sağlanmakta, yapılandırma ve tasfiye yönetiminde daha etkin ve verimli bir organizasyon ile sağlanmaktadır.

VYŞ'leri bankaların aktiflerinde bulunan sorunlu varlıkları devralarak finansal açıdan rahatlamalarına aynı zamanda bankaların asıl görevleri olan finansal faaliyetlerin sürekliliği sağlamakta, ekonomi ve finans sektörü için büyük öneme sahiptir. Bankların ve diğer finans kuruluşlarının varlıklarını devralan varlık yönetim şirketleri, şirketlerin ve/veya bireylerin bankalara olan sorumluluklarının ortadan kalkmasını buna bağlı olarak kredi puanlarının düşmesinin de önüne geçtiği bilinmektedir.

Merkezi VYŞ'leri bankaların ve diğer finansal kuruluşların sorunlu varlıklarını devralarak, kaynakların bilginin ve teknolojinin tek elden yönetildiği bir yapılanmanın yanı sıra kredi alan birey ve/veya şirketler arasındaki bağlantının ayrılmasını direk olarak VYŞ'leri ile tahsil sürecine gidilmektedir. 1980'li yıllarda yaşanan kriz sonrasında ABD'nde uygulamaya girmesinin ardından kurulan merkezi varlık yönetim şirketleri böylece bankaların aktiflerinin yeniden yapılandırılmasında kullanılmış olup muhasebe kayıtlarında, aktif kalemlerinde bir rahatlama yaşadığı bilinmektedir. ABD'nde kurulan RTC bankaların sorunlu kredilerini temizlenmesini sağlamakla birlikte tek bir merkezde toplanması ile de varlıkların yönetimi ve takibi açısından değerlendirildiğinde maliyetlerin düşmesi sağlanmaktadır. Bu yöntemi uygulayan diğer ülkeler; Çek Cumhuriyeti (Konsolidation Bank), Fransa (CDR), Tayland (TAMC), Endonezya (IBRA), Malezya (DANAHARTA), Güney Kore (KAMCO) ve Moğolistan (Moğolistan Asset Realization) gibi örnekler ortaya çıkmaktadır (Şakar 2004, Selimler 2006, Gör 2012, Acur 2018).

Merkezi varlık yönetim şirketleri havuzda toplanan varlıkları, yeniden yapılandırmanın ve yönetimin kolaylaşması ile etkin olarak yürütülmesi sağlanmaktadır. Bilginin ve teknolojinin tek elden yönetilmesi ve tecrübe birikimine bağlı olarak bankalara kıyasla daha büyük bir varlık havuzuna sahip olması ile menkul kıymetleştirme işlemlerinde de rol alabilmesi söz konusu olabileceği ifade edilmektedir (Şakar 2004, Selimler 2006, Gör 2012, Acur 2018).

Merkezi VYŞ'leri devlet kontrolü açsından değerlendirecek olursak, sorunlu kredilerin alınması banka ve diğer finansal kurumlara kaynak aktarılması ve yeniden yapılandırma sürecinde idari ve hukuki açıdan katkıda bulunması ve varlık yönetim şirketleri hakkında daha geniş bilgilere sahip olmasına bağlı olarak kredilerin yapılandırılmalarında ve borç tahsilatlarında kolaylık sağlamakla birlikte varlıkların tek çatı altında toplanması ile yönetimin daha etkin hale gelmesi sağlanmaktadır (Selimler 2006, Gör 2012). Ayrıca kamu tarafından ya da kamu ortaklığında kurulan varlık yönetim şirketlerine yönelik olarak mevzuatta yapılacak düzenlemeler hem yönetimin ve tasfiyenin hızlanmasının sağlanması yönünde, hem de yürütülen iş ve işleyişi kolaylıklar sağlayan özel yetki ve hakların tanınması gibi durumla karşı karşıya kalınabilmektedir (Şakar 2004). Bu durum, finans sektörünün işleyişi açısından etik kurallar gereği eleştiriye açık tarafı olarak değerlendirilebilir.

Merkezi varlık yönetim şirketleri, bankacılık sisteminde varlıkların büyük kısmını bünyesinde barındırıyorsa, varlıkların transferinde ve yeniden yapılandırmasında sorumlu olduğu durumlarda hükümetin politik baskısına maruz kalabileceği düşünülmektedir (Şakar 2004, Selimler 2006, Gör 2012). Varlık yönetim şirketlerinin hem bağımsız, hem de şeffaf olabilmesi açısından gerçekleştireceği operasyonlarda müdahalelere maruz kalmaması gerekmektedir. Bunun içinde bütçe tahsisatı konusunda bağımsızlığına bırakılmalıdır. İşletme ile ilgili giderler hususunda kendi iç bilanço kalemlerinde çözümlemelidir (Ingves vd. 2004).

Merkezi varlık yönetiminin her ne kadar olumlu taraflarına rastlasak ta kendi içinde barındırdığı olumsuz tarafları da bulunmaktadır. Olumlu tarafları; sektörel bazda yeniden yapılandırma olanakları sunarak sunmuş olduğu fon ile kaynakların tek bir havuzda yönetiminin sağlanması, kullanıla krediler için verilmiş olan teminatlarında yine havuzda yer alması ile yönetim ve organizasyonunun kolay bir şekilde sağlanabilmesi, kreditör ile tüketici arasındaki ilişkinin sonlanması ile kullanılan kredilerin geri dönüşünü kolaylaştırması, kreditörlerin asli faaliyetlerinin yürütebilmesi hususunda odaklanmalarını sağlamaları, sektörde biriken sorunlu varlıkların toplanması ile sağlıklı bir yapıya bürünmelerini sağlamakta buda ekonominin canlanmasını sebep olmaktadır. Olumsuz yönleri; merkezi varlık yönetimine devri sağlanan varlıkların doğru yönetim ve

organizasyonunun sağlanamaması durumunda, varlık değerinde bozulmalara neden olabilir (Erdönmez ve Tülay 2001). Finansal kuruluşlar, kullandırılan krediler nezdinde almış olduğu bilgi bakımından varlık yönetim şirketlerine nazaran daha fazla kaynağa sahiptirler, devlet kontrolünde kurulan merkezi varlık yönetim şirketleri tahsilat hususunda siyasi baskıya maruz kalabilir (Şakar 2004).

Kısa sürede sektörden toplanan varlıkların tahsilatını sağlamaya çalışan varlık yönetim şirketlerine bakacak olursak; bu yapılanmada yer alan şirketler muhtemel en kısa sürede toplanan varlıkların tahsilatı sağlanmaktadır. Tahsil edilebilme durumlarına göre kendi içerisinde sınıflandırılarak bu varlıkların doğrudan satışı veya menkulkıymetleştirme yöntemi ile piyasaya sunulmaktadır (Biçim 2010). "Varlıkların menkulkıymetleştirilerek tasfiye edilmesi gelişmiş bir mali piyasanın varlığına bağlıdır" şeklinde ifade ettiği bilinmektedir (Duvan 2001).

Uzun vadede çözüm yöntemleri ile yaklaşan varlık yönetim şirketlerine bakacak olursak; uzun vadede çözüm yöntemi ile yaklaşan VYŞ'leri maksimum kar odaklı hareket etmektedirler ve yapılandırma araçlarını da bu bağlamda seçtikleri bilinmektedir. Klingebiel (2000) ve Duvan (2001)'a göre; bu şirketlerin devralmış oldukları varlıkları, tahsilatının sağlanması açısından yapılandırması uygun olanlar ve yapılandırması uygun olmayan varlıklar olarak sınıflandırmaktadırlar. Yapılandırılması uygun olmayan varlıkların tahsilatlarını yasal yollarla yürütme çabası içerisine giren VYŞ'leri yapılandırılması mümkün olanlarda ise firmanın organizasyon ve çalışma şemasında yapılacak değişiklikler ile uygun yatırımcılara satışı sağlanabilmektedir.

Merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri; merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerini incelendiğinde üç tür yöntemle karşılaşılmaktadır. Bunlar; "Bankanın sahip olduğu ayrı bir varlık yönetim şirketlerinin kurulması yöntemi"; düşük kaliteli ve sorunlu varlıkların yönetiminde ve tasfiyesi ile ilgilenen ve bankaların sorunlu varlıklarını yönetiminin sağlandığı ayrı bir birim oluşturulması veya iştiraki bankanın olduğu bir varlık yönetim şirketinin kurulması şeklindeki yapılanma olduğu bilinmektedir (Klingebiel 2000). "Söz konusu birimin amacı, sorunlu varlıkların işlerlik kazanmasını sağlayarak yeniden yapılandırma sürecinde bu varlıkların iyileştirme oranını yükseltmektir" şeklinde ifade

edilmektedir. Banka, bünyesinden sorunlu varlıkların ayrılması ile mali açıdan daha güçlü bir yapıyı elde etmesinin yanı sıra piyasada güven arz eden bir kazanımı da beraberinde getirmiş olacaktır. Sorunlu varlıkların yönetiminde bankanın ister kendi bünyesinde oluşturacağı birim isterse ayrı bir yapılanma ile sahada faaliyetini sürdürsün her iki durumda da etkin işleyen bir düzenleme çerçevesi, bilgilendirme ve muhasebe düzenlemelerinin yapılmasının yanı sıra, etkin bir gözetim ve denetim otoritesinin de yer alması önem arz etmektedir (Şakar 2004).

Dünyada bu sistemi uygulayan ülkeler; Çin, İsveç, Tayland ve Finlandiya örnek olarak gösterilebilir. İsveç'te 1992'de yaşanan krizle beraber ülke ekonomisi için önem arz eden ve ülkenin en büyük bankaları olarak bilinen Nordbanke ve Gota Bank ortaya çıkan sorunlu varlıklarını Securum ve Retriva AB'ye devrettikleri bilinmektedir. 1980 yılına gelindiğinde İspanya'da "Banka Hastaneleri" şeklinde kurulan yapılanmada gösterilebilecek diğer bir örnek olduğu ifade edilmektedir (Lindgren vd. 1999).

Dizobek (1998), banka bazında kurulan bu şirketlerin, tüm bankaların sorunlu varlıklarını tek havuzda toplayan merkezi varlık yönetim şirketlerine nazaran daha başarılı oldukları hususunda bir açıklamada bulunmuştur. Bankanın sahip olduğu ayrı bir varlık yönetim şirketlerinin kurulması yönteminin olumlu yanları; finansal kuruluşlarda biriken tahsili gecikmiş alacaklar konusunda banka yönetimin deneyimli oluşu tahsilatın sağlanmasında daha yüksek oranda verim elde edebilmesini sağlamaktadır (Sipahi 2003). Yeniden yapılandırma programları uygulanırken, müşterisini bilen bankalar yeni kredi imkânları tanıyabilmektedirler. Kredinin takibi hususunda, kredinin tahsilatı konusunda verilecek kararlarda ve bu kredilerin getirisinin en yüksek düzeyde sağlanması ve en hızlı şekilde elde edilmesi konularında merkezi varlık yönetim şirketlerine nazaran daha avantajlı oldukları bilinmektedir (Şakar 2004). Müşteri ile iletişim ve anlaşma konusunda yeterli bilgi birikimine sahiptirler (Selimler 2006).

Bankanın sahip olduğu ayrı bir varlık yönetim şirketlerinin kurulması yönteminin olumsuz yanlarına bakacak olursak; bankaların sahipliğinde kurulan varlık yönetim şirketlerine devredilen sorunlu varlıklılar, fon kaynağının yüksek oranda sağlanabilmesi maksadıyla varlığın piyasa değeri ya da defteri üzerinden devir gerçekleşebilir (Biçim

2010). Banka ile borçlu firma arasındaki ikili ilişkiden kaynaklı olarak ya kredinin daha ucuz bir fiyattan anlaşılması ya da tahsilatın geciktirilmesi gibi konularla karşı karşıya kalınabilir. Devre konu olan varlıklar bilançonun makyajlanması maksadıyla gerçekleştirilmiş olabilir.

"Mevcut bankanın sorunlu varlıkları toplayıcı bir banka olarak yapılandırılması şeklindeki varlık yönetim şirketleri"; Mesutoğlu (2001)'na göre; diğer bir örgütlenme şekli olarak da bilinen "tahsilatçı banka" yöntemidir. Burada söz konusu sorunlu banka, "iyi banka" ve "kötü banka" olmak üzere iki grup yer almaktadır. Sorunlu banka bünyesinde yer alan sorunsuz varlık tarafının yönetiminin sağlandığı (iyi banka) ve sorunlu banka içerisinde sorunlu varlıkların toplandığı ve bankanın iştiraki olarak faaliyetini sürdürdüğü (kötü banka) şeklinde bilinmektedir. Kötü banka olarak bilinen banka diğer adıyla tahsilatçı banka şeklinde anılmaktadır. Sadece sorunlu varlık yönetimi ve tasfiye işlemleri yürütülmektedir. Sektördeki bütün finansal kuruluşlardan varlıkları alarak yapılandırma ve tasfiye işlemlerini gerçekleştirdiği yöntemdir (Selimler 2006).

"Yapılandırma ve tasfiye işlemlerini birlikte yürüten varlık yönetim şirketleri"; devlet kontrolünde bulunan bankaların varlıklarını yapılandıran ve tasfiye işlemlerini sağlayan kuruluşlar olduğu bilinmektedir. Örneğin; ABD'de FDIC, bankaların sorunlu varlıkları ve diğer tüm varlıklarını yönetmekle görevli iken RTC ise tasarruf ve kredi kuruluşlarının varlıklarını tasfiye etmektedir. Japonya'da ise bir mevduat sigortası kuruluşu olan FDIC, zor durumdaki bankalara kaynak sağlamakta ve bankaların tasfiyeleri ile ilgilenmekte iken FDIC'ye bağlı çalışan RCC ise kredi yönetimleri ve tasfiyeleri bunun yanı sıra sorunlu varlıkların menkul kıymetleştirilmesi ile yetkilendirildiği bilinmekte ve bunun yanı sıra Konut Kredisi Yönetim Kuruluşu (Housing Loan Adminstration Corporation, HLAC) kredi yönetim ve tasfiye işlemleri yürütülmektedir. Meksika Mevduat Sigortası Kuruluşu (Fund for The Protection Bank Saving Agency – FOBAPROA) ise varlık yönetim görevini üstlenmektedir (Mesutoğlu 2001, Şakar 2004, Bahadır 2018).

4.3 Varlık Yönetim Şirketlerinde Çalışma Sistemleri

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri incelendiğinde ekonominin büyük bir etken olarak kendini gösterdiği gözlemlenebiliyor. Bu bakımdan gelişmiş ülkelerin finansal

araçlarında da farklılıklarla karşılaşılabiliyor. Kreditörlerin varlık yönetim şirketlerine devretmiş olduğu varlıklar ve türleri de ve varlığın nitelik ve nicelik bakımından da farklılık gösterebiliyor. Bu farklılıklar devir olacak varlıklar üzerinde değişikliklere yol açabiliyor. Bazı ülkelerin finansal kuruluşlarının devrettiği varlıklara gelindiğinde sadece aktifte yer alan sorunlu varlıklara odaklanırken bazı kuruluşlarda ise sorunlu varlıklar yanında tahsilat bakımından, aktif kalitesi bakımından güçlü varlıkların devir edildiğinde veya sorunlu varlıklar içerisinde kategorilere ayrılarak sadece belirli bir kesimin devir edildiği görülebilmektedir. Farklı ülkelerin uygulamış olduğu bu farklı sistemler sadece bununla da kalmayıp sadece bankacılık sektöründen kaynaklı olarak piyasada kendini gösteren sorunlu varlıklar yanında finans sektöründe faaliyet gösteren diğer kurum ve kuruluşların sorunlu varlıklarını alan bir yapılanma ile de karşılaşılmaktadır. Banka birleşmelerinde ortaya çıkma ihtimali bulunan sorunlu varlıkların yanı sıra iflas etmiş bankaların devrini alarak varlıklarını sürdüren şirketlere de rastlanabilmektedir.

Bankalara yapılacak ödeme şekillerinin vadesinin devlet garantili veya devlet garantisi olmayan ve vadesi 4 ila 7 yıl arasında değişebilen tahvillerle yapılmasının yanı sıra kısmi nakit veya tamamı nakit olarak da yapılabildiği bilinmektedir (Mesutoğlu 2001). Devlet garantili tahvillerle finansmanının sağlanması, yargı alanında test edilmemekle birlikte hükümetin söz konusu tahvilleri garanti kapsamında güçlü bir destek sağlaması, varlık yönetim şirketlerinin tahvilleri ödeyebilecek mi konusundaki duyulan endişenin bir yana dursun hizmet için nakit akışına sahip olup olmadığı düşüncesinin hafiflemesine neden olacağı düşünülmektedir (Fung vd. 2004a).

Varlık yönetim şirketlerinin farklı türlere ayrıldığı konusunda bilgi verilmişti. Varlık yönetim şirketlerinin farklı türlerde çalıştıkları için elden çıkarma yöntemleri de farklılık göstermektedir. Sorunlu varlıkların borçlu bazında satış işlemine bağlı olarak tahsilatının sağlanması, oluşturulan havuzdaki varlık çeşitliliğine göre satış işlemlerinin gerçekleştirilmesi Varlığa Dayalı Menkul Kıymet (VDMK)[10] sistemi ile satış,

[10] Varlığa Dayalı Menkul Kıymet; 1-Bilanço dışı menkul kıymetleştirme işlemiyle ortaya çıkan menkul kıymetlerdir (Yalçıner 2018). Varlık Dayalı Menkul Kıymetleştirme (securitization), 2- borçlanma aracı olarak banka kredilerinin yerini alan ciro edilebilir enstrümanların gelişimidir. Tasarruf kurumlarının ve diğer aracıların likit olmayan aktiflerinin paketlenerek menkul kıymetlere dönüştürülmesi işlemidir (Anonim 2020j).

portföylerin yönetimin sağlanabilmesi için özel sektörle anlaşmaların yapılması veya söz konusu firmalarla ortaklık kurulması, haciz işlemlerine başvurulması veya tahsilat işlemine gidilmesi ve uygulamış oldukları çalışma şekilleri olduğu ifadesinde bulunulmuştur (Şakar 2004).

VYŞ'lerinin çalışma sitemleri göz önüne alındığında her ülkenin finans yapısının farklı olması ve mali piyasasındaki uygulamış olduğu farklılığın yanı sıra piyasanın gelişmişliği ve derinliğine bağlı olarak çeşitli yapılarda çalıştığı gözlemlenebilmektedir (Dziobek 1998, Erkan 2015). VYŞ'leri bünyesinde yer alan kredilerin veya borçlunun veya her ikisinin yapılandırılması, bağlı olduğu teminatlar ile birlikte elden çıkarma yöntemlerine rastlanılabilmektedir (Fung vd. 2004a).

FDIC'den elde edilen bilgiye göre; finansal açıdan dikkate alındığında, gelişmiş ülkeler sorunlu varlıkların yönetimi hususunda kendilerini geliştirmiş ve bu konuda uzman kadroya sahip özel sektör kurumları ekonominin normal seyir halinde olduğu zamanlarda veyahut kriz yaşandığı dönemlerde varlıkların satın alınması, satın alınan varlıkların fiyatlanması (yönetilmesi) ve bu varlıkların tasfiye ve tahsil edilmesi ile ilgili süreçleri yönetilmektedirler (Şakar 2004). "Mali piyasaları yeterince gelişmemiş ülkelerde ise sorunlu varlıkların piyasa kuralları çerçevesinde özel firmalarca çözümlenmesi özellikle kriz dönemlerinde istenilen ölçüde verimli olmaya bilmektedir. Bankaların yeniden yapılandırılması ve sorulu varlıkların elden çıkarılması, tasfiye edilmesi işlemleri yasal takip işlemleriyle olabileceği gibi, piyasalara doğrudan satış veya bir menkul kıymet havuzu oluşturularak varlıkların satış şeklinde de gerçekleştirilebilmektedir" şeklinde ifade ettiğine rastlanmaktadır (Mesutoğlu 2001).

VYŞ'leri bankalardan veya finansal kuruluşlardan aldıkları varlıkları düşük maliyetle temin etmektedirler. İşinde ve alanında uzman kadroyla yürütülen VYŞ'leri dosya bazında değerlendirme işlemini yürüterek tahsilatları sağlama yoluna gittiği bilinmektedir. Satın alınan kredi bazında değerlendirecek olursak; bir dosyada bankalar kredi faiz ve kredi karşılığında yapmış olduğu işlemlere istinaden ortaya çıkan maliyet gibi riskleri ile karşılaşılan bir değer var ise, bu riskler karşılığında dosyaya uygulanacak fiyat anapara temerrüt faizi ve davaya ilişkin tüm yasal masrafların da bulunduğu toplam

borç tutarıdır. Buna karşın dosyada yer alan herhangi bir değer barındırmıyorsa kredi dosyasının fiyatı anaparanın altına düşme ihtimalini bile ortaya çıkarabilmektedir. Dosyanın satış fiyatını, varlığın teminatlı ya da teminatsız olması durumlarına göre etki etmektedir (Erkan 2015). Ancak sorunlu varlıklar varlık yönetim şirketlerine devrolunurken borçlu ile alacaklı arasında gerekli yasal düzenlemelerin kolaylaştırıcı nitelikte olması gerekmektedir. Alacaklı ile borçlu arasında tarafları koruyucu nitelikte olması gerekmektedir. Performans sağlanamayan varlıklar için varlıkların kurtarılması veya yeniden yapılandırılmasına yönelik gerekli yasal düzenlemelerin oturtulması gerekmektedir (Ingves vd. 2004).

Varlık yönetim şirketleri, bankalardan almış oldukları varlıkların kurumsal, ticari, KOBİ, Bireysel ve Tarım olacak şekilde kendi içerisinde kategorilere ayırdıkları ve bu kategorileri de uzman personelleri ile tahsilatının sağlanması hususunda girişimde bulunurlar. Bireysel krediler göreceli olarak diğer kredilere nazaran daha düşük meblağlar içerdiğinden telefonla yapılacak görüşmelerle çözüm yoluna gidilmeye çalışılmaktadır. Kurumsal, ticari, KOBİ ve tarım kredileri gibi daha büyük meblağ barındıran işlemlerde ise yasal prosedürler uygulanarak şirket çalışanları ve avukatlar eşliğinde tahsilat işlemlerinin gerçekleştirilmesi sağlanmaya çalışılır. VYŞ'leri, satın almış oldukları varlıkları düşük maliyetlerle temin etmelerinden kaynaklı olarak, kredinin faizinden dahası anaparasından bile indirime gidilebildikleri görülebilmektedir. Yapmış oldukları bu esnekliği maliyeti bankaların piyasadaki koşullar nedeni ile uygulamaları mümkün kılmamaktadır. VYŞ'leri uygulamış oldukları esnekliği, elde edecekleri kar kısmından vazgeçme seviyesine göre değişiklik gösterebilmektedir (Erkan 2015).

4.4 Varlık Yönetim Şirketlerinin Temel İşlevleri, Amaçları ve Politikaları

Varlık yönetim şirketlerinin temel işlevleri, bireyler ve/veya işletmeler bankalardan veya diğer finansal kuruluşlardan finansman desteğine/talebine karşılık olarak piyasada risk üstlenici kuruluşlar olarak bilinen bu kurumlar gerekli incelemeler yapıldıktan sonra ancak kaynak sağlamaktadır. Bununla birlikte bireyin ya da işletmenin ekonomik koşullardan kaynaklı olsa gerek ya da kasti bir faaliyet yoksunluğu ile borçlarını ödememe veya ödeyememe gibi durumlar sergiledikleri de bilinmektedir. Daha öncede

belirtildiği gibi bankalar ödenmeyen/ödenemeyen krediler için karşılık ayırmak zorundadırlar. Bu durumda kendilerine finansal bir yük olarak yansımakta aynı zamanda bu sorunlu varlıkların yönetiminin sağlanabilmesi için ek bir mali yük olarak karşılarına çıkmaktadır. VYŞ'leri bu durumda devreye girerek bankanın asli faaliyete odaklanmasını sağlayarak sorunlu varlık yönetimlerini ve tahsil işlemlerini yürütülmesini üstlenmektedir.

Güngör (2018)'e göre; banka bünyesinde yer alan sorunlu varlık kalemlerinin, piyasanın kabul gördüğü ölçüde ve ticari koşullarda pazarlanabilir düzeyde finansal enstrümanlara dönüştürülerek, piyasanın akışkan bir yapıyı elde etmesini sağlamak amacıyla da kuruldukları bilinmektedir (Lök 2018). Bankaların veya finansal kuruluşların bünyesinde yer alan sorunlu varlıkların yönetim ve tasfiyesinin sağlanması, faaliyetini sürdürebilecek durumda olan işletmelerin yeniden yapılandırma yolu ile ve devlet kontrolünde yer alan bankaların özelleştirilmesi sağlamak amacıyla yürüttüğü üç tür işlevi yer almaktadır (Gör 2012). Varlık yönetim şirketinin görevi, kullandırılan kredilerden hedeflenen düzeyde performans alınamaması durumunda bu varlıkları devralarak, hacim, tür ve kalite bakımında sınıflandırılması yapılmaktadır (Fung vd. 2004a).

Varlık yönetim şirketlerinin temel işlevlerini 3 kategoride incelenebilir (Woo 2000). Bunlar; ödeme güçlüğü nedeniyle varlığını sürdüremeyecek durumda olan finansal kurumların varlıklarını yönetmek ve tasfiye etmek, mali güçlük içinde olmasına rağmen, varlığını sürdürebilir durumdaki finansal kurumların yeniden yapılandırılmasını kolaylaştırmak ve kamu sermayeli ve devletin müdahale ettiği bankaların özelleştirilmesini kolaylaştırmak şeklinde gruplandırılmaktadır.

Ödeme güçlüğü nedeniyle varlığını sürdüremeyecek durumda olan finansal kurumların varlıklarını yönetmek ve tasfiye etmek; Amerikan Federal Mevduat Sigortası (FDIC) kuruluş amacı olarak bilinmektedir. Bu sistemde sürdürülebilirliğini sağlamakta zorlanan finansal kuruluşların varlıkları idare etmek ve tasfiye etmek amacıyla kurulmuşlardır. 1980'li yıllarda yaşanan finansal krizin getirmiş olduğu olumsuzluklarla beraber FDIC, ortaya çıkan banka iflaslarıyla beraber tasfiye ve idare işlemleriyle yoğun bir şekilde ilgilenmek zorunda kaldığı belirtilmektedir (Tözüm 2004).

Sorunlu bankalardan devir aldıkları kredilerin yönetimin sağlanmasının yanı sıra faaliyetini sürdüremeyecek durumda olan kurumun tasfiyesini sağlayarak özel olarak atanmış bir tasfiye kurumu aracılığı ile ya da kamu tarafından finansman sağlanan bir varlık yönetim şirketi tarafından gerçekleştirilmektedir (Şakar 2004). Woo (2000); FDIC yönetim ve idaresini devraldığı bankaların sigorta kapsamında yer alan tüm mevduatların finansmanını sağlamak zorunda kalmış ve değeri düşük olan varlıkların yönetimini ve tasfiyesini sağlaması ve alacaklılar karşısında likiditasyonun devamlılığını sağlamak zorunda kaldığı bilinmektedir. Federal Tasarruf ve Kredi Sigorta Kuruluşu (Federal Savings and Loan Insurance Corporation, FSLIC) birçok tasarruf ve borç veren teşebbüslerin finansal açıdan zor duruma düşüp faaliyetini sonlandırması nedeniyle sigorta kapsamında teminat sağlaması neticesinde kendisi de iflastan kurtulamamıştır. FSLIC'nin faaliyetinin sonlanması ile Finansal Kuruluşlar Reform İyileştirme Kanunu'na dayalı olarak Varlık Tasfiyesi Tröst Şirketi (Resolution Trust Corporation, RTC) kurulması sağlanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan merkezi VYŞ'leri bankaların aktiflerinin yeniden yapılandırılmasında kullanılmış ve ABD'de kurulan RTC bankaların sorunlu kredilerini temizlenmesini sağlamakla birlikte tek bir merkezde toplanması ile de varlıkların yönetimi ve takibi açısından değerlendirildiğinde maliyetlerin düşmesi sağlanmaktadır (Biçim 2010, Erkan 2015). 1977 yılında İspanya'da tamamının devletin kontrolünü sağladığı İspanya Mevduat Garantisi Fonu ile alacakların, alacaklılara likitidasyonunu sağlamak amaçlı olduğu bilinmektedir (Mesutoğlu 2001).

Mali güçlük içinde olmasına rağmen, varlığını sürdürebilir durumdaki finansal kurumların yeniden yapılandırılmasını kolaylaştırmak; Berggren ve Arne (1996)'ye göre; bankalar kendi içlerinde oluşturacakları bir birim ile sorunlu varlıkların yöneliminin sağlanabilmesi açısından farklı bir birim ile koordinasyonu sağlamanın yanı sıra bağımsız bir yapıya sahip banka dışında bir kuruma aktarımı da sağlanabilir (Şakar 2004, Biçim 2010). Tözüm (2004); "Bu ayırımdan maksimum faydanın sağlanabilmesi için bu kurumun mali, operasyonel ve hukuki olarak sorunlu bankada ayrılması gerekmektedir" şeklinde ifade ettiği görülmektedir. İsveç'te 1992 yılında yaşanan krizde Nordbanken[11]'in sorunlu alacaklarını devralmak üzere Securum ismi ile tamamı devlet garantili bir varlık yönetim şirketi faaliyetini sürdürmesi hususunda görevlendirilmektedir (Aydın 2002).

[11] İsveç'in en önemli bankası (Anonim 2021c).

Kamu sermayeli ve devletin müdahale ettiği bankaların özelleştirilmesini kolaylaştırmak; Realizasyon Konsorsiyumu (French Consortium de Realization, CDR) 1995 yılında Credit Lyonnais'nın[12] özelleştirilmesi kapsamında kurulmuştur. Bankanın sorunlu varlıkları daha sonra oluşturulan bir iştirakine devredilmesi ile 1999 yılında tamamı özelleştirilmiştir (Woo 2000).

Kriz dönemlerinde genelde yaşanan ekonomik sıkıntılarla beraber sorunlu alacakların oluşması ile bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılmasına neden olduğu aşikârdır. Sorunlu varlıkların yönetimini sağlarken, ilk adım olarak bu varlıkların neler olduğunu belirlemek diğer bir ifade ile sorunlu varlıkları tanımlanması gerekmektedir. Varlıkların tanımlanması ile çözüm politikalarının yürütülmesinde uygulanacak (satış, iyileştirme, yeniden yapılandırma ve bazı aktiflerin zarar yazılması) kategorilerini kapsayan kurumsal düzenleme ve tekniklerinde değerlendirilmesi sağlanacaktır (Woo 2000).

Satış (sorunlu varlığın satışı); bahse konu olan sistemin aktif bir şekilde işleyebilmesi açısından, sorunlu varlık satışlarının gerçekleşebileceği bir piyasanın yer alması gereklidir. Söz konusu piyasanın bulunmaması bu sistemin işlemesinde önüne geçeceği için, piyasa yoksa eğer organizasyonunun sağlanması ve aktif bir şekilde satışların gerçekleşebileceği düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Woo 2000).

İyileştirme (sorunlu varlığı iyileştirme); sorunlu varlıkların tamamının ya da bir bölümünün geri alınması veya tasfiye sürecinin etkin olarak işleyebilmesi için yasal düzenleme ve prosedürlere, varlıklara ve varlıkların piyasa değerlemesinde önemli etkiye sahip olacak çalışmaya bağlıdır (Woo 2000, Tanrıvermiş 2017).

Yeniden yapılandırma (sorunlu varlığı yeniden yapılandırma); kreditör, yükümlü taraf olarak bilinen tüketici ile ödeme planlarında anlaşma sürecine girmesi ve tüketiciye, borcun anaparasının geri ödenebilmesi hususunda olanaklar sağlanmasıdır. Borçların yeniden yapılandırmasının doğru yapılması hem borçlu açısından, hem de alacaklı açısından fayda sağlamakla birlikte, yeniden yapılandırma programının sadece aktifleri

[12] Fransa devlet bankası (1998'de Credit Lyonnais, Credit Lyonnais'i (Avusturya) Anglo İrlanda Bankası'na sattı. Crédit Lyonnais 1999 yılında tamamen özelleştirilmiştir.

yeniden yapılandırılmasından elde edilecek ekonomik getirinin, bu aktiflerin tasfiye edilmelerinden elde edilecek getiriden daha fazla olması durumunda başlatılması gerekmektedir. Bu durum genel anlamda, asli anlaşmanın koşullarının tekrardan tanımlanmasını, hem varlık sahibi, hem de borçlular tarafından bazı tavizlerin ortaya çıkmasına neden olan bir süreci kapsamaktadır (Woo 2000). Sorunlu varlık olarak nitelendirilen alacakların yapılandırılması veya söz konusu alacakların tahsilatının sağlanması, kreditörün, yasal prosedürlere başvurarak, kullandırılan kredi karşılığında ibraz edilen teminatın ya da tüketicinin mal varlığına (işletme ise şirket mal varlığı, bireyde ise varsa diğer mal varlıkları) haciz ve tasfiye işleminin sağlanması, kreditörün haklarının tamamını ya da bir kısmının tahsilatının sağlanmasını ifade edildiği işlemler bütünüdür. Ülkenin uygulamış olduğu yasal çerçeveler, bu işlemlerin sürdürülebilmesine hız katmaktadır. Sorunlu varlık yapılandırılmasında taraflar arasında tavizleri doğurmakta ve yapılan anlaşmanın uygun koşullar sunulması durumunda, daha önce belirlenen sözleşme koşullarının yenilenmesini yol açmaktadır.

Aktiflerin zarar yazılması (sorunlu varlığın zarar yazılması); sorunlu varlıklara uygulanan yöntemler karşısında ve varlığın satış, iyileştirme ve yapılandırma işlemlerinin ihtimalinin düşük olması ya da satış, iyileştirme ve yapılandırma maliyetlerinin söz konusu varlığın defter değerini aştığı durumlarda ortaya çıktığı bilinmektedir. Sorunlu varlığın defter değeri kadar bir meblağ, bilanço kalemlerinde zarar hanesinde eklenerek tasfiye işlemi gerçekleştirilir (Woo 2000).

Varlık yönetim şirketlerinin amaçlarını incelendiğinde; finansal sistemin yeniden yapılanmasına yardım etmek, kolaylaştırmak; finansal varlıkların kalitesinde ortaya çıkan sorunlar finans kuruluşlarının zayıflamasına ve asli faaliyetlerini gerçekleştirmelerinde engel olabilir. Varlık yönetimi stratejileri ile likiditesini iyileştirmede ödeme gücü durumunda artış sağlamayı, piyasada güven sağlama, kredi disiplinini arttırma ve finansal faaliyetlerin olması gereken seviyede bulunmasını sağlamaya çalışılmaktadır. Sorunlu varlıkların tasfiyesinde yüksek geri dönüş sağlamak: Burada amaç öncelikle adaleti dikkate aldığı görülmekle birlikte hükümetlerin, müdahale edilen finansal kurumların borçlarını üstlenmek istedikleri durumlarda mükellefler üzerindeki yükü azaltılabilmektedir. Ödenmemiş borçların ve yeni kredilerin başarı şansı, borç verenlere güven vermek olduğu ifade edilmektedir (Woo 2000).

Sorunlu varlıkların tasfiyesinde hızlı çözüm elde etmek; sorunlu varlıkların en kısa sürede çözüme ulaştırılması ile ekonomik döngü açısından değerlendirildiğinde finansal kaynakların tekrardan ekonomiye kazandırılması ile alternatif alanlarda kullanımının sağlanabileceği bilinmektedir. Aynı zamanda sorunlu varlıkların alacaklı ve borçlular üzerindeki belirsizlik durumun yok olmasını sağlamaktadır (Woo 2000). "Sorunlu varlıkların elden çıkarılma hızı belirlenirken varlıkların türüne, nitelik ve niceliğine, bu varlıklar için bir piyasa talebinin olup olmadığına, varlıkların ait olduğu bankanın faaliyetlerine devam edip etmediğine bakılması gerekmektedir. Ayrıca, varlıkların uzun yıllar tutulması da maliyetleri artırıcı etki yapabilmektedir. Bu süre içerisinde varlıkların iyi yönetilememesi de değer kayıplarına yol açarak maliyetleri arttırabilir. Ancak, piyasaların yeterince derin olmaması nedeniyle acele satışlar bankacılık sisteminin bütünü için zarar verici olabilir" ifadesinde bulunulmuştur (Mesutoğlu 2001).

Varlık piyasalarının normalleştirilmesini sağlamak; sorunlu varlıkların istenmeyen seviyelere gelmesi, piyasada iyi varlıkların da değerinde düşüşe neden olmakla birlikte ekonomik faaliyetleri olumsuz etkileyebilmektedir. Varlık yönetiminde etkin bir sistemin uygulanması ile fiyatlarda düşüş baskısı önlenebileceği belirtilmiştir (Woo 2000).

Varlık yönetim şirketlerinin etkinliğini arttıran faktörler, etkin varlık yönetim şirketi özellikleri ve sorunlu varlıkları etkin yönetim politikaları olarak etkin sistemi incelemek mümkündür. VYŞ'lerinin etkinliğini arttıran faktörler; ekonominin istikrar kazanması ve buna bağlı olarak piyasanın güven arz etmesi, ülke ekonomisinin küresel anlamda yer edinmesi, sorunlu varlıkların kolayca ortadan kaldırılmasını sağlayan ve ekonomik anlamda alternatif araçların bulunması, yatırımcıları da koruma altına alan bir yapılanma olan "dışsal faktörlerin" ve kalifiye insan gücü, nesnel ve bilimsel değerleme sistemlerinin kullanılması, pazarda etkin bir şekilde yer edinebilmek için stratejilerin belirlenmesi, yeter miktarda kaynağın varlığı, bağımsız ve şeffaf bir yapıda da "içsel faktörlerin" sahip olduğu varlık yönetim şirketlerinin etkinliğini arttıran faktörler olarak bilinmektedir (Gör 2012).

Dışsan faktörler; ekonominin ve siyasetin istikrar kazandığı, gelişmişlik açısından göz önüne alındığında ise mali açıdan yükseliş trendine girmiş ülkeler de hem yerli, hem de

yabancı yatırımcının bankacılık sektörünün piyasaya sunduğu alternatif varlık türlerine yönelme eğiliminde olurlar. Yerli veya yabancı yatırımcının piyasaya güvenmesi artı yönlü bir gelişmenin beklentisi yatırıma yönelen bir oluşumu beraberinde getireceği belirtilmektedir (Biçim 2010).

Yabancı yatırımcının bankacılık sektöründe ve reel sektörde kriz ortamının oluşumunun önüne geçme çabasını, beklentileri doğrultusunda yapmış olduğu uzun vadeli yatırıma bağlanabilir (Erkan 2015). Ülke ekonomisinin gelişmesi ile piyasanın güç kazanması ve buna bağlı olarak piyasada alternatif finansal varlıkların yer edinmesi, ortaya çıkması muhtemel sorunlu varlıkların hızlı bir şekilde eritilmesini sağlanacaktır (Mesutoğlu 2001). Taşınmaz mal varlığı üzerinde kullanılan kredilerin büyük olması tahsilat konusunda süreci azaltırken, alternatif varlıkların bulunması ve bu varlıkların meblağ olarak farklılık göstermesi hem yönetimi, hem de pazarlama açısından zorluk çıkmasına neden olacağı ifade edilmektedir (Biçim 2010). "Yatırımcıların mülkiyet haklarını güvence altına alan sitemin mevcut olmasıdır" ifadesine de ayrıca yer almaktadır (Erkan 2015).

İçsel faktörler; VYŞ'leri donanımlı, ihtisas sahibi bireyleri istihdam sağlaması, bilgiye erişimde ve bilginin doğruluğunun kanıtlanabilmesi açısından şeffaf, nesnel ve objektif yaklaşım sergilemeli, pazarlama stratejisi ve tahsilat stratejisi optimal düzeyde olması, şirketin yeter düzeyde finans kaynağına sahip olmasının yanı sıra bağımsız olması gerekir (Biçim 2010).

Etkin varlık yönetim şirketlerinin özellikleri; VYŞ'leri piyasadan toksit varlıkları toplayarak her ne kadar olumlu faaliyetler sürdürüyor olsalar da tabi ki olumsuz taraflarının da bulunduğunu unutmamak gerekir. Siyasi karar alıcılar varlık yönetim şirketlerinin oluşumunu bu durumlarını değerlendirerek varlık yönetim şirketlerinin piyasada etkin bir şekilde çalışabilmeleri için bir takım özellikler ile rol almalarını sağlamışlardır. Bu özelliklerin neler olduğu ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Yasal dayanak; varlık transferi gerçekleştirilirken hak ve önceliklerin açık bir ifade iler beyan edilmesi gerekir. İşlemler gerçekleşmeden önce yükümlüden izin alınması

zorunluluğu kaldırılmalı ve devletin yönetimini idare ettirdiği varlık yönetim şirketlerindeki çalışan kadro ve yönetim kadrosunun şirkete ait varlıkların düşük fiyatlardan satışını gerçekleştirdikleri hususundaki iddiaların tarafları ve işlemleri korumak adına şeffaf raporların hazırlanması hususunda yasal dayanaklar hazırlanmalıdır (Şakar 2004).

Düzenleyici çerçeve; konsolide denetim uygulaması ile finansal olarak faaliyetini sürdüren kuruluşların, bünyesinde yer alan sorunlu alacakların devrini gerçekleştirirken iştiraklerinde yer alan varlık yönetim şirketlerine fahiş fiyatlarla sunması sermaye kazançlarında artış sağlamalarına yönelik hareketlerinin kontrolü sağlanmalı (Woo 2000).

Yönetim; varlık yönetim şirketlerinin faaliyetini sürdürdüğü ülkede güçlü bir yönetim kadrosunu bünyesinde barındırması gereklidir. Çünkü siyasi baskısının yanı sıra yükümlülerinde baskısına maruz kalabileceği belirtilmiştir (Woo 2000). Kamu şirketlerinde önem arz eden bu durum, faaliyetleri sonucuna bağlı olarak performansa dayalı raporlarını şeffaf olabilmeleri açısından düzenli bir şekilde kamuoyu ile paylaşmaları gerekliliği belirtilmiştir (Biçim 2010).

Transfer edilecek varlıkların seçimi; finansal kuruluşlar varlık transferini gerçekleştirirken yeniden yapılandırılma imkânına sahip kredileri ve uzun soluklu işlem sürdüren ve ilişkisinin bozulması istemediği yükümlülerin varlıklarını tutup, sabit varlıklar, büyük varlıklar ve tasfiyesi gerekli bir takım varlıkların, VYŞ'leri tarafından daha etkin bir yönetim politikası ile tahsilatını sağlayacağından bu varlıkların transferini gerçekleştirmelidir (Woo 2000).

Varlık transfer fiyatlaması; varlık transferlerinin mümkün olduğu sürece piyasa fiyatı üzerinden gerçekleşmesi gerekmektedir. Fiyatlama iyileştirme olasılığı, nakit akım analiz ve teminatların değerleme işlemlerine dayandırılmalıdır. Piyasa fiyatı üzerinden transfer işlemleri yapılırken dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan bir tanesi kamunun finans kuruluşlarına transfer işlemleri neticesinde sağlayacakları fonun çok yüksek düzeyde seyir göstermesinin önüne geçilecek kararlar alınmalıdır (Erkan 2015).

Fonlama; VYŞ'lerinin fon sağlanması hususunda, yeteli düzeyde fonlanmasına gerekli önemin gösterilmesi ve sıkı bütçe uygulamasına dikkat edilmelidir. Bu amaç doğrultusunda sorunlu varlıkların satın alınabilmesi için operasyonel bütçe dışında ayrıca bir bütçe hazırlanması gerekmektedir (Woo 2000). Şirketlerin fon ihtiyacını devlet tahvili ihalelerinden ya da devlet desteği ile kendi çıkaracakları tahviller ile sağlamaları gerekmektedir (Şakar 2004). Woo (2000); VYŞ'lerin zarara maruz kalmaları ile bu zararlar bütçeden karşılanmalarıdır. Yüksek düzeyde fona ihtiyaç duyan varlık yönetim şirketlerinin bu ihtiyacının karşılanabilmesi için şirket temsilcileri kamu borcu yönetim komitelerinde yer almalıdır (Biçim 2010). Varlık Yönetim Şirketlerini hem kur riskine karşı korumak, hem de yabancı para türünden varlıkları satın alabilmesinde kolaylıklar sağlanabilmesi için yabancı para ile işlem yapmaları konusunda imkân tanınmıştır. VYŞ'leri "piyasada döviz almaktan ziyade yabancı para cinsinden varlık almanın finansmanını yabancı para cinsinden tahvil ihraç ederek yapmalıdır" (Gör 2012).

Teşvik yapısı; finansal kuruluşlarda, yüklenicinin kullanmış olduğu fona karşılık ortaya çıkan takipte alınmış varlıkların yönetimlerinin gerçekleştirilmesi ve iyileştirilmesi artışın sağlanması, kar/zarar ortaklığı anlaşmalarını da kapsayan teşvik yapısı bulunmaktadır (Gör 2012). Varlıkların elden çıkarılması; bankalarda ve diğer finansal kuruluşlarda ortaya çıkan sorunlu varlıkların elden çıkarılması/satış kararları, mevcut piyasa koşullarını ve finansman maliyetlerini göz önüne alarak iyileşmeyi en üst seviyede sağlayacak biçimde uygulanmalıdır (Biçim 2010).

Yasal güç; "Normalden fazla yasal güce sahip olması, sorunlu varlıkları özelliklede kurumsal borçların yeniden yapılandırılması sürecine hızlandırıcı etki yaratmaktadır" (Erdönmez ve Tülay 2001). Yasal güç ile varlıkların çözüm sürecinde pozitif katkıda bulunmaktadır (Woo 2000). Danaharta'ya tanınan ayrıcalıklı yasal prosedürler neticesinde sorunlu varlıkların transferinde dayanak varlıkları kolay ve hızlı bir şekilde çözümleme yoluna gidebilmiştir. KAMCO'da da yasal prosedürler kolaylaştırıcı bir yapıya sahip iken TAMC'ta kredi ihalelerini dışlayan bir yapı tercih etmesi sorunlu varlıkları hemen çözüme gidilebilmesi yönünde izlediği politika ne yazık ki etkin bir çalışma sisteminin aksine zayıf bir yapıya bürünmesine neden olunmaktadır (Fung vd. 2004a). Kredi verme; yeniden yapılandırma imkânına sahip olan varlıklarda, etkin

yönetiminin sağlanabilmesi maksadıyla VYŞ'lerinin kredi verme imkânlarının engellenmesi gerektiği belirtilmiştir (Selimler 2006).

Vergi; bankacılık sektöründe gelirler, kullandırılan kredinin karşılığında faiz geliri olarak sağlanmaktadır. Bu krediler genelde uzun vadeli sunulduğundan ve karşılığında toplanan mevduatın ise kısa vadeli oluşu üstlenmiş olduğu maliyeti de düştürdüğümüzden ortaya çıkan sorunlu varlıkları elden çıkarmada zaten gelirlerinden vaz geçerek satışını gerçekleştirdiğinden bu satış sonucunda vergilerinin uygulanmaması ya da teşvik edici şekilde uygulanması gerekmektedir.

Sorunlu varlıkların etkin yönetim politikaları; "Sorunlu varlıkların yönetimi amacıyla uygulanacak politikaların başarıya ulaşması için ekonomik istikrar, uygun bir hukuki altyapı, etkin bir mali düzenleme ve denetim çerçevesi ile yansız bir vergi yapısı gerekmektedir" (Erdönmez ve Tülay 2001). Hükümet müdahalesinin gerektiği banka bünyesinde yer alan sorunlu varlıkların yönetiminin kim tarafından sağlanacağı konusu tartışmaya neden olduğu bilinmektedir. Sorunlu banka bünyesinde yer aldığından dolayı, söz konusu bankanın mı yoksa hükümet kontrolünde mi takip ve tahsilat işlemlerinin gerçekleştirilmesi konusu tartışılmaktadır. Hükümet sorunlu varlık yönetiminde, bankacılık sektörüne nazaran daha az bilgi birikimine ve yönetimin sağlanması hususunda yeterli deneyime sahip olmaması tahsilat oranı düşürdüğü bilinmektedir (Şakar 2004). Açıklamaya göre etkin yönetim için uygulanması gereken politikalar; uygun yasal sistem, etkin mali düzenleme ve denetleme çerçevesi ve istikrarlı ve makroekonomik ortam şeklinde gruplandırmak mümkündür.

Uygun yasal sistemi; sorunlu varlıkların tasfiye işlemleri gerçekleştirildiğinde, yükümlüler ve kreditörler arasında uygulamaya konulan yasal düzenlemelerin adil, güvenli, hızlı işlemesi ve yükümlülerin açık bir şekilde tanımlanabilmesi gerekir. Sosyal sorunlara neden olmayan ve çözüm aşamasında siyasal baskının olmayacağı alacaklılar ile borçluların haklarının dengeli olduğu yasal bir sistem gerekmektedir (Şakar 2004).

Etkin mali düzenleme ve denetleme çerçevesi; sorunlu varlıkların yönetiminin kolaylaştırılması için doğru denetleme ve düzenleme altyapısı gereklidir. Kredilerde

sınıflandırmanın doğru yapılması, kredi karşılığında kullandırılan kredilerin teminatların incelenerek denetiminin sağlanması, takibe alınan kredilerin değer tespitinin doğru yapılması ile ayrılacak karşılıklarında doğru belirlenmesini sağlar ve bankaları da bu durumda sorunlu varlıklarının tasfiyesinin hızlanmasını sağlayacaktır (Selimler 2006). Teminat oranları doğru belirlenen sorunlu varlıkların tahsilat işlemlerinin daha fazla kazandığı anlaşılmaktadır. Belirtilen açıklamalara istinaden teminat durumuna göre tahsilat işlemi dikkate alındığında örnek olarak; Çin varlık yönetim şirketleri, devralmış oldukları sorunlu varlıklarda teminat oranları doğru tespit edilmeyen veya düşük tespit edilen veya varlığın fiili transferinin üzerinden uzun bir süre geçmiş olması ile toplam defter değerinin, ancak üçte birinin tahsilatını sağlayabildiği bilinmektedir (Fung vd. 2004a).

İstikrarlı ve makroekonomik ortam; istikrarlı bir ekonomik yapılanmanın sağlanması sorunlu varlıklarda düzelmeler sağlanacaktır. Ülke ekonomisi için istikrar beraberinde alternatif enstrümanlarda istikrarın korunmasını sağlayacaktır. Döviz piyasasının istikrarlı bir şekilde ilerlemesi dışardan yatırımcı çekmeyi kolaylaştırmakta ve aynı zamanda alternatif varlık satışlarının da elden çıkarılmasında kolaylık sağlanmış olacaktır. Piyasanın istikrarsız bir yapıda olması beraberinde faiz oranlarında dalgalanmaların ortaya çıkması buna bağlı olaraktan güvensiz bir ortamın oluşmamasına bağlı olarak yatırımcının uzaklaşmasından ziyade işletmelerin kreditörlerden elde etmiş oldukları fon kaynağının yüksek maliyeti ile karşılaşmaktadırlar. Bu durum fiyatlar üzerinde baskının ortaya çıkmasına neden olduğu bilinmektedir (Şakar 2004, Selimler 2006). Yansız vergi sistemi; vergilendirme yapısı, finans sektörünün yeniden yapılandırma konusunda ve mali işlemleri hususunda bir altyapıya sahip olması gerekmektedir (Şakar 2004).

4.5 Varlık Yönetim Şirketlerinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

VYŞ'leri, bankaların uygulamış oldukları tüm yasal ve karşılıklı anlaşma yollarının denenmiş olmasına rağmen çözüme kavuşamayan söz konusu sorunlu alacaklarını satın aldıkları ve bu sorunlu alacakların öncelikle takip işleminin ve yönetiminin sağlanmasına ve tahsil işlemlerinin gerçekleştirilmesi sürecine başlanmaktadır. Varlık yönetim

şirketlerinin kadro yapısı ve çalışma yapısı düşünüldüğünde alanında uzman kadro ve yüksek tecrübeye sahip olmaları nedeniyle sistemin işlemesine katkıda bulunmaktadırlar. Ancak VYŞ olumlu yanlarının var olmasının yanı sıra olumsuz yanlarının da küçümsenmeyecek derecede oldukları bilinmektedir.

VYŞ'in devralmış oldukları alacaklar kategorilendirilerek (kurumsal, ticari, KOBİ, bireysel ve tarım olmak üzere) kendi alanında uzman kişiler tarafından tahsilat süreci başlatıldığını daha önce belirtilmişti. Daha düşük krediler telefon bağlantısı ile tahsilat sağlanmaya çalışılır, ancak büyük ölçekli kredilerde ise şirketler ve avukatlar ile beraber yasal koşullar doğrultusunda tahsilat sağlanmaya çalışılır.

Olumlu yanları; banka aktiflerinde yer alan sorunlu alacakları öncelikle anlaşma yollarını deneyerek çözüme ulaşmaya gayret ederler, ancak çözüme ulaşılamaması durumunda ise yasal yolların denenmesi ile tahsilatın sağlanması hususunda çalışılır. Krediyi veren şubeden başlayarak genel müdürlüklerin ilgili olduğu birimlere kadar izlenen bu süreçte yasal normların da eklenmesi ile bankalar için maliyet unsurunun artmasına neden olduğu bunun yanı sıra asıl faaliyetleri yoğunlaşamamaları, bilançolarında sorunlu varlıkların şişkinlik göstermesi ile karşılık ayırmada isteksiz olmaları, bankalara yatırım yapacak olan yatırımcıların bu durumdan hoşnut olmamaları ve bankaların denetlenmeye maruz kaldıkları dikkate alındığında, söz konusu sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerine devirlerinin gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Devri gerçekleşen varlıklar ile bankaların asli faaliyetlerine odaklanmaları sağlanmaktadır. Ayrıca VYŞ almış oldukları varlıklar ile bankaların bilançolarının temizlenmesine ve bankalara finansal kaynak sağlanmasını da gözardı etmemek gerekir (Erkan 2015). Kreditörler varlık yönetim şirketlerine sorunlu alacakları devretmeleri ile beraberinde, varlık yönetim şirketleri piyasada yeni enstrümanların ortaya çıkmasını sağlamanın yanı sıra ikincil piyasanın da oluşumu ve piyasanın gelişmesi yönünde büyük bir katkı sağlamaktadır.

VYŞ'ne alternatif bankalardan devredilen alacakların, aynı kategorideki varlıkların bir araya getirilmesi ile sabit maliyet oranını azalmasını sağlamaktadır. Yasal ve hukuki alanda uzman kadroya sahip personellerin varlığı aynı zamanda varlıkların, yeniden yapılandırılmasında, fiyatlanmasında ve satılmasında yer alan uzman kadro beraberinde

ölçek ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Varlık yönetim şirketleri bankalardan sorunlu alacakları düşük maliyet ile devir aldıkları için bankaların taviz gösteremedikleri noktalarda varlık yönetim şirketleri faizin yanı sıra anaparada dahi indirim uygulayabilmektedirler. Varlık yönetim şirketlerinin sorunlu alacaklar üzerinde uygulamış oldukları fiyatlama politikası ile yeniden düzenlenmiş olan sorunlu alacaklar, borçlular açısından ödenebilir seviyelere çekilmesi ve/veya yapılandırarak kredi sicil bilgilerini de temizlenmesini sağlanacaktır (Bahadır 2018).

Kreditörlerin kullandırmış oldukları kredilerin geri ödenme disiplinini kontrolünün sağlanmaması ile borçlu tarafın ödeme alışkanlığının azalmasına hatta yok olmasına neden olmakta, varlık yönetim şirketleri uzman kadrosu borçlulara sağlayacakları ödeme planları ve uyguladıkları yöntemler ayrıca borçların takibinin sağlanması ile borçlu tarafın yükümlülüklerini yerine getirmesinde yönlendirici oldukları bilinmektedir. Varlık yönetim şirketlerinin piyasada aktif rol oynaması ile bankacılık alanında gelişen enstrümanlarla birlikte, hem VYŞ'ler üzerinde, hem de Bankacılık sektörü üzerinde yeni hukuki ve yasal düzenlemelerin ortaya çıkmasını ve sektörün gelişmesine bağlı olarak söz konusu düzenlemelerin gelişmesi sağlanmaktadır.

Olumsuz yanları; VYŞ'lerinin bankalardan almış oldukları sorunlu alacakları bankalar nezdinde değerlendirecek olursak, yüksek bedellere sahip alacaklarını çok ucuz fiyatlara satışları gerçekleştirmektedirler (Erkan 2015). Bankalar ve banka çalışanlarının kullandırmış oldukları kredinin varlık yönetim şirketlerine devredilme imkânının bilinci ve düşüncesi ile hareket etmeleri kullandırılan bu kredilerin kontrolünün ve şartlarının doğru biçimde sağlanmamasına neden olabilir.

Varlık yönetim şirketleri anapara ve faizde indirim yaparlar, ancak ödemenin de defaten yapılmasından yanadırlar, ancak taksitler halinde ödemek isteyen bir borçlu için sorun yaratacak bir durumdur (Bahadır 2018). Bankaların kredi kullanmak isteyen firmanın ya da bireyin başvurusu neticesinde yeter miktarda araştırma yapmaması, kredi kullanmak isteyen tarafın sektörde yeter miktarda bilgi eksikliğinin doğmasına neden olmaktadır. Borçluya ait bireysel ve/veya kurumsal bilgilerin borçlar ile birlikte varlık yönetim şirketlerine devredilir (Mesutoğlu 2001). Teminatlı sorunlu varlığın şirketler tarafından

borcu toplu olarak ödemesini isteyebilir ya da teminatı nakde dönüştürme işlemini gerçekleştirebilir (Erkan 2015). Kurucusu ve yöneticisi kamu olan varlık yönetim şirketleri, siyasi açıdan müdahalelere maruz kalmaları, fiyatlama politikasının doğru yapılamaması ve uzman bireylerin yer almaması etkin bir şekilde çalışmasının önüne geçtiği ifade edilmektedir (Mesutoğlu 2001).

4.6 Varlık Yönetim Şirketleri Tarafından Devir Alınan Varlıklar, Fiyatlaması ve Tahsili

Katılım bankalarının sorunlu varlıkları İslami açıdan uygun görmediklerinden tasfiye işlemine gitmedikleri gözlemlenmektedir. Ancak mevzuat açısından göz önüne alınacak olursa 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmeliği'nde belirtilen "bankalar", 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda tanımlanmış olup, aynı zamanda kredi işlemleri ile ilgili yapılan açıklamalarda da kısıtlayıcı unsurların yer almaması varlıkların devrinde sorun olmadığı bilgisine ulaşılabilmektedir. AAOIFI standartları ve Danışman Kurul İslami bankacılıkta da sorunlu varlıkların devri konusunda kısıtlayıcı bir unsur bulunmadığı ifade edilmektedir (Kartal ve Demir 2017).

Varlık yönetim şirketlerinin en çok zorlandıkları husus devralmış oldukları sorunlu alacaklar için uygulanmak istenen fiyat olduğu bilinmektedir. Çünkü fiyatın doğru belirlenmesi piyasada daha başarılı ve etkin bir sistemin sürdürülebilirliği açısından önem teşkil etmektedir. Varlık fiyatının, değerinden yüksek belirlenmesi sonucunda VYŞ için yüksek maliyete neden olacağından kamuya yansıma ihtimali söz konusudur. Değerinden düşük fiyat belirlenmesi durumunda ise bankanın bilançosunda yer alan bu sorunlu alacakların yine bilançoda değer kaybının yaşanması durumu söz konusudur. Bu durum Borsa İstanbul (BİST)'da işlem gören bankaların paylarını elinde bulunduran hissedarlarının banka değerinde yaşanan kayıp ile pay piyasasında yaşanacak hisse fiyat değişimlerinden kaynaklı olumsuz yönde etkilenmelerine neden olabileceği söz konusudur.

Bankalar kriz dönemlerinde sorunlu varlıklarını VYŞ'ne devrederken söz konusu varlığı nominal değerine yakın bir fiyat ile vermek isteyebilirler. Bu durumda kuruluşunu kamunun üstlendiği VYŞ'den bankalara nakit ya da nakit benzeri transferi gerçekleşebilmektedir. Sorunlu kredilerin piyasasının olmadığı düşünüldüğünde ve bunun yanı sıra teminatlar için değer tespitinin yapılması süreci için sorun teşkil etmektedir. Bunun nedeni piyasa da oluşmamış bir fiyattan ve bankaların söz konusu teminat için mülkiyetine alıp almayacağı belli olmayan bir durumun varlığıdır.

Varlıkların fiyatlamasını iki şekilde ele alınması gerekir. Birincisi bankalardan varlıklar alınırken dikkat edilmesi gereken fiyatlama ve ikincisi ise varlıklar satın alındıktan sonra tahsilatın kolay bir şekilde yürütülebilmesi açısından fiyatlandırma olarak dikkate alınmalıdır. Çin'de defter değeri üzerinden satın alma fiyatı belirlenirken, Endonezya'da ise bankanın tüm alacaklarına garanti sunarak kamulaştırma yoluna gidip bankanın devlet tahvilleri ile yeniden sermayelendirme politikası ile varlıklar defter değeri üzerinde satış işlemleri gerçekleştirilmektedir. Bazı durumlarda ise gerçeğe uygun değer üzerinden satın alma işlemi gerçekleştirilmektedir. Tayland, Kore ve Malezya'da defter değerinin yarısı ya da üçte biri kadar bir değerle işlemlerini sürdürüyorken Japonya (Resolution and Collection Bank Corporation, RCC) ortalama olarak % 7 gibi bir oranla ödenmektedir (Fung vd. 2004a, Fung vd.2004b).

VYŞ'leri sorunlu varlıkların fiyatlarını belirlerken belirli kriterlere göre hareket etmelidirler. Bunlar; devralınan varlıkların tahsil edilme kabiliyetine, nakit akım analizlerine, teminat riskine, borçlunun pozitif nakit yaratma potansiyeli ve bu nakdîn borç geri ödemesine yönlendirilebilmesine, gerçekçi varsayımlara dayanan tahsilât projeksiyonlarına, borçluyu tanımak, borçlu tarafından verilen finansal bilgi ve projeksiyonların incelenmesine, borçlunun diğer borçlarına, öncelik ve teminatlarına, devlete olan borçların önceliği ve miktarlarına (vergi, sosyal güvenlik kurumu primleri gibi), diğer borçlular tarafından açılmış hukuk davaları ve borç yapılandırma anlaşmalarına göre belirlenir. Türkiye piyasasında bankalarca verilen krediler genelde teminat karşılığında verilen krediler olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda devir alınan varlıklar arasında bulunanların teminatlı krediler ya da teminatsız krediler olması durumuna göre fiyat politikasında farklılık olacağı görüşüne varılmaktadır.

VYŞ'leri fiyat belirleme sürecinde üzerinde durması gereken bir husus ise bankalar sorunlu varlıkları için ayırmak zorunda oldukları karşılıkların varlıkların nominal değerinden düşüldükten sonra net değer üzerinden fiyatlarının belirlemesi, ancak bu duruma dikkat edilmez ise bankalara kar transferi gerçekleştirilmiş olacağı bilinmektedir. VYŞ'nin fiyatlandırmayı defter değeri üzerinden ya da defter değeri üzerinden iskonto uygulayabileceklerdir. Güney Kore'de varlık yönetim şirketlerinin fiyat politikası dikkate alındığında, iskontolu sistem ile fiyatlama yapıldığı gözlenmektedir (Duvan 2001, Biçim 2010, Gör 2012).

VYŞ'leri bankalardan almış oldukları söz konusu alacakların fiyatlanmasının yapılmasının ardından "bankalara yapılacak ödemenin şekli ve vadesi de ülkeden ülkeye değişen bir diğer noktadır. Ödemelerin çoğunlukla devlet garantili ya da garantisiz kamu borçlanma kâğıtları ile yapıldığı gözlenmektedir. Bu durumda ihraç edilen kâğıtların vadesinin genelde söz konusu varlıkların tasfiyesi için öngörülen makul bir süre (örneğin 4-7 yıl) olduğu gözlenmektedir. Ödemeler kimi zaman kısmen veya tamamen nakit olarak da yapılabilmektedir". Ancak devralınan varlıklarının vadelerinde karşılığının bulunmaması durumunda VYŞ için risk unsurunun ortaya çıktığı yani şirketler için zararın oluşmasına neden olan bir unsur olduğu bilinmektedir (Mesutoğlu 2001). Çin'de VYŞ'leri için Maliye Bakanlığı tarafından sağlanan özkaynak enjeksiyonu, Çin Halk Bankası'nın (Peopl's Republic of China, PBoC) sağladığı özel krediler, diğer finansal kuruluşlarından sağlanan ticari borçlanmalar ve varlık yönetim şirketlerinin çıkarmış olduğu tahviller olarak dört fonlama sistemi uygulanmaktadır (Fung vd. 2004b).

Öztrak (2003)'e göre; VYŞ'leri devralmış oldukları sorunlu varlıkları eritebilmek için uygulamış oldukları satış yöntemleri farklılık gözlenmektedir. Söz konusu yöntem ülkeler arasında farklılık gözetmenin yanı sıra ekonomik açıdan değerlendirildiğinde de yine farklı satış teknikleri uygulamaktadırlar. Sorunlu varlıkların satış yöntemleri; toplu satış, devralma, birleşme, varlığa dayalı menkul kıymet ihracı, yatırım portföyü oluşturmak, hukuki takip, doğrudan tahsilat ve yeniden yapılandırma yöntemleri olduğu bilinmektedir (Biçim 2010). Bunlara ek olarak varlıkların çözüm yoluna ulaşılmasında tabi ki farklı metotlar da izlenmektedir. "Borç tahsilatı, portföy satışları, açık arttırmalar, ortak girişimler, öz kaynak için borç takasları ve temel varlıkların kiralanması gibi yöntemlere

başvura bilmektedir" (Fung vd. 2004b). Sorunlu varlıkların VYŞ'leri tarafından satış yöntemleri uygulanırken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır; Alacak satışı yapılacak portföyün gerek firma sayısı gerekse parasal tutarı açısından muhtemel alıcı/yatırımcılar nezdinde görüşmeler yapılabilir. Muhtemel alıcı/yatırımcıların beklentileri hakkında alınacak bilgiler ihale öncesi satışın amaçlar doğrultusunda yapılabilmesinde veri olarak kullanılabilir. Satışı yapılacak portföyün gerek firma sayısı gerekse değeri açısından bir adet / tutar aralığı belirlenmelidir. Özellikle portföydeki borçlu firma sayısı belli adet aralığında olabilir. Bu adet belirlemede, aynı gruba bağlı firmalar bir arada değerlendirilebilir, aynı sektördeki borçlu firmalar bir portföy olarak değerlendirilebilir. Satışı kolay olabilecek bir portföy içinde, satışı zor olabilecek bazı firmalar da dahil edilebilir. Bunun yanında, portföyün parasal tutarı açısından da bir tutar aralığı tespit edilebilir. Satış yöntemlerinin iyice belirlenmesi ve tereddütte yer vermeyecek şartları içermesi gerekmektedir (Selimler 2006).

Arslan (2002)'a göre; TMSF'nin devralmış olduğu alacakları satış stratejilerine incelendiğinde şeffaflık, hesap verilebilirlik, adil olma ve ticari prensiplere uygunluk, en uygun teklifin sağlanması, yerli ve yabancı yatırımcıları bir arada hedefleme, rekabet koşullarını sağlama, kısa sürede tahsilat, takvim belirleme ve bu takvime uyma oluşturmaktadır (Biçim 2010) TMSF tarafından yapılan satış yöntemlerine bakarsak; "TMSF tarafından yapılan 1. alacak satış ihalesi 2 aşamada yapılmış, iptal edilen 1. aşama ile 23.08.2004 tarihinde gerçeklesen 2. aşama ise satış yöntemi doğrudan satış yöntemidir. TMSF sorunlu varlıkların çözümlenmesi amacıyla ortaklık yoluna da başvurmuştur. Bu amaçla RCT varlık yönetim şirketine ortak olmuştur. Bu da ortaklık şeklinde varlık yönetim şirketi kurulması yöntemidir. Tek basına satış kabiliyeti bulunmayan tahsili gecikmiş alacakların nispeten daha değerli alacaklarla birlikte oluşturulan bir havuz içerisinde toplu olarak satışa sunulması işlemi havuz satış yöntemidir. TMSF tarafından da sorunlu kredileri dosyalarında bir havuz oluşturulmuş ve alacak satış ihalesinde de bunların satışı gerçekleştirilmiştir. VYŞ tarafından sorunlu kredileri alınan bankaya belirli bir tutarda ödeme yapıldıktan sonra, sorunlu kredinin tahsilatı yapıldıkça tahsil edilen tutarın VYŞ ile banka arasında paylaşılması hasılat paylaşımı yöntemidir. Ancak, yapılacak ilk ödeme tutarı, paylaşım oranları ve süreleri gibi kriterler süreci olumlu veya olumsuz etkileyebilecektir TMSF tarafından yapılan ve

9 Eylül 2005 tarihinde sonuçlanan 2.Alacak Satış İhalesi Hasılat Paylaşım yöntemi ile yapılmıştır" (Biçim 2010).

4.7 Varlık Yönetim Şirketlerinin Faaliyet Gösterdikleri Alanlar ve Yürüttükleri Fonksiyonlar

"Banka, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, diğer mali kurumlar ve kredi sigortası hizmeti veren sigorta şirketlerinin söz konusu hizmetlerinden doğan alacakları ile diğer varlıklarını satın alabilir, satabilir, satın aldığı alacakları tahsil edebilir, varlıkları nakde çevirebilir veya bunları yeniden yapılandırarak satabilir. Alacakların tahsili amacıyla edindiği gayrimenkul veya sair mal, hak ve varlıkları işletebilir, kiralayabilir ve bunlara yatırım yapabilir. Alacaklarını tahsil etmek amacıyla borçlularına ilave finansman sağlayabilir. Banka, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, diğer mali kurumlar ve kredi sigortası hizmeti veren sigorta şirketlerinin söz konusu hizmetlerinden doğan alacakları ile diğer varlıklarının tahsilatı, yeniden yapılandırılması veya üçüncü kişilere satışı konularında aracılık, destek ve danışmanlık hizmeti verebilir. Ana faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere sermaye piyasası mevzuatı dâhilinde ve gerekli izinleri almak kaydıyla faaliyette bulunabilir ve menkul kıymet ihraç edebilir, ihraç edilmiş menkul kıymetlere yatırım yapabilir. Faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla iştirak edinebilir. Diğer varlık yönetimi şirketlerinin satışına aracılık ettiği veya ihraç ettiği finansal ürünlere yatırım yapabilir. Şirketlere kurumsal ve finansal yeniden yapılandırma alanlarında danışmanlık hizmeti verebilir. Varlık yönetim şirketleri, bu maddede belirlenen konular dışında faaliyette bulunamaz. Banka ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınmasına münhasır olarak, alacağını veya diğer varlığını satın aldığı banka veya diğer mali kurumlardan kredi kullanamazlar" şeklinde ifade edildiği bilinmektedir.

Varlık yönetim şirketlerinin yürüttüğü fonksiyonlar; Oy'un (2009) VYŞ'leri adlı kitabında bu şirketlerin varlık alımları ile ilgili olarak yaptığı açıklamada; "Her ticari kuruluş gibi, faaliyetlerini kar amacı ile sürdürmesi gereken Varlık Yönetim Şirketlerinde, kar amacına hizmet edecek olan ilk fonksiyon, alımına talip olunan alacakların doğru değerlendirilmesi ve bunun neticesinde de doğru fiyatlamadır. Bu

fonksiyonda başarılı olabilmek için ihtiyaç duyulması gereken bilgi ve deneyim; Hukuk, Bankacılık, İstihbarat ve Gayrimenkul Ekspertizidir" ifadesi yer almaktadır (Bigeç 2016).

Amaç alacakların en hızlı ve üst düzeyde tahsil etmek olup bu amaç doğrultusunda; bankaların vermiş oldukları krediler karşılığında teminatlar ile alacaklar koruma altına alındığı, bankanın kullandırdığı kredilerin yasal takibe düşmesi durumunda gerekli incelemelerin yapılması ve eksik bir durum söz konusu ise bu durumun düzeltilmesi gerektiğidir. Kullandırılan krediler takibe alınması söz konusu ise kontrolünün sağlanması, ilk etapta takibe düşmüş olan sorunlu alacakların tahsilatının gerçekleştirilmesi hususunda gerekli çaba sarf edilmeli, takibe alınmış olan sorunlu varlıklar haciz yoluna gidilerek çözüme ulaşılmaya çalışılıyor ise söz konusu alacağın karşılığında teminatlandırma işlemi gerçekleştirilmeli, bankaların yukarıda belirtilmiş durumları gerçekleştirebilmesi için gerekli bilgi ve donanımın sağlanması gerekmektedir. Bunlar; avukatlık, bankacılık, finans, istihbarat, bilgi ve donanım. Tahsilatların gerçekleştirilmesi açısından incelendiğinde idari ve kanuni olarak faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Bigeç 2016).

Oy (2009)'un varlık yönetim şirketlerinin özel projelendirmeler ile ilgili yaptığı açıklamada; bu fonksiyondaki amaç, yapılan değerlendirmede firmanın zor duruma girmesinin nedeninin işten değil de, finansal/mali/idari yönetim veya farklı bir olaydan kaynaklandığının ve aslında firmaya belirli yaklaşım sağlanması halinde, bu gibi alacakların yeniden yapılanmanın ötesinde projelendirilerek firmaya ortaya konacak belirli şartlar altında yeni şartlarla fon temin edebileceği gibi, firmanın ve/veya alınacak hissenin satışı yoluyla özel kar yaratımı olmalıdır. Bu fonksiyonda başarılı olabilmek için ihtiyaç duyulması gereken bilgi ve deneyim; finans, hukuk, istihbarat, ekspertiz ve vergidir. Varlık yönetimi ile ilgili açıklamasında ise; "Sektöre ait bir firmada finansal hizmette kalite yönetiminden bahsedilebilmesi için öncelikle, o firmanın bu alana ait belirli hedefleri ve stratejileri olması ve bunların geliştirilmesi lazımdır" (Bigeç 2016).

4.8 Varlık Yönetim Şirketlerinin Finansal Kaynak Şirketleri ile Karşılaştırılması

Faktöring şirketleri; büyük ölçülerde kredili satış yapan işletmeler, yapılan satış sonucunda doğan alacaklarının vadesi gelmeden satışının yapılmasıdır. Faktör veya faktöring şirketi olarak ifade edilen kuruluşlar bir başkası adına davranış sergileyen kuruluşlardır. Faktörler, kredili satış işlemini gerçekleştiren işletmeye, muhasebe kayıtlarının tutulması, kredili satışların getirmiş olduğu alacakları vadesinde tahsilatının gerçekleştirilmesi, tahsilatın gerçekleştirilememesi sonucu doğacak zararı karşılaması gibi hizmetleri sunulmaktadır (Ceylan 2008).

Forfaiting şirketleri; mal ve hizmetten ihracatından ortaya çıkan orta vadeli alacakların belirli bir ödeme planına bağlı ve gelecekte tahsilatı sağlanmak üzere bir banka tarafından garanti edilmiş, senetli ya da senetsiz bir alacağın vade gününden önce satış işlemlerinin gerçekleştirdiği, ancak satış sonrası satan tarafa rücu edilemeyen ve bu faaliyetleri banka veya finansal kuruluşlar şeklinde ifade edilmektedir. Senede konu veya konu olmayan her alacak forfaiting konusu olabilir. Uygulamada poliçe ve bono gibi araçların alacakları üzerinden işlem yapılmaktadır. Faktöring şirketleri ile anlaşma yapılırken metne "rücu edilemez şerhi" konulması gerekmekte ve borç tahsilatının yapılamaması durumunda tarafa geri döndürülmesi güvence altına alınmaktadır (Akgüç 1998, Büker vd. 2010).

Varlık yönetim şirketlerinin çalışma sistemi ve faaliyet alanları dikkate alındığında, finans piyasasında ortaya çıkan vadesi geçmiş sorunlu varlıkları devraldıkları çok daha düşük bir bedel karşılığında iskonto ederek devrini alırken forfaiting ve faktöring şirketleri ise yapılan açıklamadan da anlaşılacağı üzere vadesi gelmemiş alacakları yani sorunlu alacak konumuna henüz düşmemiş varlıkları düşük bir iskonto karşılığında alarak, bu alacağı kırmak suretiyle finansal bir hizmet sağlanmaktadır.

5. TÜRKİYE'DE VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİ VE ÇEŞİTLİ ÜLKELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

5.1 Türkiye

Dünyada yaşanan krizler, devamında çeşitli sistemlerde uygulama ve önlemleri beraberinde getirdiği bilinmektedir. Bu başlık altında da krizin ortaya çıkarmış olduğu sorunlu alacakların devri ile ilgili Türkiye'deki uygulamaya yer verilmiştir. Türkiye'de TMSF uygulaması haricinde aynı zamanda sorunlu varlıkların ortaya çıkışı ve yönetimi hususunda yapılan açıklamalarda Anadolu ve İstanbul yaklaşımı ile yeniden yapılandırma sistemlerine değinildiğinden bu kısımda VYŞ'leri hakkında bilgi verilecektir.

Bankacılık sektöründe yaşanan sorunlarla beraber mevduat sahiplerinin sektöre olan güven duygusunun azalma yaşanmasına neden olmakta bu durumda sistemden çekilmelerine yol açmaktadır. Finans piyasasında aktif dengesinin bozulmasına yol açan bu durum reel düzeyde de sorunların yaşanmasına neden olduğu bilinmektedir. Sistematik riskin yer aldığı durumlarda ise bankaların ödeme planlarındaki yaşanan aksamaların yanı sıra ortaya çıkan iflaslar ülke genelini etkilemenin yanı sıra uluslararası bir krize de yol açabilmektedir.

Gerek küresel, gerekse yerel düzeylerde yaşanan krizlerin finans sektöründe büyük hasarlara neden olduğu, kalıntılardan ve krizlerin bıraktığı ağır yaralardan açıkça anlaşılabilmektedir. Duvan (2001)'a göre; 1994 yılı, Türk Lirasının devalüe olması, fon maliyetlerinin yükseliş göstermesi finans piyasasını etkisi altına almış ve bankacılık sektöründe yara bırakmıştır. Tahtakılıç (2004)'a göre; 1999-2000 krizleri akabinde yaşanan finansal sorunlar 2001 yılında daha büyük bir etki ile piyasayı sarmış, ülkenin döviz kuru karşısında gücünün yetersiz kalması ile sabit kurla borçlanan bankaların dalgalı kura geçişi ile beraber büyük yaralar almasına neden olmuştur. Döviz cinsinden borçlanan bankaların Türk Lirası cinsinden kredi kullandırmaları dövizde dalgalı kur politikasının izlenmesi, sektörün yıpranmasına neden olan diğer bir etkendir. Şakar (2004)'a göre; 1994, krizinin ardından yaşanan 2000 yılı Kasım "faiz riski" ve 2001 yılı Şubat aylarında yaşanan "döviz kuru riski" ortaya çıkardığı kriz ile Türkiye ekonomisinde

derin bir iz bıraktığı bilinmektedir. Kamu kesiminde yaşanan açıkların büyümesinin yanı sıra, makroekonomik açıdan dengelerin düzene oturtulamaması, finans piyasasında yasal ve fiili düzenlemelerin bir çerçeveye şekillendirilememesi buna karşın uluslararası piyasaya entegre olmaya çalışan bir yapıya bürünme çabası ile borçlanmalarda, içerde ve dışarda büyük bir artışın yaşanması devamında finans piyasasında kırılganlığında artışa geçmesine neden olduğu bilinmektedir.

2000 yılında yaşanan krizin akabinde ortaya çıkan 2001 krizi bankalardaki aktif kalitesinde bozulmalar yaşandığını gözler önüne sermektedir. Yaşanan bu sorunun sebebini kredi riskinde gözlemlenen artışlara bağlamak mümkündür. Çünkü 2000 yılında likidite ve faiz riskinin finans piyasasını olumsuz etkilemesinin yanı sıra 2001'de kur riskinin de kendini göstermesi ile ekonomide büyük çaplı daralmaların yaşanması temeline dayanmaktadır (Şakar 2004).

Mali açıdan zayıf olan bankalar 2000 ve 2001 krizinin getirmiş olduğu finansal yapıdaki bozulma ile güçlü olan bankaları dahi etkisi altına alarak piyasanın olumsuz yönde etkilenmesine neden olduğu bilinmektedir. TMSF ise bu durumda faaliyetini sürdüremeyecek bankaları devralmış ve bunun yanı sıra mali sorunlar, güçlü olan bankaların da sermayede azalmalar yaşanmasına neden olduğu belirtilmektedir (Şakar 2004). Türk finans sisteminin ve ekonomisinin en kötü zamanlarının yaşandığı 2008 yılına gelindiğinde, büyüme oranlarının negatif göstergelerin ortaya çıkmasının yanı sıra işsizlik zamanın en yüksek seviyelerini bizlere göstermiştir. Bankacılık sektörüne gelindiğinde ise takibe düşmüş alacakların % 81 düzeyinde karşılık ayırmak zorunda kalmaktadırlar (Biçim 2010).

TMSF'nin Sektöre Müdahalesi Varlıkları Alması ve Yönetimi; "Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu, 22.07.1983 tarihinde yürürlüğe giren Bankalar Kanununa ilişkin olarak 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile bankalardaki tasarruf mevduatını sigorta etmek amacıyla tüzel kişiliği haiz olarak kurulmuştur" (Biçim 2010). Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu, 25.12.2001 tarihinde 4389 Sayılı Kanunun 4. maddesi gereği yayınlanan yönetmelik çerçevesinde Banka Denetleme Kurumu tarafından idaresinin sağlandığı bir kuruluş olup, yine 4389 Sayılı Kanunun 15. maddesi gereği kendisine intikal eden

bankaların yönetim ve denetiminin güçlendirilmesinin yanı sıra üçüncü kişilere devrinin sağlanması hususunda yetkilere sahip olan kamu tüzel kişiliğe haiz kuruluştur.

TMSF, 01.11.2005 tarih ve 5411 sayılı bankacılık kanununda mevduat sigortaları hususunda alınacak kararlara ilişkin olarak yürüteceği politikaların belirlenebilmesi hususunda yetkiler açıklarken aynı zamanda kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip olma statüsünün yanı sıra görev ve yetkilerine de 111. maddede değinilmiştir (Biçim 2010).

TMSF bünyesinde yer alan bankaların 2001 kriz akabinde 4,5 milyar dolar seviyelerinde açık pozisyonları yer alırken 2003 yılına gelindiğinde 19 milyon dolar seviyelerine gerilemesinin arkasında yatan neden döviz endeksli kamu kâğıdı enjeksiyonu yer aldığı bilinmektedir. TMSF devraldığı bankaların yönetimini; bünyesinde yer alan bankaların mevduat faizleri ile piyasa faizlerindeki ortaya çıkan marjı piyasa faizlerinin düzeyine çekerek ortalama bir düzeye ulaşması sağlanmıştır. Bünyede yer alan bankaların mevduatları TL cinsinden ve Döviz cinsinden olmak üzere ihale usulü ile satışlar yapılmaktadır. Yapılan ihaleler sonucunda, Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) ile karşılıkları sağlanmıştır. Bünyede yer alan bankaların mevduat dışı döviz yükümlülükleri kamu bankalarına devri gerçekleştirilmektedir. Ulusal ve uluslararası yükümlülüklerin tamamının sektörün korunması maksadıyla TMSF tarafından üstlenilmektedir (Şakar 2004).

TMSF faaliyetini sürdürebilecek durumu bulunmayan bankların devralınma işlemleri akabinde yükümlülüklerinin ödenmesi sonucu tasfiye işlemlerinin gerçekleştirilmesi, mevduatların sigorta kapsamına alınan kısmının ödemesinin gerçekleştirilmesi ve buna ek olarak yabancı finans kuruluşları ile gerçekleştirilen yükümlülüklerin karşılıklarının ödenmemesi, ancak burada sektöre olan güvenin azalacağı varsayımı ile risk almak istenmemiştir. Son olarak bankaların sorunlu varlıklarında iyileştirme yapılarak mali bünyesinin düzeltilmesi ve iyileştirilen bankanın satışının gerçekleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Böylece TMSF devralmış olduğu bankaların birleştirilerek güçlendirilmesi, mali açıdan güçlendirildikten sonra satışlarının gerçekleştirilmesi ve tasfiye işlemlerinin uygulanması yolu ile çözüme ulaşılmaya çalışılmıştır (Şakar 2004).

TMSF bankalardan finansal kaynak temin eden işletmelerin faaliyetlerini sürdürme hususunda güçlü olanlar ile yeniden yapılandırma kapsamında borçlarının geri ödenebilmesini sağlamıştır. Ayrıca devrolan bankaların iştirakinde yer alan firmalar ile portföyünde yer alan gayrimenkullerde yine TMSF tarafından satış ve yönetim işlemleri gerçekleştirerek yönetim ve organizasyonu sağlanmıştır. Kamu bankalarının aktif dengesindeki bozulma, finansal ve operasyonel düzenlemeler akabinde özelleştirme ile faaliyetinin devamı sağlanmaya çalışılmıştır (Şakar 2004).

Erdikler (2002) ve Altay (2003)'a göre; AB uyum süreci için uygulamaya konulması gereken yapısal reformların yanı sıra ekonomide birtakım sorunların çözüme kavuşturularak enflasyon mücadelenin sağlanabilmesi için finans piyasasında büyük önem arz eden bankacılık sektöründe düzenlemeler yapılması gerektiği bilinmektedir. Bu durumda bankalarda geciken veya tahsili sağlanamayan ödemelerin, kurtarılması amacıyla varlık yönetim şirketlerinin kurulması uygun görülmüştür. "VYŞ'lerin sayesinde alacaklarında tahvil, bono ve gayrimenkul gibi alınıp satılabilecek bir piyasa oluşacaktır" (Biçim 2010).

Finans piyasasının en önemli enstrümanlarından olan mevduatlar ve bunun karşılığını sağlayabilmesi için bankaların kullandırmış olduğu kredilerin tahsilatının sağlanamaması ile varlıklarda yaşanan aşınmanın önüne geçilmeye çalışılarak varlık yönetim şirketlerinin faaliyete geçmeleri beraberinde piyasada yeni bir enstrümanın kazandırılması sağlanmıştır. VYŞ'leri sorunlu varlıkların devralması ile bankalarda bir rahatlama ortamının sağlanmasının yanı sıra söz konusu varlıkların piyasaya sürülmesi ile ekonominin fon akışına bağlı olarak canlılık kazanmasına yol açtığı bilinmektedir.

VYŞ'leri kamunun yer aldığı merkezi varlık yönetim şirketleri ve finansal kurumların ortak olarak kurması gereken ve finans sektörünün sorunlu varlıklarını satın alarak tasfiye ve yapılandırılmasını sağlayan merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri şeklinde iki gurupta yer aldığı bilinmektedir. Burada TMSF, bankacılık sektörü, finansal kuruluşlar ve uluslararası kuruluşlar yer alabilmektedir. Merkezi ve merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerinin amacı piyasa koşullarından kaynaklı ortaya çıkan sorunlu varlıkları

toplayarak finans sektörüne kaynak sağlamanın yanı sıra aldıkları bu varlıkların yeniden yapılandırdığı ve söz konusu varlıkların tahsilatı gerçekleştirilmektedir.

Öztrak (2002)'a göre; Türkiye ekonomisinin durumu incelendiğinde sorunlu varlıkların tasfiye edilmesinde merkezi ve merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerinin birlikte yer alacağı sistemin uygun olacağı düşünülmektedir. Bankaların ve sorunlu varlıklarının tahsil edilmesi ve tasfiyesinin sağlanması amacıyla bağımsız olarak kurulacak ayrı bir tüzel kişiliği olan, amacı varlıkların devralınması, yapılandırılması ve tahsilatının sağlanması yer aldığı merkezi VYŞ olup, buna ek olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun da içinde bulunacağı VYŞ kurulması şeklindedir. TMSF'nin içinde yer alacağı varlık yönetim şirketleri, reel sektörde yer alan firmalar ve bunların temsilcisi örgütleri, bankalar ve özel finans kurumları, banka dışındaki diğer finansal kuruluşlar, başka ülkelerdeki kamusal ya da özel VYŞ'leri, uluslararası kuruluşlar şeklinde yer almaktadır. Türkiye'nin kamunun içinde yer alçağı VYŞ kurması piyasanın çözemeyeceği sorunlarla karşılaşması açısından önem arz etmektedir. Kamunun sektörde yer alması VYŞ'lerin fonlanması, piyasanın içinde yer aldığı için koşullara göre yasal ve kurumsal düzenin sağlanması ve piyasaya güven duygusunun arttırılması hususunda önemli olduğu bilinmektedir (Biçim 2010).

Dünya konjonktürü dikkate aldığında kriz dönemlerinde piyasanın olumsuz etkilendiğini bankalarda şişkinlik yaratan sorunlu alacakların ortaya çıkması bu durumda piyasanın nakde ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. Kamunun içinde yer alacağı merkezi varlık yönetim şirketlerinin varlığı finans sektörüne kaynak sağlanması bakımından değerlendirildiğinde büyük öneme sahiptir. Bankalar kriz dönemlerinde maliyetlerin artışından kaynaklı olarak fona ihtiyaç duymakta ve kamunun bu fon ihtiyacını sağlaması ile piyasanın rahatlamasını sağlayacağı bilinmektedir. TMSF'nin içinde yer alacağı bir yapılanmada, bankaların ve/veya diğer özel VYŞ'nin devralacakları sorunlu alacakların merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerine aktarılması ile tek merkezden yönetimin sağlanmış olması kontrol gücünü elinde tutan bir yapılanmayı sağlamış olacağı düşünülmektedir.

Kuruluş süreci ve faaliyet süreci; uluslararası piyasalar incelendiğinde merkezi varlık yönetim şirketlerinin faaliyet süresi 5 ila 10 yıl arasında değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Finansal kuruluşlardan devralınan sorunlu varlıkların hızlı bir şekilde tahsil edilmesi için kamunun da içinde yer alacağı özel VYŞ'nin faaliyet sürelerinin önceden belirtilmesi gerektiği düşünülmektedir (Mesutoğlu 2001).

1989 yılında ABD'de kurulan RTC 1996 yılına kadar faaliyetini sürdürmüştür. 1992 yılında İsveç'te kurulan Securum 1997 yılında faaliyetini sonlandırmıştır. 1993 yılında yine İsveç'te kurulan Retriva ise 1995'te Securum bünyesine katılmıştır. 1962 yılında Güney Kore'de kurulan KAMCO halen işlemlerini sürdürmekte olduğu bilinmektedir (Biçim 2010).

Türkiye'de kurulan VYŞ'leri faaliyetini sürdüremeyenler ve sınırlı süre ile kurulanların süre uzatmaya gittikleri bilinmektedir (Biçim 2010). 01 Kasım 2006 tarihinde 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun düzenlemiş olduğu Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmeliğin ikinci bölümde yer alan kuruluş ve faaliyet izni ile ilişkin hükümler incelendiğinde; "Faaliyet izni için yapılacak başvurularda ana sözleşmenin yayımlandığı Ticaret Sicil Gazetesi'nin noter onaylı bir nüshası, yönetim kurulu üyeleri ile genel müdürün 8. ve 9. maddelerde belirtilen şartları haiz olduklarını tevsik edici belgeler ile şirketi temsil ve ilzama yetkili kişilerin imza sirkülerleri ve adres bilgilerinin Kuruma gönderilmesi gereklidir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, faaliyet konularını yürütebilecek yeterliliğe sahip olunduğu kanaatine varılması kaydıyla Kurulca faaliyet izni verilir". "Kuruluş iznini takip eden yüz seksen gün içerisinde faaliyet izni almak üzere başvuruda bulunmayan şirketlerin kuruluş izinleri geçersiz sayılır. Faaliyet izninin alınmasını müteakip bir yıl içerisinde faaliyete geçmeyen ya da faaliyetlerine bir yıl süre ile kesintisiz ara veren şirketlerin faaliyet izni Kurulca iptal edilir. Faaliyete geçildiği tarihten itibaren yedi iş günü içerisinde durumun Kuruma bildirilmesi zorunludur". "Kurumca, faaliyet izni için başvuran şirketin sermayesinin her türlü muvazaadan ari olarak nakden ödenip ödenmediği ile planlanan faaliyetleri gerçekleştirebilecek düzeyde olup olmadığı, uygun hizmet birimleri ile iç kontrol, muhasebe, bilgi işlem ve raporlama sistemlerinin kurulup kurulmadığı, bu birimler için yeterli personel kadrosunun

oluşturulup oluşturulmadığı ve personelin buna uygun görev tanımları ile yetki ve sorumlulukların belirlenip belirlenmediği hususları incelenir. Yapılan değerlendirmeyi müteakip durumları uygun görülenlere Kurulca faaliyet izni verilir. Verilen izinler Resmi Gazete'de yayımlandıkları tarihten itibaren geçerlilik kazanır".

Türkiye'de kurulan varlık yönetim şirketlerinin kuruluş amacı; Oy (2009)'a göre; banka ve/veya diğer finansal kuruluşların kullandırmış oldukları kredilerden doğan alacakları veya diğer varlık türlerini mümkün olan en uygun fiyattan satın alarak yine mümkün olan en yüksek kar oranı ile tahsilatının gerçekleştirilmesi ve/veya tasfiye işlemi gerçekleştirilerek nakde çevrilebilmesidir (Bahadır 2018). Türkiye'de kurulacak varlık yönetim şirketlerinin ilk amacı elde etmiş olduğu varlıkları doğrudan elde çıkarmasına yönelik olmalıdır. VYŞ'nin devralmış olduğu varlıkları yeniden yapılandırma faaliyetine girişmemesi gerektiği düşünülmektedir. Türkiye'nin ekonomik yapısı incelendiğinde, çok sağlam ve gelişmiş bir varlık ve derin bir sermaye yapısının olmayışı buna ek olarak devralınan varlıkların yapılandırılması sürecinde yaşanan zaman kaybına istinaden maliyetlerin artacağı da göz önünde bulundurulmalıdır (Duvan 2001). Paranın zaman değeri de ele alındığında, Türkiye'de yaşanan enflasyon dalgalanmalarına bağlı olarak varlık yönetim şirketinin bugün elde edeceği nakit gelecekte elde edeceği nakitten daha değerli olacağından zaman faktörünü dikkate alıp tahsilat işlemini hızlı gerçekleştirmesi gerekmektedir. Varlık yönetim şirketlerinin banklardan aldıkları varlıkların niteliği, büyüklüğü ve yapısı itibari ile incelendiğinde, yeniden yapılandırmalar zaman kaybına bağlı olarak tahsilatı gerçekleştirilecek olan alacağın değerinde azalmanın ortaya çıkmasına neden olacağı ön görülmektedir.

Devralınan varlık türleri, satın alınması, fiyatlaması ve yeniden yapılandırılması açısından ele alındığında; VYŞ'leri yönetmeliğinde belirtilen ifadelere dikkat çekildiğinde, varlık yönetim şirketleri; bankalar, özel finans kurumları ve diğer mali kurumların alacaklarının satın alabileceği hususunda bir açıklamada bulunulmuştur. Oy (2009)'a göre; kredi kartı alacakları, kurumsal kredi alacakları, ticari kredi alacakları, KOBİ kredisi alacakları, bireysel kredi alacakları, konut kredisi alacakları, taşıt kredisi alacakları ve ek olarak her türlü sair varlık ve alacaklarıdır. Ancak bankalar tarafından devredilecek olan bu varlıkların, varlık yönetim şirketlerine hangi varlık türlerini satışını

gerçekleştirecekse, iki tarafa da kaynak fazlası aktarımının önüne geçilebilmesi adına inceleme yapabilmesi hususunda gerekli imkân tanınması gerekmektedir (Bahadır 2018). Duvan (2001)'a göre; sektörde biriken sorunlu varlıkların VYŞ'leri tarafından yasal çerçeveler dâhilinde herhangi bir banka gözetmeksizin piyasadaki varlıkları devralması gerektiği ifade edilmektedir. Buna ek olarak kriz dönemlerinde faaliyetlerini sürdüremeyecek bankaların sorunlu varlıklarının yanı sıra bankaların devralınması yöntemi de ayrı yol olarak ele alınabilir. Faaliyetini sürdüremeyecek bankaların devir ve/veya birleşme yoluyla sorunlu varlıklarını elden çıkarmak isteyebilir, ayrıca söz konusu varlıkların devralınması yoluna gidile bilinir. Finans sektörünü rahatlama adına devir alınan sorunlu varlıklarda dikkat edilmesi gereken önemli unsurlardan biri bu varlıkların toplam kredilere oranına ya da sorunlu varlıkların ödenmiş sermaye oranına dikkat çekerek bu oranı yüksek olanlara öncelik verilmesi gerekmektedir. Çünkü bu kuruluşlar devralınan varlıklar karşısında güçlenerek faaliyetlerine odaklanabilme kabiliyetine sahip olunması sağlanabilecektir.

Oy (2009)'a göre; varlık satın alımında; bankaların ve/veya diğer finans kuruluşlarının belirlemiş olduğu portföye uygulayacağı asgari ihale bedelinin saptanması ve söz konusu portföy için alacaklı varlık yönetim şirketlerine tanıtım dosyalarının sunulması, taraflar arasında şartnamelerinin hazırlanması ve gizlilik anlaşmalarının yapılması ile dosyaların incelemeye alınması ve varlık yönetim şirketi tarafından teklifin ibraz edilmesi ile anlaşmaya varılması sonucunda varlıkların, varlık yönetim şirketine devrinin gerçekleştirilmesi ile satın alma işlemi gerçekleşmektedir (Bahadır 2018).

Varlıkların fiyatlanması konusu maalesef finans sektörünün ve varlık yönetim şirketlerinin önemsemesi gereken odak noktasıdır. Bankalar faaliyet raporunda yer alacak sorunlu varlıklardan arındırılırken olumlu bir yapı ile bilançolarını sunmaları, ikinci el piyasada işlem gören hisse senetlerine olumlu yansımasının yanı sıra mevduat sahiplerinin de temiz bir rapora sahip olan bankaya güven unsuru olarak değerlendirmesi açısından önem arz etmektedir. Ancak şunu da dikkate almak gereklidir. Bankların sorunlu varlıkları devretmesi varlıkların fiyatlamasında maksimum kazanç minimum zarar söz konusu olduğundan, varlık yönetim şirketi açısından da maksimum kar minimum zarar konusu ele alındığında iki taraf içinde sorun yaratacak bir unsurdur.

Kuruluşunun tamamı kamu sermayesi ile sağlanmış olan varlık yönetim şirketleri, finans piyasasının olumsuzluklarla sürdüğü bir dönemde varlıkların nominal değer üzerinden bankalardan devralınması ile söz konusu sektöre fon transferi sağlayarak kaynaklar doğru bir yöntemle kullanılmamasının yanı sıra etik kurallar gereği haksız rekabete yol açtığı ifade edilmektedir.

Biçim (2010)'e göre; "VYŞ'leri sorunlu varlıkların fiyatlarını belirlerken belirli kriterlere göre hareket etmelidirler. Bunlar; devralınan varlıkların tahsil edilme kabiliyetine, nakit akım analizlerine, teminat riskine, borçlunun pozitif nakit yaratma potansiyeli ve bu nakdîn borç geri ödemesine yönlendirilebilmesine, gerçekçi varsayımlara dayanan tahsilat projeksiyonlarına, borçluyu tanımak, borçlu tarafından verilen finansal bilgi ve projeksiyonların incelenmesine, borçlunun diğer borçlarına, öncelik ve teminatlarına, devlete olan borçların önceliği ve miktarlarına (Vergi, SSK gibi), diğer borçlular tarafından açılmış hukuk davaları ve borç yapılandırma anlaşmalarına göre belirlenir".

Bankacılık sektörü Türkiye'de kullandırılan kredilere istinaden teminatlarla desteklenmektedir. Dolayısı ile teminata bağlı sorunlu varlıklara uygulanacak fiyatlama ile teminatsız varlıklara uygulanacak fiyatlamanın aynı olması beklenmemektedir. Tahsilat kabiliyeti bulunan varlıkların devir fiyatlarının yüksek olması gerekmektedir.

Mesutoğlu (2001)'na göre; "4672 Sayılı Kanunla değişik 4389 sayılı Bankalar Kanunuyla özel karşılıkların tamamı, işlemin yapıldığı yıl içinde kurumlar vergisi matrahından düşürülebilecektir" (Biçim 2010). Şakar (2004)'a göre; bankalar varlık yönetim şirketlerine devredecekleri varlıklara, kanun gereği ayırmış oldukları karşılıkları varlıkların nominal değerinden düşülmesi ve böylece net değer üzerinden fiyatlama politikasının belirlenmesi ile bankalara olası bir fon fazlası transferinin önüne geçilmiş olunacaktır.

Türkiye'de finansal yapının tam anlamda oturmayışı, gerekli inceleme ve araştırmaların tam olarak yerine getirilememesi beraberinde kredi kullananlara teminat yükü şeklinde çıkmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi Türkiye'de fiyatlama politikası hem bankacılık sektörü açısından, hem de VYŞ'leri açısından maliyet doğurucu bir unsurdur. Ancak

çözüm yolu olarak varlıkları teminatlı, teminatsız ve tahsilat gücü yüksek varlıklar olarak sınıflandırılıp belirlenecek bir marj ile her varlık türü için farklı marjlarda ıskonto edilerek taraflar arasında kar/zarar maksimizasyonun sağlanmasının mümkün kılınabilme imkânı doğurulabilmektedir. Bunun yanı sıra bankaya bağlı varlık yönetim şirketlerinin düşük maliyetlerle varlık ediniminin veya bankaya sağlanacak olası bir fon fazlası transferinin de önüne geçilebilecektir.

Arslan (2002) ve Öztrak (2003)'a göre; varlık yönetim şirketlerinin devralmış olduğu varlıkları elden çıkarma yöntemlerine gelinince; toplu satış, devralma, birleşme, varlığa dayalı menkul kıymet ihracı, yatırım portföyü oluşturma, hukuki takip, doğrudan tahsilat ve yeniden yapılandırma olduğu bilinmektedir. TMSF'de varlıkların elden çıkarılmasında ise; şeffaflık, hesap verilebilirlik, adil olma ve ticari prensiplere uygunluk, en uygun teklifin sağlanması, yerli ve yabancı yatırımcıları bir arada hedefleme, rekabet koşullarını sağlama, kısa sürede tahsilat, takvim belirleme ve bu takvime uyum oluşturmaktadır (Biçim 2010).

Oy (2009)'a göre; varlık yönetim şirketlerine sadece varlıkların tahsilatını ve tasfiyesini sağlayan bir kuruluş olarak bakılmasının yanı sıra finansal açıdan yaşanan problemlerin işletmeyi zor duruma sokması ile ödemelerinde yaşanacak problemleri beraberinde getirmektedir. Bu tür işletmelerin yönetmelikte belirtilen koşullar çerçevesinde yeniden yapılandırma ve/veya yürütmek istedikleri projelerde şirketin sürdürülebilirliği söz konusu ise şartlar zorlanarak ek fon sağlanması ve gerekli danışmanlık hizmeti verilmesine kadar gidilebilir (Bahadır 2018).

Devir alınan varlıkların muhasebeleştirilmesi; 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren yönetmeliklerden, Varlık Yönetim Şirketleri'nin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik'in 13. maddede yılda iki kez altı aylık dönemler halinde hazırlanması gerekmektedir. Varlık yönetim şirketleri, 5411 sayılı Bankacılık Kanununa ilişkin 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren yönetmeliklerden, Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik ve Varlık Yönetim Şirketleri'nin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik'in 17. maddesi

hükümleri gereğince, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından yürürlüğe konulan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ile bunlara ilişkin ek ve yorumlara (tümü "Türkiye Muhasebe Standartları" ya da "TMS") uygun olarak hazırlamak zorundadırlar. Bu şirketler, muhasebe kayıtlarını, Bankacılık Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Vergi Mevzuatına uygun olarak tutulmaktadır.

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No:1'e göre, bilanço esasına göre defter tutmakla beraber faaliyet konuları itibariyle farklı muhasebe tekniğini kullanmak durumunda bulunan; Banka ve Sigorta Şirketleri, Özel Finans Kurumları, Finansal Kiralama Şirketleri (faktöring vb. alanlarda faaliyet gösterenler dâhil), Menkul Kıymet Yatırım Fonları, Aracı Kurumlar ve Yatırım Ortaklıkları gibi şirketler belirlenen Muhasebenin Temel Kavramlarına Muhasebe Politikalarının Açıklanmasına ve Mali Tablolar İlkeleri'ne uymaları kaydıyla bu Tebliğin diğer mecburiyetlerini yerine getirmekle yükümlü değillerdir (Biçim 2010). VYŞ'leri muhasebenin temel kavramlarına uymak zorunda olduğu belirtilmektedir (Gör 2012).

VYŞ'leri finansal bir yapılanma olduğu ve piyasanın belirsizliğine karşılık kendini koruma altına almak adına her şirket gibi döviz rezervi bünyesinde bulundurması gerekmektedir. Buna bağlı olarak TC Merkez Bankası'nın döviz alım/satım paritesindeki fiyatlara göre TL cinsinden değerine dönüştürülerek kambiyo kar/zarar olarak belirtilmesi gerekmektedir. Gör (2012)'e göre; aynı zamanda faaliyetleri gereği devralınan sorunlu varlıkların taksitlerinden elde edilen gelirler alım maliyetinden fazla gelen tutar faiz gelirleri olarak kayıt altına alınması gerekmektedir.

Varlık yönetim şirketlerinin birleşmesi ile ilgili olarak; 6102 sayılı TTK'nun 146. maddesinde birleşmenin tanımına yer verilirken, 155. maddesinde hangi yöntemle gerçekleştirilmesi gerektiğine değinilmiştir. TFRS'da da birleşme ile ilgili gerekli tanımlama yapılmasının yanı sıra muhasebe kayıtlarının uygulama şekli ile de kurallar belirtilmiştir. Varlık yönetim şirketlerinin çalışma sistemi ve tanınan haklarla ilgili yapılan açıklamada vergilendirmeden beş yıl süre ile muaf tutuldukları ifade edilmişti. Bu bağlamda Eraslan vd. (2018)'a göre; kuruluş sürecinden itibaren beş yılı doldurmak

üzere olan bir şirket yeni kurulan başka bir şirketle vergi muafiyetinden yararlanmak maksadı ile birleşme yoluna gidilmektedir. Ancak birleşmeden dolayı üstlenmiş olduğu maliyete istinaden yeni kurulan varlık yönetim şirketi yeni satış ihalelerinde rekabetçi fiyat vermedikleri bilinmektedir. Birleşme ile ilgili olarak yönetim kurulu kararı, BDDK'na müracaat, BDDK'dan izin verilmesi, her iki kurumun yönetim kurulundan çıkması gereken onay, yeminli mali müşavir raporu, Ticaret Odasına verilen imzalı evraklar, Ticaret Odası tescil başvuru makbuzları sonrası muhasebe kalemlerinde birleştirilmeye gidilmektedir.

Devir alınan varlıkların vergide gösterimi; VYŞ'leri kurumlar vergisine tabi oldukları bilinmektedir. Kurumlar vergisi oranı, ticari kazancın tespitinde gider yazılan vergi matrahından indirilemeyen giderlerin eklenmesi ve yurtiçinde yerleşik şirketlerden alınan temettüler, vergiye tabi olmayan gelirler ve kullanılan yatırım indirimleri düşüldükten sonra kalan matrah üzerinden hesaplanmaktadır (Biçim 2010). Ayrıca 21 Haziran 2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun dördüncü bölümünde yer alan kurumlar vergisi ve geçici vergi oranı başlığı altında yer alan 32. maddede; "Kurumlar vergisi, kurum kazancı üzerinden % 20 oranında alınır" şeklinde ifade edilmektedir. Aynı kanunun ikinci kısım birinci bölümünde yer alan zarar mahsubu konulu başlık altında "9. maddede yapılan açıklamalara göre beş yılı aşmayan mali zararlar beyan edilmesi durumunda kurumlar vergisi matrahından düşülür" ifadesi yer almaktadır. Çelik (2017)'e göre; VYŞ'leri devir aldıkları sorunlu varlıklardan tahsil edemediği kadarı ile karşılık ayırma zorunluluğuna istinaden, karlılığın ayırdığı yılın tutarını kurumlar vergisi matrahından gider kalemi olarak düzenleyebilmektedirler. Diğer taraftan 01.11.2005 tarih ve 25983 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun altıncı bölümünde varlık yönetim şirketi başlığında yer alan 143. maddede; "488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisinden, 492 sayılı Harçlar Kanununa göre ödenecek harçlardan, her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 39. maddesi hükmünden istisnadır" şeklinde ifade edilmektedir.

2.11.1984 tarih ve 18563 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 6. bölümünde sosyal ve askeri amaçlı istisnalar ile diğer istisnalar başlığı altında yer alan 17. madde 4. fıkra l bendinde "30.1.2002 tarihli ve 4743 Sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan varlık yönetim şirketlerinin bankalar, özel finans kurumları ve diğer mali kurumlardan devraldığı alacakların tahsili amacıyla bu alacakların teminatını oluşturan mal ve hakların (müzayede mahallinde satışı dâhil) teslimi ile aynı Kanuna göre finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları hükümleri kapsamında yeniden yapılandırılan borçların ödenmemesi nedeniyle bu borçların teminatını oluşturan mal ve hakların (müzayede mahallinde satışı dâhil) teslimi" şeklinde bir açıklama ile istisna tutulan bölümler ele alınmıştır. Temur ve Döğer (2017)'e göre, finans sektörünün sorunlu varlıkların devri için vergilendirme politikaları ile varlık yönetim şirketlerine tasfiyesi teşvik edildiği görülmektedir.

VYŞ'lerinin Türkiye'de yasal dayanağı; 4743 Sayılı Kanun; 2001'de yaşanan kriz Türkiye ekonomisinde sorunlu kredilerin önemli derecede ortaya çıkması ile finansal ve reel sektörde yaşanan bu sorunu ortadan kaldırmak ve/veya daha fazla büyümesini engellemek maksadıyla 30 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile sisteme girdiği bilinmektedir. Kanunun 1. maddesinde amaç ile ilgili olarak; "Bu Kanunun amacı, Türkiye'de faaliyette bulunan bankalar, özel finans kurumları ve kendi özel mevzuatları uyarınca alınan izinler dahilinde faaliyette bulunan diğer malî kurumlar tarafından, bankalar ve diğer malî kurumlar ile kredi ilişkisi içinde bulunup, finansal darboğaz yaşayan borçluların; finansal yeniden yapılandırma çerçevesinde belirlenecek süre ve koşullarla, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış kredilerle ilgili olarak vadeleri uzatmak, krediyi yenilemek, ilave yeni kredi vermek, anapara ve/veya faiz indirmek, faizden vazgeçmek, kredileri kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, kredileri aynî, nakdî ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir ve temlik etmek, kredileri borçlu ya da üçüncü kişilere ait aynî değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak gibi alınacak tedbirlerle malî kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve katma değer yaratmaya devam etmelerine imkan verilmesinin sağlanmasıdır". "Yukarıdaki fıkrada belirtilen, kredileri kısmen veya

tamamen iştirake çevirme işlemi, 4603 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanuna tâbi bankalarla yönetimi ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen bankalar tarafından yapılamaz" şeklinde ifade edilmektedir.

Kanunun vergi istisnaları ve teşvik belgeleri başlık altında yer alan açıklamalarda ise; "Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmaları hükümleri kapsamında düzenlenecek finansal yeniden yapılandırma sözleşmeleri ve bu sözleşmeler kapsamında yapılacak işlemlerle ilgili olarak aşağıdaki hükümler uygulanır". "Çerçeve anlaşması, düzenlenen sözleşmeler ve bu çerçeve anlaşması ve düzenlenen sözleşmelerde belirlenen esaslar uyarınca yapılacak işlemler ve düzenlenecek kağıtlar 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisi ve 492 sayılı Harçlar Kanununa göre ödenecek harçlardan", "Sözleşmeler uyarınca alacaklı kuruluşlar tarafından her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden", "Sözleşmeler kapsamında alacaklı kuruluşların iktisap edecekleri motorlu taşıtlar 1318 sayılı Finansman Kanununa göre ödenecek taşıt alım vergisinden", "Sözleşmeler kapsamında kullandırılan ve kullandırılacak krediler kaynak kullanımı destekleme fonundan", "Ve diğer benzeri vergi, resim, harç, fon yükümlülüklerinden (4306 sayılı Kanun uyarınca ödenmesi gereken Eğitime Katkı Payı hariç) istisna edilmiştir". "Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından belirlenecek esas ve usuller çerçevesinde bankalar arasında alım ve satım işlemine konu edilen alacaklar ve bu alacakların teminatını oluşturan değerlerin devir ve temliki için yapılacak işlemler ve bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenen kâğıtlar için, yedinci fıkrada belirtilen vergi, resim, harç ve fon istisnaları 31.12.2004 tarihine kadar aynen uygulanır" hükümleri yer aldığı bilinmektedir.

4389 sayılı Bankacılık Kanunu; TMSF kapsamında Bankalar Kanunu'nun 4389 Sayılı Kanununun denetlemeler sonucunda alınacak tedbirler adlı başlık altında 14. madde 6. fıkrasında yer alan açıklamalar incelendiğinde ise; "Mali sistemde güven ve istikrarın sürdürülmesini teminen, Fon Kurulunca gerekli görülen hallerle sınırlı olmak üzere; mali bünyesinin güçlendirilmesi ve yeniden yapılandırılması için gerektiğinde sermayesini artırmaya, Merkez Bankasının görüşü alınmak suretiyle kanuni karşılık yükümlülüklerini

cezai faizlerini de kaldırmak suretiyle ertelemeye veya düşürmeye, iştirak, gayrimenkul ve diğer aktiflerini satın almaya veya bunları teminat olarak alıp karşılığında avans vermeye ya da mevduat yapmaya, alacaklarını, zararlarını devralmaya, bu şekilde sahip olduğu aktifleri ve hisse senetlerini iskonto veya sair suretlerle üçüncü kişilere satmaya, banka kayıtlarına göre gerçek bir muameleye dayandığı tespit edilen doğmuş veya doğacak borçlarını garanti etmeye her türlü alacak ve varlıkların nakde tahvilini kendisi sağlayabileceği gibi, yapacağı anlaşmalar çerçevesinde kamusal sermayeli olanlar da dahil olmak üzere diğer bankalar veya üçüncü kişiler aracılığıyla Fon nam ve hesabına bunları nakde tahvil ettirmeye", "Hisselerinin üçüncü kişilere devredilmesine imkan bulunmaması halinde, (a) ve (b) bentlerindeki yetkileri yanında, bu fıkradaki sınırlamalarla bağlı olmaksızın, varlık ve yükümlülüklerini devralmaya ve/veya varlık ve yükümlülükleri ile ilgili her türlü işlemi yapmaya" "ve gerekli göreceği her türlü tedbiri almaya ya da banka hakkında (5) numaralı fıkranın (aa) alt bendi hükümlerini uygulamaya yetkilidir. Bu fıkra ve (5) numaralı fıkra hükümlerine göre yapılan devir işlemlerinde alacaklı ve borçluların rızası aranmaz". "Fon bu fıkra ile kendisine verilmiş olan görevleri doğrudan veya Fonun sahip olduğu tüm hak, menfaat ve muafiyetlerden aynı şekilde yararlanan, kuruluşu ve sermaye artırımı 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri ile 23.2.1995 tarihli ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 29. maddesi hükmünden muaf ve sermayesinin tamamına sahip olduğu kamu tüzel kişiliğini haiz bir şirket aracılığı ile de gerçekleştirebilir" şeklinde ifade edilmektedir.

4389 Sayılı Kanunun söz konusu maddesindeki açıklamalardan yola çıkarak; "alacaklarını, zararlarını devralmaya, bu şekilde sahip olduğu aktifleri ve hisse senetlerini iskonto veya sair suretlerle üçüncü kişilere satmaya" ifadesinde, "yapacağı anlaşmalar çerçevesinde kamusal sermayeli olanlar da dâhil olmak üzere diğer bankalar veya üçüncü kişiler aracılığıyla Fon nam ve hesabına bunları nakde tahvil ettirmeye" ve "sermayesinin tamamına sahip olduğu kamu tüzel kişiliğini haiz bir şirket aracılığı ile de gerçekleştirebilir" ifadeleri incelendiğinde VYŞ'lerinin isminde bahsedilmese de kamu tüzel kişiliğine haiz bir varlık yönetim şirketinin kurulacağı ilişkin bir yetki verileceği gözlemlenebilmektedir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu; ekonominin canlanması ve finans sektörünün hareketliliği için işletmeler ve/veya bireyler bankalardan ya da diğer finansal

kuruluşlardan kaynak ihtiyaçları ile ilgili olarak yaşamış oldukları sorunları gidermek maksadıyla kredi başvurusunda bulundukları bilinmektedir. Buna istinaden finans sektörü ile ilgili düzenlemeler genelde Bankacılık Kanunu kapsamında ele alınmaktadır.

01.11.2005 tarihinde 25983 (Mük.) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankacılık Kanunu'nun düzenlemiş olduğu VYŞ'leri Başlığı, 143. maddede yer alan hükümler; "Varlık yönetim şirketi 143. madde — Bankalar ve Fon dâhil diğer malî kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacıyla, kuruluş ve faaliyet esasları Kurul tarafından belirlenen varlık yönetim şirketleri de kurulabilir. Varlık yönetim şirketleri alacaklarının tahsili ve alacakların ve/veya diğer varlıkların yeniden yapılandırılması kapsamında alacak tahsili amacıyla edindiği gayrimenkul veya sair mal, hak ve varlıkların işletilmesi, kiralanması ve bunlara yatırım yapılması ve yine alacaklarını tahsil etmek amacıyla borçlularına ilâve finansman sağlamak veya sermayelerine iştirak etmek dâhil olmak üzere her türlü faaliyeti gerçekleştirmeye yetkilidir". "Sermayesinin yarıdan fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan veya kamu tarafından kontrol edilen bankaların alacaklarının varlık yönetim şirketlerine satışında uygulanacak usul ve esasları belirlemeye Kurul yetkilidir. Fon kurulacak varlık yönetim şirketlerine sermaye sağlamak suretiyle kurucu ortak veya hissedar olarak katılmaya yetkilidir". "Fonun en az yüzde yirmi hissedar olduğu varlık yönetim şirketleri, Fondan devraldığı alacaklarla ilgili olarak bu Kanunun 132. maddesinin sekizinci fıkrası ve 138. maddesinin beşinci fıkrasında Fona tanınan hak ve yetkileri kullanır". "Varlık yönetim şirketleri bu kapsamdaki işlemleri nedeniyle doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla karşılık ayırmak zorundadırlar. Karşılık ayrılacak alacakların nitelikleri ile karşılıklara ilişkin esas ve usûller Kurul tarafından belirlenir. Varlık yönetim şirketlerinin bu fıkra uyarınca ayırdıkları karşılıkların tamamı, ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir". "Bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketleri ile 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Kurulun çıkarmış olduğu yönetmelik kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemler ve bununla ilgili olarak düzenlenen kâğıtlar, kuruluş işlemleri de dâhil olmak üzere kuruldukları takvim

yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisinden, 492 sayılı Harçlar Kanununa göre ödenecek harçlardan, her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 39. maddesi hükmünden istisnadır". "Varlık yönetim şirketi tarafından, bu borçların, taahhütlerin yüklenilmesi veya alacakların, varlıkların devralınması hâlinde, bu borç, taahhüt, alacak ve varlıklarla ilgili olarak, takibi şikayete bağlı suçlar dahil olmak üzere açılmış veya açılacak her türlü ceza davalarında, alacağın devralındığı veya borcun, taahhüdün yüklenildiği tarihten itibaren, suçtan zarar gören olarak, varlık yönetim şirketi kendiliğinden müdahil sıfatını kazanır". "Bu Kanunun yayımı tarihinden önce kurulmuş olan varlık yönetim şirketleri bu Kanun hükümlerine tâbi olarak faaliyetlerini yürütürler".

Bankacılık Kanunun VYŞ'leri başlığı 143.madde yer alan açıklamalardan anlaşıldığına göre; diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıkların satın alınması, alacaklarının tahsili ve alacakların ve/veya diğer varlıkların yeniden yapılandırılması ve satılması maksadı ile varlık yönetim şirketler kurabilecekleri, TMSF'nin VYŞ'ne ortak olabileceği, en az % 20 oranında hissedar olduğu durumlarda Fona tanınan bazı hak ve yetkileri kullanabileceği, faaliyetini sürdürdüğü sürede gerçekleştirmiş olduğu işlemler neticesinde doğacağı zararlar için karşılık ayırması gerektiği, vergi, resim ve harçlardan istisna tutulduğu hakkında, takibi şikâyete bağlı suçlar dâhil olmak üzere her türlü ceza davalarında VYŞ müdahil sıfatını kazanacağı ve VYŞ'nin Bankalar Kanununa tabi olarak faaliyette bulunacağı konularına yer verildiği görülmektedir.

01.11.2005 tarihinde 25983 (Mük.) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankacılık Kanunu'nun altıncı bölümde düzenlemiş olduğu fon alacaklarının takip ve tahsiline ilişkin yetki ve usuller konulu başlığı, 132 madde yer alan hükümler; "Fonun, ... 108. maddesindeki alacakların takip ve tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır" şeklinde ifade edildiği bilinmektedir.

01.11.2005 tarihinde 25983 (Mük.) Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankacılık Kanunu'nun düzenlemiş olduğu fon alacaklarının takip ve tahsiline ilişkin yetki ve usuller

konulu başlığı, 108. maddede yer alan hükümler; "71. maddenin birinci fıkrasının (e) bendi hükümlerine göre faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankaların hâkim ortakları ve yöneticileri, bu Kanunun şahsi sorumluluğa ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kullandıkları kaynakları ve bu suretle uğranılan zararları Fon tarafından verilecek süre içerisinde iade ve tazmin etmekle mükelleftir". "Bankanın faaliyet izninin kaldırılması hâlinde Fon tarafından verilecek süre içerisinde iade ve tazmin edilemeyen tutarlar Fon alacağı haline gelir ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilir" şeklinde açıklama yapıldığı görülmektedir.

132. ve 108. maddelerde yer alan hükümler incelendiğinde; TMSF'na alacakların takip tahsili için bazı yetkiler tanımlamakla birlikte 6183 sayılı AATUHAK hükümlerini uygulayarak alacağın tahsilini sağlayabilecektir. Kanunun 15. bölümünün kaldırılan ve değiştirilen hükümler başlıklı 168. maddesinin H fıkrasında 30.01.2002 tarihli ve 4743 sayılı Kanun ile ilgili olduğu ve yerine işlendiği ifade etmektedir. Dönüp ilgili kanun incelendiğinde ise 3. maddesinin yedinci fıkrası yürürlükten kaldırıldığı gözlemlenebilmektedir. Buna bağlı olarak TMSF'nin VYŞ ne en fazla % 20 oranında ortak olabilme durumu ile ilgili olarak belirtilen kısıtlama kaldırılmış olup ayrıca VYŞ ile ilgili alınacak kararların bankalar kanununda belirtilen hükümler doğrultusunda belirleneceği ifade edildiği bilinmektedir.

Varlık yönetim şirketlerinin kuruluş ve faaliyet esasları hakkında yönetmeliğinde; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 93. ve 143. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu yönetmelikte "Diğer mali kurumlar; ana faaliyet konuları para ve sermaye piyasaları olan ve bu konulardaki özel kanunlara göre izin ve ruhsat ile faaliyet gösteren kurumlardan, finansal kiralama şirketleri, faktöring şirketleri ve finansman şirketleri ve varlık yönetim şirketleri gibi finansman sağlama veya ödünç para verme işleriyle iştigal eden tüzel kişileri ifade eder".

Kuruluş şartları; "Anonim şirket şeklinde kurulması, ödenmiş sermayesinin yirmi milyon Türk Lirasından az olmaması, hisse senetlerinin tamamının nama yazılı ve nakit karşılığı çıkarılması, ticaret unvanında "varlık yönetim şirketi" ibaresinin bulunması, ana

sözleşmesinin 13.1.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, bu Yönetmelik ve ilgili diğer mevzuat hükümlerine uygun olması, kurucularının 5. maddede sayılan şartları taşıması, şarttır. Kuruluş için gerekli olan asgari sermaye, her yıl Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan yıllık üretici fiyat endeksinin iki katının gerektirdiği miktarı geçmemek üzere Kurul kararıyla artırılabilir. Faaliyet konuları farklı olan şirketler ana sözleşmelerini TTK ve bu yönetmelik hükümlerine uygun olarak değiştirmek ve ikinci fıkrada belirtilen şartları taşımak üzere kuruluşta aranan belgelerle kuruma başvurmak ve kuruldan gerekli izinleri almak kaydıyla varlık yönetim şirketi olarak faaliyet gösterebilirler"[13].

Kuruluş ve faaliyet izni; "Varlık yönetim şirketi kurulması veya mevcut bir şirketin varlık yönetim şirketine dönüşmesi için ek-1'de belirtilen belgelerle birlikte kuruma başvurulması zorunludur[14]. Kurulca başvurunun uygun görülmesi halinde, varlık yönetim şirketi, kuruluş veya dönüşüm işlemlerinin mevzuat hükümlerine uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinden ve ticaret siciline tescil ve ilân işlemlerinin tamamlanmasından sonra faaliyete geçmektedir[15]. Faaliyete geçilmesi müteakip ana sözleşmenin yayımlandığı Ticaret Sicil Gazetesi ile şirketi temsil ve ilzama yetkili kişilerin imza sirkülerleri ve adres bilgilerinin Kuruma gönderilmesi gereklidir[16]. Kuruluş iznini takip eden yüz seksen gün içerisinde faaliyet izni almak üzere başvuruda bulunmayan şirketlerin kuruluş izinleri geçersiz sayılmaktadır. Faaliyet izninin alınmasını müteakip bir yıl içerisinde faaliyete geçmeyen ya da faaliyetlerine bir yıl süre ile kesintisiz ara veren şirketlerin faaliyet izni Kurulca iptal edilir"[17].

Faaliyet alanı; "Banka, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarını satın alabilir, satabilir, satın aldığı alacakları tahsil edebilir, varlıkları nakde çevirebilir veya bunları yeniden yapılandırarak satabilir[18]. Alacakların tahsili amacıyla edindiği gayrimenkul veya sair mal, hak ve varlıkları işletebilir,

[13] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 4. Maddesi.
[14] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 6. madde birinci fıkra.
[15] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 6. madde 3. fıkra.
[16] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 6. madde 4. Fıkra.
[17] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 6. madde 5. Fıkra.
[18] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 11. madde 1. fıkra (a) bendi.

kiralayabilir ve bunlara yatırım yapabilir[19]. Alacaklarını tahsil etmek amacıyla borçlularına ilave finansman sağlayabilir[20]. Banka, özel finans kurumu ve diğer mali kurumları alacakları ile diğer varlıklarının tahsilatı, yeniden yapılandırılması veya üçüncü kişilere satışı konularında aracılık, destek ve danışmanlık hizmeti verebilir[21]. Ana faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere sermaye piyasası mevzuatı dâhilinde ve gerekli izinleri almak kaydıyla faaliyette bulunabilir ve menkul kıymet ihraç edebilir, ihraç edilmiş menkul kıymetlere yatırım yapabilir[22]. Faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla iştirak edinebilir[23]. Şirketlere kurumsal ve finansal yeniden yapılandırma alanlarında danışmanlık hizmeti verebilir[24]. Varlık yönetim şirketleri, bu maddede belirlenen konular dışında faaliyette bulunamaz. Banka ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınmasına münhasır olarak, alacağını veya diğer varlığını satın aldığı banka veya diğer mali kurumlardan kredi kullanamazlar"[25]. Burada bahse konu olan varlıklar bankaların veya diğer mali kuruluşların tasfiyesini sağlamak istediği, ancak zorluk yaşadığı bu konuda taşınır veya taşınmaz mal varlıkları, pay senetleri, tahviller ve her nevi haklar yer alabilir (Tekten 2018).

Denetim; Yönetmeliğin 13. maddesi incelendiğinde varlık yönetim şirketlerinin kuruluşun kendi iç denetim mekanizması, kamu gözetimi ifadesi ile BDDK ve bağımsız denetçiler olmak üzere üç adet denetim mekanizmasına sahip olduğu görülebilmektedir[26].

Faaliyet izninin iptali; "Ortakları, kuruculardaaranan şartları kaybeden, 11. maddenin ikinci fıkrasına aykırı işlem yaptığı tespit edilen, 13. maddenin 2. fıkrası uyarınca kurumca istenen tedbirleri belirlenen sürelerde almayan, 14. madde uyarınca kurumca talep edilen bilgi ve belgeleri süresi içinde göndermeyen ya da bir takvim yılı içinde birden fazla bu yönetmeliğin diğer hükümlerine aykırı işlem yaptığı tespit edilen varlık yönetim şirketlerine, kurum tarafından bu durumlarını düzeltmeleri için üç aya kadar süre verilir. Bu süre içinde durumlarını düzeltmeyenlerin faaliyet izinlerinin, aykırılığa konu

[19] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 11. madde 1. fıkra (b) bendi.
[20] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 11. madde 1. fıkra (c) bendi.
[21] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 11. madde 1. fıkra (ç) bendi.
[22] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 11. madde 1. fıkra (d) bendi.
[23] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 11. madde 1. fıkra (e) bendi.
[24] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 11. madde 1. fıkra (f) bendi.
[25] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 11. madde 2. fıkra.
[26] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 13. madde.

işlemin niteliği, haklı ve mücbir sebeplerden kaynaklanıp kaynaklanmadığı, faaliyet iznini kaldırmayı gerektirecek derecede kusur bulunup bulunmadığı hususlarının da değerlendirilmesi suretiyle iptal edilmesi Kurulun takdirindedir. İradi tasfiye talebinde bulunan varlık yönetim şirketlerinin faaliyet izni Kurulca iptal edilir"[27] ifadelerine yer verilmektedir.

5.2 Dünyada Varlık Yönetim Şirketleri

5.2.1 Malezya

Finansal problemler her ne kadar ülke bazlı gerçekleşse de uluslararası bir yayılım göstermesi bazen kaçınılmaz olmaktadır. Krizler, ekonomisi ve yasal altyapısı zayıf ülkeleri derinden etkilerken, yasal düzenlemeler ve sermaye yeter düzeye sahip ülkelerde ise daha az veya hiç etkisi altına almadı denilebilecek kadar düşük sevilerde kendini göstermektedir. Hawkins (1999)'e göre; Malezya'da finansal kuruluşların güçlü sermayeye sahip olması, sorunlu varlık düzeyinin çok düşük seviyelerde bulunması, gelişmiş ülke düzeyinde yer alan ülke sınıflarına yakın düzeyde muhasebe standartlarının bulunması, ekonomide yaşanması olası problemler karşısında yapılması gereken uygulamalar doğrultusunda hukuki altyapıya sahip olması ve yine altyapısı sağlam ve gelişmiş düzeyde bir bankacılık sistemine sahip olmaları, bölge ülkelerine nazaran sağlam bir yapılanma ile girdiğinden daha az etkilendiği görülmektedir (Sipahi 2003).

Malezya reel Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) büyüme oranının 1998'de negatif olduğunu ve 2001'de diğer yıllara göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca 1997 krizinden sonra takibe dönüşüm oranındaki düşüş ile konut fiyatlarındaki artış ve reel GSYİH büyümesinin benzer olduğunu göstermektedir. 1997 krizinden sonra, olası 2001 istisnası dışında, Malezya'da ekonomik büyüme ve gayrimenkul değerlerinde bağlı olarak fiyat artışları takipteki alacakların azaldığı gözlemlenmektedir. 2001 yılında ise GSYİH büyüme oranı ve gayrimenkul fiyatları düşmüş, takibe dönüşüm oranı artmıştır (Inoguchi 2012).

[27] Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik 15. madde.

Kriz, Malezya'da aktif kalitelerinde bozulmalar yaşayan bankaların ve reel sektörde yer alan işletmelerin ödemeler dengesindeki bozulma ile bankalarda sorunlu varlık sınıfında artış yaşanmasına neden olmuştur. Bu durum farklı birimler ile oluşturulacak olan yeniden yapılandırma programına hem bankacılık sektörü, hem de reel sektör ayrı ayrı değerlendirilerek sisteme dâhil edilmiştir (Duvan 2001). 1997 yılında Tayland'da başlayıp 1998 yılının ilk çeyreğinde Malezya'da da etkisini gösteren kriz sonrasında ülkede sorunlu varlıklarda da artışın yaşandığını fark eden ülke yetkilileri, Ulusal Ekonomi Düzeltme Programı (NERP) kurarak Ulusal Ekonomi Eylem Konseyi (NEAC)'nin oluşumunu sağlanmıştır. Konsey finans piyasasında dengenin sağlanabilmesi piyasaya olan güvenin sarsılmaması için merkezi aktif yönetim şirketinin kurulması ile varlıkların tek çatı altında yönetiminin sağlanması açısından öneride bulunmuştur (Sipahi 2003).

Haziran 1998'de hükümet tarafından Maliye Bakanlığı bünyesinde Pengurusan Danaharta Nasional Berhad (Danaharta) olarak bilinen varlık yönetim şirketi kurulmuştur. Bankacılık sisteminin sermaye yapısını güçlendirmek üzere Danamodal Nasional Berhad (Danamodal) ve zor durumdaki şirket borçlarının yapılandırılmasında yardımcı olmak üzere Kurumsal Borç Yeniden Yapılandırma Komitesi (Corporate Debt Restructuring Committee, CDRC) olmak üzere Danaharta'nın rolünü tamamlayıcı nitelikte Merkez Bankasına bağlı iki farklı kurum daha eklenmiştir (Duvan 2001).

Danaharta; kamu bünyesinde faaliyetini sürdüren kuruluş olup her ne kadar Malezya Maliye Bakanlığı'na bağlı olsa da Menkul Kıymetler Komisyonu ve Malezya Merkez Bankası (Bank Nagara Malasia, BNM) temsilcilerinden oluşan 3 kişilik bir denetim komitesine de sorumluluğu olduğu bilinmektedir (Duvan 2001). Danaharta "Informatio Guide" (1998)'den edinilen bilgiler doğrultusunda; finans piyasasında faaliyetini sürdüren kurumların bünyesinde artış gösteren sorunlu varlıklardan arındırılarak esas faaliyetlerine odaklanmaları ile ihtiyaç sahibi ve varlığını sürdürebilir düzeydeki diğer işletmelere kaynak sağlamak, bankalardan devir alınan sorunlu varlıkların maksimum düzeyde geri dönüşünün elde edilmesi hususunda bir amaç içeresinde kurulmuştur (Sipahi 2003). Hawkins (1999) edinilen bilgiye göre; Danaharta, finans piyasasını rahatlatmak ve asli işlerine odaklanmaları hususunda yapmış olduğu girişim ile yaşam

döngüsünü ve amacını aynı cümle içerisinde ifade etmek gerekirse, kuruluş, varlıkların finans piyasasından ayıklanması, varlıkların yönetimi, finansmanının sağlanması ve Danaharta bünyesinden varlıkların çıkışı olarak sıralanması mümkündür. Merkezi varlık yönetim şirketi şeklinde kurulan Danaharta, yaşam döngüsü ve amacı doğrultusunda faaliyetlerini tamamlaması durumunda her ne kadar 5 ila 10 yıl arasında bir kuruluş süreci belirlenmiş olsa da ülke ekonomisinin gidişatına ve mevcut koşulların öne sürülebilecek olumsuzluklar karşısında sürenin uzatılması da mümkündür (Selimler 2006).

Danaharta tarafından, Danamodal'ın desteği ile Malezya'da faaliyetini sürdüren bankaları, birincil ve ikincil gözetim listesi oluşturarak sınıflandırmanın yanı sıra sermayesi yetersiz olarak belirlenen veya yetersiz düzeye yaklaşmış 18 bankanın içinde yer aldığı prosedür hazırlanmıştır. BNM ile teşvik tedbirleri alarak bankaların sürece dâhil olmaları amaçlanmıştır. Bu teşvikler; bankaların sorunlu varlıklarını Danaharta'ya satış işleminin gerçekleştirilmesi ile her türlü karın % 80'inin geri alınabilmesi hakkını elinde bulunduran bankalar, Danaharta'nın devraldığı varlıkların yapılandırılması veya tahsilatının sağlanması durumunda gerçekleştirebilmektedirler. Normal şartlarda ortaya çıkan sorunlu varlıkların defter değerinin altında satılması ile beliren zararı tanımak zorunda olan bankalara, defter değeri ile satış fiyatı arasında oluşan farkı beş yıl içerisinde amortismanının gerçekleşmesine izin verilmesi ise defter değerinin altında satış işleminden kaçınmaları amaçlanmıştır. Bankalar, kazanç sağlamayan, likiditesi bulunmayan sorunlu varlıkları, getiri elde edebileceği ve likiditesi hızlı bonolar ile değişimi sağlayabilecek, ayrıca bu kâğıtlar sermaye düzenleme amaçları için sıfır risk ağırlığına sahip Danaharta'nın sorunlu varlıklar için satın alma teklifini reddeden bankalar, varlıkların değerinin teklif fiyatının % 80'ine indiren bir karşılık ayırmak zorundadır (Sipahi 2003).

Danaharta, tarafından sorunlu varlıkların nasıl çözüme gidildiği hususunda incelemede bulunacak olursak, burada iki tür yaklaşım sergilendiği bilinmektedir. Birinci yaklaşımda; kuruluş amacı itibariyle sorunlu varlıkların devir alınması, yapılandırılması ve tahsilatının sağlanması şeklinde bir düzenleme ile karşılaşılmaktadır. Bu durumda sorunlu varlıklar Danaharta tarafından ödenebilir düzeyde yapılandırılarak borçlarını ödemeleri konusunda imkân tanınmaktadır. İkinci yaklaşımda ise; yapılandırılan

kredilerin borçlu tarafından yerine getirilmemesi veya sorunlu varlığın geri dönüşünün sağlanamayacağı konusunda bir kanıya varılması durumunda özel idareci atanması, yasal prosedürlerin başlatılması ve teminatların nakde çevrilmesi yoluna gitmek zorunda kalınmaktadır. Danaharta ifade edilen olasılıkları değerlendirerek, tahsilatının sağlanması yüksek varlıkların yapılandırılması yoluna gittiği bilinmektedir. Bu durumda varlıkların aslında tarafınca seçildiği ve yapılandırma ilkelerine uygun olarak belirlenen varlıkların üzerinde durulmaktadır. Danaharta "operation raport" (2000) elde edilen bilgiler doğrultusunda; kredilerin nasıl yapılandırıldığı sorusuna açıklık getirilmesi gerekirse; basit alacak yeniden yapılandırılması (Plain Loan Restructuring); borçta vade uzatmasına gidilmesi, borçta taksitlendirmeye gidilmesi ve varlıkların elden çıkarılması gibi yöntemler ile sorunlu varlıkların tahsilatının sağlanabileceği pozisyona getirilerek geri dönüşler sağlanmaya çalışılmaktadır. Alacağın kapatılması (Settlement of Loans); taraflar arasında belirlenen bir itfa planı üzerinde anlaşmaya varılması, Uzlaşma Planı (Scheme of Arrangement); Şirketler Kanunu 176. bölümü altında ve CDRC gözetiminde gönüllü bir uzlaşma planı hazırlanması (Duvan 2001, Sipahi 2003, Fung vd. 2004b, Selimler 2006).

Danaharta, sorunlu varlıkların fiyat tespitlerini alacağın niteliğine veya teminatın durumuna göre belirlenmektedir. Bu neden ötürü, varlıkları satın alırken, ıskonto modeli olarak tek bir yöntem uygulamasına gidilmemiştir. Danaharta, iskonto edilmiş nakit akım metodu ve toplam mali varlıklardan cari borçların düşülmesi yolu ile tespit edilen net toplam mali varlıklar metodu uygulamasını kullanan ABD'de RTC ve İsveç'te Securum tarafından uygulanan yöntemler dikkate alınarak bulunmaya çalışılıyor (Duvan 2001).

Finansman ihtiyacının % 75 finansman bonolarından sağlayan Danaharta, alacağı kararla en fazla beş yıllık bir süre daha uzatma yetkisine sahip olup ödemelerini nakit veya devlet garantili beş yıl vadeli bono ile sağlamaktadır. Ayrıca Danaharta teminatsız kredileri alım işlemini gerçekleştirirken, mevcut bedelin % 10'u kadar standart ödeme şekli ile karşılaşılırken teminatlı krediler de ise, kredileri alınmak istediğinde, kullandırılan teminatın değeri doğrultusunda bir ön ödeme yapılmaktadır (Mesutoğlu 2001).

Danaharta'nın bankaların faaliyetlerine odaklanabilmeleri ve kredi kullandırma işlemlerini sağlıklı bir şekilde yürüterek piyasanın canlılığını sağlamaları için kalitesi düşük varlıkları ve sorunlu varlıkların alınması, alınan varlıkların maksimum düzeyde geri dönüşünün sağlanması amacını güttüğü daha önce belirtilmişti. Duvan (2001)'a göre; Danaharta'nın hangi varlıkları devralacağı hususunda tarafınca belirlendiği ve bu varlıkların seçiminde sorunlu varlıklar ile toplam kredilerin oranı yüzde on üzerinde yer alan bankaları merceğine alarak bankacılık sektöründe rasyonun sürdürülebilir bir düzeyde yer almasını sağlamaya çalışmaktadır. 2000 yılında Danaharta tarafından devralınan sorunlu varlıkların nitelikleri; Danaharta'nın varlık portföyünde hali hazırda kredisi bulunan borçlulara ait krediler, brüt değeri 50 milyon RM[28] (yaklaşık 13,2 milyon dolar) ve üzerinde olan borçlulara ait krediler, halka açık firmalara kullandırılan teminatsız kredileri, net sorunlu varlık oranı yüzde 10'un üzerindeki finansal kuruluşlarca kullandırılan krediler, şeklinde belirlenmektedir.

Danamodal; Danaharta (2004)'ya göre; BNM bir iştiraki olarak kurulan kurum sermayesi de yine BNM tarafından karşılanmasının yanı sıra bankların da 5-10 yıllık sıfır kuponlu tahviller ile Danamodal'a üye olmuşlarıdır. Danamodal tarafından bankalarda ilk iki yıl yenilik yapılmasının ardından sonraki üç yılda ise hissedar paylarında azaltılma yoluna gidilmesi planlanmıştır (Selimler 2006). Sipahi (2003)'ye göre; Danamodal, bankacılık sektörünün sermaye yapısındaki zayıflığı gidermeye yönelik kurulmuştur.

Kurumsal Borçların Yeniden Yapılandırma Komitesi (Corporate Debt Restructuring Committee- CDRC); Malezya Merkez Bankası'nın bünyesinde kurulan CDRC, borçlu taraflar ile alacaklı taraflar arasındaki ilişkiyi sağlayarak yeniden yapılandırma sürecini hızlandırmasına yönelik Londra yaklaşımında olduğu gibi gönüllülük esasına bağlı olarak herhangi bir yasal dayanağa bağlı kalmaksızın çözüm yoluna ulaşması hedeflenmiştir. Kreditörler ve pay sahiplerinin kayıplarını en düşük sevilerde tutmak, üretim kapasitesinin devamlılığı için faaliyetini sürdürebilecek durumda olan işletmeleri tasfiyesinde veya devir işlemlerinde uzak durmak ve şirket yeniden yapılandırmasında bankaların etkin bir rol alması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda anlaşılacağı üzere

[28] RM (Ringgit) : Malezya para brimidir.

şirket borçlarının yeniden yapılandırılması hususunda aktif rol almaktadır (Duvan 2001 ve Sipahi 2003). CDRC, ödeme kabiliyeti azalmış şirketlerin faaliyetini sürdürebilirliği üzerine kesinlikle garanti sağlamamakta sadece şirketin faaliyetini devam ettirebilmesi açısından yol gösterici görevi üstlenmiştir. Ayrıca kreditörler ile borçlu firmalar arasında doğru bilgi akışını sağlayarak firmaların finansal açıdan desteklenmeye devam edilecek mi, edilecekse koşullar neler olacağı konusunda aydınlatılmaktadır (Duvan 2001).

CDRC'nin borçların yapılandırılmasında; borç yapılandırma konusunda başvurusunun yapılması, olumlu sonuçlanması durumunda görevlendirilen danışman ile borçlu tarafın ödeme kabiliyeti doğrultusunda plan hazırlanır ve borçlu ile alacaklı arasında süreci takip edip koordinasyonu sağlayacak lider bir bankanın belirlemesi gerekir. Danışman tarafından borçluya ve yapılandırmanın uygunluğu konusunda karar verici merci olarak bilinen Kreditörler Komitesi'ne rapor hazırlayıp sunmasının akabinde onay verilmesi durumunda önceki alacağın durdurulup kredinin yapılandırılması sağlanır. Yapılandırılan kredinin sorumluluğu artık borçlu tarafın ödemelerine bağlıdır.

5.2.2 Güney Kore

Karluk (2005)'a göre; 1997 yılında yaşanan krizin Asya ülkelerindeki ilk görünen noktası Tayland olduğu bilinmektedir. Bu diğer ülkelere adım adım dağılırken, Malezya, Endonezya ve Güney Kore krizden etkilenen ülkeler arasındadır (Biçim 2010). Güney Kore'de yoğun miktarda kullanılan kısa vadeli dış borçlar ve düşük seviyede kullanabilme imkânına sahip rezervin bulunması ile ülke ekonomisinin kırılgan bir yapıya bürünmesine neden olmaktadır (Şakar 2004). Ortiz (1999)'e göre; genel anlamda finansal problemlerin yaşandığı ülkelerde yabancı sermaye nasıl bir olumsuz tepki veriyorsa, Asya ülkelerinde yaşanan bu finansal problemle beraber kaynaklarda azalma gerçekleşip sermayenin ülkeyi terk ettiği görülebilmektedir. Ancak buda aslında krizin uğramamış olduğu diğer ülkeleri de olumsuz yönde etkilenmesine finansal açıdan krize sürüklenmesine neden olduğu bilinmektedir (Biçim 2010). Lindgren vd. (1999) sermayenin Asya ülkelerini terk etmesi ile beraberinde varlıkların asıl değerlerinde küçülmelere neden olduğu buna ek olarak, döviz kurlarında devalüasyonun yaşanması, spekülasyonların artış göstermesi ile finansal kurumlarda problemlerin daha da fazla büyümesine neden olduğu ifade edilmektedir.

Yaşanan finansal sorun beraberinde ekonominin hassas bir yapıya dönüşmesine neden olmuştur. Kore ekonomisinde aile holdinglerinin kredi riskinde gözlenen artış, finansal piyasada var olan krizin getirdiği etkide düşünüldüğünde, az müşteri portföyünde yoğun miktarda kredi bulunması buda yoğun miktarda sorunlu kredilerin dev bir kütle gibi önüne çıkmasına neden olmuştur. Krizle mücadelede devlet önemli bir rol oynamış ve yönlendirici olduğu bilinmektedir (Şakar 2004, Selimler, 2006). Sorunlu varlıkların yönetimi ile ilgilenen yetkili birim Kore Varlık Yönetim Kuruluşu (Korea Asset Management Corporation, KAMCO) olarak belirlenmiştir. KAMCO'nun oluşturduğu sorunlu varlıklardan oluşan portföyde kapalı zarf usulü şeklinde satışa sunulurken yatırımcıdan söz konusu satış bedelinin % 50'sini peşin almakta ve havuzda ortak olarak da yer alması sağlanmaktadır. KAMCO sorunlu alacaklardan oluşan havuzun yönetimini çoğunluk payı yatırımcıya ait olan VYŞ'leri tarafından kurulmuştur (Acur 2018). KAMCO'nun oluşturduğu varlık havuzundaki sorunlu alacaklar; henüz yasal takibe alınmamış sorunlu varlıklardan teminatlı olanlar ve teminatsız olanlar olarak ayrıştırırken hakkında mahkemece işlem başlatılanlarda yine teminatlı ve teminatsız varlıklar olarak farklı şekillerde bedel ödeme yoluna gidilmiştir. Yasal Takibe alınmamış varlıklarda teminatlı olanlar söz konusu teminatın ekspertiz değerinin % 45'i, teminatsız olanların ise nominal değerinin % 3'ü üzerinden ve hakkında mahkeme kararı çıkartılan kredilerde ise teminatlı olanların nominal değerinin % 45'i teminatsız olanlarında nominal değerinin % 3'ü üzerinden devir alınmıştır (Tahtakılıç 2004).

Sorunlu alacakların bilanço dışına aktarılması ve yeniden yapılandırılmasında faaliyet sürdüren kurumlar; 1997 yılında Tayland'da ortaya çıkan krizle beraber Güney Kore'nin finans sektöründe kullandırmış olduğu kısa vadeli kredilerini kısma faaliyetine girişmesi ile beraber yabancı kaynaklarda azalmalara neden olduğu bilinmektedir (Duvan 2001). Büyük firmaların bilançonun pasifler bölümünde görülen sorunların yanı sıra aktifler tarafında da bozuk bir yapının yer almaya başlamasıyla birlikte bankalardan almış oldukları kredilerin geri dönüşünü sağlayamamalarına neden olduğu, bununla birlikte bankacılık sektöründe sorunlu alacakların toplam krediler içindeki payı % 71 seviyelerine kadar tırmandığı görülebilmektedir (Mesutoğlu 2001).

Mesutoğlu (2001)'na göre; yaşanan finansal problemlerin ardından bankacılıkta yeniden yapılandırılma ihtiyacının oluşması ile iflas eden bankaların sistem dışı bırakılması,

bankalara kaynak desteği sağlanması, banka bünyesinde yer alan sorunlu varlıklarda azaltılmaya gidilmesi bankalarda birleşmeler hususunda yönlendirici bir yapıya ek olarak bankacılıkta işleyiş kurullarında da farklılaştırmalara gidilmiştir. Bankacılık sektöründe yeniden yapılandırmada uygulanan ilkelere değinecek olursak; kriz daha da büyümeden yeniden yapılandırma için verilen uğraşın hız kazandırılması sektör için kaynak sağlayanlara vergi hususunda en alt seviyelere indirilmesi devletin desteği ile sağlanan kaynak yardımlarının yanı sıra ortaya çıkma ihtimali olan istismarların önüne geçmek ve bu yolda sektörde ki her bir bireyin maliyetlerin bir kısmını üslenmelerini sağlamak, devralınacak varlıkların daha önce belirlenmiş oranlarda alımını sağlamak daha nesnel ve objektif bir ortamın oluşumunu sağlamak. Klingebiel (2000)'e göre; yabancı sermayenin ülkeye girişini sağlamak için mülk edinimini kolaylaştıracak yasal düzenlemeler gerçekleştirmiştir (Biçim 2010).

Finansal Denetim Komisyonu (Financial Supervisory Commission, FSC); Güney Kore yaşanan finansal problemlerden sonra yasal düzenlemelere gittiği, Banka Gözetim Dairesi (Office of Bank Supervision, OBS), Menkul Kıymetler Gözetim Kurulu (Securities Supervisory Board, SSB), Sigorta Gözetim Kurulu (Insurance Supervisory Board, ISB) ve Banka Dışı Kurumlar Gözetim Kuruluşu (Non-bank Supervisory Authority, NSA) tek bir merkezde birleşmesini sağlayarak Başbakan'a bağlı bir birim şeklinde faaliyet sürdürecek olan FSC'nun kontrolüne bırakılmıştır. OBS, SSB, ISB ve NSA birbirleri ile entegrasyonu sağlanarak Finansal Gözetim Kurumu (Financial Supervisory Service, FSS) şeklinde bir yapılanma ile FSC'nin yürütme kolunu oluşturmuştur (Selimler 2006).

FSC faaliyetini devam ettirebilmesi amacıyla Kore BDDK ve Merkez Bankası yanı sıra Maliye Bakanlığı ve diğer finansal kuruluşların eski personellerinin çalıştığı bir kurum olarak hizmet vermektedir. Doğru karar verip daha etkin ve verimli çalışabilmeleri için daha önce çalışmış oldukları kurumlardan görevleri sonlandırılmış, böylece mevcut işlerinin sürekliliğini sağlayabilmeleri aynı zamanda çalışma sürelerinin tamamını buraya ayırmaları bakımından önem arz etmektedir (Edwards 1999).

FSC bankacılık sektörünün faaliyetini daha etkin ve verimli yönetebilmesi ve sistemin daha hızlı devreye girebilmesi açısından bir komite oluşturulmuştur. Faaliyetini sürdüremeyecek 5 banka, faaliyetini sürdürebilecek ve aktif ve pasifini devralabilecek diğer 5 bankanın devir almasını sağlamış ayrıca diğer güçlü ve büyük olan banklarından zayıf ve güçsüz olan bankaları devralmaları ya da bu bankaların diğer bankalarla birleşmeleri hususunda yönlendirici olduğu bilinmektedir (Edwards 1999, Küçükbıçakcı 2004).

Hükümet varlığını sürdürebilecek durumda olan bankalara sermaye arttırmaları ve takipteki kredilerine çözüm yolu bulmalarına ek olarak yabancı sermaye sağlanması ve yönetimin değiştirilmesi için gerekli ortamın sağlanması durumunda kamu fonlarından destek sunulmuştur (Küçükbıçakcı 2004). Delikanlı ve Çelik (2001)'in, ticari bankaların durumları incelendiğinde neredeyse yarısının kapatıldığı ifade edilmiştir (Biçim 2010).

Köprü Banka; Lindgren vd. (1999)'e göre; 1997 yılının Kasım ayında faaliyete geçtiği ve faaliyetine son verilen ticari bankaların aktiflerinde ve pasiflerinde yer alan varlıkların devrini gerçekleştirmek olduğu bilinmektedir. Kore Mevduat Sigorta Kurumu (Korea Deposit Insurance Corporation, KDIC)'nin finansman sağladığı bilinmektedir.

Kore Aktif Yönetim Şirketi (Korea Asset Management Corporation – KAMCO); KAMCO, 1962 yılında Kore Kalkınma Bankası'nın (Korea Development Bank) sorunlu varlıklarının ve takip işlemine alınmış olan alacaklarının tasfiyesinin sağlanması amacıyla kurulmuştur. Tayland'da başlayıp Güney Kore'ye de sıçrayan finansal krizden dolayı faaliyetine devam edemeyen bankaların yönetimini ve tasfiye işlemlerini de sağlamıştır (Biçim 2010). Sorunlu Varlık Çözüm Fonu'nun (Non Performing Claim Resolution Fund) KAMCO yönetiminde kurulması sağlanmıştır (Duvan 2001). KAMCO'nun Kuruluş Kanunun 6. maddesinde kuruluş amacını; "finansal kurumlar tarafından tutulan sorunlu varlıkların çözümünü hızlandırmak ve haciz işareti gösteren kurumların yönetimini etkin bir şekilde desteklemektir" şeklinde ifade ettiği bilinmektedir (Selimler 2006). Faaliyete başladığı andan itibaren, faaliyetlerinde zamanla artış gösterdiği görülmektedir. KAMCO'nun vermiş olduğu hizmetler Devlet Yatırım Şirketlerinin tasfiyesi (1982), devlet tarafından el konulmuş varlıkların halka satışının

gerçekleştirilmesi (1984), KAMCO'nun İştiraki olarak Kore Gayrimenkul Kredi Şirketi'nin kurulması (1991), Devletin elindeki çeşitli varlıkların yönetim ve tasfiyesi (1996) olarak sıralanabilir (Biçim 2010).

Sorunlu varlıkların yeniden yapılandırılma faaliyetine başlanması ile tasfiye edilen bankaların 6 ay sonra sorunlu varlık olarak ortaya çıkan kredilerin KAMCO'ya satılması, bankaların bu arada uğradıkları kayıpların ise Kore Mevduat Sigortası tarafından karşılanması öngörülmüştür. Zayıf bankalarla birleşen güçlü bankaların söz konusu devirden kaynaklı olarak mali açıdan kötüleşmemesi için aktifleri 1 yıl içinde KAMCO'ya geri satabilme imkânı sağlanmış, sermaye yeterlilik rasyolarının düşmesini engellemek maksadıyla devlet iç borçlanma kâğıtlarıyla kamu fonlarından aktarma yapıldığı bilinmektedir. KAMCO, özel sektör ve uluslararası iş birliğinin yanı sıra yatırımcılarla sergilemiş olduğu etkin iş birliği çerçevesinde teknik yöntemler ve uygulamalar ortaya koymaktadır. Bunlar; varlık yönetim şirketleri, şirket yeniden yapılandırma kurumları ve şirket yeniden yapılandırma araçları olarak gruplara ayırmışlardır (Erdönmez ve Tülay 2001).

KAMCO'nun çalışma sistemini incelendiğinde; KAMCO'nun Kuruluş Kanunun 6. maddesinde kuruluş amacını; "finansal kurumlar tarafından tutulan sorunlu varlıkların çözümünü hızlandırmak ve haciz işareti gösteren kurumların yönetimini etkin bir şekilde desteklemektir." şeklinde ifade ettiği bilinmektedir (Selimler 2006). 1997'de yaşanan finansal problemler hükümetin piyasaya müdahalede bulunmasını gerekli kılmış, böylece KAMCO faaliyetini sorunlu varlıkların piyasadan toplayarak söz konusu varlıkların tasfiye işlemlerini gerçekleştirmiştir. Güney Kore'de hem finansal, hem de kurumsal alanda yeniden yapılandırmada liderlik göstermiştir (He 2004). Ayrıca "1997'de yeniden organize edilen varlık yönetim şirketi haline getirilerek ve bugünkü organizasyon yapısı oluşturulmuştur" sözünden süresiz sınırlı olduğu anlaşılmaktadır (Şakar 2004).

KAMCO piyasada adil bir ortamın sağlanabilmesi açısından ve nesnel bir ortam sağlayabilmek adına önceden belirlemiş olduğu satın alma oranlarından işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu satın alma işlemini doğru varlıkları, doğru zaman ve oranda alma için önem gösterilmiştir (Duvan 2001). KAMCO tarafından bankaların yanı sıra finansal

kuruluşlarında ortaya çıkan sorunlu varlıkları satın alınmıştır. Bankaların sorunlu varlıklarını devralmakla birlikte finans sektörünü de yönlendirerek ayakta kalmaları sağlanmıştır. Bunun için üç tip kuruluşa öncelik verilmektedir. Finansal olarak güçlü olan bir bankanın faaliyetini sürdüremeyecek durumda olan bir bankayı satın alan bankalar, finansal olarak güçlü bir bankanın faaliyetini sürdüremeyecek durumda olan bir banka ile iş birliği ile ortaya çıkan bankalar, satın alma ve üstlenme yoluyla zayıf bankaları devralmaktadır. Sorunlu varlıkları alınan finansal kurumlar; kredi kurumları, toptancı bankaları, tasarruf – kredi kuruluşları, menkul kıymet şirketleri, sigorta şirketleri ve benzeri diğer kuruluşlar şeklinde neredeyse bütün finansal kuruluşları kapsadığı görülebilmektedir (Mesutoğlu 2001).

Devralınan sorunlu varlık türlerini; Bae Kim Lee (2000) ve Hagiwara ve Pasadilla (2004)'ya göre; KAMCO satın alacağı varlıklar için miktar konusunda bir kısıt getirmemiştir. Aynı zamanda söz konusu varlıklar için önceden eleme gibi bir yolda izlememektedir. Ancak hangi varlıkları satın almak istiyorsa bu hususta takdir yetkisi KAMCO'ya aittir. Devralmış olduğu varlıkların hızlı bir şekilde tasfiyesinin sağlanması hususunda kendi bir prensip belirlemiştir (Biçim 2010).

Sıradan krediler ile yeniden yapılandırma uygulanmış krediler şeklinde ayrım yaparken aynı zamanda bunları kendi içinde teminatlı ve teminatsız olarak da ayrıma gittiğinden dört kategoride değerlendirmeye almaktadır. Sıradan krediler kategorisinde üç ay ve daha fazla sürede karşılığı sağlanamayan teminatlı veya teminatsız kredileri içerirken, yeniden yapılandırılan kredilerde ise mahkemece karar alınmış şirket kredilerinin teminatlı veya teminatsız krediler bu kategoride ele alınmaktadır (Duvan 2001). KAMCO, ilk aşamada elindeki kaynak doğrultusunda sadece ulusal para cinsinden varlıkların alımına yönelmişken 1998'den sonra uluslararası para cinsinden varlıkların alınması hususunda faaliyetleri de gerçekleştirdiği bilinmektedir (Mesutoğlu 2001).

Devralınan varlıkların tasfiye şeklinde ise; KAMCO bünyesinde yer alan varlıkların maksimum fayda sağlamaktan ziyade en kısa sürede nakde dönüştürülmesi hususunda bir çalışma yürütülmüştür. Amaç vergi mükelleflerinin üstündeki yükün en kısa sürede azaltılmaya çalışılmasına ek olarak varlıkların alınmasında kullanılan kamu

kaynaklarının en kısa sürede dönüşünün sağlanması çabasıdır. Devralanın varlık türlerini küçük ölçekli ve büyük ölçekli gruplandıran KAMCO tarafından, küçük ölçekli varlıklarını; ihale usulü, borcun yeniden itfa planının düzenlenerek gönüllü geri ödeme, varlığa dayalı menkul kıymet ihracı vb. yöntemler uygulanmaktadır. Büyük ölçekli kredilerde ise varlıkların yönetim ve organizasyonunu doğru bir şekilde sağlayarak varlığın değer artışının sağlanması sonucunda satış işlemi gerçekleştirmektedir. Belirtilen bu özelliklerin yanı sıra; KAMCO'dan satın alınan krediler ile birlikte yönetim hakkını elde edilebileceği türdeki krediler, mevcut koşullardan dolayı likidite sorunu yaşayan ancak sıkıntıyı atlatabilme potansiyeline sahip işletmelerin kredileri, marka değerinin yüksek olduğu işletmelerin kredileri ve satın alınmak istenen şirketlerin kredileri yatırımcılara satış veya yönetim hakkını temsil eden payların birleşme veya devralma yoluyla aktarılmasıdır (Duvan 2001).

Devralınan varlıkların fiyatlama politikasında; Mesutoğlu (2001)'na göre; 1998 yılının Eylül ayına kadar KAMCO'nun fiyatlama politikasındaki karmaşıklık gözlemlenmekte idi. Yöntemin uygulanmasında, finansal kuruluşlardan kullanılan krediden gelecekte beklenen nakit akımı (expected future cash flow) makul bir oran ile ıskonto edilerek bulunan net bugünkü değer (net present value, NPV) satın almaya esas teşkil eden fiyatı oluşturmaktadır. KAMCO, piyasada oluşan bilgileri fiyat göstergesinden ve söz konusu bilgilerin değerlendirilmesi imkânından yoksun kalmasının kaynağında varlıkların alımında açık arttırma sisteminin uygulanmıyor oluşundan kaynaklıdır. Böylece sistemden uzaklaşılmış yerine yeni ve karmaşık olmayan bir sistem getirilmiştir (Biçim 2010). Kim Donkyung (1999)'a göre; yeni uygulanan sistemde ise KAMCO varlıkları satın alırken teminatlı kredileri nominal değerinin % 45'inden, teminatsız krediler ise nominal değerinin % 3'ünden satın alma politikası izlediği bilinmektedir (Biçim 2010). Varlıklarda en büyük sorunlardan biri devir ve tasfiyesinde fiyatların belirlenmesinde yaşanan zaman sorunu KAMCO tecrübesi ile giderilebilmektedir (Duvan 2001).

KAMCO varlıkları piyasada oluşan değerinde üzerinde bir fiyattan satın alma politikası ile bunun için ayrıntılı bir değerleme işleminin uygulanmasına neden olduğu bunun sonucunda da zaman kaybının oluşmasına neden olmaktadır (Selimler 2006). Ayrıca Devralınan varlıkların yüksek fiyatlar belirlenmesi ile alacakların tahsilat işlemlerinde

bankacılık sektöründe isteksiz ve gayretli davranılmasını negatif olarak etkilerken kredi disiplininde bozulmasına neden olmaktadır (Klingebiel 2000). Mesutoğlu (2001) edinilen bilgiye göre; zaman kaybının önüne geçebilmek için standart bir ıskonto oranının gerekliliğinden kaynaklı olarak, teminatlı varlıklar; mahkeme tarafından daha önce açık arttırma yoluyla satılan teminatlara ilişkin bilgilerden faydalanılarak ıskonto oranlarının hesaplanmıştır. KAMCO elindeki bilgilerden faydalanılarak hangi türlerin hangi fiyattan satıldıklarını ve söz konusu fiyatları yeni varlık satın alırken faydalanmaktadır. Bu oran % 45 dolaylarında olduğu bilinmektedir (Biçim 2010).

Teminatsız krediler; kurumsal kredilerde şirketlerin mevcut faaliyet halindeki değeri ile tasfiye değerleri dikkate alınmaktadır. Şirketin faal durumun tespitinde değerleme uzmanının raporuna dayalı olarak belirlenirken, tasfiye değerinde mahkemelerce açık arttırma yoluyla elde edilen sonuçtan faydalanılmaktadır (Selimler 2006).

Fona kaynak sağlayan taraflar; finansal kurumlarsa sağlanan fonlar, KOMCO'dan aktarılacak fonlar, devletten transfer edeceği fonlar, toplanan fonlardan kaynaklı ihraç edilen tahvil gelirlerinin sağlamış olduğu fonlar, Merkez Bankası'nın sağlamış olduğu fonlar, fonun kullanılarak ortaya çıkması muhtemel karlar ve diğer gelirler sonucunda temin edilebilmektedir. KAMCO (1999) edinilen bilgiye göre; "Fon ödenmiş sermayesinin, yasal rezervlerinin ve harcamaları için tuttuğu rezervleri toplamının 10 katını geçmemek üzere bono ihracı gerçekleştirebilmektedir". Bonolar anapara ödemeleri 5 yıl faiz ödemeleri 2 yılda gerçekleştirilmesi koşulu ile devlet tarafından anapara ve faiz ödemeleri güvencesi ile ihracı yapılmaktadır (Şakar 2004).

KAMCO'nun uygulamış olduğu çözümleme yöntemlerinden geleneksel yöntemler; mahkemeler tarafından açık arttırma usulü satış, KAMCO tarafından düzenlenen açık arttırma usulü satış ve gönüllü geri ödeme usulü olarak değerlendirildiği bilinmektedir. Kriz sonrasında uygulanan yeni yöntemlerde; varlığa dayalı menkul kıymet, varlık yönetim şirketi, yeniden yapılandırma şirketi, devir ve birleşme yöntemi, kurumsal yeniden yapılandırma araçları, havuz satış yöntemi kurumsal kredilerin bireysel satışı ve ortaklık şeklinde varlık yönetim şirketi kurulması şeklinde sınıflandırma yapılması mümkündür (Selimler 2006). Kurumsal borçların yapılandırılmasında ise beş büyük

holding için uygulanan strateji, ikinci grup holdingler için izlenen strateji, küçük ve orta ölçekli teşebbüsler için izlenen strateji ve CRCC'nin oluşumu şeklinde sınıflandırmak mümkündür (Duvan 2001).

Varlığa dayalı menkul kıymet ihracı; KAMCO'nun özel amaçlı şirketlere (Special Purpose Company, SPC) bünyesinde yer alan sorunlu varlıkları sattıktan daha sonra SPC'de bu varlıklar karşılığında borçlanma kâğıdı çıkararak üçüncü kişilere ihraç eder. SPC bu durumda satmış olduklarının karşılığında elde etmiş oldukları kaynağı KAMCO'ya ödemesini gerçekleştirir. KAMCO'da bu durumda uzun vadeli olarak elinde bulundurduğu kaynaktan nakit sağlamış oluyor (Biçim 2010).

KAMCO, VDMK ihraç ederken kamu ve özel kuruluşlardan destek alarak işlemlerini sürdürmektedir (Mesutoğlu 2001). KAMCO tarafından hukuk alanında ve finans alanında ayrıca derecelendirme kuruluşlarından danışmanlık desteği alınmaktadır (Biçim 2010). Varlıkların yer almış olduğu statü, hukuki açıdan mevcut durumu, istatistiksel veri tabanın belirlenmesi, ihraç maliyeti tahmini ve ihraç maliyetinin belirlenmesinde uygulanan yöntemin şekli açısından destek alınarak işlem gerçekleştirilmektedir. Alınan bu destekte, taraflar arasında hazırlanan anlaşmalar ve anlaşma yolunda ortaya konulan ipotekler incelenmesi sonucu, menkul kıymetleştirilen varlıkların fiyat tespitleri iskontolu nakit akım olarak da bilinen indirgenmiş nakit akım metodu uygulanmaktadır. Bu yöntemin uygulanmasında ise gelecek yıllara ait nakit akımları şirketlerin yıllar itibari ile elde ettikleri gelirler bağlamında büyüme oranına bağlı olarak tespit edilmekte yani gerçekçi değere ulaşılmak istenmektedir ıskontoda referans faiz oranı ve risk primi eklenerek tespit edilmeye çalışılmaktadır. Diğer bir uygulamada ise nakit girişleri tahmin edilmekle birlikte genel kabul görmüş ıskonto uygulanarak ulaşılmaya çalışılmaktadır (Şakar 2004).

Varlık Yönetim Şirketleri; Kore Kalkınma Bankası'nın (Korea Development Bank) sorunlu varlıklarının ve takip işlemine alınmış olan alacaklarının tasfiyesinin sağlanması amacıyla Kore Aktif Yönetim Şirketi (Korea Asset Management Corporation – KAMCO) şeklinde kurulmuştur. 1997'de KAMCO'nun faaliyetleri hakkında yasal düzenlemeler yapılmıştır. 1997'de yaşanan krizle beraber ortaya çıkan sorunlu varlıklardan dolayı

problem yaşayan finansal kuruluşların söz konusu varlıkları piyasa değerinin üzerinden satın alınması ile ilgili faaliyetini sürdüren özel statülü Anonim Şirket olarak yenide organize edilmişleridir. Piyasayı yönlendiren bir yapıya bürünmüş olan KAMCO, daha önce birleşme kararı almış ya da faaliyetini devam ettirebilecek kapasitede olan finansal kuruluşların sorunlu varlıklarını devralarak ilk müdahaleleri bu kuruluşlara yapmaktadır. Aynı zamanda mevduat garantisi kapsamına alınmış olan mali kuruluşların sorunlu varlıklarının tümünü almakla gerekli yetkiler verilmiştir (Küçükbıçakcı 2004). Devlet, banka hissedarlarının bankaya sermaye sübvansiyonu sağlayıp sağlamadıklarına bakmadan takibe düşmüş kredilerini satın almaktadırlar. Devletin bu hareketi ile bankalarda sermayede bir azalmanın gerçekleştiği bununla beraber devlet sermaye aktarımı sağlayarak bankalarla hissedar konumuna gelmiş olmaktadırlar (Selimler 2006). Tasfiyesi zor olarak belirlenen varlıkların % 50'si uluslararası piyasalarda işlem görülmesi koşulu ile bir havuzda toplanarak satış işlemleri başlatılmaktadır. İşlemin gerçekleşmesi durumunda yatırımcılara sertifika verilmekte ve uluslararası piyasalarda sistemin işlemesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Kredi tahsilatlarının gerçekleştirilmesi durumunda % 65'lik bir oranla yabancı % 35'lik kısım KAMCO'nun olan bir VYŞ kurulması ile varlık yönetiminin sağlanması istenmektedir. Yönetimi yabancıda olan VYŞ'de KAMCO sadece varlığın yönetiminin sağlanmasından ve tasfiye işlemlerinden kaynaklı kardan pay alımına gidilmektedir (Duvan 2001). VYŞ'lerin alacakların temlikinde sadece asıl alacaklıya bilgi vermek ve Finansal Denetim Komisyonu'na tescil zorunluluğu ile tescil harcı, intikal vergisi, tarım vergisi ve diğer vergilerden indirim sağlama ve muafiyetleri olduğu bilinmektedir (Biçim 2010). 1989 ve 1995 yılları arasında iflas eden tasarruf ve kredi kuruluşlarının tasfiye işlemlerini gerçekleştiren ABD'deki RTC ve FDIC kuruluşları örnek alınmıştır (Şakar 2004).

Kurumsal Yeniden Yapılandırma Kurumları (Corporate Restructuring Company, CRC); Mesutoğlu (2001)'na göre; CRC'ler Anonim ortaklık şeklinde Ticaret Kanunu'na bağlı olarak kurulmuş olup 1999'da çıkan Endüstriyel Kalkınma Kanunu ile kurumsal yeniden yapılandırma konusunda uzmanlaşmış kuruluşlardır (Şakar 2004). KAMCO ile birlikte özel şirketler ile ortaklaşa kurulan CRC'ler, bankalarda ve/veya finans kuruluşlarında oluşan sorunlu kredi alınmasında ve bunları tekrar piyasaya kazandırılmasında, menkulkıymetleştirme işleminin gerçekleştirilmesinde ve devamlılığını sağlayamayacak

şirketlerin yapılandırma gibi görevleri üstlenmektedir. CRC'lerin faaliyetleri arasında sorunlu firmaların yönetimini sağlamak ve bu firmalara destek sağlamaktır. Devamlılığını sağlayamayacak şirketlerin alınarak, yapısal değişiklikler ile firmanın tekrar finans sektörüne kazandırılması aynı zamanda kredi ile yatırımın sağlanması, firma bünyesinde yer alan gayrimenkul ve ekipmanlarının devir alınması ve sorunlu varlıklarının devir alınması gibi faaliyetleri de beraberinde sürdürmektedir. 2000 yılında CRC sayısına 3 tane daha eklenmiştir (Duvan 2001, Selimler 2006, Biçim 2010).

Devir ve Birleşme (Mergers and Acquisitions, M&A); mevcut borçlarını ödeyebilecek durumda olmayan ve buna bağlı olarak da mahkemeye verilmiş olan şirketler için uygulanmaktadır. Devir ve birleşme durumunun uygulanabilmesi için; KAMCO'nun şirket yönetiminde hakkının bulunması, firma organizasyonunun sürekliliğini sağlayabilecek durumda olması, şirketin finansal açıdan ödemelerini karşılayabilecek kabiliyete sahip olması, bulunduğu sektörde rakiplerine karşı dayanıklı ve devamlılığını ilerletebilecek durumda bulunması ve bunlara ek olarak şirketin piyasa imajının olması, yatırımcıların satın almak için talep görecek düzeyde bir şirket olması gibi sebepleri barındırmaktadır (Şakar 2004).

Şirket yeniden yapılandırma araçları (Corporate Restructuring Vehicles, CRV); finansal problemlerin yaşandığı dönemde bankalardan kaynak kullanan şirketlerin iflas problemleri ile karşı karşıya kalması ve bankalarında şirket yönetiminde uzman kadrosunun bulunmayışı, yeni bir kuruluşun doğmasına neden olmuştur. CRV'ler söz konusu şirketlerin etkin ve verili yönetilebilmesi için ve yeninden yapılandırılarak doğru bir şekilde kontrolün sağlanabilmesi açısından önemli bir rol üstlendiği bilinmektedir (Duvan 2001). Chan Hyun Shon (2002)'a göre; CRV'ler 5 yıl süreli faaliyetlerini sürdürebilmekle beraber bir yıl daha uzatılma yetkilerini barındırmaktadırlar (Biçim 2010).

Bankların kullandırmış oldukları kredilere karşılık olarak ödemede problem yaşayıp sorunlu kredi vasfını elde etmiş varlıklara istinaden, kredi kullanan işletmenin yönetiminin takibe alınması ve mevcut borçların daha verimli tahsilatının sağlanabilmesi açısından yeniden yapılandırma yoluna gidilebilmesinin yanı sıra hükümet tarafından

yeni yapılandırma araçları oluşturulması hususunda teşviklerde bulunmaktadır. Her sektör kendi içinde bir uzmanlık gerektirdiğinden bankalarında şirket yönetimi konusunda uzman kadroya sahip olmaması ile beraber, CRV'ler bankalardan devraldığı şirketlerin yönetim ve kontrolünü sağlamaktadırlar (Mesutoğlu 2001).

CRV'ler sorunlu varlıkların yönetimi, işletilmesi ve tasfiye edilmesi, bünyesinde bulunan sorunlu varlıkların büyüklüğü ile sınırlandırılmak kaydı ile yeniden yapılandırma kapsamında şirketlere ödeme garantisi sağlama ve kredi verebilme, şirketlerin hazırlamış olduğu yeniden yapılanma planlarının uygulamada yer alan performans ölçümlerinin değerlendirilmesi, mevcut sermayesinin iki katını aşmamak üzere borçlanma yoluna gitmesi, sermaye ve yedek akçeler toplamının 10 katını aşmamak üzere bono ihracı gibi faaliyetleri de bünyesinde yer almaktadır (Biçim 2010).

Havuz satış yöntemi; havuz satış yönteminde temel prensip bir portföy oluşturularak yatırım yapmak isteyen alıcılara sunmaktır. Bazı sorunlu varlıklar tahsilat probleminden kaynaklı olarak satış sorununun yaşanmasına bağlı olarak, daha güvenli ve daha sağlam olan alacaklarla birleştirilip bir portföy oluşturulması ile satışını mümkün kılmaktadır. Söz konusu yöntemin uygulanmasında hangi varlıkları elden çıkaracaksak önce tespiti sağlanır, bu varlıkların seçiminde de genel varlık çözümleme planı ve stratejisi kullanılır. Havuzlarda normal varlıklar ve yeninden yapılandırılmış varlıkların yer alması ile eritme kolaylığı yaşanmasını sağlamaktadır.

Şakar (2004)'a göre; havuzda toplanan varlıkların, "kıymet türü, teminat niteliği ve kredi borç tutarının büyüklüğü gibi etmenler dikkate alınarak oluşturulduğundan satış değerinde yükseltici bir etki yaratılmaktadır. Satışların başarılı bir sistemde işlemensin diğer bir etkeni, oluşturulan havuzun "tamamen bireysel teminatlı kredilerden veya kurumsal küçük ve orta ölçekli teminatlı veya yeniden ödeme planına bağlanmış kredilerden oluşturulması" şeklinde düzenlenmesi olarak açıklanabilir.

Kurumsal kredilerin bireysel satışı – ICLS; küçük şirketler için uygulanan söz konusu satış yönteminde, finansal kuruluşlardan devralınmış şirketlerin kredilerinin, açık teklif usulü ile üçüncü bireylere devrinin sağlanması amacını gütmektedir (Şakar 2004).

Ortaklık şeklinde varlık yönetim şirketlerinin kurulması; uzman kuruluşların bilgi birikimlerinden yararlanma, teknik bilgilerinden yararlanma ve tecrübelerinden yararlanma düşüncesi ile özel sektör ile işbirliğine gidilerek ortaklık şeklinde kurulan varlık yönetim şirketleri, sorunlu varlıkları alarak faaliyet sürdüren kuruluşlardır.

Kurumsal borçların yapılandırılmasında izlenen stratejiler; şirketlerin yapısal olarak zayıf yönlerinin bulunması ve güçlü bir finans yapısına sahip olmamaları, Güney Kore'nin krizle birlikte şirket yeniden yapılandırılmalarının taraflar arasında düzenlenmesi gerektiği düşüncesine itmiştir. Şirket sermayelerinin dışa açılması ve yasal olarak yabancı yatırımcıların önünde duran engellerin kaldırılması, şirketlerde yer alan yönetim kadrosunun hesap verilmesi konusunda yeni düzenlemelere gidilmesinden, ortaklık yapılanmasındaki haklarda yeni düzenlemelere gidilmesinden şirketlerin şeffaf bir şekilde faaliyetlerini sürdürmeleri hususunda yasal düzenlemeler ortaya koydukları görülebilmektedir (Duvan 2001).

Duvan (2001)'a göre; "kurumsal şeffaflığın arttırılması, holdingler ve şirketler arasında çapraz garantilerin kaldırılması, sermaye yapısının güçlendirilmesi, şirketlerin çekirdek faaliyetleri ile güçlü oldukları alanlarda yoğunlaşmaları, küçük ve orta ölçekli teşebbüslerle işbirliğinin güçlendirilmesi, ortak yönetişimin, yönetimin hesap verilebilirliğini içerecek şekilde geliştirilmesi" şeklinde hükümet ve şirketler kesimi temsilcilerinin ortaklaşa vermiş olduğu karar öne çıkarılmaktadır.

Beş büyük holding için izlenen strateji; grup şirketlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak maksadıyla, şirket içinde sermaye aktarımının sağlanmasının önüne geçerek, hükümetin öncülüğünde kreditör ve işletmeler arasında yapılan anlaşmaya göre; holding iştirakinde yer alan şirketlerin, sermaye, mali yapılarında kendilerine yeter düzeyde bilgi ve gücü elde etmelerinin yanı sıra holdinglerin de kendilerini yönlendirebileceği bir sermaye yapısı güçlendirme planı hazırlaması konusunda anlaşılmıştır (Şakar 2004).

İkinci grup holdingler için izlenen strateji; bu statüde yer alan işletmelerin farklı finansal kuruluşlardan kullanmış oldukları krediler, bilançoda yer alan aktif pasif dengesinin bozucu nitelikte olması, yargı yoluna gidilmesi ile kredilerin tamamının geri dönüşünün

sağlanamayacağından ötürü yasal süreç dışında çözümlemeye gidilmeye çalışılmıştır. Daha önce belirtilen ilk beş holding yapılanmasına nazaran dışarıdan sermaye ve yönetim açısından destek alınması gerekilen holdingler yapı itibari ile zayıf ve kendine yeter düzeyde olmadıkları bilinmektedir. Holding bünyesinde yer alan şirketlerin mali yapılarındaki bozulma yapılandırılmanın da bu noktada yoğunlaşmasını sağlamış aynı zamanda Finansal Denetim Komisyonu (Financil Supervisiory Commisison – FSC) ve devlet bankaların holdinglerin mali yapılarını düzeltebilmeleri için yeni krediler sunmaları konusunda teşvik edilmişlerdir (Duvan 2001).

Küçük ve orta ölçekli işletmeler için izlenen strateji; ara mal üreticisi olarak büyük holdinglere tedarik sağlayan bu işletmeler, kriz ile birlikte holdinglerin yaşamış oldukları finansal problemler nedeniyle etkilenmişlerdir. Holdinglerin faaliyetlerine devam etmeleri ve ekonomideki ağırlığını koruyabilmeleri açısından küçük ve orta ölçekli işletmelere mali açıdan yapılanmalarını sağlamıştır (Duvan 2001). Sektör söz konusu şirketlerin kredilerini ödemede sorun yaşamamaları açısından yeniden kredilendirilmelerine imkân tanınmış, ticari faaliyetlerini sürdürmelerine yönelik krediler arttırılmış ve mevcut kredilerini ise döndürebilmeleri açısından imkânlar tanınmıştır (Şakar 2004).

Şirket Yeniden Yapılandırma Koordinasyon Komitesi (Corporate Restructuring Coordination Committee, CRCC); daha önceli bölümlerde İngiltere'nin uygulamış olduğu Londra yaklaşımı hakkında ayrıntılı bilgi verilmişti. Güney Kore'de yaşanan finans piyasasını etkileyen krizin etkisi işletmelerin aktif dengesinde yaşanan bozulmalar ve ödemeler dengesinde yaşanan problemler finans sisteminin rehabilite edilmesini ve şirketlerin yeniden yapılandırılması hususunda bazı adımlar atılmasına neden olmuştur. Hükümetinde vermiş olduğu destekle beraber kredi borçları bulunan işletmeler mahkemeye gerek kalmaksızın, şirketlerin tahsilat konusunda kabiliyetlerinin arttırılmasına yönelik adımlar mevcut borçlarında yapılandırılmalar uygulanmasına yönelik taraflar arasında anlaşmalar yapılmıştır. CRCC'ler bu durumda şirket Yeniden Yapılandırma Anlaşması (Corporate Restructuring Agreement, CRA) ile kreditör arasında çıkması muhtemel sorunlara karşılık olarak hakemlik rolü ile kurulan birimdir (Duvan 2001).

5.2.3 Tayland

Duvan (2001)'a göre; Tayland'ta 1990'lı yıllarda finansal yapının güçlenmesi ve kıyı bankacılığı gelişme göstermesiyle 1992 ila 1996 yılları arasında bankacılık sektöründe hisse değerleri dört kat artışla büyük gelişme göstermiştir. Sektörde kredi kalemlerinde çeşitlilikten ziyade gayrimenkule yönelik kullandırılan krediler ile büyük riskler üstlenmiş ve aktif dengesinde olumsuzluklarla karşılaşılmasına neden olmuştur. Delikanlı ve Çelik (2001)'e göre ise; sorunlu varlıkların büyük çoğunluğunun gayrimenkule dayalı olduğu bilinmektedir (Selimler 2006).

Güneydoğu Asya krizinin çıkış noktası olarak bilinen Tayland'da 3 Mart 1997'de kendini göstermiş ve piyasada etkin rol oynayan finansal kuruluşların sermaye yetersizliği gündeme getirilmekle beraber bu durumun giderilememesi durumunda Finansal Kurumları Geliştirme Fonu'nca devir alınacağı ifade edilmiştir. Ancak hem şirketler, hem de bankaların yaşamış olduğu likidite sorunu giderilememiş bunun önüne geçebilmek adına Tayland Merkez Bankası (Bank of Thailand, BoT) tarafından piyasaya, piyasa faizinin altında likidite imkânı sunmuştur. 1997 yılının Temmuz ayında Bahtın[29] dalgalanmaya bırakılması ile devalüasyon hızlı bir şekilde kendini göstermiş, zaten var olan kriz derin izler bırakmasına neden olmuştur. Para biriminin dalgalanmaya bırakılması finans sektörünün daha büyük sorunlar yaşamasına yol açmıştır (Sipahi 2003).

Tayland'ta yaygınlaşan finansal problemleri çözüme ulaştırabilmek için izlemiş olduğu yöntemin başında, bankalarda ve finansal kurumlarda ortaya çıkan sorunlu varlıkların elemine edilmesi ve hızlı bir şekilde likit konuma getirilmesinin yanı sıra borçların yeniden yapılandırılması büyük önem arz etmektedir (Duvan 2001). Tayland, ülke genelinde yaygınlaşan kriz şirketlerde borçluluk oranının yükselmesini beraberinde getirmiş bu bağlamda geri ödenemeyen kredi hacminde de büyüme yaşanmış ve devlet bu konuda sorunlu kredilerin çözümüne yönelik olarak kurumsal altyapının yanı sıra söz konusu kurumsal altyapıyı destekler nitelikte hukuki düzenlemelere gidilmiştir.

[29] Bahtın: Tayland para birimidir.

Sorunlu varlıkların tasfiyesinde ve yeniden yapılandırılmasında görevli kurumlar; Finansal Sektörü Yeniden Yapılandırma (Financal Sector Restructurity Authority, FRA) ismi ile sorunlu varlıkların tasfiye işlemleri ve varlıkları hızlı bir şekilde likiditeye çevrilebilmeleri hususunda gerekli uzman kadro tahsis edilerek çözümlenmeye çalışılmıştır (Duvan 2001). "Finansal Yeniden Yapılandırma Danışma Komitesi (The Financial Restructuring Advisory Committee, FRAC) ile yeniden yapılandırma koordinasyonundan sorumlu olmak üzere 1998'de kurulan FRAC'ın sekreterliğini BoT üstlenmiştir. FRAC, BoT ve Maliye Bakanlığı'na tavsiyelerde bulunmuştur" (Küçükbıçakcı 2004). Kurumsal Borç Yeniden Yapılandırma Danışma Komitesi (Corporate Debt Restructuring Advisory Committee, CDRAC) ismi ile kurumsal borçların yeniden yapılandırılması işlemini yürüten ve koordineli bir şekilde yürütülebilmesi adına ayrı bir kurum kurulmuştur (Duvan 2001).

Waxman (1998)'a göre; "Aktif Yönetim Şirketi (AMC), ödeme güçlüğü çeken bankalardan alınan kötü aktiflerin yönetiminden sorumlu olup, FRA tarafından satılan aktifler için nihai borç veren kurum olarak görev yapmaktadır" (Selimler 2006). Tayland finans piyasasının sorunla boğuştuğu bir ortamda bankaları kendi varlık yönetim şirketlerini kurarak sorunlu varlıklardan merkezi olmayan varlık yönetim şirketi kurulması hususunda yönlendirici bir yol izlerken piyasanın bu sisteme daha fazla dayanamaması durumunda merkezi varlık yönetim şirketini kurarak devletin müdahalesinin işin içine girdiği bir sistem oturtulmuştur. Kamunun hâkim olduğu bankalarda ortaya çıkan sorunlu varlıkların devir alınması işleminde kurulan varlık yönetim şirketi (Thai Asset Management Corporation, TAMC) aynı zamanda yarısı devlete ait veya ticari bankaların ve finansman şirketlerinin de sorunlu varlıklarını almaktadır (Selimler 2006).

Sorunlu varlıkların çözümlenmesinde izlenen yöntem; Tayland ilk başlarda sorunlu varlıklara doğrudan müdahale edilmemesi hususunda bir yöntem uygularken 1997'nin Ağustos ayına gelindiğinde ekonomide yaşanan sorunların büyümesi ile IMF destekli finans sisteminde yeniden yapılandırma politikasını izlemek zorunda kalmıştır. Hükümet olarak faaliyetini sürdürebilecek düzeyde bulunmayan şirketleri sektör dışına itmek, finans sektörünün yara alması ile mudilerin sektöre olan güveninde ki kırılma ile devletin

mevduatlara vereceği garanti ile piyasayı sakinleştirerek zaman kazanmak, yeniden yapılandırma ve sistemdeki iyileştirmeler ile finans sektöründe gelişmişliğine katkı sağlamanın sanı sıra uluslararası standartlarda ulaşma çabası içerisindedir. Ancak hükümetin söz konusu adımları yerine getire bilmesi için; makroekonomik politikalar ile mali ve parasal kontrol düzeltecek önlemler almalı, "finans sisteminin yeniden yapılandırılmasını sağlayacak bir karar alıcı kurum oluşturmak ve Maliye Bakanlığı ile Merkez Bankasının finans kurumlarına ilişkin bu kuruma devretmek, tutarlı ve detaylı bir orta vadeli yapılanma stratejisini kamuoyuna, profesyonelce yönetilen bilgilendirme kampanyası aracılığıyla anlatmak gibi önlemler alması gereklidir" şeklinde ifade edilmektedir (Sipahi 2003).

Tayland söz konusu varlıkların piyasa koşulları çerçevesinde çözüm politikaları izlenmiş, "Tayland otoriteleri mali sektör şirketlerin sorunlu varlıkları ile ilgili işlemlerde maksimum esnekliği sağlayacak ve bilançolarını yeniden yapılandıracak hukuki ve idari düzenlemeleri gerçekleştirmiştir. Bu çerçevede hükümet, sermayesi tamamen özel sektöre ait ve finansal bir kurumun ana ortağı olduğu merkezi olmayan varlık yönetim şirketinin kurulmasını teşvik etmiştir" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca VYŞ'ler birer finans kuruluşu olarak düzenlenirken devlet tarafından fon sağlanması ve söz konusu fonlarında faiz konusunda esneklik sağladığı bilinmektedir (Duvan 2001). Bu sistemde görüldüğü gibi devlet krizin getirmiş olduğu olumsuzluğa rağmen finans piyasasını yalnız bırakmış ve sorunu yine varlıklarını kendi kullanması gereken bir yapı ile sektöre yüklemiştir.

Hükümet işletmelerin kullanmış olduğu kredilerin yaratmış olduğu maliyeti ve sorunlu varlıkların gerçekçi fiyatlar üzerinden devralınıp elden çıkarılması riskini üstlenmek istemediği için merkezi olmayan VYŞ'leri kurulması yolu tercih edilmiştir (Mesutoğlu 2001). Finans şirketleri ile bankaların sebep olduğu maliyetleri minimum seviyeye çekebilmek adına varlıkların yönetimini ve tasfiye işlemlerini gerçekleştirecek ayrı bir örgütlenme modeli uygulanmıştır. Bu yapılanmada ise devlet sahipliğinde yer alan merkezi varlık yönetim şirketi olan Finansal Sistemi Yeniden Yapılandırma Kurumu (Financial System Restructuring Agency, FRA) kurulmuştur (Duvan 2001).

Finansal Sistemi Yeniden Yapılandırma Kurumu; devlet tarafından 24 Ekim 1997 tarihinde, faaliyetlerine son verilen 58 adet finansal kurumun denetlemesini yürütmek için kurulmuştur. Burada amaç, faaliyetleri durdurulan şirketlerin iyileştirme planlarını tasarlamak ve bu şirketlerde mevduatları ve kredi hesapları bulunan bireylerin mağduriyetini gidermenin yanı sıra iyileştirmeye alınmayan şirketlerin ise likit varlıklarının yönetiminin sağlanmasıdır. FRA, borçlarda gerçekleşen geri ödeme planlarına bağlı olarak alınması, zorunlu gerçekleşen harcama ve vergilerin ödemelerinin gerçekleştirilmesi, sistemde yer alan ipoteklerin ve teminatların satış işlemlerinin gerçekleştirilmesi, borçlarını zamanında ödeyemeyenler için borç geri ödemeleri dönemlerinde uzatma planlarının uygulanması ve hukuki açıdan takibe alınmış ve tedbir işlemleri alınan varlıklarda gerekli işlemlerin yürütülmesi gibi faaliyetler sürdürülmüştür. FRA'nin burada yürüttüğü faaliyet aslında varlık yönetim şirketinin yürüttüğü işlemlere nazaran tasfiye olmuş finansal kuruluşların devralınan aktifleri, tasfiyelerini hızlı bir şekilde yürütme çabası içerisinde olduğu bilinmektedir. Bu sebepten ötürü sektöre likidite sübvanse edilmekten ziyade varlıkların satışında likiditeyi sağlamaya çalışmıştır (Duvan 2001).

FRA faaliyetini sürdüremeyen 58 şirketten 56 şirketin tasfiyesini uygun görürken diğer 2 şirkete ise finansal açıdan destek olunması durumunda devamlılığına karar verilmiştir. Bu durumda 56 şirketin varlıklarda sınıflandırma sistemi ile satışının uygun olacağı görüşüne varılmıştır. Varlıklar kalitelerine göre sınıflandırılarak ihale usulü ile satış sisteminin uygun olacağı kararlaştırılmıştır (Duvan 2001). Burada varlıklar iyiden kötüye doğru üç kategoride ayrılarak ayrı ayrı ihaleye gidilerek satış işlemleri gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Sipahi 2003).

Tayland'ta merkezi varlık yönetim şirketi (Thai Asset Management Corporation, TAMC); tasfiye kararı alınan şirketlerin sorunlu varlıklarının FRA tarafından satış işlemlerinin gerçekleştirilememesi durumunda, doğrudan satışlarda son fiyat teklifi veren kuruluş olarak kendini göstermektedir. Burada FRA son ihalede varlıkların satışını gerçekleştiremediği için nominal bedelle kendisi satın almış ve likiditeye çevirmek için uğraşmıştır. Özel bankaların kurmuş olduğu VYŞ'leri faaliyetlerini sürdürebilme konusunda yetersiz kalınca 2001 yılının Haziran ayında tüzel kişiliğe haiz TAMC

kurulmuştur (Duvan 2001). TAMC faaliyete başladığı andan itibaren her ne kadar durdurulmasına neden olacak çeşitli ara tarihler olsa da 12 yıllık süre olarak karar alındığı ifade edilmektedir. TAMC'a finansal destek sağlamak adına BoT bünyesinde yer alan Finansal Kurumlar Geliştirme Fonu (Financial Institutions Development Fund, FIDF)'ndan aldığı kaynak ile % 2,5 gibi bir düşük faiz oranı ile kaynak sağlandığı ve BoT tarafından sermayeyi finanse etmek için kısa vadeli tahvil çıkarılmıştır. FIDF garantisini vermiş olduğu 10 yıllık devri gerçekleştirilemez, ancak çağrı yapılabilir borçlanma araçları ile TAMC tarafından finansal kuruluşlardan alınan varlıklar için fon kaynağı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca TAMC 1 yıllık değişken faizli tahviller ihraç ederek sadece yönetim kurulunun belirlemiş olduğu beş ticari bankanın mevduatları için kullanılmaktadır (Fung vd. 2004b).

"TAMC'a devredilebilecek ilk grup varlıklar iyileştirme fonu (rehabilitation fund) kullanan finansal kuruluşlar ve varlık yönetim şirketleri ile bunların ödenmiş sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip kamu kuruluşları ile teşebbüslerinin sorunlu varlık olarak nitelendirilen zarar, muhtemel zarar, şüpheli ya da standart altı kabul edilen varlıklarıdır. Bu varlıklardan yargılamaya konu olanların TAMC'a devri mümkün kılınmış, ancak mahkeme kararı ile yönetimi kayyıma bırakılmış ya da yeniden yapılandırılması onaylanmış varlıkların TAMC'a devredilemeyeceği düzenlenmiştir. TAMC'a devredilebilecek ikinci grup varlıklar ise finansal kuruluşlar ve varlık yönetim şirketlerinin ancak borçlu, garantör ve tutara ilişkin belirli niteliklere sahip olan varlıklarıdır. Tahsili gecikmiş alacakların defter değeri, devir tarihinden önceki üç aylık döneme ilişkin faizler de dâhil olmak üzere ödenmemiş kısımları üzerinden tespit edilecektir". Devri gerçekleştirilecek birinci grup varlıklarda teminat değeri ile bedel tespitinin yapılması kararı alınırken, ikinci grup varlıklarda ise; defter değerinden fazla olmamak üzere şahsi olarak sunulan teminatların değeri dikkate alınarak bedeller tespit edilir. TAMC alacaklı lehine dönüştürülmeden borçlunun borcunu yeniden yapılandırma yetkisine sahiptir (Keleş 2012). TAMC genel anlamda banka arasında önceden belirlenen kar/zarar ortaklığı çerçevesinde hareket ettiği bilinmektedir (Fung vd. 2004a).

Tayland'ta kurumsal borçların yeniden yapılandırılmasından izlenen strateji; "Tayland otoritelerinin kurumsal borçların yeniden yapılandırılması sürecinde tutum ve yaklaşımı

özel sektör ağırlıklı piyasa merkezli ve gönüllülük esasına dayalı olmuştur. Bu yaklaşımın başarılı olması için hükümet kurumsal ortam ve altyapıyı hazırlayabilmek amacıyla önemli bir çaba göstermek zorunda kalmıştır" ifadesinde bulunulmuştur (Duvan 2001).

Borçların çözümüne yönelik yasal düzenlemeler; 1940 yılında Tayland iflas yasası, 1914 yılında oluşturulan İngiliz iflas yasası dikkate alınarak hazırlanmıştır. Yaşanan finansal problemler beraberinde söz konusu düzenlemelerin yetersiz kaldığını ve gerekli iyileştirme ve/veya değişikliklerin yapılması gerektiği hususunun bir ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durumda kurumsal borçların yeniden yapılandırılması hususunda yapılacak yasal düzenlemelerden en önemli noktalardan birincisi, tarafları yargı yoluna gidilmeksizin karşılaştırmak ve borçluya karşı sürülmesi muhtemel iflas sürecinin öngörülebilir düzeye getirilmesi ve borçlunun da müzakereye gitmesini zorunlu hale getirecek ortamın sağlanmasıdır. İkinci olarak büyük alacaklı dışında küçük alacaklarının da hak kaybına uğramaması açısından yapılan düzenlemenin küçük alacaklıları da bağlamasını sağlayacak gerekli yasal zorlayıcı mekanizmanın oturtulması sağlanmaya çalışılmıştır. Tasfiyenin eşiğine gelmiş işletmelerin ödeme planlarında yapılacak iyileştirilme ile piyasanın gelişmesine veya kurumsal borçların yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak 1998-1999 yılları arasında iflas yasasında yapılan gerekli düzenlemeler ile çözüm yoluna gidilmeye çalışılmıştır. Kreditörler ile borçlular arasında yaşanan problemlerin önüne geçebilmek adına kreditörü koruma amaçlı yasal çerçevede düzenlemeler ile arttırılmış ve mahkeme ortamının dışında yapılacak olan anlaşmalarda yeni finansman olanakları yaratılması teşvik edilmiştir. "Yapılan yasal düzenlemeler kreditörler, alacaklarının teminat durumuna göre sınıflara ayrılmış ve kreditörlere, borçlunun yeniden düzenleme planını onaylayabilmesine izin verilmiştir". İflas mahkemelerinin kurulması ve bu konuda uzman kadro ile sürecin yürütülmesi, mahkemenin öngörülebilir düzeyde iflas prosedürlerinin düzenlenmesi gerektiğine karar verilmiştir. Finansal kuruluşların kullandırılan kredilere karşılık olarak istedikleri teminatları nakde dönüştürülmesi hususunda hem kreditör açısından, hem de borçlu açısından gerekli yasal düzenlemelerle taraflar koruma altına alınmıştır. Burada teminata karşılık olarak şirketler yeni kredi bulabilmeleri hususunda kolaylıklar sağlanırken borcun ifası sağlanamaması durumunda teminatın nakde dönüştürülmesi sürecini

hızlandıracak imkânlar tanınırken aynı zamanda 10.000 USD altındaki kredilerde ise alacaklar için temyize gidilememesi gibi kısıtlar getirilmiştir (Duvan 2001).

Borçların yapılandırılması ile karşılaşılması muhtemel vergi yüklerinin kaldırılması hususunda istisna ve muafiyetler ile GVK, KDV, Damga Vergisi, Özel İşlem Vergisi gibi maliyet unsuru yaratan kalemleri geçici süreliğine kaldırmıştır. Tayland'ın ayrıca uygulamış olduğu teşvik programları da finansal piyasaya hareketlilik getirmek amacı güttüğü bilinmektedir. Londra yaklaşımından esinlenerek hazırlanan program gönüllülük esasına dayalı olarak hazırlanmıştır. Devlet her ne kadar krizden olumsuz etkilenmiş olsa da finans kurumlarına sermaye yapılarının güçlendirilebilmesi adına kaynak sübvanse edileceği hususunda gerekli açıklamayı yapmıştır. Devletin finans sektörüne sağlayacağı kaynak aktarımında ilk olarak özel yatırımcıların sunduğu fonları bankalara aktarmak, ikinci olarak devlet kendisi doğrudan fon transferi sağlamaya çalışmıştır (Sipahi 2003).

Mali olarak faaliyet sürdürmeyen şirketlerde pay sahipliğinin edinilmesindeki kolaylık ile kullandırılan kredilerin ödenmemesi sorunlu varlıkların büyümesi açısından değerlendirildiğinde doğru bir uygulama olarak ele alınabilir. Daha önce bankalar üzerinde bir kısıt olarak yer alan bu uygulamanın kaldırılması bankanın hareket alanında genişletilmesini sağlamaktadır (Duvan 2001).

Tayland almış olduğu tedbirlere gelince; hükümet sorunlu varlıklarla mücadele ederken öte yandan ilerde takibe alınacak varlıkların takip işlemlerinin nitelikli bir şekilde yürütülerek sağlıklı bir yapıya bürünmeye çalışmış aynı zamanda sorunlu varlık haline gelmemeleri konusunda gerekli düzenlemeleri yaparak işler bir sistem oturtmaya çaba sarf etmişlerdir. Burada uygulanan sistemde krediler kendi içinde barındırdıkları riskeler göre sınıflara ayrılarak, söz konusu krediler için ayrılacak karşılık tutarları da buna göre belirlenmiştir (Sipahi 2003).

Kurumsal Borç Yeniden Yapılandırma Komitesi (CDRAC); kredi kullandıran finansal kuruluş ile borçlu arasında yaşanan problemler, borçlunun borcunu ifa edememesi sonucunda ortaya çıkan sorunlu varlık finansal kuruluş tarafından hukuki sürecin başlamasına neden olmaktadır (Duvan 2001). Ancak, CDRAC'in edinmiş olduğu temel

ilke “kurumların borç yapılandırma politikalarının belirlenmesini sağlamakla ve reel sektörde faaliyet gösteren şirketlerle finans kurumları arasında borç yapılandırma görüşmelerini gözetmekle yükümlüdür” ifadesi yer aldığı bilinmektedir (Sipahi 2003). Tayland’ta yapılan yasal düzenlemeler ile Londra yaklaşımında olduğu gibi borçların mahkeme dışında taraflar arasında uzlaşı sağlanarak borçlu kuruluşun borcunun yeniden yapılandırılması hususunda gerekli düzenlemeleri yapılması ile taraflar arasında sonuca varılmaya çalışılmıştır. Burada amaç gönüllülük esasına dayalı olarak taraflar arasında hukuki bir boyut kazanmadan tahsilatın gerçekleştirilmesidir. Buna ek olarak piyasaya fon sağlayan kuruluşların, ekonominin hareketli bir şekilde işlemesini sağlayan şirketlerin, çalışanların ve hissedarların ve en önemlisi Tayland ekonomisinde yaşanacak olası zararın en azami düzeye çekilebilmesi hususunda gerekli hassasiyetin gözetilmesi bunun yanı sıra üretim sektörünün ve buna bağlı iş alanlarının en üst düzeyde güvenceye alınmaya çalışıldığı Bangkok Yaklaşımı adı altında bazı ilke karar alınmıştır (Duvan 2001).

Bu ilke kararları; operasyonel açıdan yapılandırmaya, uzun vadede borçlu şirketin sürdürülebilirliğini koruyabilmesi adına gidilmelidir. Tayland Merkez Bankası’nın uygulamış olduğu düzenlemelere uyum sağlayanlara rehabilitasyon önceliği sağlanmalıdır. Borç yapılandırma aşamalarında zamanlamalar doğru uygulanmalıdır. Borçlu firma uygulanan anlaşma koşulları çerçevesinde hareket ederek gerekli bilgileri kreditörlere sağlayarak toplantılara katılım sağlıyorsa borçlulara gerekli süre sağlanmalıdır. Yeniden yapılandırma uygulamasında tarafların uzman yetkilileri katılım sağlamalıdır. Öncü bir kreditör kuruluş tayin edilmesi ve başında yetkili birinin bulunması ile yeniden yapılandırma işlemlerinin etkin olabilmesi ve belirlenen amaç ve hedeflerin yerine getirilebilmesi için önemlidir. “Birden fazla kreditörün bulunduğu olaylarda kreditörlerin geniş perspektifte menfaatlerini dile getirebileceği koordinasyon ve idari temsilciler komitesi oluşturulmalıdır”. Alınan kararlarda bütünlüğün olması ve doğru bilgilerin yer alması şeffaf bir ortamı doğurmaktadır. Dışardan temin edilecek destek personel için yeteri kadar bilgi ve tecrübenin yanı sıra bu kişilere yeterli kaynak sağlanmalıdır. “Yeniden yapılandırma çalışmaları esnasında borçlunun işlerinin kesintiye uğramaması için açılan ek kredilere tahsilat da öncelik verilmelidir”. Yeniden yapılandırmanın uygulanacağı taraflar arasında ortaya çıkacak masraflar eşit şekilde dağıtılmalıdır.

CDRAC borçların yeniden yapılandırma sürecin ile "Borçlu-Kreditör Anlaşması" ve borcun kredi verenler arasında onaylanma aşaması olarak "Kreditörler arası Anlaşma" şeklinde iki farklı anlaşma sağlanabilmesi durumunda kurumsal borçların yeniden yapılandırma süreci hızlı bir şekilde çözüme ulaşmış olacak. Ancak borçluluk yükünü yerine getiremeyip yeni takibe alınan kredi hacmindeki büyüme yapılandırılan kredi hacmi ile karşılaştırılınca daha geniş yer alması, ek olarak finansal kuruluşların raporlarında sunduğu miktar ile takipteki kredilerin yapılandırılan kısımları arasındaki tutarsızlık sistemin verimli bir şekilde çalışmasının önüne geçmiştir.

5.2.4 Endonezya

Endonezya şeffaf olmayan mülkiyet yapısı, kredilerin emlak ve gayrimenkul tarafında yoğunluk göstermesi ve piyasada oluşan risklere karşı bankaların korunmasız bir yapıda olması finansal açıdan zayıflıklar olarak sıralanabilirken bunların yanı sıra Asya ülkelerinde 1997 yaşanan krizinde getirmiş olduğu olumsuzluk ülke ekonomisini etkisi altına aldığı ifade edilmektedir (Lindgren vd. 1999).

Arslan (2001)'a göre; Endonezya'da 38 bankanın faaliyetlerini sonlandırdığı, 9 bankaya da merkez bankası tarafından dört yıl içerisinde tekrar geri alınabileceği ön görüsü ile fon sağlanmıştır. Bunların yanı sıra şirketlerin dörtte biri gibi büyük bir oran da kriz döneminde iflas etmiştir. 1997 ve 1998 yıllarından IMF ile stand-by anlaşması için başvuran Endonezya, sağlanan fonlar ile birlikte almış olduğu önlemler finansal açıdan toparlanmasını sağlamıştır. 1998'de ekonomik olarak % 15 düzeylerinde küçülme gösteren ülke 2000 yılına gelindiğinde yaklaşık % 5 büyüme ile kendini göstermektedir. Ülke mali sistemde yapılandırma programlarını sağlayacak bir VYŞ'leri kurulması ile devletin bankacılık sektöründe sorunlu varlıkları devir alması, sektör varlıklarının % 80 gibi bir paya sahip olduğu bilinmektedir (Selimler 2006).

Ekonomiyi güçlendirmek adına Endonezya'da yeniden yapılandırma programı ile azımsanmayacak derecede gelişmeler sağlanmıştır. Kurumsal yönetim çerçevesinde ve icra iflas kanunundaki değişikliklere gidilmiştir. Ülkede piyasaya yeni firmaların katılımına izin verilmesinin yanı sıra yerli ve yabancı yatırımcıların piyasada yer alması

açısından kamunun içinde yer aldığı sektörlerdeki varlıkların satılması ve anti-tröst yasaları ile rekabet unsurunun piyasada kendini göstermesi sektörün daha etkin ve verimli çalışması konusunda yönlendirici olduğu bilinmektedir (Erdönmez 2003). Finans yapılanmasında ortaya çıkan sorunlu kredilerin tasfiyesi ve yeniden yapılandırılmasında görevli kurumlar; Endonezya'da "Endonezya Borç Yeniden Yapılandırma Kurumu ve Endonezya Banka Yeniden Yapılandırma Örgütü" olarak krizin kendini göstermesi ile kurulan yapılanmalardır.

Endonezya Borç Yeniden Yapılandırma Kurumu (Indonesian Debt Restructuring Agency, INDRA); 1998'de faaliyetine başlayan kuruluş bankaların sorunlu varlıklarının yanı sıra özel firmaların doğrudan dış borçlanmaya yolunu tercih etmelerinden kaynaklı ortaya çıkan kur riskini koruma altına almak konusunda yetkiler ile donatılmış bir yapılanmadır. Kurumsal borçların yeniden yapılandırma süreci için "Jakarta Prensibi" ilan edilmiştir (Erdönmez ve Tülay 2001).

Endonezya Banka Yeniden Yapılandırma Örgütü (Indonesian Bank Restructuring Agency, IBRA); krizin ülkede görülmesi ile sorunlu kredilerde yaşanan artış 1998 yılında kurumun faaliyete geçmesinin nedenlerindendir. Endonezya Merkez Bankası, bankalarda geri dönüşü sağlanmayan kredilerini ayrımını sağlaması, sektör için güven probleminin sarsılmasının önüne geçmek bunların yanı sıra reel sektörde yaşanan kredi problemi ile bankacılık sektöründe yaşanan kredi probleminin yeniden yapılandırma ile çözüme kavuşmasını sağlamaya çalışmaktadır (Selimler 2006). IBRA çatısı altında farklı birimlerin oluşturulduğu bilinmektedir.

Varlık Yönetim Kredisi (Asset Management Credit, AMC); faaliyeti durdurulmuş bankalardan veya yeniden sermaye sağlanan bankalardan IBRA'ya aktarılan varlıkların yeniden yapılandırılması ve elden çıkarılmasına dayalı kuruluşlardır. Varlık Yönetim Yatırımı (Asset Management Investment, AMI); ödenmemiş borçların kapatılmasına yönelik olarak pay sahiplerinden alınan endüstriyel ve gayrimenkul varlıklarını yönetmek veya elden çıkartmaya dayalı birimilerdir. Banka Yeniden Yapılandırma Birimi (Bank Restructuring Unit, BRU); bankacılık sistemini yeniden yapılandırmak ve IBRA tarafından yönetilen öz sermaye hisselerini elden çıkarmak için oluşturulan birimlerdir.

Ayrıca AMC, AMI ve BRU bünyelerinde yer alan varlıklar IBRA sıfır değerle devredilmiş, ancak hükümet tarafından hak sahiplerini mağdur etmemek adına nominal değer ile ödeme yapılmıştır. Devralınan varlıklar için geri ödeme veya satış konusunda ise kredi anaparasının yaklaşık % 82 gibi oranla uzlaşıldığı ve KOBİ'lerde de faiz ve cezada % 100 indirime gidilirken verim elde edilecek kredilere gelince anaparadan % 25 indirim yapılarak tahsilat sağlanmaya çalışılmıştır (Fung vd. 2004b).

IBRA kendi bünyesinde kurmuş olduğu aktif yönetim birimi ile bankalarda ortaya çıkan sorunlu varlıkların çözümlenmesine yönelik atılan bir adımdır. 1997 Asya krizinin ülkede ortaya çıkarmış olduğu etkiye incelendiğinde büyük bankalardan altı tanesi ve 54 tane mali kuruluş IBRA kontrolünde kaldığı bilinmektedir. 1998 yılında 2000 firmadan bir tanesi bile IBRA kontrolüne geçmezken kamu bankalarından dört tanesi sorunlu varlıklarının devrini sağlamıştır. IBRA ise bu işin koordinasyonunu sağlamak adına "Bank Mandiri"[30] adı altında bir banka kurarak bütün sorunlu alacakları tek çatı altında toplanmasını sağlamıştır (Selimler 2006).

IBRA, finansal açıdan sorun yaşayan bankaların kendisine transfer edildikten sonra yeniden yapılandırma programı düzenlemesi, banka bünyesinde bulunan emlak ve kredilerin AMU aracılığı ile tasfiye işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak, ayrıca bankaların yeniden yapılandırma programı çerçevesinde kullanılan ve kamunun sağlamış olduğu fonların geri dönüşünü sağlamak gibi düzenlemelerin yanı sıra faaliyet süreside 5 yıl olarak belirlenmiştir (Mesutoğlu 2001).

IBRA 168Rp trilyon gibi azımsanmayacak düzeyde tahsilat sağlayarak hükümet bünyesine aktarmış ve IBRA, 2004 yılında faaliyeti sonlandırılırken tasfiyesini sağlayamadığı varlıkları Maliye Bakanlığı bünyesine geçirilmesi yoluna gidilmiştir. Aynı yıl içerisinde IBRA personellerinden oluşan bir kadro ile kurulacak olan varlık yönetim şirketi (PPA) bünyesine varlıklar devredilmiştir (Selimler 2006). Lindgren (1999)'e göre; mevduat açısından Endonezya'nın ikinci en büyük özel bankası olarak bilinen Danamon Köprü Bankası, IBRA bünyesinde faaliyetini sürdürmeye ve yeniden sermayelendirilerek

[30] Bank Mandiri: Merkezi Jakarta'da bulunan Endonezya'nın en eski bankasıdır (Anonim 2021d).

faaliyetini sonlandıran bankaların varlıklarını alan köprü banka şeklinde devam ettirilmektedir. IBRA ve INDRA Maliye Bakanlığının kontrolünde bulunmalarının yanı sıra VYŞ birimleri IBRA kontrolünde devamlılığı yürütülmüştür.

IBRA faaliyetini sürdüremeyecek bankaların yalnız sorunlu varlıklarını değil aynı zamanda sağlıklı krediler, taşıt kredileri, taşınır ve taşınmaz varlıklarını da bünyesine dâhil etmektedir. Varlık Yönetim Birimi (Asset Management Unit, AMU) ise IBRA'nın oluşturduğu bir birim olarak; kamu bankalarının ve faaliyetini sonlandırmış bankaların, sermaye artırım programına dâhil olan özel bankaların ve devir alınan bankaların varlıkları ve yeniden sermayelendirilen bankaların kredi zararlarını devraldığı bilinmektedir (Selimler 2006). Devlet tarafından çıkarılan tahviller bankalardaki sorunlu varlıkların devralınmasına yönelik olarak hazırlanmış olup, söz konusu sorunlu varlıkların tamamının IBRA'ya devrinin gerçekleştirilmesi istenmiştir. Ancak hâkim hissedarlar sermaye payları oranında gerekli katkıyı sağlayamadıklarından hükümet tarafından bu bankalar devralınmıştır (Fung vd. 2004b).

IBRA, bankalardan devraldığı varlıkları oluşturduğu bir havuzda toplayarak yatırımcı gruplarına sunmakta ve alternatif endüstri ve şirketlerin içinde yer aldığı havuzda, risk grubunun da farklılık göstermesi yatırımcıların üzerindeki riskleri de yaymaktadır. Tahsilat hususunda banka personellerinden destek alırken, kredi yönetimi ve satış hususunda da danışmanlık firmalarından destek almaktadır (Mesutoğlu 2001). Nasution (2001)'a göre; politik engeller, parlamentodan kaynaklı gecikmeler, gerçeği yansıtmayan defter değerleri ve olumsuz ekonomik koşullar dikkate alındığında IBRA'nın varlıkların yeniden yapılandırmasının zayıf kalmasının sebepleri olduğu ifadesinde bulunmuştur (Selimler 2006).

5.2.5 Meksika

Meksika krizinin tarihsel gelişimi; Dornbusch ve Werner (1994)'e göre; 1970'li yıllarda ülkede yükseliş trendine giren petrol fiyatları, gelirlerinde yükseliş trendine girmesini sağlamıştır. Beklenmedik bu gelişme, 1950 ve 1970'li yıllarda sergilemiş olduğu ekonomik istikrar ve büyümedeki gelişiminin sağlamış olduğu mali disiplinin ciddi bir

yara almasına neden olması, ülke parasının aşırı değerli duruma gelmesiyle beraber, ek kaynak ihtiyacı, genişlemeci politikaların izlenmesi ile kamu borçlarının artış göstermesi ve yurt dışına sermayenin hızlı bir şekilde akmasına yol açması, finansal sistemdeki bozulmalar ve para değerinin artış göstermesi ile döviz kurundaki bozulma ve kamu borçlarındaki artış, ülke ekonomisinin çöküş yaşamasının önünün açıldığı bilinmektedir. Meksika'da 1982 yılında dış borçlarını ödeyemeyeceğini ifade ettiği, 1985 yılına kadar ki süreçte, bütçe açığını kapatmaya yönelik atılan adımlar; sıkı para politikası ve devlet kontrolleri ile istikrar sağlanmak istenmiş, ticari bankalar kamulaştırma yoluna gidilmiş, ithalatta ki kısıtlamalar arttırılmıştır (Hacıhasanoğlu 2005).

Loser ve Kalter (1992)'e göre; 1986 yılında yaşanan onca ekonomik problemler alternatif çözüm yollarının ve Meksika ekonomisinde düzelmesi için gösterilen çabalar çare olamamıştır. Ancak IMF ile stand-by anlaşması yapmak zorunda kalan Meksika, ülke için belirlenen ekonomik programları devreye sokmak zorunda kalmıştır. Uygulanan program; dış borçların yeninden yapılandırıldığı, sıkı para politikası ve sıkı maliye politikasına yöneldikleri, döviz kurunda devalüe etmeleri, ticari faaliyetlerde serbestleşme yolunu izlemeleri ve kamulaştırılan ticari kuruluşların ve kamu bünyesinde yer alan birimlerde özelleştirme faaliyetlerinin benimsendiği gözlemlenmektedir. Meksika ekonomisinin ılımlı bir düzeyde seyir gösterdiği, ancak enflasyonun 1985 yılında % 65 iken 1987'de % 159 seviyelerine ilerlemesi ile nominal faiz oranlarındaki artış, kamu borç yükünün istenmeyen seviyelere gelmesine neden olmuştur (Hacıhasanoğlu 2005).

Savatos vd. (1995)'a göre; 1994 yılına gelindiğinde yaklaşan seçimler maliye politikasında gevşeme ile beraberinde 1993'ün sonlarında Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (North American Free Trade Agreement, NAFTA)'ya katılımın kesinleşmesi ile yatırımcı çekeceği düşüncesi ek olarak ithalat ve ihracatta da artış beklentisini doğurmuştur. Reel GSYİH % 8 seviyelerine gelindiği gözlemlenmektedir (Hacıhasanoğlu 2005). Mishkin (1996)'e göre; Meksika'da yaşanan Chiapas ayaklanması ve iktidar partisi genel sekreteri Colosio'ya suikast girişimi sermaye girişini azalmanın yanı sıra ülkeden büyük oranda sermaye çıkışını da beraberinde getirmiştir (Hacıhasanoğlu 2005). Meksika, yatırımcının kaçışını engellemek için dolar geri ödemeli

peso cinsinden borçlanma kâğıtları ihraç ettiği bilinmektedir. Ancak dolar rezervinden çok daha fazla borçlanma aracı ürettiği için finansal açıdan kırılgan bir yapıya bürünen ekonomi, yatırımcıların hükümetin borçlarını vadesinde karşılayamayacağı düşüncesi ile fonlarını çekmeye başlaması ile panik havası yaşayan piyasa diğer yatırımcıların da fonlarını çekmelerine neden olduğu ifade edilmektedir (Hacıhasanoğlu 2005).

Faiz oranlarında yaşanan artış ve pesonun ABD doları karşısında değer kaybetmesi ülkenin finansal açıdan zor duruma düşmesine neden olmuş, ayrıca bankacılık sisteminde döviz cinsinden kullandırılan kredilerin ek olarak banka borçlarında yaşanan devalüasyon, kredilerin karşılıksız duruma düşmelerine neden olmuştur (Hacıhasanoğlu 2005).

Sorunlu Varlıkların Yönetimi, Yapılandırılması ve Tasfiye Edilmesine Yönelik Yapılan Çalışmalar ve Bank Fund for Savings Support "FABAPROA, Meksika Mevduat Sigorta Fonu" çalışma sistemi; 1982 yılından yaşanan kriz devamında; ticaret bankalarının kamulaştırılma yoluna gidilmesi ile söz konusu bankalarda mevduatlardaki ve faizlerdeki düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Ancak bankalar piyasanın mevcut durumundan kaynaklı olarak kamuya fon desteği sağlarken özel sektörde gerekli kredi imkânını sunmamıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde ise özelleştirme yolunu tercih eden kamu, ekonomideki payını azaltmanın yanı sıra kamu borçlanma ihtiyacında azaltılmaya çalışılmıştır (Şakar 2004).

Meksika'da sorunlu varlıkların tasfiye işlemlerini incelendiğinde ortaya, bankaların sorunlu varlıklarını yüksek fiyattan aldığı ve zararın % 70'lik kısmını üstelendiği gözlemlenmektedir. Ancak devir alınan varlıklar herhangi bir tasfiye programı uygulanmadan Meksika Mevduat Sigorta Fonu tarafından portföye dâhil edilmiştir. Meksika pesosunun 24,3 milyar dolara denk gelen sorunlu varlıklarının, ancak 1,1 milyar dolarlık kısmını tasfiye işlemini gerçekleştirebilmiştir. Meksika Mevduat Sigorta Fonu devir almış olduğu varlıkların yönetim ve tahsilat işlerini yürütmemesi ve söz konusu varlıklardan ortaya çıkan zararla devir alınan bankaya yansıtılmaması şeklinde bir yol izlemiştir (Mesutoğlu 2003).

Bankacılık Gözetim Ulusal Komisyonu (The Nartional Banking and Securitties Commission, CNBV) krizi yönetimi hususunda görevlendirildiği ve bağımsız bir birim olmanın yanı sıra sınırsız yetkilerle kuşatıldığı, ancak sorunlu varlıkların yönetimi, tasfiye edilecek veya yeniden yapılandırma çalışması ile yapılandırılacak bankaları tespit etmede ve uygulanacak yol ve yöntemlerde Meksika Merkez Bankası (Bank of Mexico, BOM) ve Maliye Bakanlığı ortaklaşa belirlemektedir (Şakar 2004). Meksika yaşamış olduğu krizlere gelindiğinde alternatif kurumlardan almış olduğu fonlar ile ülkesinde faklı kurumlarca finansal açıdan faaliyetini sürdüremeyecek olan bankalara fon sağladıkları görülebilmektedir. ABD, Dünya Bankası ve Inter-American Development Bank gibi kuruluşlardan temin etmiş olduğu fonları Meksika Mevduat Sigorta Fonu (FOBAPROA) ile batan bankaların aksine faaliyetine devam eden ancak fon ihtiyacı bulunan bankalara kullandırılmıştır. Kriz sürecinde kontrolü sağlamak için, CNBV, BOM ve Maliye Bakanlığı kontrolünde süreç yürütülmektedir. 1994 yılına gelinceye kadar sigorta fonu olarak faaliyetini sürdüren FOBAPROA, 1994 sonrasında varlık yönetim şirketi şeklinde devam etmiş, ancak 1998'de yerini Banka Tasarruflarını Koruma Kurumu (The Istitute for the Protection of Savings, IPABE) almıştır (Martinez 2000).

FABAPROA'nın çalışma sistemi; FABAPROA, bankaların sermaye artırımı uygulamaları koşulu ile bünyelerinde yer alan sorunlu varlıkların net defter değeri üzerinden devir aldıkları, alım yönteminde ise sermaye artırımı farklı oranlarda belirlenen bankaların 1 dolarlık sermaye artırımına karşılık olarak 2 ila 5 dolar arasında sorunlu varlıkları üstlendiği bilinmektedir. FABAPROA bankalardan devraldığı varlıkların yönetimi ve tahsilat süreçlerinin yönetimini ilgili bankaya bırakırken tahsilattan sağlanan nakit girişini üstlendiği, sorunlu varlıkların doğurduğu riski yöneticilere yansıtmaması ve varlıkları net defter değeri üzerinden satın alması bankaları daha kontrolsüz ve özensiz çalışmasına neden olunmaktadır. FABAPROA'nın sorunlu varlıkları üstlendiği oran % 70 olduğu şeklinde açıklanmaktadır (Mesutoğlu 2001, Şakar 2004). Meksika parasının devalüe edilmesi ve faiz oranlarındaki artış faaliyetini sürdürmek için kredi kullanan işletmelerin geri ödeyememesi bankalarda sorunlu varlıkların da artış görmesine de neden olduğu bilinmektedir. Graf Pablo (1999)'ya göre; bankalardan temin edilen kredilerin geri ödemelerinin gecikmeleri, mevduatlardan sağladıkları fonların kısa vadeli oluşunu da göz önüne alındığında, varlık kalitesinde bozulmalar yaşanmasına neden olduğu

FABAPROA'nın ise devralmış olduğu sorunlu varlıkların ancak % 20 gibi çok düşük bir oranının tahsilatını sağlayabilmiştir (Şakar 2004). FABAPROA'nın tahsilat oranındaki bu düşüklüğü; yönetim, denetim, kontrolleri kendi eliyle yürütmemesinin yanı sıra piyasanın yönetimini doğru bir şekilde sağlayamaması, ortaya çıkan yeni iflasların önüne geçememesi gibi nedenler sayılabilir. İfade edilenlere ek olarak borçların defter değeri üzerinden alması ve sorumluluk yükünü banka yöneticilerine yüklenmemesi sektörün kredi disiplinini yürütmemelerine buda kredi kullananlarında ödemede disiplinsiz davranmalarına neden olunmaktadır.

FABAPROA elindeki sorunlu varlıklarını oluşturduğu satış bölümü ile varlıkların nominal değerinin % 50 gibi bir ıskonto ile gerçekleştirebilmiştir. FABAPROA ipotek karşılığı verilen kredilerde yeniden yapılandırma, küçük ve orta ölçekli firmalara yeni kredi imkânı tanıması gibi yöntemler izlemiştir. FABAPROA ayrıca kredi imkânı tanımış olduğu bankalara 5 yıl süre içerisinde geri ödeme süresi tanımış ve bu ödemeler gerçekleşmemesi durumunda ise kullandırılan kredi miktarı kadar hisse senedine el konulacağı konusunda koşulu bulunmaktadır. 1994 yılına gelindiğinde kredi kullanan 3 bankaya FABAPROA'nın belirlemiş olduğu koşullar doğrultusunda el konulduğu, 1995-96 yılları arasında ise sermaye yeterliliği bakımında düşük olan 12 bankaya daha el konulmuştur. Sorunlu varlıkları devir alınan bankalarda sermaye artırımı uygulamasının akabinde yönetimde yer alan bireylerin değişikliğe gidilmesi, yönetimde değişiklik yapılmadan ellerindeki hisselerin satış işlemleri gerçekleştirilmiş ve banka arındırıldıktan sonra satım işlemleri gerçekleştirilmiştir (Şakar 2004).

Meksika kanunlarında, icra iflas kanunlarında yer alan açıklar, FABAPROA'nın Merkez Bankası'na kontrolünde yer alması, sorunlu kredilerin ağırlık olarak siyasi bağlantı ile kullandırılmış olunması ve fonda bankaları toparlayacak düzeyde kaynak aktarımının gerçekleştirilmemesi gibi nedenlerden ötürü FABAPROA istenen performansı sergileyememiş bu durumda Bankacılık Gözetimi Ulusal Komisyonu (CNBV) ve Merkez Bankası bir takım önlemler almak zorunda kalmıştır. Hükümet ve bankalar uygulamaya konulmak istenen programla maliyetleri paylaşma, hükümetçe belirlenen ve gelişmesi istenen sektörlere fon sağlayan bankalara kaynak sağlanması, yabancı kaynaklı bankaların ülkeye girişinde yasaların gevşetilerek izin verilmesi böylece ülkede

bankacılık sektöründe rekabetin oluşmasına bağlı olarak sektörün gelişmesi için önlemler alınmıştır (Şakar 2004).

Meksika ülke parasının devalüe edilmesiyle beraber kredilerin faiz oranlarında % 20 den % 150 gibi yüksek oranlara çekilmesi değişken faizle kullanılan kredilerde faiz oranlarındaki artışa bağlı olarak borç düzeylerinde artış görülmesi, bireysel kredi kullanan müşterilerin reel ücretlerinde yaşanan düşüş kredilerin geri dönüşleri bakımından incelendiğinde çok büyük bir oranda azalma yaşandığı gözlemlenebilmektedir. Krizin yaşandığı dönemde mali açıdan bilançosu bozulan işletmelerin ödemelerini gerçekleştirip gerçekleştirememe durumları dikkate alındığında, güçlü olan işletmeler destek sağlanmıştır. Borç değeri düşük olanların % 75'ini devlet tarafından üstlenilirken, kurumsal işletmelerin yapılandırmalarına banka destekleri ortaya çıkmaktadır. 1995 yılında CNBV ile Meksika Bankalar Birliği'nin ortaklaşa kurduğu Banka ve İşletmeler Arasında Koordinasyon Birimi (Unit for Corporate Loans, UCABE), toplam sorunlu varlıklar içinde sorunlu varlık payı % 10'a varan en büyük 40 işletmenin borçlarında yapılandırılma işlemi gerçekleştirilmiştir (Şakar 2004).

Merkez Bankası ve Bankacılık Komisyonu'nun uygun görüşüne istinaden Maliye Bakanlığı'nın da onayı ile bankalar ancak birleşme ya da satın alınma uygulamasına gidebilmektedirler. Firmalarda ise finansal problemlerden dolayı birleşmek isteyenlerin kuruluşun etkin çalışması, sanayi yapısı ve faaliyetlerini devamlılığını sağlayabilecek nitelikte ise ve en önemlisi rekabet önleyen bir durum ortaya çıkmıyorsa Federal Rekabet Ofisi (The Federal Competition Bureau, CFC) tarafından uygun görüşü sunulmaktadır.

Meksika'da uygulanan sisteme genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; sorunlu kredileri devlete satılmasına rağmen finansal açıdan zayıf olan bankalar faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiş ve karşılıklar düşüldükten sonra net defter değeri üzerinden satılmıştır. Bankalara sermaye artırımları doğrultusunda yapılan her 1 dolarlık artırım için devlet, 2 – 5 dolarlık sorunluk varlık satın almıştır. FABAPROA devir alım olduğu sorunlu varlık kalemleri içerisinde sadece tahsilatta nakit akışla ilgilenmiş, yönetim ve tahsilat işlemlerini devralmış olduğu banka sağlamaktadır. Net defter değeri üzerinden sorunlu varlıkları devir alan devlet riskin % 70'lik bölümünü üstlenmiştir.

FABAPROA'nın sorunlu varlıkları net defter değeri üzerinden satın alması banka hissedarlarının çıkarları doğrultusunda kararlar aldığı da görülebilmektedir. FABAPROA'nın devraldığı sorunlu varlıklara karşılık olarak 10 yıl vadeli devir edilemeyen tesabonos ile takas işlemi gerçekleştirilmiştir. Banka-Şirket Anlaşmalarını Koordinasyonu (Coordinating Unit for Bank-Enterprise Agrement, UBABE) kurularak borçların yapılandırılması hususunda ve program kapsamında ipoteğe dayalı kullandırılan kredilerin yeniden yapılandırılması sağlanarak büyük şirketlere tanınan bu imkândan küçük şirketlerinde yararlanması sağlanmıştır.

5.2.6 Brezilya

Brezilya'da krizin tarihsel gelişimi; Bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma, 1980'den 1990'ların ilk yarısına kadarki dönemde, yüksek düzeyde seyir gösteren enflasyonun yaşandığı ve buna bağlı olarak ekonomik problemleri düzeltilmesine yönelik bir çalışmadır (Şakar 2004). Reel mevduata sağlanan faiz oranlarının hiperenflasyon yaşandığı dönemde düşük kalması ile çok şubeli bankacılık yapısının gelişmesine ve şube sayısının artmasına neden olmuştur. Hiperenflasyonun önüne geçmek için Real Plan programı uygulamaya konulmuş, ancak söz konusu program hiperensflasyonu dizginlerken bankacılık sektöründe, enflasyona bağlı gelirlerin azalmasına neden olmuş, buda beraberinde sektörü zor duruma düşürmüştür (Şakar 2004). Ekonomik istikrar ve düşük faiz oranları beraberinde sektörde sorunlar yaşanmasına neden olmuştur (Aydın vd. 2000).

Mevcut hükümet Merkez Bankası (Banco Central do Brasil, BCB) ile beraber bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma programları düzenlemiş kamu bankalarının özelleştirilme karanının yanı sıra özel bankalara da müdahale edilmesi gerekli görülmüştür. Dilinger (1997)'e göre; bankacılık sektöründe yüksek enflasyon döneminde sağlamış oldukları getirinin de yüksek olması, holding sahibi şirketleri bankacılık sektöründe yer edinmelerini beraberinde getirmiştir (Şakar 2004).

1980 ve 1990'ların ilk dönemlerinde enflasyonun önüne geçilemeyecek bir düzeyde yükseliş göstermesi kamu ve özel banka sayılarında çoğalmasını beraberinde getirmiştir.

Kamu kâğıtlarının enflasyona endekslenmesi, kamu ve özel bankaların kullandırmış oldukları riskli kredilerin oranında artış yaşanmasını sağlamıştır. Kriz ardından devletin ve BCB uygulamaya koymuş olduğu program ile Brezilya parasının değerlenmesi ayrıca gümrükte uygulanan vergilendirmenin de azaltılması ile iç piyasa tüketimi ithal ürünlere yönelimi beraberinde getirmiştir. Ancak dış piyasa ile olan ticaret cari açığın ortaya çıkarmıştır. Yabancı sermayenin daha çok iç piyasaya çekerek açığı kapatmaya çalışan Brezilya ve Meksika'da 1994-1995'te yaşanan ve Tekila krizi adıyla da bilinen krizinin Brezilya'dan da yabancı sermayenin çıkışına neden olmuştur. Ekonomik sorunlarda yaşanan bunca durum karşısında bankacılık sektörünün olumsuz yönde etkilenmesine yol açmıştır. "Esnek kur sisteminde yabancı sermaye girişinin tersine dönmesi, ülke parasının değer kaybetmesine bunun sonucu olarak fiyatların artması ile beraber bankacılık sisteminin bilançosunu etkileyerek, reel değerinin düşmesine neden olmuştur". Sabit kur sistemini uygulayan ülkeler ödemeler dengesi krizlerine neden oldukları bilinmektedir. Ödemeler dengesindeki bozulma akabinde kredi maliyetlerinde yükselmesine ve bankacılık sisteminde kullanılan finansman araçlarında problemler yaşanmasına neden olması ile BCB'nin faiz oranlarının arttırılması zorunluluğuna sürüklemektedir (Şakar 2004).

Brezilya'da kriz sonrası alınan önlemler, VYŞ'lerinin çalışma sistemi ve ortaya çıkan sorunlu varlıkların yeniden yapılandırılması; 1987 yılında Kamu Bankalarının rehabilitesini sağlayan BCB, hukuki açıdan dayanak aranmaksızın sorunlu varlıkların yönetimini sağlayamayacak düzeye ulaşan bankaların yönetimine el koyma ve söz konusu banka veya varlıkları likit konuma dönüştürme yetkisi tanımlanmıştır. Bankların devlet kontrolüne yeniden alınana kadar ki süreçte kendi bünyesinde kontrolünü sağlamaya çalışmış ve Geçici Özel Yönetim Rejimi (Temporary Special Administration Regime, RAET) programı uygulamaya bu noktada konulmuştur. Bu program kapsamında BCB hangi bankaya program uygulanacaksa yönetim kurulunu belirleyip görevlendirmekte ve mal problemlerin çözüme kavuşturulması, akabinde tekrar devlet kontrolüne geçirilmesi sürecine kadar kadroyu 2 yıllık gibi bir süreç daha ekleyebilmektedir. Ancak kontrolü sağlanan bankanın toparlanmaması durumunda ise BCB müdahale edip tasfiyesini sağlama hakkı da mevcuttur. 1994'te uygulamaya konulan "Real Plan" enflasyon oranlarının düşmesini sağlamış akabinde mevduat

artışlarını da beraberinde getirmiştir. Reel ücretlerde artışın yaşanması tüketici kredilerinin artış göstermesine ve kullandırılan kredilerin doğru bir şekilde incelenmesinin yapılmadan verilmesi, tüketim yoğunluğunun bitmesi ile de kredilerin geri ödenmesinde ortaya çıkan sorunlu varlıklar artışı, özel bankaların kamu bankalarından kullanmış oldukları kredilerin ödemelerini gerçekleştirememeleri kamu bankalarının krize sürüklenmesine neden olmuştur. 1994 Eylül ve 1997 Eylül dönemlerini kıyaslandığı takdirde % 5'lik bir sorunlu varlık miktarından % 15'lere kadar artış gösterdiği gözlemlenmektedir (Erdönmez 2000). Bu bağlamda devlet alınan karar gereği faaliyet sorunu yaşan bankalara el koyma yetkisine sahip olmaları özelinde RAET programı kapsamında geçici yönetici atanması sonucu halen faaliyetini sürdüremeyecek durumda olanlara el konulma yetkisinin kullanmaları ve özel bankalarda ise güçlü olan banka ile taraflar arasında uzlaşı sağlanarak satışının gerçekleştirilmesi yolu izlenmesi varlıklar için bir fiyatlama politikasının yürütülmediği anlaşılmaktadır.

BCB yeniden yapılandırma uygulamasında sorunlu varlıkları bünyesinde yüksek oranda barındıran bankaların yöneticiliğine geçici bireyler atayarak, likiditasyon, birleştirme ve bölme gibi tüm yetkileri kendilerine atayarak görevlendirmişlerdir. Ancak eski yöneticiler ise bankanın ortaklılığında yer alanlarla birlikte sorunlu varlıklardan da yine ortak sorumluluğa sahip olmalarının yanı sıra şahsi mal varlıklarının da satış işlemine gitmelerinin önüne geçilmiştir.

BCB, 1994 ile 1996 yılları arasında, yaşanan ekonomik problemlerin getirdiği bankacılık sektöründeki sorunlara çözüm bulmaya çalışmış, ancak söz konusu sorunların sektörde bıraktığı yaralardan ötürü 25 özel 1 kamu bankasının tasfiyesini sağladığı ve 4 kamu bankasına da RAET programını uygulamaya koymuştur. Program kapsamında yeniden yapılandırma hususunda BCB'den, kamu şirketlerinden ve emeklilik fonlarından sağlanmıştır (Şakar 2004). BCB'nin kontrolünde bulunan RAET programı halen sigorta şirketlerinin çözüm otoritesi oluşu, program kapsamına alınan şirketler Brezilya yasaları çerçevesinde kanun hükmünde kararname ile normalde yürüttükleri faaliyetlerin sonlandırılmasına izin verilmemesi, ancak yönetim ve denetim kadrosu RAET kapsamında BCB tarafından atanması durumları değerlendirildiğinde sınırsız süreli olduğu anlaşılmaktadır (Anonim 2018, Anonim 2021e).

PROER (Ulusal Mali Sistemin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi için Teşvik Programı) ile 1995 yılında uygulamaya konulan birleşmeler ve devralmalar hususunda uygulanan sistem, sektörde vergi teşviki ve kredi imkânlarının tanınması ile birleşmelerin hızlı bir şekilde uygulanmaya konulmasını sağlamıştır. Güçlü olan bankaların yeni bankaları satın alma girişimleri karşısında piyasa fiyatının altında kredi imkânları sağlandığı ve buna ek olarak da satın alan bankaya, aldığı bankanın mali zararlarının vergilerinin alınmaması hususunda kararı ile teşvikte bulunulmuştur (Erdönmez 2000).

Yeniden yapılandırma, banka satışları ve kamu bankalarının durumlarının düzeltilmesi; özel bankalar için uygulamaya konulan PROER ve kamu bankaları için uygulamaya konulan PROES programlar uygulamaya konulmuştur. Mevduat sahiplerinin haklarını korunması ve sorunlu bankların yönetiminin devralınması aslında ödemeler sisteminin düzenli çalışması, sisteme olan güven probleminin ortadan kaldırılması ve ahlaki risk sorunlarının minimum düzeye indirilmesi hususunda amaç güdülmüş olup istenen düzeye ulaşılmıştır.

Programda büyük bankalar "iyi" ve "kötü" banka olarak sınıflandırılmış ve aktif ve pasif kalitesi güçlü varlıklarını satın alınmasının yanı sıra mevduatlarda kalite ayrımı gözetmeksizin tamamını iyi bankanın alması sağlanmıştır. PROER programı çerçevesinde alınan varlıklara bağlı olarak BCB fon sağlamıştır. Ancak kötü banka kaynakları ise bankanın eski yöneticileri ve ortakları tüm mal varlıkları ile sorumlu tutulmuştur. Küçük bankalarda ise uygulanan sisteme incelendiğinde, finansal açıdan güçlü bir banka tarafından doğrudan satın alınma yönteminin uygulanması ile BCB, satın alan bankaya fon sağladığı gözlemlenmektedir.

Yeniden yapılandırma ve satış sistemlerinin uygulanması ile devletin mali piyasada üzerindeki yük azaltılmaya çalışılmıştır. Hükümetin uygulamış olduğu yöntemler ile kamu bankalarının sorunlarını çözmeye odaklı bir şekilde hareket etmiştir; "Kamu sermayeli finansal kurumu, kamu menkul kıymetlerini kullanarak satın alabilir", "Kamu bankalarını mal olmayan kurumlara ve kalkınma kurumlarına dönüştürülebilir", "Kamu bankalarının ileri bir tarihte özelleştirilmesi amacıyla bu bankaların yeniden

yapılandırılması için finansman sağlanabilir" ve "Kamu bankalarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin maliyetin % 50'sini karşılayabilir" (Erdönmez 2000).

Bankacılık sisteminde yeniden yapılandırma programının uygulanması ile yabancı yatırımcıların Brezilya 1994'te nazaran 1998'de 2 katı kadar artış gözlemlenmektedir. 1994'te yabancı yatırımcı oranı % 7 iken 1998'de bu oran % 14 seviyelerine gelmiştir. Sektörde yer alan sorunlu bankaların piyasadan temizlenmesi, hükümetin reformla piyasada güven arz eden bir duruş sergilemesi ve yabancı bankalarda ve diğer finansal kuruluşlara uygulanan kısıtlamaların kaldırılması gibi gelişmeler sektörde yabancı yatırımcının katılımına ivme kazandırmıştır. Kamu banklarında yaşanan sorunlar, Devletin bankacılık sektöründe yükünü azaltmaya yönelik PROES kredi programını uygulamaya geçirilmiştir. Eyalet hükümetleri üzerindeki ve BCB üzerinde yaşanan baskı, eyalet hükümetlerinin mali açıdan da sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Brezilya kanunlarının ve Basel Sermaye Uyum Anlaşmaları çerçevesinde kamu bankalarının faaliyetlerini devam ettirememeleri konusunda yaşayacakları olası bir problem, bankaların özelleştirilmesi ya da kanun ve anlaşma çerçevesinde sermaye yeterliliklerini dengelemeleri gerekmektedir. Brezilya'da devletin bankacılık sektörü üzerinde etkisini azaltmaya yönelik olarak Federal Hükümet Programı 1996 yılında 1514 sayılı "Geçici Önlemler" ortaya koymuştur. Alınan önlemler çerçevesinde Federal Hükümetin; Mali kurumları tasfiye etmek veya özelleştirmek amacıyla kontrol altına almasına Mali kurumların kalkınma kurumlarına dönüşmeleri için gerekli finansman sağlanmasına Mali kurumların özelleştirilmeleri için gerekli altyapının hazırlanmasına ilişkin finansman sağlanmasına Mali kurumların yeniden yapılandırılmaları için gerekli finansman temin etmelerine BCB'nin finansman sağlamasını garanti etmesine izin verilmiştir (Şakar 2004).

Programın uygulaması hususuna gelindiğinde; 4 banka özelleştirilmiş, 3 banka eyalet hükümetleri tarafından özelleştirilmiş, 1 banka tasfiye sürecine girmiştir, 10 banka kalkınma kurumu şeklinde dönüştürülme aşamasında, 4 banka federal yönetimin elinde bulunmakta olup devlet tarafından özelleştirilecektir. Yeniden yapılandırılma programı çerçevesinde 6 banka kamu bankası olarak faaliyetlerine devam edebilecektir. Şahözkan (2003)'a göre; "182 banka yeniden yapılandırma programına tabi tutulduğu,

konsolidasyonlarla banka sayısı azaltılmış ve 20 banka sektörün % 80 kontrol edebilecek düzeye ulaşmıştır" (Kayarkaya 2006).

5.2.7 Amerika Birleşik Devletleri

Dünya geneline bakacak olursak krizleri tek neden altında toplamak mümkün olmamakla birlikte 1980'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan krizin arkasında da birden fazla neden barındırmaktadır. "Ekonomik, finansal kanun ve düzenlemelerin, birçok bankanın batmasının ön koşullarını hazırlamış olması", "Seri bir şekilde oluşan şiddetli bölgesel ve sektörel durgunluğun bankaları, bankacılık sektörünü önemli hatalar yapmaya zorlamış olması", "Piyasadaki bazı bankaların aşırı risk almaları ve yönetimin yetersiz çaba göstermesi nedenleriyle bankaların krize girmesinin kaçınılmaz olduğu sonuçlarına varılabilir". ABD'de 1970 ve 1982'li yıllarda bu dönemde yaşanan enflasyonist durumda, tasarruf ve kredi kuruluşları ve bununla birlikte bankalar, kaynak yaratabilmek adına toplamış oldukları mevduatları yüzsek faiz oranları ile sağlamanın yanı sıra söz konusu mevduatları kısa vadeli olarak elde etmektedirler. Bu duruma karşın tüketicilerin talepleri doğrultusunda da toplamış oldukları kredileri uzun vadeli ve düşük kar marjı ile verdikleri bilinmektedir (Şakar 2004).

Teknolojinin her alanda geliştiği gibi bankacılık sektöründe de kendini göstermiştir. Bunun yanı sıra sektörde rekabetin artış göstermesi, mevduata tam güvence sağlanmasının ortaya çıkardığı haksız rekabet ortamı ve yapılan düzenlemelerdeki eksiklikler, bankaların iyi bir şekilde yönetilememesi gibi sebeplerden ötürü zorlandığı bilinmektedir (Biçim 2010). Bankacılık sektöründe yapısal problemler, dönemde yaşanan ekonomik çalkantılar ile beraber kriz ortamının yaşanmasına neden olunmuştur. Dönemde sıkı para politikasının uygulanmasının yanı sıra petrol fiyatlarında hızlı bir şekilde artması ve dolarda yaşanan ani değer artışı 1979 – 1982 yılları arasında resesyon da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte, banka ve finansal kuruluşlar üzerinde olumsuz sonuçlar doğmasına ve iflas etmelerine neden olmuştur. Bankacılık sisteminin ve finans kuruluşlarının yaşamış olduğu sorun, faiz oranlarının artması, ancak sabit faiz oranları ile uzun vadeli kredilerin verilmiş olması, küçük tasarruflara sahip kuruluşları zorlarken, esnek faizli kredi kullandırmış olan ticari bankalar diğer bankalara kıyasen daha az

zorlandıkları görülmüştür. Yaşanan bunca olumsuz durum sonrasında petrol fiyatlarında yaşanan dalgalanma yani daha önce hızlı bir şekilde artış göstermesinin aksine fiyatların yine hızlı bir şekilde düşüş yaşanması petrol üreticisi konumundaki kasabalarda fazla kredi kullandıran bankaların da iflas etmelerine neden olduğu ifade edilmektedir (Aydın vd. 2000).

ABD'de durgunluğun bölgeler nezdinde yaşanmasının altında banka ve tasarruf ve kredi kuruluşların bölgesel olarak yapılanmasından kaynaklandığı ve söz konusu durgunluk ile beraber ticari ve konut gayrimenkul piyasasının çökmesine neden olmaktadır. Bu durumda sorunlu varlıkların gün yüzüne çıkmasına neden olmuştur. Bankacılık sektöründe doğru yönetimin sağlanamaması ve dolandırıcılığın sektörün yıpranmasına yol açmaktadır. 1979 ve 1987 dönemlerinde kamunun yaptırdığı çalışmada 171 bankanın iflas etmesinin arkasında yatan neden, % 90'lık gibi bir payın doğru yönetimin sağlanamaması, bunun yanında ülke ekonomisinin resesyon yaşamasının arkasında ise % 35'lik gibi bir paya sahip olduğu görülebilmektedir (Biçim 2010).

Sorunlu varlıkların yönetimi ve tasfiyesinin sağlanması; Amerika Birleşik Devletleri'nde bankaların, tasarruf ve kredi kuruluşlarının, sorunlu alacaklarının devir alınması, yönetiminin sağlanması ve tasfiye edilmesi Federal Mevduat Sigorta Kuruluşu (Federal Deposit Insurance Corporation, FDIC) ve Çözüm Tröst Kuruluşu (Resolution Trust Corporation, RTC) tarafından sağlanmaktadır (Şakar 2004). Straw (2007)'a göre; 1970'li yılların sonuna kadar bankacılık sisteminde herhangi bir sorunun görünmediği buna karşın sektörün en çok zarar gördüğü yıl olan 1980'lerde ise ABD'de neredeyse bütün bankaların iflas etmeleri ile FDIC banka tasfiyeleri ile ilgilendiği görülmektedir. FDIC devraldığı bankaların sigorta kapsamında bulunan mevduatların ödemelerini gerçekleştirmesinin yanı sıra söz konusu bankaların sahip olduğu sorunlu varlıkların yönetimini ve tasfiyesinin yönetimini de sağlamıştır (Biçim 2010).

Federal Tasarruf ve Kredi Sigorta Kuruluşu (Federal Savings and Loan Insurance Corporation, FSLIC) aynı dönemde çoğu tasarruf ve kredi kuruluşlarının sorunlu varlıklarının sigorta güvencesi sağlamakta olduğu bilinmektedir. FSLIC'in yaşamış olduğu kaynak sıkıntısına bağlı olarak maliyet yaratmayacak ve düşük maliyetli

müdahalelerle çözüm üretmeye çalışılmıştır. Ancak FSLIC'in ana fonksiyonu olan sorunlu kredi ve tasarruf kuruluşlarına sigorta güvencesi sağlamak olduğu için kaynak yetersizliğine bağlı olarak mali açıdan büyük oranda kayıplar yaşamasına neden olmuştur (Biçim 2010). Batık kuruluşların kamu otoritesi kontrolü altında tasfiyesinin sağlanması ve bu kuruluşların sahip olduğu varlıkların devir alınarak yönetilme hususu problemleri beraberinde getirmiştir. FDIC'nin aracılığı ile Finansal Kuruluşlar Reform, İyileştirme ve Uygulama Kanunu (Financal İnstutions Reform, Recovery and Enforcement Act, FIRREA) oluşturulması sağlanmıştır. FIRREA ile geçici süreliğine RTC kurulmuştur (Mesutoğlu 2001).

Finansal sorunların yaşandığı ortamlarda bankaların iflas etmesinin yanı sıra finans sektöründe mevduat toplayan diğer kuruluşlarla beraber tasarruf ve kredi sağlayan kuruluşlarında iflas etmesi sebebine bağlı olarak söz konusu kuruluşların sigorta kapsamına alınarak bunların korunması FSLIC tarafından sağlanmıştır. Ancak FSLIC elinde yeteri kadar kaynağın olmaması ortaya maliyet çıkarmayacak ya da düşük maliyet içeren müdahalelerde bulunması ile kaynak sorunu yaşayarak iflasa sürüklenmesine neden olmuştur. Finansal açıdan sorun yaşayan ve iflas etmiş olan bankaların idarelerini başka kurumların denetimine bırakması yönetim açısından örnek olarak sunulabilir.

Federal Mevduat Sigortası kuruluşu (Federal Deposit Insurance Corporation, FDIC); Dev vd. (2006)'e göre; ABD'de federal hükümet bünyesinde yer alan aynı zamanda bağımsız olan bir devlet kuruluşudur. Büyük Buhran döneminde ABD'de nerede ise bütün bankanın iflas etmesi ile 1933'lü yıllarda bankalarda ve tasarruf kurumlarındaki mevduatların güvencesini sağlamak bu bağlamda ABD'de sistem içerisinde bulunan kamunun güvence unsurunu korumaya alarak oluşumu sağlanmıştır (Biçim 2010). Finans piyasasında yaşanan bu büyük çöküş hem bankaların, hem de mevduat sahiplerini sigorta kapsamına alabilmek adına FDIC kurulması uygun görüldü. FDIC; riskleri erken tespit etmenin yanı sıra, sigorta kurumlarını izleme ve inceleme yetkisi tanımlanmıştır. Ayrıca sigorta havuzunda oluşması muhtemel kayıpların önüne geçmek için iflas eden kurumları tasfiye etme ve devir alma yetkisine sahiptir (Straw 2007). Finansal sorunların yaşandığı ortamlarda bankaların mevduatları riskli duruma düşmekte aynı zamanda iflas eden bankalarda da aynı durum gözlemlenmektedir. Bu sebepten dolayı söz konusu mevduatlar

sigorta kapsamına alınmakta ve bunlar için bir koruma kalkanının oluşması sağlanmaktadır (Tözüm 2004). Söz konusu kuruluş ticari bankalar tasfiye oldukları durumlarda aynı zamanda bu bankaların imajını zedeleyen ve banka için problem yaratan sorunlu alacakları banka üzerinden elemine etmektedir. FDIC'nin dürüstlük, yetkinlik, ekip çalışması, etkinlik hesap verilebilirlik ve adalet gibi ilkeleri üzerinde barındırmaktadır. FDIC'ler her tasarruf sahibi gerçek ve veya tüzel kişilerin bankaya yatırmış olduğu paranın 2007'de yaşanan "supreme mortgage" krizi ile beraber 100.000'den 250.000 Amerikan Dolarına kadarını koruma altında bulundurmaktadır (Biçim 2010).

FDIC çalışma sistemini ve sorunlu varlıklar için uygulamış olduğu çözüm yöntemlerini ele alındığında ortaya bazı önemli hususlar çıktığı görülmektedir. ABD'de bankalar ve tasarruf kuruluşların yapılanması itibari ile söz konusu finansal kuruluşların mevcut likidite durumunda sorun yaşadığı takdirde, sermayesinde yüksek oranda azalma olduğunda ya da mevduat çekilişini karşılayabilecek durumu kaybettiği takdirde bu kuruluşların faaliyeti sonlandırılması kararı alınır. Risk tabanlı olarak 5 guruba ayrılan sistem içerisinde yer alan finansal kuruluşlar likidite ve rezerv konusunda belirlenen şartları sağlamaları gerekmektedir. Eğer bu gurupları ifade edecek olursak; % 10 ya da daha yüksek sermaye oranına sahip olan finansal kuruluşların yapısı iyi durumda olduğu, % 8 ya da daha yüksek yeterli seviyede, % 8'dan daha düşük ise az dereceye sahip olduğu, % 6'dan daha düşük ise belirgin derecede az derecede olduğu, % 2'den az ise kritik seviyede az derecede olduğunu belirtmektedir. FDIC uyarı sistemi az dereceden başlayıp kritik seviyeye gelene kadar devam etmektedir. Az derecede ki durumda sadece bankanın yönetiminin değişikliği ve bankanın kendisini ve risk durumunda düzeltmeye gitmesi için fırsat tanır. Ancak bu durum devam edipte kritik seviye durumuna gerilerse finans kuruluşlarının artık iflas durumunun gerçekleştiğinin duyurusunu yapar. FDIC tasfiyesi olunacak bankaların her varlığının değeri farklı olduğundan istatistiksel yöntemler kullanılarak ve her varlığı bu yöntemler çerçevesinde sınıflara ayırır böylece olası tasfiye değerini belirlemiş olur (Biçim 2010). Faaliyetini artık sürdüremeyecek olan bankalar hakkında edinilen kaynaklar en doğru ve en gerçekçi çözüm yöntemlerinin üretilmesi esnasından kullanılmaktadır. Çünkü FDIC üretilen çözüm yöntemlerine dayalı olarak söz konusu bankaları olası alıcılara sunmaktadır. FDIC sorunlu finansal kuruluşların piyasada

satışını daha hızlı gerçekleştirebilmek için söz konusu kuruluşların bilançolarından, sektördeki diğer finansal kuruluşların faaliyetlerinden ve bu kuruluşlar için uygulanan sistemden faydalanmaktadır. FDIC varlıkları, şubeleri ve/veya tamamı satılacak finansal kuruluşların satış işlemlerinde maliyet unsurunun minimum seviyelere çekmeyi planlamaktadır (Tözüm 2004). Sorunlu varlıkların ödeme planlaması; "FDIC'ın maliyeti= Mudi Zararı* Zarar Faktörü" şeklinde formüle edilmiştir (Biçim 2010).

FDIC uygulamış olduğu çözümleme yöntemleri satın alma ve yüklenme işlemi, mevduat ödemesi, açık banka yardımı olarak üçe ayrılmaktadır. Satın alma ve yüklenme işlemi; Bu uygulamada finansal açıdan faaliyetini sürdürenler aksine finansal açıdan sorunlu olan bankaların ve faaliyetini sürdüremeyecek durumda olan bankaların varlıklarının bir kısmını ya da tamamını bunun yanı sıra güvence altına alınmış varlıklarının da bir bölümünü veya tamamını devralır. İhtiyaç duyduğu kadar miktarını da FDIC'den destek alabilme imkânına sahiptir. Ancak karşılığında prim ödemekle yükümlüdür (Biçim 2010).

Mevduat ödemesi; 1980'de yaşanan tasarruf ve kredi krizinden sonra FDIC artık faaliyetini sürdüremeyecek durumda olan finansal kuruluşların varlıklarının satışını gerçekleştirmenin yanında mal varlığından arta kalanları pay sahiplerine dağılımının söz konusu dağıtımı da sigorta kapsamındaki mevduat sahiplerinden başlanması hususunda bir faaliyet sürdürmektedir. Sigortalanmış mevduatlarının hak sahiplerine sigorta kapsamına alınan birikim kadar ödeme yapılırken sigorta yapılmamış kısma ve/veya hiç sigorta yaptırmayanlara ödeme yapılmama ihtimali ile karşı karşıyadırlar (Biçim 2010). Açık banka yardımı; FDIC, iflas etme olasılığı bulunan bankalara kredi verme, aktiflerini satın alma veya doğrudan kaynak yardımı yapma gibi desteklerde bulunmaktadır.

FDIC ticari bankalara acil likidite desteği şeklinde ticari bankalara sorunlarının diğer bankalara nazaran daha az olmasından kaynaklı olarak açık banka desteği sağladığı bilinmektedir. Bankaların faaliyetlerinin sürdürülebilmesi hususunda sorun yaşayanlar kamu yararı açısından değerlendirildiğinde sürdürülebilirliği gereklilik arz ediyorsa tasfiye işleminden ziyade daha az maliyetli finansal yöntemler kullandırılmıştır (Biçim 2010). FDIC her ne kadar ulusal ve bölgesel olarak uygulanan açık arttırma (kapalı zarf

usulü) ile büyük ölçekli satışlar gerçekleştirse de daha önceden bireysel olarak satış metodu uygulamıştır (Şakar 2004). Büyük ölçekli satışlar ile birlikte ulusal düzeyde varlık satış merkezleri kurulmakla birlikte özel sektörde faaliyet sürdüren firmalar ile de iş birliği yapılmıştır. FDIC 1992 döneminde Bölgesel Varlık Tasfiye Anlaşmaları (Regional Asset Liquidation Agreement, RALA) yaptığı gözlemlenmektedir (Mesutoğlu 2001).

Faaliyetini sürdüremeyecek düzeyde olan bankaların FDIC tarafından satın alınması işlemine gidilmiştir. FDIC satın aldığı bu bankaları sermayesi güçlü bankalara satarak faaliyetlerinin sürdürülebilmesi hususunda hem kendisi, hem de satın alan banka tarafından sermaye desteği sağlanmıştır. FDIC tarafından satışı gerçekleşen bankaları devir alan bankalar ile bir anlaşma yolu izlenirken en iyi teklifi verenin devir alması yoluna gidilmesi ile rekabet unsurundan kaynaklı prim gelirlerinin artışını sağlanmaktadır (Aydın vd. 2000).

"FDIC uygulamaları sırasında satışı yapılan varlığa ilişkin garanti verilmesi (Representatives and Warranties, R&W), satıcı finansmanı (Seller Financing or Owner Financing) sağlanması, kredi ve gayrimenkulden oluşan kompleks varlık havuzları oluşturulması gibi yöntemleri de denemiştir. Satıcı finansman yönteminin kullanılmasının nedeni eldeki varlıkların çoğunun gayrimenkuller ile teminat altına alınmış olmasına rağmen gayrimenkul piyasasındaki durgunluğun bu varlıkların tasfiyesini engelliyor olmasıdır" (Mesutoğlu 2001).

FDIC'ten düzeltilmiş defter değeri üzerinden alınarak başka bir bankanın yönetimi altında oluşturulan birime teslim edilmesi ile yönetiminin ve tahsilatının daha hızlı gerçekleştirilmesinin yanı sıra varlık kalitesinin yüksek düzeyde sağlanabilmesi için özel sektör kuruluşları ile Varlık Tasfiye Anlaşması (Asset Liquidation Agreements, ALA)'na gidilmiştir. Oluşturulan birimin varlık yönetim ve bu varlıkların elden çıkarılması hususunda, işletme giderleri, varlıkla ilgili giderler, genel giderler, ücretler ve diğer personel harcamaları gibi hususlarda ortaya çıkan maliyet unsurları karşılayan birim FDIC olduğu bilinmektedir. Varlıkların tahsilatından doğan net tahsilat gelirlerinin söz konusu birime teşvik primi olarak dönüş sağlanmaktadır (Şakar 2004).

FDIC ile anlaşma yapacakları firmaların varlıkların yönetiminde sorumlu olmasının yanı sıra varlıkların elden çıkarılmasına ilişkin işlemlere anlaşma yapmış oldukları firmaların yıllık düzenlenen denetim planına ve bütçesine, iş planına, personel istihdamına ve ücretlerine onay vererek firmanın harcamalarını, tahsilatını ve amaçlarını ne doğrultuda gerçekleştirdiğine dair performans sergiliyor bunun denetiminin yapıldığı ikisi FDIC diğeri şirket sorumlusundan oluşmak üzere üç kişilik bir komiteye karşı sorumlulukları bulunduğundan gözetim altındadır (Mesutoğlu 2001).

Çözüm Tröst Kuruluşu (Resolution Trust Corporation, RTC); RTC'nin kuruluş sebebi faaliyetleri sonlandırılan ve birer finans kuruluşu niteliği bulunan tasarruf ve kredi kuruluşlarının tasfiyelerinin sağlanması, söz konusu kuruluşların varlıklarının doğru bir şekilde yönetilmesinin sağlanması ve varlıkların doğru politikalarla satışının gerçekleştirilmesi olarak bilinmektedir. RTC'nin kuruluş sebepleri ile ilgili olarak ödeme gücünü kaybetmiş (insolvent) kuruluşlar, RTC tarafından yönetimlerinin sağlanması, en doğru ve en uygun tasfiye şeklinin tespit edilip faaliyete geçen süreye kadar, RTC'nin kontrolü altında kalmışlardır. Şakar (2004) ve Tahtakılıç (2004)'a göre; 1996 yılında kurulup 1997 yılında faaliyeti sonlanan kuruluş 7 yıl gibi bir sürede merkezi varlık yönetim şirketi olarak görevini yürütmektedir Faaliyetini kongre gelirlerinden ve diğer bir takım gelirler ile elde etmektedir.

RTC'nin kuruluş sebeplerinde; kuruluş faaliyetlerinin takibini sağlamak, kuruluşun durum değerlendirmesinin sağlıklı bir şekilde yapılmasının takibini sağlamak, maliyet açısından ise kaynakların etkin ve verimli kullanımının sağlanması, tasfiye sürecinde kuruluşun güvenli bir biçimde faaliyetinin sürdürmesini sağlamak, işletmenin gider durumunu minimuma çekmek, spekülatif faaliyetlerin, israfın dolandırıcılık ve manipülasyon durumunun önüne geçmeye çalışmak, kredi portföyünün genişlemesinin önüne geçmek ve son olarak varlıklarda uygulanan elden çıkarma ile bankalarda küçülmeye gidilmesidir.

Yapılan çalışmalarda ve FDIC gibi bir organizasyon yapısına benzer bir yapılanmada RTC'nin kurulması kaçınılmaz olarak düşünülmüştür (Davison 2005). RTC'de FDIC gibi önceleri devralmış oldukları satış faaliyetlerini bireysel olarak gerçekleştirirken, varlık

hacmindeki genişleme ile ulusal ve bölgesel anlamda ölçekli satışlar gerçekleştirmiş. Söz konusu satışları yine FDIC gibi açık arttırma sistemi ile kapalı zarf usulü ile ihale etmektedir. RTC'ler batık kuruluşlar için ödeme yapılması gibi pek de kullanılmayan bir amaç için faal olan bu kuruluşların ödenekleri gecikmeli olarak tahsisi sağlandığından faaliyetlerinin devamlılığı hususunda zorluk çekmiştir (Şakar 2004).

RTC yine FDIC'in uygulamış olduğu özel firmalarla anlaşmalar (Standart Asset Management and Disposition Agreements, SAMDA) yaparak firmalar ile yapacağı anlaşmalar da adaletli bir yöntemin uygulanmasını sağlanmıştır (Şakar 2004). RTC'ler geçici süreliğine kurulduğundan uzman bir yapılaşma izleyememenin yanı sıra varlıkların kontrol ve yönetiminin sağlanmasında özel sektör işbirliği ile çözüme ulaşmaya çalışılmıştır (Biçim 2010).

FDIC'ın stratejisinde almış olduğu varlıklarının en yüksek karlılık ile elden çıkarma politikasını izlerken RTC ise tasfiye durumundaki varlıkların satışı hususunda faaliyetini sürdürmüş bu da onun ancak söz konusu varlıkların sınırlı bir kısmının devredebilmesini sağlamıştır. FDIC prim gelirleri ile faaliyetinin devamlılığını sağlarken RTC kongrelerden sağlamış oldukları kaynaklar ve diğer dolaylı gelirlerden sağladığı bilinmektedir (Biçim 2010).

FDCI ve RTC'nin Uygulamış Oldukları Yöntemler; Doğrudan Satış: FDIC ve RTC sorunlu varlıkların elden çıkarılması hususunda varlık havuzları oluşturulup söz konusu varlıkların satışlarını bu havuzlara yaptıkları bilinmektedir. Varlıkların hacmi, varlık türü, varlığın vadesi ve coğrafi konum gibi kategorilere göre ayrılmaktadır. Hacim olarak 10.000 dolardan daha az olan krediler ele alınmış, bu kredilerin tahsilatında sağlanan başarı ve edinilen tecrübeler doğrultusunda hacmi daha büyük olan kredilerin tahsilatını yapılması aşamanda faydalanılmaya çalışılmıştır (Şakar 2004).

Anlaşmalı Firmalar: ABD'de yaşanan finansal kriz döneminde iflas eden finansal kuruluşların artış göstermesi ile FDIC ve RTC şirketlerinde de yeteri miktarda kalifiye personelinde bulunmamasına bağlı olarak özel sektör firmaları ile anlaşma sağlanıp ortak hareket edilmiştir.

Menkul kıymetleştirme (Securitization): FDIC ve RTC ipotek karşılığında kullandırılan kredilerin hatalı, kusurlu belge ve geri ödeme gibi kredilerin pazarlanabilirlilik kabiliyetleri incelendiğin de bu kabiliyetlerini azaltan bir özelliği barındırdığını görülmektedir. Securitization uygulamasının önceden tahmin edilmesi mümkün olan bir nakit akışı olan benzer nitelikteki varlıklar, piyasada alınıp satılabilir cinsten, faiz ödemeli menkul kıymetlere dönüştürüldüğü bilinmektedir. Konut ipotekleri, ticari ipotekler ve taşınız varlık taksitleri gibi teminatlar gösterilmektedir.

Menkul kıymetleştirme işlemi ilk olarak gayrimenkul için kullanılan kredilerden sağlanmıştır. Daha sonra sisteme ticari krediler ve tüketici kredilerinin de dahil edilmesi ile portföy genişlemiştir. RTC sistemin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi açısından önceleri devlet garantisinin desteğini almak istemesinin altında risklilik düzeyi hiç yok denecek kadar az düzeylere çekilmesini sağlanmasıdır. Ancak Hazine Bakanlığı'nca çıkarılan devlet garantili kâğıtlara rakip olur düşüncesi yerini nakit rezervi gibi farklı uygulamalara sürüklemiştir. Buna ek olarak menkul havuzları oluşturularak söz konusu varlıkların kategorilendirilerek en yüksek kategoriye sahip menkul kıymetlere ağırlık verilmeye çalışılmıştır (Şakar 2004 ve Biçim 2010).

Ortaklıklar Kurulması (equity partnership): RTC özle sektör ile anlaşmalı olarak bir şirketin kurulmasını sağlayarak elinde bulundurduğu varlıkların söz konusu şirkete satışını gerçekleştirerek devretmiş olduğu varlığın büyüklüğü oranında ortaklığa sahip olmaktadır. Özel sektör şirketi ise ortaklığın kuruluşunda sermayedar olmanın yanı sıra ortaklık bünyesinde yer alan portföyün yönetiminin sağlanması ve tasfiyesinden sorumlu olmaktadır. RTC gelirini ortaklıkta bulunan payı oranındadır (Mesutoğlu 2001). 1990'lı yıllarda RTC 21 milyar dolar düzeyinde kurmuş olduğu 72 ortaklık tarafınca kurulmuştur. FDIC ise 4 milyar dolar düzeyinde 2 ortaklık yapmıştır. Sermaye ortaklığı kuruluşlarına incelendiğinde RTC kendisi ve özel sektör yatırımcısı arasında ortaklıklara gittiği, söz konusu ortaklıklarda ise RTC sınırlı ortak olduğu genel ortaklık rolünü ise sermaye ortağı ve varlık yönetim şirketi üstlenmektedir. Ortaklığının finansmanını varlık havuzlarının oluşumu ile sağlandığı, ortaklar sermaye koymanın yanı sıra varlık yönetim hizmeti vererek sağlamaktadırlar. Gelirler ortaklık payları oranına göre ortaklara dağıtımı, ancak borçların ödemelerinin gerçekleştirilmesinin ardından sağlanmaktadır (Biçim 2010).

Firmanın ortaklığında ki pay oranları: % 51 - % 49, % 25 - % 75, % 50 - % 50, % 70 - % 30, % 40 - % 60 şeklinde olduğu bilinmektedir. “Bu yöntemin en önemli amacı özel sektörün uzmanlığından ve etkin çalışma yöntemlerinden yararlanarak mevcut sorunlu varlıkların en yüksek net bugünkü değer ile elden çıkarılmasını sağlamaktır” şeklinde açıklamada bulunmuştur (Mesutoğlu 2001).

5.3 Ulusal ve Uluslararası Karşılaştırma

Bankacılık sektörü faaliyet gösterdiği alan kapsamında bazı riskler üstlenmekte, ancak söz konusu riskleri üzerinden atmak için çeşitli araçlar kullanarak uzaklaştırma yoluna gitmektedir. Bankalar öz kaynaktan ziyade yabancı kaynak kullanımı ile faaliyetlerini sürdürdüğünden ve bu yabancı kaynakları çoğu zaman kısa vadeli olarak temin etmenin yanı sıra uzun vadeli olarak da kendisi ihtiyaç sahiplerine kredi yolu ile finansal destek sağlamaktadır. Ayrıca bankalar vermiş olduğu kredilerin büyük bir çoğunluğu işletmelere finansal destek sağlarken diğer yandan konut edinmek isteyen tüketicilerde de biriktiği bilinmektedir. İşletmelerin söz konusu kredileri karşılayacak gücü kaybetmelerinin yanı sıra konut kredisi kullanan tüketicilerinde krediyi karşılayamama ve/veya konutun değer kaybından kaynaklı olarak karşılamak istememesi sorunlu varlıkların ortaya çıkmasına veya var olan sorunlu kredilerin daha da büyümesine yol açmaktadırlar.

Bankaların sorunlu alacaklarının bilançolarında yer alması ile söz konusu kredilere karşılık ayırma zorunluluğuna bağlı olarak bir maliyet unsuru ortaya çıkarmaktadır. Aynı zamanda bu alacakların ödemelerinin gerçekleşmesi için yasal takip başlatılması ile de prosedürden kaynaklı olarak ikinci bir maliyet unsurunun daha ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bankaların tahsil edemedikleri alacaklar için kredi kullandırılmasından kaynaklı sağlayacakları kazançtan da mahrum kaldıkları vurgulanmalıdır.

VYŞ’leri bankalarda oluşan sorunlu varlıkları ekonominin normal dönemlarinde yıllar itibari ile dönem sonlarında bankaların bilançolarını makyajlama isteği doğrultusunda satın alırken, kriz dönemlerinde ise bankalar piyasada dolaşacak nakit para sıkıntısı çektiği için sorunlu alacaklarını elden çıkarmak istediklerinde devreye girmektedirler. Varlık yönetim şirketlerinin sorunlu varlıkları bankalardan satın almaları ile bireylerin

ve/veya işletmelerin kredi puanlarında düşüş durmaktadır. VYŞ'leri kaynakların tek elde toplanıp verimli kullanılabilmesi ve fiyatlamanın daha doğru yapılıp üst seviyede gelir elde etmek için merkezi varlık yönetimleri faaliyet sürdürürken merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerinde ise ya banka faaliyetlerini kendi içinde halleder ya da özel sektörde faaliyet gösteren uzman kuruluş tarafından gerçekleştirmektedir.

Bankalar büyümeleri özelinde, sorunlu varlıklar/öz kaynak değerinin düşük olması istenen bir durumdur. Bu durum da küçük bankalar yüksek risk barındırdığından sorunlu varlık kalemlerinin düşük tutulması ve büyük sermaye yapısına sahip bankaların ise düşük riskli oluşu, sorunlu varlıkları mümkün olabildiği kadar düşük tutmaları ile birlikte alternatif kredi imkânları ile küçük bankaların üzerindeki yükü azaltmanın yanı sıra piyasada ortaya çıkacak sıkışmayı da önemli ölçüde azaltılmasını sağlayacaktır.

Ekte Malezya'da yaşanan finansal problemler maliye bakanlığına bağlı DANAHARTA olarak bilinen şirketin oluşumunun ortaya çıkmasına neden olmuş, ancak DANAHARTA'nın rolünü tamamlayıcı nitelikte ve Malezya merkez bankasına bağlı aynı zamanda DANAHARTA'nın iştiraki olarak kurulan bankacılık sistemini güçlendirmek adına DANAMODAL ve zor durumdaki şirketlerin borçlarını yapılandırma adına Londra yaklaşımı ile faaliyetini sürdüren CDRC kurulmuştur (EK 3). Varlık yönetim şirketlerinin her ne kadar 5 yıl kurulum faaliyeti sürdürülmesine izin verilmiş olsa da ekonomik konjonktür gereği sürenin uzatılabilmesi söz konusudur. Bankalarda ortaya çıkan sorunlu varlıkların satılması karşılığında karın % 80 ortak oldukları, ancak defter değerinin altında satış işlemi gerçekleştirememeleri için bazı koşullar konulmuştur. Varlıklarını satmaya istekli olmayan finansal kuruluşlarda ise sorunlu varlıkların teklif fiyat miktarının % 80 karşılık ayırma zorunluluğu ile karşılaşmaktadırlar. Burada iki tür yaklaşım sergilediği bilinmektedir. Birinci yaklaşımda; kuruluş amacı itibariyle sorunlu varlıkların devir alınması, yapılandırılması ve tahsilatının sağlanması şeklinde bir düzenleme ile karşılaşılmaktadır. İkinci yaklaşımda ise; yapılandırılan kredilerin borçlu tarafından yerine getirilmemesi veya sorunlu varlığın geri dönüşünün sağlanamayacağı konusunda bir kanıya ulaşılması durumunda, özel idareci atanması, yasal prosedürlerin başlatılması ve teminatların nakde çevrilmesi yoluna gitmek zorunda kalınmaktadır.

DANAHARTA, ödemelerini nakit veya devlet garantili beş yıl vadeli bono ile sağlamaktadır. DANAHARTA, sorunlu varlıkların fiyat tespitlerini alacağın niteliğine veya teminatın durumuna göre belirlediği, iskonto edilmiş nakit akım metodu ve toplam mali varlıklardan cari borçların düşülmesi yolu ile tespit edilen net toplam mali varlıklar metodu uygulamasını tercih etmiştir. DANAHARTA'nın varlık portföyünde hali hazırda kredisi bulunan borçlulara ait krediler, brüt değeri 50 milyon RM (yaklaşık 13,2 milyon dolar) ve üzerinde olan borçlulara ait krediler, halka açık firmalara kullandırılan teminatsız kredileri, net sorunlu varlık oranı yüzde 10'un üzerindeki finansal kuruluşlarca kullandırılan krediler, şeklinde belirlenmektedir. DANAMODAL bankacılık sektöründeki sermaye yapısını güçlendirmek amacı ile kurulmuş, CDRC ise borçlu taraf olan şirketler ile kredi kullandıran bankalar arasında köprü olarak Londra yaklaşımına benzer şekilde bir yol izleyerek yeniden yapılandırma programını yürütmektedir.

Güney Kore'de FSC faaliyet sorunu yaşayan bankaları finansal açıdan güçlü olan bankalara devir ya da birleşme ile çözüm yoluna gidilmektedir. KAMCO sorunlu varlık yönetiminden sorumlu bir kuruluş olarak faaliyete başlamıştır (ek 3). KAMCO'nun oluşturduğu portföy kapalı zarf usulü ile satışa sunulmakla birlikte satış bedelinin % 50 si peşin olarak tahsis edilmektedir. Söz konusu varlıklar farklı kategorilerde yer alan kredilerden oluşturulmaktadır. Yasal takibe alınmamış varlıklarda teminatlı olanlar söz konusu teminatın ekspertiz değerinin % 45'i, teminatsız olanların ise nominal değerinin % 3'ü üzerinden ve hakkında mahkeme kararı çıkartılan kredilerde ise teminatlı olanların nominal değerinin % 45'i teminatsız olanlarında nominal değerinin % 3'ü üzerinden devraldıkları bilinmektedir. Köprü banka uygulaması ile faaliyetini sürdüremeyecek bankaların aktif ve pasif varlıklarını devrinin gerçekleştirildiği bilinmektedir.

KAMCO varlıklarını Sermaye yeterlilik rasyolarının düşmesini engellemek için devlet iç borçlanma kâğıtlarıyla kamu fonlarından aktarma yapılan devri gerçekleşen şirketlerin sorunlu varlıklarının bir yıl içerisinde KAMCO'ya satılması ile karşılanabilmektedir. KAMCO kredileri kendi içinde farklı kategorilerde ayrıştırmanın yanı sıra bunları da kendi içinde farklı özelliklere göre işlemlerini sürdürmektedir. Varlıklarda maksimum faydadan ziyade minimum sürede getiri elde etme çabası gütmektedir. Varlıklar satın alınırken teminatlı ve teminatsız varlıklar nominal değer üzerinden farklı oranlarda

ıskonto edilerek gerçekleşmektedir. Varlıkların satışında küçük ölçekli varlıklarda ihale, VDMK, yeniden yapılandırma gibi yöntemler izlerken büyük ölçekli varlıklarda ise değer artış kazancından getiri elde edilmeye çalışılmaktadır. Bunlara ek olarak marka değeri yüksek olanlarda ise kredilerin satışı veya yönetim hakkının devri ile karşılaşılmaktadır. "Fon ödenmiş sermayesinin, yasal rezervlerinin ve harcamaları için tuttuğu rezervleri toplamının 10 katını geçmemek üzere bono ihracı gerçekleştirebilmektedir." Bonolar anapara ödemeleri 5 yıl faiz ödemeleri 2 yılda gerçekleştirilmesi koşulu ile devlet tarafından anapara ve faiz ödemeleri güvencesi ile ihracı yapılmaktadır. Çözümleme yöntemlerine gelindiğinde, mahkeme tarafından açık arttırma usulü, KOMCO tarafından düzenlenen açık arttırma usulü satış ve gönüllü geri ödeme usulü şeklinde gerçekleşmektedir. Ayrıca KAMCO süresiz sınırlı olarak faaliyet sürdürürken, özel amaçlı şirketlere sorunlu varlıkları indirgenmiş nakit akışları yöntemi ile menkul kıymetleştirme metodu ile satışlar gerçekleştirilmektedir. VYŞ'lerde tescil harcı, intikal vergisi, tarım vergisi ve diğer vergilerden indirim ve muafiyetinin olduğu bilinmektedir. CRV'ler şirketlerin etkin ve verili yönetilebilmesi için ve yeninden yapılandırılarak doğru bir şekilde kontrolün sağlanabilmesi açısından önemli bir rol üstlendiği, ayrıca 5 yıl süreli faaliyetlerini sürdürebilmekle görevlidirler. Şirket yeniden yapılandırma programları ile beş yıl faaliyet sürdürebilecek ve sorunlu varlıkların yönetiminin yanı sıra kredi kullandırabilme yetkisine sahip kuruluşlar olarak işlem sürdürebilmektedirler. Ayrıca KAMCO varlıkları daha kolay erite bilmek için sağlıklı krediler ile sorunlu kredileri bir havuzda toplayarak daha kolay çözümleme sağlayabileceği bir yöntem yürütülmektedir.

Tayland'ta TAMC bankalarda kötü aktiflerin yönetiminden sorumlu olurken aynı zamanda FRA tarafından satılan kötü aktifler içinde finansal destek sağlanmaktadır (EK 3). Ortaya çıkan sorunlu varlıkların yanı sıra devlete ait ve ticari faaliyet sürdüren banka ve finansman şirketlerinin de borçlarının devri alınmaktadır. Sorunlu varlıklar iyiden kötüye doğru kategorilendirilip ihale usulü ile satış işlemi gerçekleştirildiği bilinmekte, ancak satılamayan varlıklar ise FRA tarafından nominal değer üzerinden kendince satın alınarak likiditeye çevrilmeye çalışılmıştır. 1997 yılında merkezi olmayan varlık yönetim şirketi statüsünde sorunlu varlıkların yönetimi açısından faaliyet sürdürülmesinde başarısız olan özel bankaların kurmuş olduğu şirketlerin yerine tüzel kişiliğe haiz merkezi varlık yönetim şirketi şeklinde 2001 yılında merkezi varlık yönetim şirketi kurulduğu

bilinmektedir. TAMC faaliyete 12 yıllık süre olarak karar alındığı ifade edilmektedir. FIDF garantisini vermiş olduğu 10 yıllık devri gerçekleştirilemez, ancak çağrı yapılabilir borçlanma araçları ile TAMC tarafından finansal kuruluşlardan alınan varlıklar için fon kaynağı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca TAMC 1 yıllık değişken faizli tahviller ihraç ederek sadece yönetim kurulunun belirlemiş olduğu beş ticari bankanın mevduatları için kullanılmaktadır. Devri gerçekleştirilecek birinci grup varlıklarda teminat değeri ile bedel tespitinin yapılması kararı alınırken, ikinci grup varlıklarda ise; defter değerinden fazla olmamak üzere şahsi olarak sunulan teminatların değeri dikkate alınarak bedeller tespit edilir. TAMC ve banka arasında önceden belirlenen kar/zarar ortaklığı çerçevesinde hareket ettiği bilinmektedir. Hem borçlu, hem de kreditörü koruma amaçlı gerekli yasal düzenlemelerin yer aldığı bir yapı ile borcun ifasını sağlanamaması ile teminatın hızlı bir şekilde nakde dönüştürülebilmesine imkân tanınmıştır. Borcun yapılandırılması durumunda geçici süreliğine vergi muafiyeti getirilmiştir.

Endonezya'da INDRA bankaların sorunlu varlıklarında ve özel firmaların doğrudan dış borçlanmaya yolunu tercih etmelerinden kaynaklı ortaya çıkan kur riskini koruma altına almak konusunda görevli borç yeniden yapılandırma kurumudur (EK 3). Bank Mandiri ile bütün sorunlu varlıkları tek çatı altında toplamıştır. Endonezya varlık yönetiminin merkezi bir yapılanma ile sürdürme çabası içerisinde olup, IBRA adı altında AMC, AMI, AMU ve BRU olarak kendi içinde farklı birimleri çatısı altına alan, bankalarda geri dönüşü sağlanmayan varlıkların çözüme ulaştırılabilmesi ve sektörde yaşanması muhtemel güven sorununun kaybolmasının önüne geçmek adına kurulmuş bir birimdir. Ayrıca AMC, AMI ve BRU bünyelerinde yer alan varlıklar IBRA sıfır değerle devredilmiş, ancak hükümet tarafından hak sahiplerini mağdur etmemek adına nominal değer ile ödeme yapıldığı bilinmektedir. Devralınan varlıklar için kredi anaparasının yaklaşık % 82 gibi oranla uzlaşıldığı ve KOBİ'lerde ise faiz ve cezada % 100 indirime gidilirken verim elde edilecek kredilere gelince anaparadan % 25 indirim yapılarak tahsilat sağlanmaya çalışılmıştır. IBRA faaliyet süresi 5 yıl ile sınırlandırılmıştır. Varlıkların yönetimi ve elden çıkarma usullerinde; yeniden yapılandırma, varlıkların satışı, borçların kapatılmasına karşılık olarak alınan endüstriyel ve gayrimenkul varlıklarının yönetmek veya nakde dönüştürmek ve IBRA'nın elinde bulunan öz sermaye hisselerinin elden çıkarılması gibi yollar izlenmektedir. Sermaye açısından en güçlü

banka olarak bilinen Danamon köprü banka vazifesi görerek sorunlu bankaların varlıklarını almıştır. IBRA hem sorunlu, hem de sağlıklı kredileri de bünyesine almıştır. Devralınan varlıklar bir havuzda toplanarak sektör dağılımları farklı olduğundan riskler minimize edilmeye çalışılmıştır. Sorunlu varlıkların devralınmasına yönelik olarak devlet tahvili çıkarılmıştır.

Meksika'da kriz döneminde ortaya çıkan sorunlu varlıkları devralan bankalara tahsilatın sağlanamaması durumunda varlıkların devlet garantisi ile mevduat sigorta fonu tarafından alınması yoluna gidilmiştir (EK 3). FABAPROA bankaların sermaye artırımı kararı uygulayarak ve söz konusu sermaye artırımında 1 dolara karşılık olarak 2 ila 5 dolar arasında sorunlu varlığı net defter değeri üzerinden üstlendiği bilinmektedir. Sorunlu varlıkların % 70'ini üstlenirken bu durumda banka personellerinin özensiz çalışmasına neden olmuştur. Elindeki varlıkların satışlarında varlıkların nominal değerinin % 50 iskonto ancak gerçekleştirebilmiştir. İpotek karşılığı kredilerde yeniden yapılandırma ya da KOBİ'lere ise yeni kredi imkânı tanımıştır. Kredi kullandırılan bankalara 5 yıllık süre tanınmış zamanında ödenmeyen kredilere karşılık olarak ödenen tutar kadar hisse senetlerine el konulacağı şartı konulmuştur. Ayrıca bankalar ancak birleşme ya da satın alma uygulamasına gidebilmektedir. Devralınan sorunlu varlıklar 10

Brezilya'da Merkez Bankası kontrolünde ve Merkez Bankasının varlık yönetim şirketi pozisyonunda yürüttüğü bir yapılanma ile varlıkların kontrolü sağlanmaktadır (EK 3). Ayrıca RAET programı kapsamında kamu bankalarının rehabilitesini sağlayarak devlet kontrolüne tekrardan geçmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Konu başlığı altında yapılan açıklamalardan sınırsız süreli olduğu anlaşılmaktadır. Devlet el koyma yetkisine sahip olduğunda fiyatlama politikası izlenmediği bilinmektedir. Sorunlu bankaları ve varlıklarını çözüme erken ulaştırabilmek adına özel bankalar için PROER kamu bankaları için ise PROES uygulamaları getirilmiştir. Burada uygulanan sistemde sorunlu banka hisselerine ve yönetimine el konulma uygulaması tercih edilmiştir. Güçlü bankların sorunlu varlıkları yüksek oranda bulunan bankaların devralırken mali zararların vergilerinden muaf tutulması yoluna değinilmiştir. Finansal açıdan güçlü bankanın zayıf banka varlıklarını satın alırken sadece sorunlu değil aynı zamanda iyi durumda olan bankalarında alınması sağlanmıştır. PROER ve PROES kapsamında iyi bankaların kötü

bankaları iyi ve kötü varlıklarını ayırt etmeksizin devralması durumunda Merkez Bankası tarafından fon desteği sağlanması ile doğrudan satış gerçekleştirilmiştir. Devralan bankalara satın aldıkları varlıklar için, yeniden yapılandırma kapsamında fonları Merkez Bankası, kamu şirketleri ve emeklilik fonlarından tahsis etmiştir. Kötü bankaların sorunlu varlıkları açısından yöneticiler tüm mal varlıkları ile sorumlu tutulmuştur.

Amerika'da merkezi olmayan bir yapılanmada faaliyet sürdürülen sistemde birçok kuruluş yer aldığı bilinmektedir. FDIC banka tasfiyeleri ile ilgilendiği, FSLIC tasarruf ve kredi kuruluşlarının sorunlu varlıklarının sigorta güvencesi sağlamak, RTC merkezi varlık yönetim şirketi olarak görevli kuruluş olup 7 yıl ile sınırlandırılmıştır (EK 3). RTC faaliyetleri sonlandırılan tasarruf ve kredi kuruluşlarının tasfiyelerinin sağlanması, söz konusu kuruluşların varlıklarının doğru bir şekilde yönetilmesinin sağlanması ve varlıkların doğru politikalarla satışının gerçekleştirilmektedir. FDIC tasfiyesi olunacak bankaların her varlığının değeri farklı olduğundan istatistiksel yöntemler kullanılarak ve her varlığı bu yöntemler çerçevesinde sınıflara ayırdığı bilinmektedir. Ayrıca aldığı varlıkları özel bir formülle maliyetini belirlemekte, uygulamış olduğu çözümleme yöntemleri satın alma ve yüklenme işlemi, mevduat ödemesi, açık banka yardımı, kapalı zarf usulü satışların yanı sıra bireysel satış yöntemini de uygulamıştır. Satılan varlıklara garanti, kompleks bir varlık havuzu yöntemi şeklinde gruplandırılmıştır. Buna ilave olarak tasfiye işlemi gerçekleştirilecek işletmelerde ise tasfiyenin gerçekleşeceği ana kadar RTC kontrolünde kalmaktadır. Dışarda anlaşmalı firmalarla görüşülerek çözüme ulaşılmaya çalışılmıştır. Menkul kıymetleştirme yöntemi uygulanmıştır. Özel firmalarla ortak bir şirket kurup varlıkların çözüm yoluna gidilme tercih edilmiştir.

Önal'a (2019) göre 5 yıllık damga vergisi ve diğer harca istisnalarının süresiz olması gerektiği ya da eğer süresiz olarak damga vergisinden istisna olamayacaklarsa devraldıkları varlıkların portföylerine aldıkları tarihten itibaren beş yıl sonra vergilendirilme işleminin başlatılması germektedir. Çünkü söz konusu vergilendirmeden kaynaklı olarak kuruluşlar 5 yılda bir faaliyetlerini sonlandırıp tekrar faaliyete geçirmektedirler. VYŞ'leri kurum kazancı üzerinden % 20 vergilendirilme yapılmakta, ancak vergilendirmeler dosya bazında işleme tabi tutulmakta, halbuki tekdüzen hesap planı ile paralel olarak tüm VYŞ'leri tarafından uygulanacak portföy üzerinden vergileme

imkanı veren bir karşılık uygulamasının hayata geçirilmesi daha doğru olacaktır. Çünkü tahsilat başlamadan vergilendirme başlamaktadır. TMSF bir kamu kuruluşu olduğundan sadece kamu alacaklarından kaynaklı sorunlu varlıkların devralınması işlemine girmesi gerekmektedir. Çünkü kamunun kaynaklarını kullanmakta olup, özel sektörle aynı kulvarda yarışması ve ihalelere girmesi yanlış bir durumdur. Merkezi varlık yönetim şirketleri ve merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerinin tek çatı altında kamu idarisinin de içinde yer alacağı bir kalıcı yapılanmanın kurulması gerekmektedir.

ABD'de FLIC'in ve Güney Kore'de FSC'un uygulamış olduğu sistemde finansal açıdan sorun yaşayan ve iflas etmiş olan bankaların idarelerini başka kurumların denetimine bırakması yönetim açısından örnek olarak değerlendirile bilir. TMSF'nin banklara tamamen müdahalesine nazaran finansal açıdan daha güçlü olan bankların idarelerinde faaliyetlerinin devamı sağlanabilir. Güney Kore'de KAMCO'da daha belirgin ve net bir sistemin işlemesi açısından ele alındığında teminatlı ve teminatsız varlıklar için uygulamış olduğu alım politikası ile bankaların sorunlu alacaklarına karşılık olarak elde etmiş olduğu gelirde minimum seviye belirlenmektedir. Buna bağlı olarak Türkiye'de yasal normlarda bu fiyatlama politikası ile piyasanın şeffaf bir ortama bürünmesini sağlanacaktır. Aynı zaman da bankaların sorunlu varlıklarına karşılık olarak ihaleye giren VYŞ'ler fiyat indirimi hususunda kendi aralarında işbirliğinin önüne geçilmiş olacaktır. Yine KAMCO'nun köprü banka uygulaması ile faaliyetini sürdüremeyecek bankaların aktif ve pasif kalemlerinin devir alınması, Türkiye'de bankaların sorunlu varlıklarının yanında aktif varlıklarının da satış işlemlerinin serbestisinin getirilmesi fona ihtiyaç duyan bankalar için önemli bir etkendir. Ayrıca KAMKO'nun devlet elindeki varlıkların satışını dikkate alındığında, Türkiye'de kamunun tahsil edemediği alacakların devrinin gerçekleştirilmesi gerektiği de ortaya çıkmaktadır. Güney Kore, Brezilya ve Endonezya örneklerinde görüldüğü gibi bankalar varlıklarının tamamının satışını gerçekleştirilmelerine izin verilmesi gerekmektedir. Yani bankaların sorunlu varlıklar yanında canlı varlıkların satışlarının gerçekleştirilmesi sektöre canlılık kazandıracağı sektörün daha aktif çalışmasının önünün açılacağı düşünülmektedir.

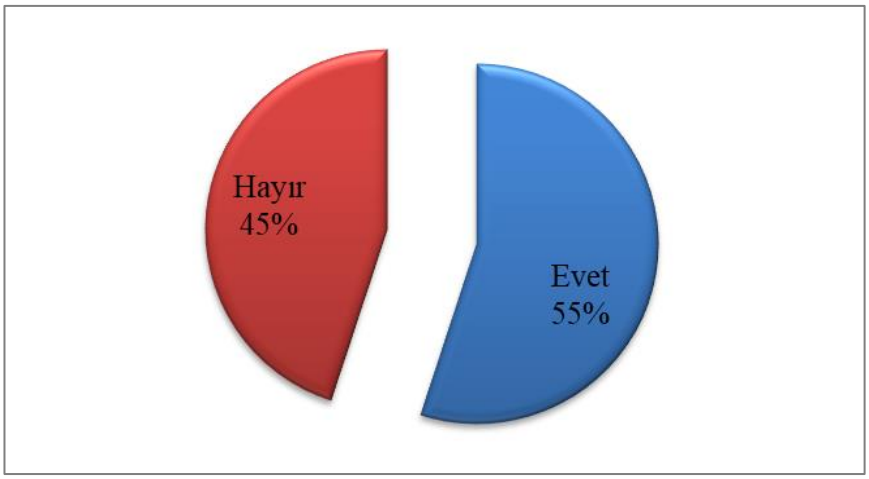
6. TÜRKİYE'DE VARLIK YÖNETİM UYGULAMALARININ ANALİZİNE YÖNELİK OLARAK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME VE ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

6.1 Birey ve/veya Şirketler ile Yapılan Anket Çalışmasından Elde Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi

Bankaların ve diğer finans kuruluşlarının kullandırmış olduğu krediler tahsilatı sağlanamayınca sorunlu varlık olarak varlık yönetim şirketlerine devredildikleri bilinmektedir. Devredilen bu borçlara bağlı olarak, kredi kullanan bireyler ve şirketler VYŞ'lerine varsa devrolan kredileri ve bu doğrultuda mevcut hakları hususunda bilgilerinin ölçümü, şirketlerin borçluya karşı tutumu, sağlamış oldukları imkânlar ve yaşamış oldukları sorunlar dikkate alınarak anket hazırlanmıştır.

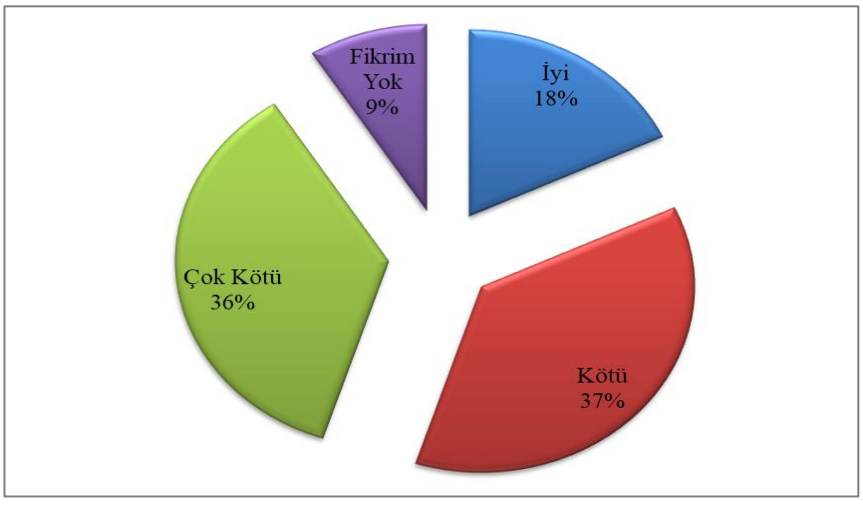
Saha çalışması aşamasında dünyada hemen her ülkede etkili oaln küresel salgın nedeni ile online anket olarak düzenlenmiş olup, sosyal medya üzerinde, bankalarda ve varlık yönetim şirketlerine yönlendirilerek borçluların cevaplanması için paylaşımda bulunulmuştur. Toplamda 183 kişi cevaplamış olup söz konusu değerlendirme bu bilgiler doğrultusunda elde edilmiştir.

Katılımcıların % 65'inin hali hazırda bankalardan kredi kullandığı ve yaklaşık % 58'inin VYŞ'nin faaliyet konuları hakkında bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Kredi kullananların ancak % 6'sının borcu varlık yönetim şirketlerine devrolunduğu ifade edilmektedir. Bu çerçevede VYŞ'lerine devrolan borcun kredi türü incelendiğinde; "tüketici kredileri, kredi kartı borçları ve taşıt kredileri" olduğu belirtilmektedir. Borcu varlık yönetim şirketlerine devrolan bireylerin pazarlık yapma hakkını kullananlar % 55 iken kullanmayanlarda ise % 45 olduğu, bunun sebebini yüksek faiz oranı ve kısa vadede tahsilat sağlanmaya çalışıldığı için ödemelerini gerçekleştiremedikleri belirtilmektedir (Şekil 6.1). Görüşülen kişilerin para ve sermaye piyasaları ile ilişki içinde oldukları ve VYŞ'nin faaliyet konusu hakkında genel olarak bilgi sahibi oldukları ortaya konulmuştur.

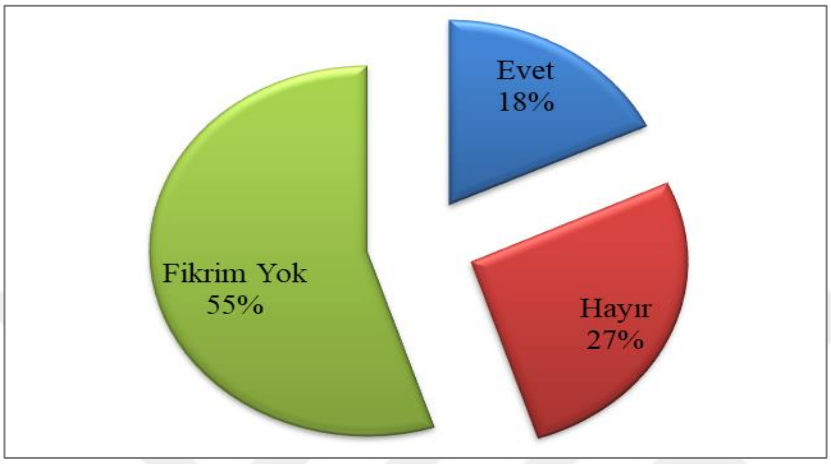
Şekil 6.1 Devrolan borcun pazarlık yapma hakkının kullanımı

Borcun ödenmemesi durumunda yaşanması muhtemel sorunlarla ilgili olarak ise katılımcıların sadece % 45'i bilgilendirildiği ifade edilmektedir. Borcu varlık yönetim şirketine devrolanların % 64'ü çeşitli sorunlar yaşadıklarını belirtirken sürekli telefonla taciz edildikleri, borcun 5-10 katının istendiği ve tüm borcun ödemesi şeklinde belirtilmesine rağmen, tahsil harcını yatırmadıkları ve dosyaları kapamadıkları için pasifte kaldıkları bu durumda ise icra dairelerinde aktifte kaldığı belirtilmektedir. Varlık yönetim şirketlerinin kredisi devrolan bireye karşı tutumu görüşülenlerin % 36'sına göre çok kötü ve % 37'sine göre ise kötü değerlendirmesi yapılmaktadır (Şekil 6.2).

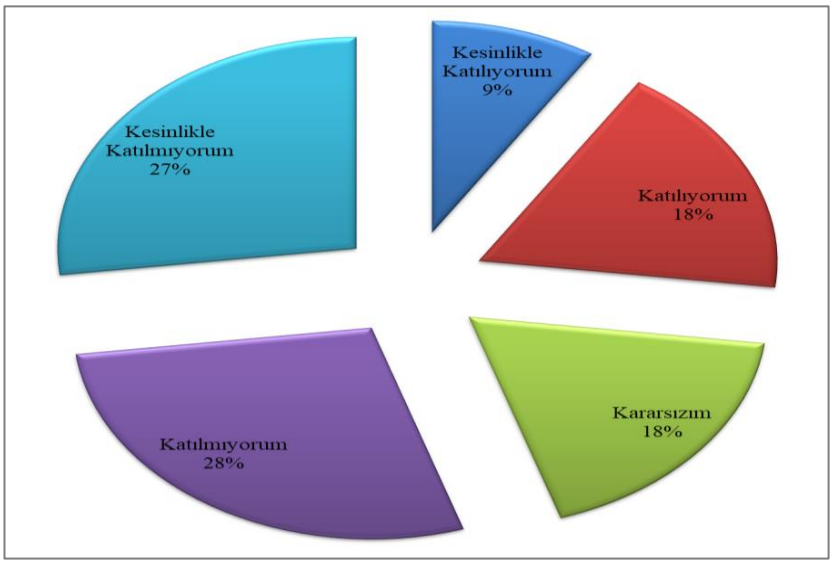
Şekil 6.2 Varlık yönetim şirketlerinin borcu devrolan bireye karşı yaklaşımı

Borcu devrolan bireylerin borçlarını ödedikten sonra şirket tarafından borcun kapandığına dair bankanın bilgilendirildiği hususunda yöneltilen soruda ise % 55'nin fikrinin olmadığı, % 27'sinden hayır ve % 18'inden ise evet yanıtının alındığı bilgisine ulaşılmaktadır (Şekil 6.3).

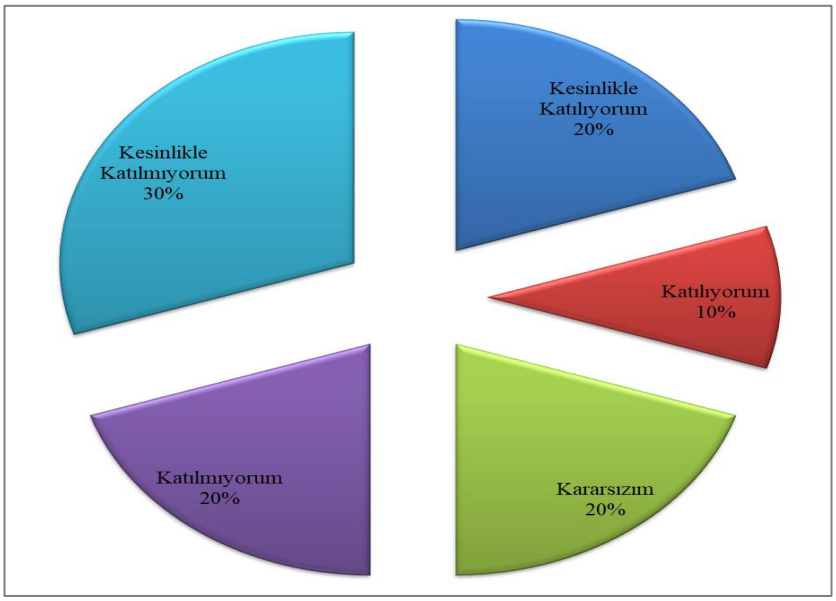
Şekil 6.3 Borcun kapandığına dair bankanın bilgilendirilmesi

Borca dair bütün ödemeleri yaptıktan sonra başka masraflardan sorumluluğa ilişkin bilgilendirme yapılıp yapılmadığı hususunda görüşülenlerin % 27'si kesinlikle katılmamakta, % 28 katılmamakta ve % 27 ise bilgilendirmenin yapıldığını ifade etmektedir (Şekil 6.4).

Şekil 6.4 Başka masraflardan sorumlu olduğunun bilgilendirilmesi

Borcu devrolanların % 50'si VYŞ ile iletişim sorunu yaşadığını belirtmektedir. VYŞ'nin borçluların borçlarını ödeme imkânında kolaylık sağlanması hususuna ilişkin görüşülen kişilerin % 91'i imkânın tanınmadığını ifade etmişlerdir. Borcu devrolanların % 80'ni VYŞ'nin güvenilir olmadıklarını düşündüklerini beyan etmişlerdir. Kişisel verilerin korunması konusunda ise borçluların % 70'i varlık yönetim şirketlerinin özensiz olduğu ifade edilmektedir. Borçluların % 40'ı, devrolan borç ile ilgili olarak varlık yönetim şirketleri tarafından bilgilendirilmektedir. Borçların kapatılmasında borçluların % 50'si harçlarla ilgili sorun yaşamalarının yanı sıra, borcu devrolan bireylerin % 67'si borçlarının hangi varlık yönetim şirketine devrolduğunun banka tarafından bilgilendirilmediklerini belirtmektedir. Katılımcıların % 60'ı varlık yönetim şirketlerinin ekonomik ve sosyal hayata katkısının olduğu belirtirken, % 64'ü ise istihdama katkı sağladığı, % 53'ü varlık yönetim şirketleri aracılığı ile borçlardan kurtulduğu düşüncesinde, % 64'ü yönetmelikte yapılan değişiklikle birlikte getirilen arama kısıtlamasını doğru bulduğu belirtilmektedir. Katılımcıların % 30'u varlık yönetim şirketlerine devredilen borçlarla ilgili vergi resim ve harç istisnalarının süresiz hale getirilmesini borçların daha fazla ödenebilir hale gelebileceğini düşüncesine kesinlikle katılmıyorken % 20 katılmıyor, % 20 kesinlikle katılıyor ve % 20'ü bu konuda kararsız oldukları belirtilmektedir (Şekil 6.5).

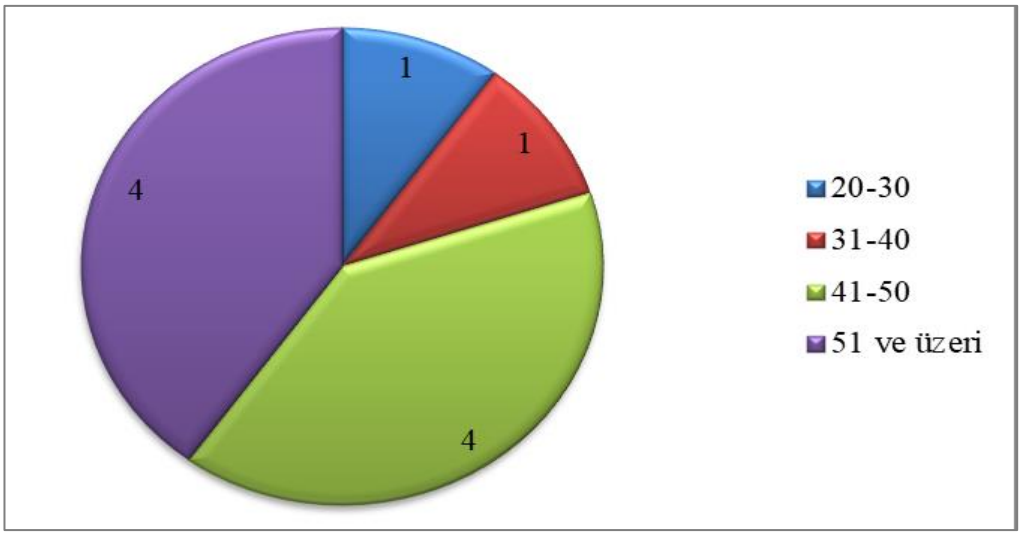

Şekil 6.5 Vergi, resim ve harçların süresiz olmasının borçları ödenebilir hale getirmesi

Katılımcılara ankete eklemek istedikleri hususların varlığı ve varsa bunların neler olduğu konusunda bırakılan açık yorumda ise şirketlerin yönetiminin devlet tarafından sağlanması ve elde edilen gelirler devlet destekli çeşitli fonlarda değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. Diğer yandan varlık yönetim şirketlerinin arama kısıtlamalarına uymadıkları belirtilmektedir. Varlık yönetim şirketlerine ödenmesi gereken borçların zamanla daha önce istenen paranın hatta anaparanın bile altına indiği ifade edilmektedir. Ancak bazı varlık yönetim şirketlerinin olumsuz tutumu tefeci sıfatı ile anılmalarına neden olmaktadır. Katılımcılardan banka avukatı ile yaşanan sorun neticesinde varlık yönetim şirketine borcu devrolan bireylerde şirketlerin daha avantajlı olduğu beyan edilmektedir. Ayrıca varlık yönetim şirketlerinin alacakları tahsil yöntemi ve süresi gibi hususlarda yeterince aydınlatıcı olmadığından, borçluların kiminle karşı karşıya oldukları, nasıl tavır almaları gerektiği konusunda bireylerde endişe uyandırdığı ifade edilmektedir. Şirketlerin yeteri kadar statüsü, faaliyet alanları gibi konularda reklam ve tanıtım yapılmadığı konusuna değinilmektedir.

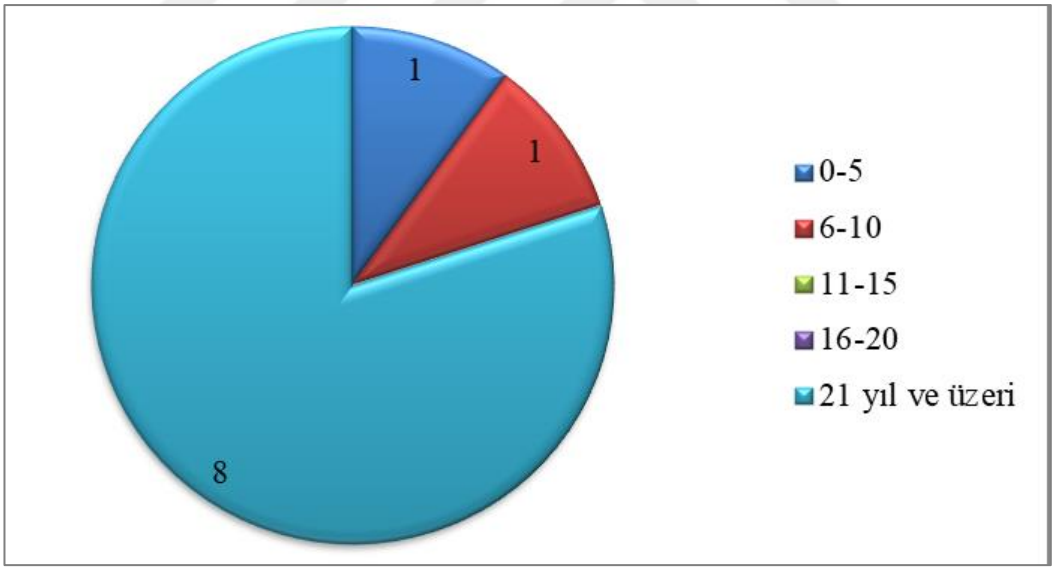
6.2 Varlık Yönetim Şirketleri ile Yapılan Derinlemesine Görüşmeden Elde Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi

BDDK'ndan elde edilen bilgi doğrultusunda Türkiye'de hali hazırda aktif olarak 19 adet varlık yönetim şirketinin bulunduğu bilgisine erişilmiştir. Bunlar; Adil, Armada, Arsan, Birikim, Birleşim, Boğaziçi, Denge, Doğru, Dünya, Efes, Emir, Gelecek, Hedef, İstanbul, Mega, Met-Ay, Ortak, Sümer ve Yunus varlık yönetim şirketleri olarak faaliyet sürdürdükleri bilinmektedir. Söz konusu şirketlerle yapılandırılmış soru formuyla derinlemesine görüşme yapılmış ve görüşme için başvuru yapılan şirketlerden sadece 10 adedinden olumlu dönüş alınmış ve görüşmelerin sonuçlarına göre toplanan verilerin analizi genel olarak yapılarak VYŞ sektörünün durumunun değerlendirilmesi çalışması gerçekleştirilmiştir. Görüşülen şirket sayısının az olması nedeni ile elde edilen bilgiler genel olarak sayı ile ifade edilmiştir. VYŞ grubundan görüşme yapılan katılımcılardan 6 adedi üst düzey yönetici ve 3 kişi yönetici pozisyonunda şirketlerde fiilen görev yapmaktadır. Görüşülen katılımcıların yaş ortalamasına bakıldığında 8 kişi 40 yaş üstü bireylerden oluşmakta (Şekil 6.6) ve sektör denetimleri de oldukça yüksek bulunmaktadır.

Şekil 6.6 Katılımcıların yaş ortalaması

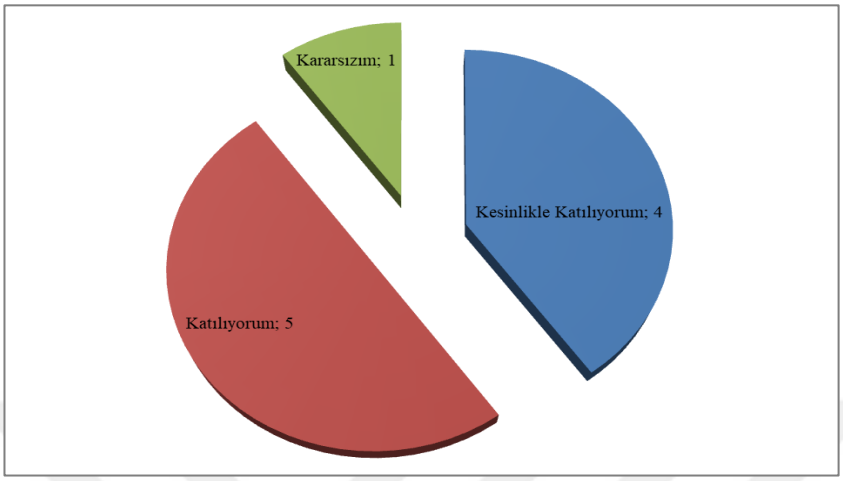
Görüşmeye katılan şirket yetkililerinden 8 kişisi 21 yıl ve üzeri deneyime sahip olduklarını belirtmektedir (Şekil 6.7).

Şekil 6.7 Katılımcıların mesleki deneyimi

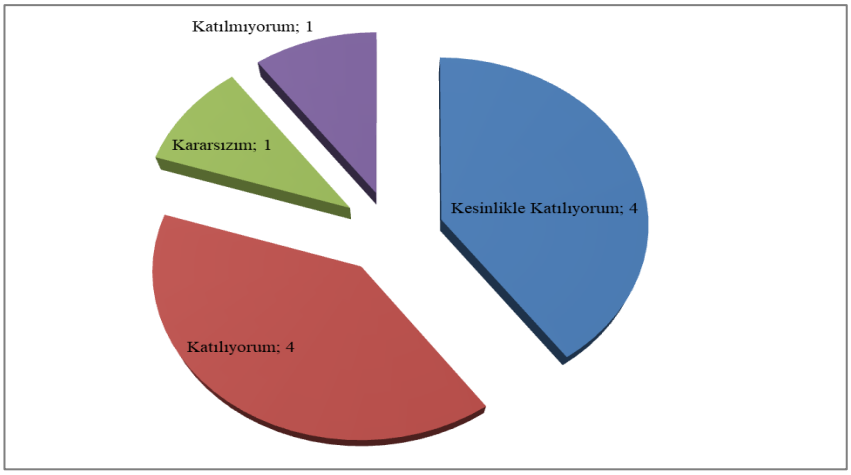
Bankaların satışa çıkardığı sorunlu kredilerde sınırlama getirilmesi hususunda katılımcılardan 6 şirket doğru bulmadıklarını belirtmekte, 9 şirket, varlık yönetim şirketlerinin vergi, resim ve harçtan istisna tutulmalarını doğru bulmakta ve görüşmede yer alan şirketlerin tamamı varlıkları devralan şirketlere yeniden finansman ve danışmanlık yapabilmeleri konusuna katılım sağlamaktadırlar. Diğer reel sektör

firmalarının ve kamu kurumlarının da tahsil edemediği alacakların varlık yönetim şirketine satılması konusunda 9 şirket onaylamaktadır (Şekil 6.8).

Şekil 6.8 Reel sektör firmalarının ve kamu kurumlarının sorunlu alacaklarının devri

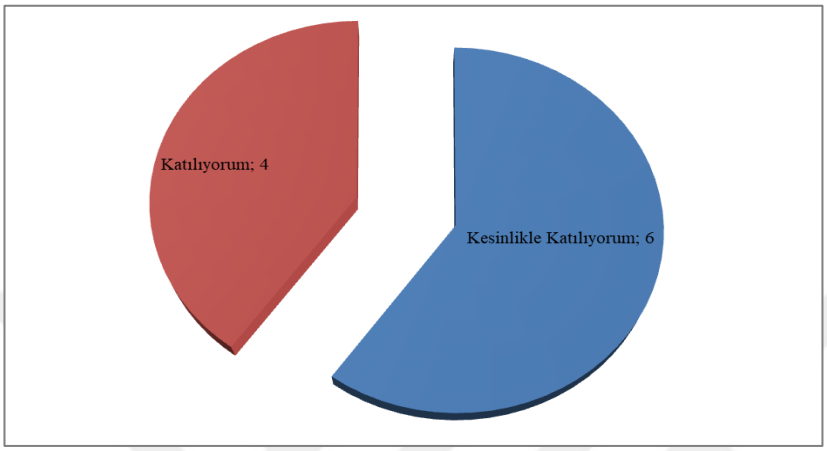
Katılımcılar % 100 kamu destekli varlık yönetim şirketlerinin piyasayı olumsuz yönde etkilemesi durumunu 8 şirketin katılımı ile çoğunluğu sağlamaktadırlar (Şekil 6.9). Şirketlerden 6 tanesi, sorunlu kredilerin azaltılmasına yönelik banka kredi politikalarının gelir-gider analizleri başlangıçtan itibaren doğru analiz edilmediği düşünmektedir.

Şekil 6.9 Tamamı kamu destekli VYŞ'ler piyasayı olumsuz yönde etkilemektedir.

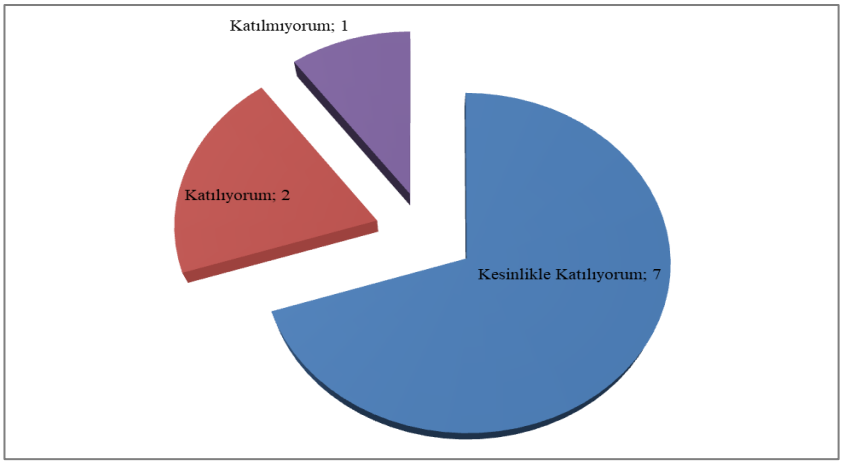
Katılımcıların tamamı devralınan sorunlu varlıkların bağlı olduğu teminat değerlerinin tahsilata etkisi bulunduğu ifade etmektedir (Şekil 6.10). Sektörde yeni faaliyete başlayan

şirketlerin müşterilere karşı tutumu, sektörün imajını olumsuz yönde etkilediğine dair 5 şirket katılım sağlarken 3 şirket ise etkilemediğini belirtmektedir. Şirketlerin tamamı, varlık yönetim şirketlerinin borçluların borçlarını ödeme imkânında kolaylık sağladığını belirtmektedir.

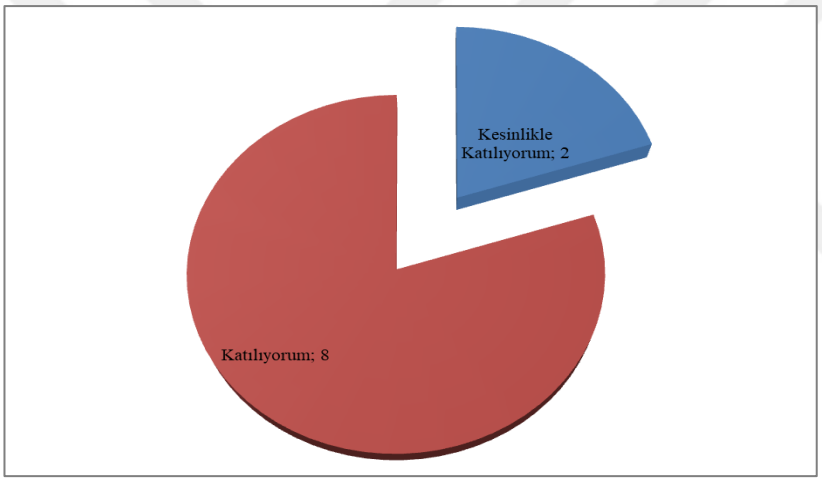
Şekil 6.10 Teminat değerinin tahsilata etkisi

Görüşmeye katılım sağlayan varlık yönetim şirketlerinden 9 tanesi, 5 yıllık vergi, resim ve harçtan süresiz istisna tutulmaları gerektiğini belirtmektedirler (Şekil 6.11). Özel bir vergilendirme politikasının olması gerektiği ve tahsili harcı ve diğer harçlardan şirket ve borçlu olmak üzere iki tarafında istisna tutulmaları hususunda da yine 9 şirket katılım sağlamaktadır. Ayrıca şirketlerin vergi, resim ve harçtan muaf tutulmaları durumunda borçların ödenebilir duruma geleceği konusuna değinilmektedir.

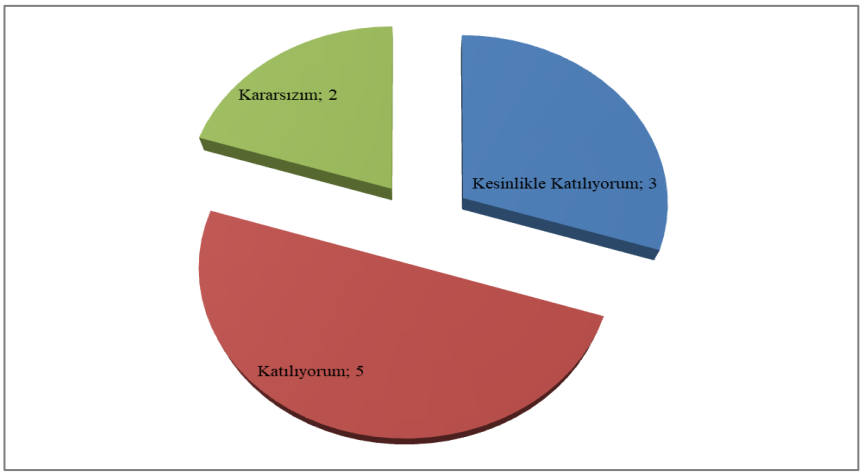
Şekil 6.11 Vergilendirme ve harç durumu

Şirketlerden 9 tanesi ekonomik ve sosyal hayata katkılarının olduğunu düşünürken aynı zamanda katılım sağlayanların tamamı istihdama katkı sağladıkları ifade etmelerinin yanı sıra çok sayıda varlık yönetim şirketinin açılması hususunda çoğunluk olarak kararsız kaldıkları belirtilmektedir. Haklarında yasal işlem başlatılan borçluların, varlık yönetim şirketleri aracılığı ile borçlarından kurtuldukları hususuna şirketlerin tamamı katılım sağlamaktadır. Varlık yönetim şirketleri hakkında kamu kurumlarının işlemi yürütmekte olan adalet, noter ve mali kesimlerin tam olarak bilgi sahibi olduğu hususunda 5 şirket katılım sağlarken 5 şirket ise yeterli bilgiye sahip olmadıkları hususuna değinmektedir. Şirketlerin tamamı sorunlu varlıkların yanında canlı varlıkların satışının da sektöre ve piyasaya olumlu katkısı olacağı düşünmektedir (Şekil 6.12).

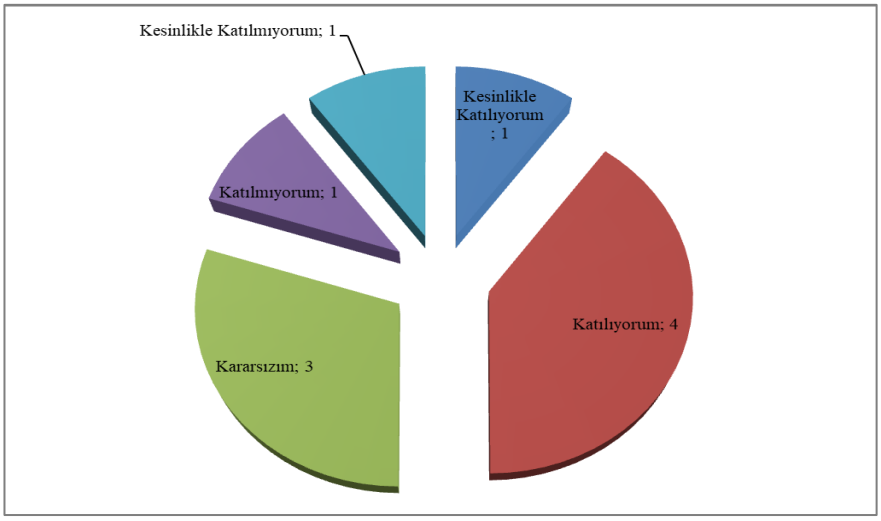
Şekil 6.12 Canlı varlıkların satışının gerekliliği

VYŞ ile ilgili olarak yapılan mevzuat değişiklikleri ve bankaların uygulamalarına yaklaşımların da değerlendirilmesi yapılmıştır. Görüşülen 8 adet VYŞ yöneticisine göre Yyönetmelikte yapılan değişiklik ile bankaların varlık satışında, satışa konu dosyalarla ilgili şeffaf ve net bilgi vereceklerini belirtmektedirler. Tek düzen hesap planında ayrı bir bölüm olması gerektiği konusunda 8 şirket katılım sağlarken 2 tane şirketin de bu konuda kararsız olduklarını belirtmektedirler (Şekil 6.13). VYŞ ile ilgili olarak yapılan mevzuat değişikliklerinin sektör tarafından olumlu olarak değerlendirildiği ve tek yanlı düzenleme yapmak yerine finansal sektörün paydaşlarının görüşlerinin de alınması ve katılımcı bir yaklaşım ile düzenlemelerin yapılması yararlı olacaktır.

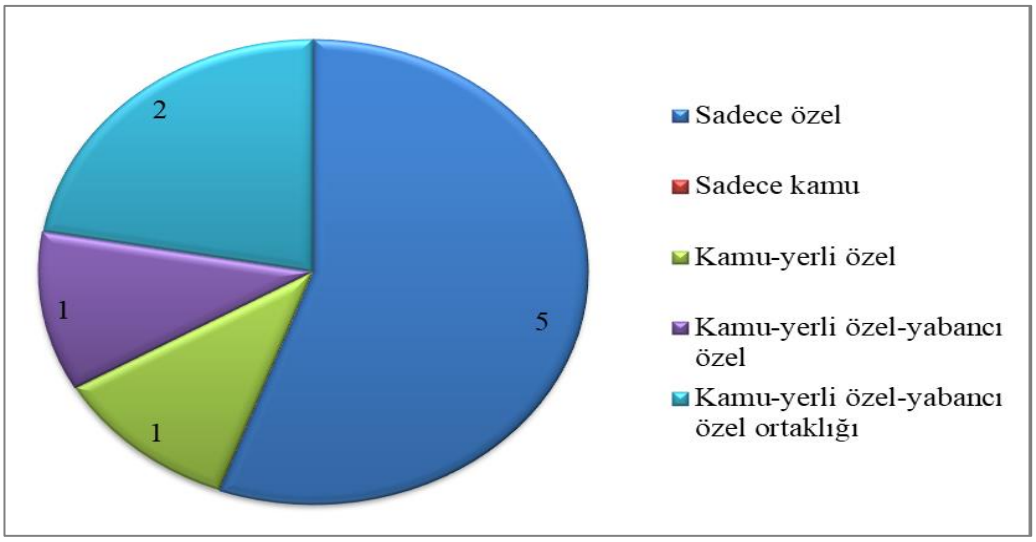
Şekil 6.13 Tek düzen hesap planında ayrı yerin olması

Varlık yönetim şirketlerinden 9 tanesi, şirket aktifindeki varlıkların ekonomiye sağlıklı bir şekilde kazandırıldığını belirtmektedir. Borçluları arama konusunda yönetmelikle beraber gelen sınırlamaya şirketlerin 5 şirket doğru bulurken 3 bu konuda kararsız olduklarını ifade etmektedirler (Şekil 6.14). Varlık yönetim şirketlerinden 5 tanesi kurumsal borçlarda yeniden yapılandırmada şirketlere yönetmelikle getirilen sermaye katkısını yeterli buldukları belirtilmektedir.

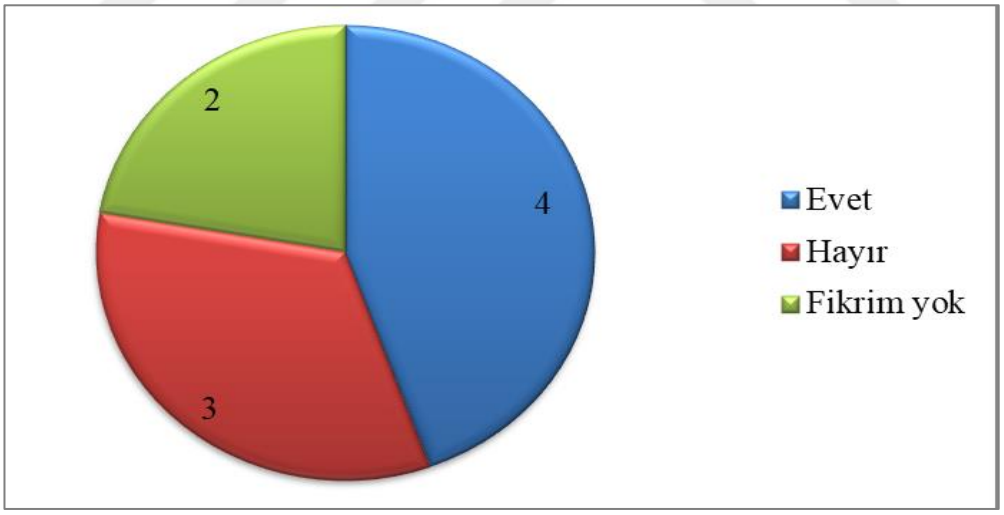
Şekil 6.14 Yönetmelikle borçluları aramada sınırlama getirilmesi

Varlık yönetim şirketlerinin 5 tanesi sermaye yapılanması bakımından sadece özel, 2 tanesi ise kamu-yerli özel-yabancı özel ortaklı olarak sektörde faaliyet sürdürülmesi gerektiği belirtilmektedir (Şekil 6.15).

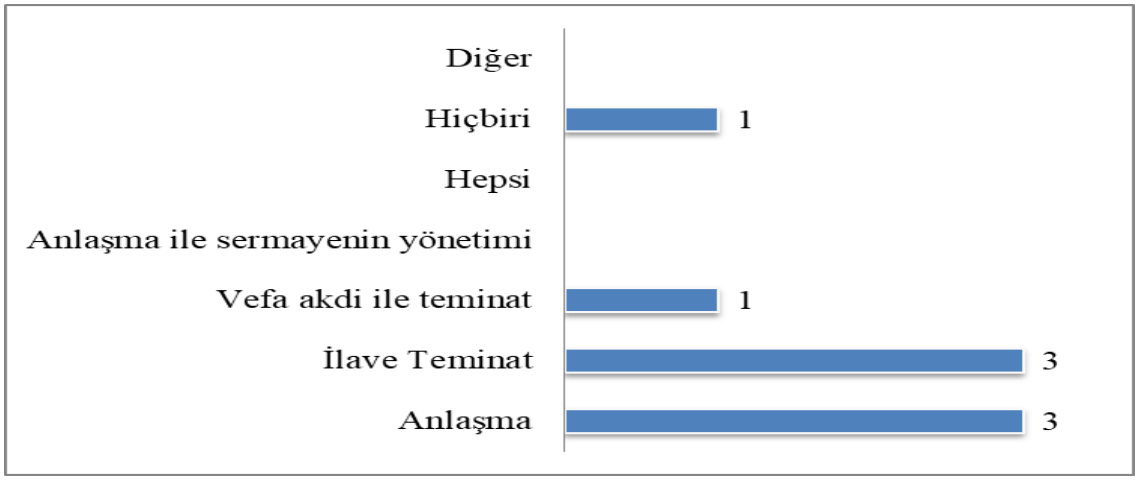
Şekil 6.15 Sermaye yapılanması bakımından olması gereken VYŞ'leri

Görüşmeye katılım sağlayan 3 şirket yeniden yapılandırma uygulamazken 2 şirketin fikrinin olmadığı bilgisine ulaşılmış ve 4 yeniden yapılandırma uygulamaktadır (Şekil 6.16).

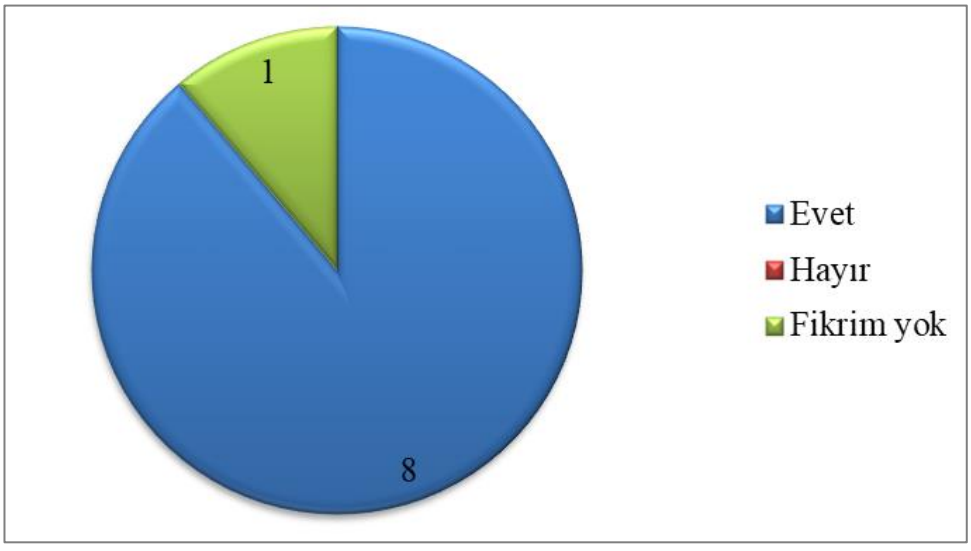
Şekil 6.16 Devralınan sorunlu varlıklarda yeniden yapılandırma uygulaması

Yapılandırma uygulamasına giden bu şirketlerin portföyünün % 21'den fazlasında yeniden yapılandırma uyguladıklarını ve yeniden yapılandırma yolunu uygulamak isterken uygulamaya katılmak isteyen şirket yüzdesi ise % 11 - % 15 arasında değişkenlik göstermekte ve ayrıca yeniden yapılandırmada genel anlamda ilave teminat ve anlaşma yolu ile önlem aldıkları belirtilmektedir (Şekil 6.17).

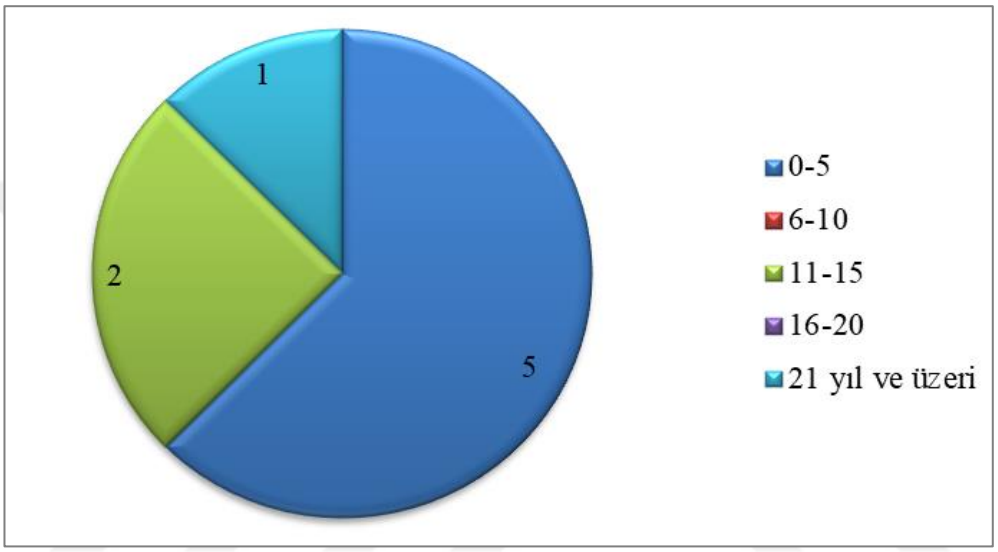
Şekil 6.17 Alacaklar için alınan önlemler

Günümüz şartlarında teknolojinin gelişmesi ise VYŞ'leri sorunlu varlık sahibine ulaşmada 4 şirket yararlanmakta 2 şirket ise bilgisinin olmadığını ifade etmektedir. teknolojik imkandan yararlanırken ulaşılan sorunlu varlık sahibi tüm portföy içinde 2 şirket % 0 - % 5 arasında ulaşım sağlamakta, 1 şirket ise % 6 - % 10 arasında ulaşım sağlamakta, 2 şirket % 11 - % 15 arasında ulaşım sağlamakta ve 3 şirket % 21 ve üzerine ulaşım sağlanabilmektedir. Şirketlerden 8 tanesi çalışanların yenilikçi önerileri ve düşüncelerine önem verdikleri belirtilmektedir. Şirketlerin yaklaşık % 89'u devralmış oldukları sorunlu varlıklar içerisinde ipotekli gayrimenkul devri gerçekleştiğini belirtmektedirler (Şekil 6.18).

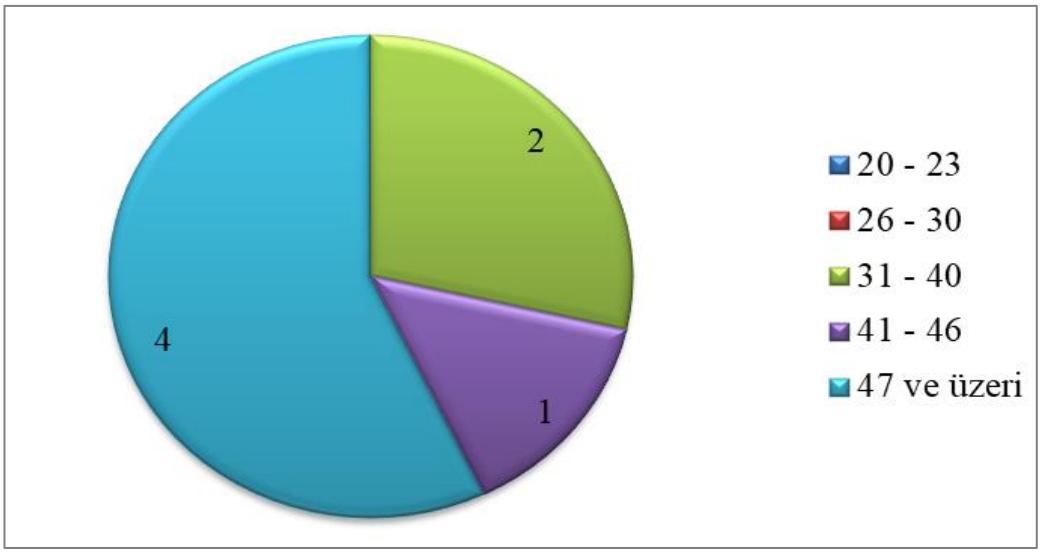
Şekil 6.18 İpotekli gayrimenkul devri gerçekleşen şirket durumu

İpotekli gayrimenkul devri gerçekleşen 5 şirket devri gerçekleşen gayrimenkullerin diğer varlıklar içerisindeki payının % 0 - % 5 aralığında olduğunu ifade ederken, 2 şirket ise % 11 ile % 15 aralığında olduğunu ve 1 şirket tüm portföy içindeki payının % 21 ve üzeri olduğu belirtmektedir (Şekil 6.19). VYŞ'leri tarafından aktife alınan gayrimenkullerin yönetimini üçüncü şahıslara satış, sigortalama, güvenlik önlemlerinin alınması ve hızlı satış gibi yöntemlerle sağlanmaktadır.

Şekil 6.19 Devri gerçekleşen gayrimenkullerin diğer varlıklar içindeki payı

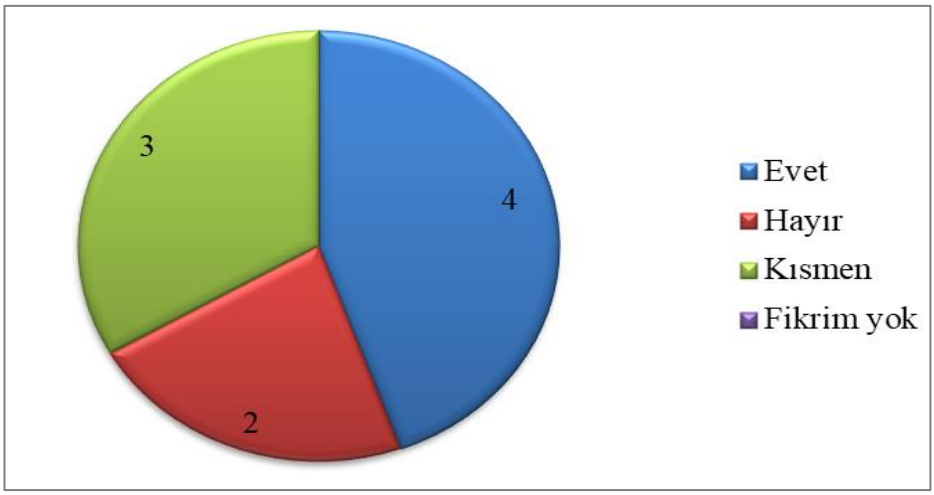
Görüşmeye katılan şirketlerden 5 tanesi alacağa mahsuben aldıkları varlıkları 1 ila 3 yıl arasında nakde çevirme süreçlerinin olduklarını belirtmişlerdir. Toplam 6 şirket sorunlu varlık sahibine ulaşmada sorun yaşamadıklarını belirtirken 2 şirket ise zorlandıklarını ifade etmektedir. Devralınan varlıklar içerisinde borçlarını ödeyemeyen bireylerin yaş aralıklarını 2 şirket 31-40 arasında, 1 şirket 41-46 arasında ve 4 şirket ise 47 ve üzeri olduğunu belirtmektedir (Şekil 6.20). İstatistiksel analiz yapabilecek kadar gözlem değeri olmamakla birlikte genel olarak borçluların yaşları ile sorunlu kredi arasında bir bağın olduğu ve borçluların nispeten daha ileri yaşta oldukları ve bunun da ömür ile gelir-tasarruf-tüketim harcamaları ilişkisi ile iglili teorik beklenti ile uyumlu olduğu açıktır.

Şekil 6.20 Borcu devrolan bireylerin yaş aralıkları

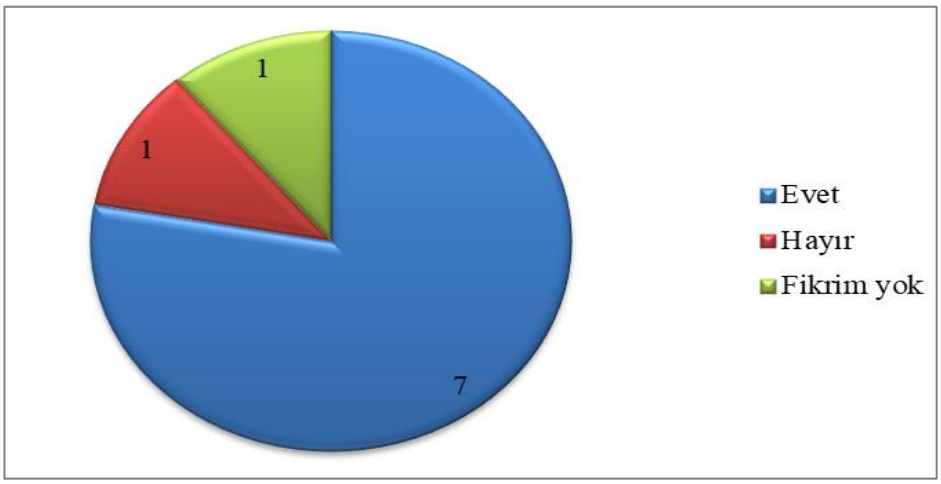
Sorunlu varlıkların satın alınması işlemlerinde gerçek değer, iskonto, kar-zarar ortaklığı, portföy satışı, karma portföy satışı, hasılat paylaşımı, single case ve diğer yöntemleri uygulamaktadır. Birden çok yöntemi bir şirket uygulayabildiğinden, 6 şirket portföy satış yöntemine gidildiği, 5 şirket karma portföy satış yöntemi uyguladığı ve 4 şirket ise ve gerçek değer, hasılat paylaşımı ve single case yöntemleri uyguladıklarını ifade etmektedirler. Sorunlu varlıkların çözümleme yöntemlerinde yeniden yapılandırma, idari görüşmeler sağlanması, yasal takip ve diğer yöntemlere başvurulmaktadır. Yine bir şirketin birden çok yöntemi uygulaya bilme durumu dikkate alındığında 7 şirket yasal takip işlemi sürdürülmekte, 6 şirket idari görüşmelere gidilmekte ve 4 şirket yeniden yapılandırma uygulaması ile çözüme ulaşmaya çalıştıklarını belirtmektedir.

VYŞ'leri sorunlu varlıkları satın alırken 7 şirket ihale usulü ile devraldıkları ifade etmekte 3 şirket teminatlı/teminatsız durumuna göre değerlendirmektedir. Vergi, resim ve harç istisnası biten şirket sermayedarları yeniden şirket kurulum yoluna gitmelerini 4 şirket doğru bulduğu belirtilmektedir (Şekil 6.21).

Şekil 6.21 Vergi, resim ve harç istisnası biten şirketlerin yeniden şirket kurmasının doğruluğu

Varlık yönetim şirketleri olarak fabrika, konut, arsa, işletme, diğer varlıklarda sigortalama işlemi yürütülürken hiç sigorta yapmayan şirketlere de rastlanmaktadır. Ancak 7 şirket en çok fabrikalarda sigortalama işlemi yapıldığı ifade etmekte 5 şirket konutlarda sigortalama işleminin yürütüldüğünü belirtmektedir. Varlık yönetim şirketlerinden 7 tanesi ancak borcunu ödeyen bireylerin bildiriminin bankaya yapıldığı ve borcun sonlandırıldığına dair gerekli bilginin verildiğini belirtmektedir (Şekil 6.22).

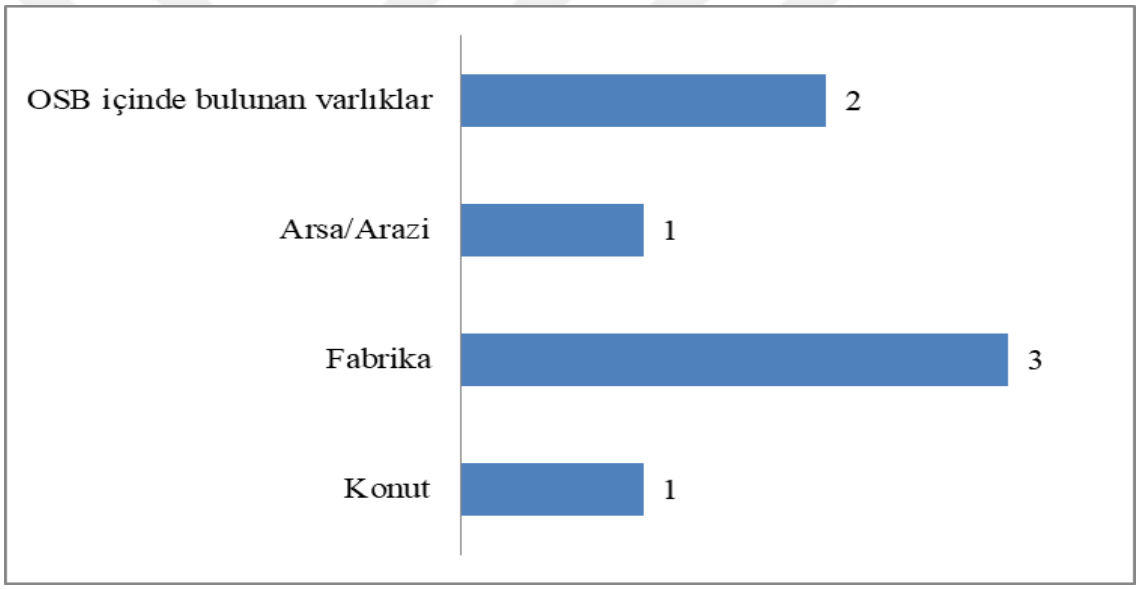

Şekil 6.22 Borcun kapatıldığını bankaya bildiren VYŞ'leri

Medyanın VYŞ'lerini tefeci olarak göstermesi ve asılsız haberlerle toplumun yanlış bilgilendirilmesine neden olmaları, piyasanın düzeni ve işleyişi bakımından istenmeyen

bir durumdur. Borçlarını kapatan kişi ya da kurumların finansal sistemden tekrar yararlanabilmeleri için uzun süre geçmesi gerektiği ve bunun 2 yıl gibi bir süreye çekilmesi ile piyasaya tekrar kazandırılması belirtilirken bunların önemli aksaklıklar olduklarına değinilmektedir.

Konut, fabrika, arsa/arazi ve Organize Sanayi Bölgesi (OSB) içinde bulunan varlıklar içerisinde sırasıyla fabrikalar, OSB içinde bulunan varlıklar, arsa/arazi ve konut elden çıkarmada zaman aldığı ifade edilmektedir (Şekil 6.23). VYŞ'lerinde borca karşılık olarak edinilen varlıkların üçüncü şahıslara satışında çoğunlukla ticari gayrimenkul danışmanlarından destek alınarak çözüm yoluna ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Şekil 6.23 Devri gerçekleşen varlıklardan nakde dönüştürme süresi daha uzun olan

Devir alınan varlıkların seçiminde öncelik verilen kriterler teminatlı varlıklar olması, tahsil kabiliyeti, borçluların müflis veya konkordato talebi olup olmadığı, borçluların yaş aralığı, meslekleri, aktif çalışıp çalışmadıkları, temlik öncesinde yapılan tahsilat durumu, borcun niteliğinin bireysel-ticari kredi olup olmadıkları, tüzel kişi borçlular yönünden faal olup olmadıkları, hukuki yönden icra ve dava süreçleri, banka kredi politikaları, bireysel borçlarda anapara tutarının düşük olması gibi durumlara öncelik verildiği belirtilmektedir. Devir alınan varlıkların fiyatlanmasını, yapılan işlemler dikkate alınarak muhasebesel yöntemlerle değerleme yöntemleriyle, tüketiciler için geçmiş tahsilat ve

benzer portföy tahsilat oranları, SME ve kurumsal portföyler için değerli gayrimenkuller üzerinde uygulama yapıldığı aynı zamanda anapara bakiye kriterleri, yapılmış olan tahsilat tutarları, kredinin takibe alınış tarihi, kefil durumu gibi durumlar için değerleme raporu hazırlanarak değer tespitine ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Varlık yönetim şirketlerinin bankalara sundukları hizmet ve fon transferi açısından, borçlulara ödeme kolaylığı sağlamak suretiyle ülke ekonomisine katkıda bulunduğu, bankaların iyileştirilmesinde etkili olduğu, borçluları ekonomik hayata yeniden döndürdüğü, uzmanlığı tahsilat olan bu şirketler, uzmanlığı kredi satma ve değerleme olan bankalara oranla daha iyi performans sergiledikleri ve bu durumun bankalara kendi bünyesinde yapacakları tahsilattan daha fazla fon aktarımına neden olduğu aynı zamanda bankalar operasyonel ve sorunlu dosyalardan kurtarılmaktadır. VYŞ'leri, sorunlu varlık devrinde bankalar ile yapılan anlaşma uygulamasına, bankaların sorunlu krediler ile hiç uğraşmadan VYŞ'lerine satılması, temlik hazırlığı sürecinde bankaların daha detaylı ve sistemli bilgi sağlaması, bankaların satış ve sözleşme kriterlerinin standart olması gerektiği hususunda önerilerde bulunmaktadır. VYŞ'leri, bankalar, tüketici finansman şirketleri ve leasing firmalarından varlıkları aldıklarını belirtilirken, reel sektörden, enerji, telekomünikasyon, kamu kurumlarından varlık alımının önünün açılması gerektiği hususuna da değinilmektedir. VYŞ'leri devralmış olduğu varlık türlerine göre, bazı şirketler bireyselde % 35 iken, bazılarında ise % 80 düzeyine çıktığı, ticari ve KOBİ % 60, kurumsal % 10 ve diğer % 5 şeklinde farklılık gösterdiği dikkati çekmektedir.

VYŞ'leri borçların ödenmeleri konusunda, borçlulara indirim yapıldığı oranın bir kısmının vergi indirimi olarak yansıması gerektiği, bu durumun VYŞ'lerine borçlulara karşı indirim yapılması hususunda devletin destekleyici bir katkısı olacağı düşüncesinin yanı sıra sınırsız harç ve vergi istisnasının ve kamu kurumları ile entegrasyonun sağlanması bunlarla beraber icra ve dava dosyalarının çok fazla sayıda olması nedeniyle toplu olarak temlik taraf ve vekil kayıtlarının UYAP üzerinden yapılabilmesi için gerekli teknolojik altyapının Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü'nce oluşturulması, VYŞ'lerin temlik aldığı icra dosyalarında ödeme nedeniyle dosya kapatmalarında, haciz kaldırma işlemlerinde tahsil harç oranlarının çok düşük alınması için mevzuatta düzenleme yapılması, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nde sunulan web tapu hizmetinin

çok daha detaylı ve sistematik bilgi verilebilmesinin sağlanması, bu hizmet karşılığında tahakkuk eden ücretlerin makul seviyelerde olması gibi imkânlara sahip olmaları gerektiği belirtilmiştir. VYŞ'nin borçluların ekonomik ve sosyal hayatlarında düzenleme sağladığı yönünde kamuoyu algısını olumlu yönde bilgilendirmeler yapılması, borçların kapanmasında destek olduğu, banka ve tüketici dernekleri ile çalışmaların yapılması gerektiği, basında haber ve açıklamaların yapılması, Finansal Kurumlar Birliği'nin VYŞ'ler hakkında paneller, sempozyumlar düzenlemesi gerektiği, VYŞ'lerin ülke ekonomisine katkısının sivil toplum kuruluşları ilgili kamu kurumları vasıtasıyla anlatması ve VYŞ'lerin de çalışanlarının eğitim ve gelişmesi için gerekli eğitimlerin sağlanması hususunda önerilerde bulunulmaktadır. VYŞ'lerinin gayrimenkul sektörüne, düzenli gayrimenkul değerleme raporu yaparak gerçek değerde satışların sağlanması, VYŞ lerin devraldığı gayrimenkulleri değerlendirmesi suretiyle özellikle üretim yapan fabrikaların yeniden faaliyete başlaması, gayrimenkul değerleme şirketlerinin iş hacminin artması, atıl durumdaki taşınmazlara değer katılması, emlak komisyonculuğu sektöründe iş hacminin artması gibi katkıları bulundukları belirtilmektedir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bankacılık sektöründe yer alan risk unsurları dikkate alındığında, KAP'a faaliyet raporunu sunan VYŞ'lerin raporları incelendiğinde kredi riski, likidite riski, kur riski ve faiz oranı riskine maruz kaldıkları bilgisine ulaşılmaktadır.

Varlık yönetim şirketlerine borcu devrolan bireyler ve/veya şirketler üzerinde yapılan çalışmada; VYŞ'nin, statü, faaliyet alanları gibi konularda henüz toplum bilgisinin olmadığı, pazarda bazı şirketlerin borçluya karşı olumsuz tutumu borçlu tarafından "tefeci" sıfatı ile atfedilmesine neden olduğu, pazarlık hususunda katı oldukları ve yüksek faiz ve kısa vadede tahsilat hususundaki tutumu nedeni ile borçlular borçlarını ödemede zorluk çektikleri, borcu devrolanların çoğunlukta sorun yaşadıkları bunların başında sürekli telefonla taciz ve mevcut borcun 5-10 katına varan bir taleple karşılaşması, borcun ödenebilmesi hususunda imkân tanınmadığı, ayrıca borçlar ödense bile tahsil harcını yatırmadıkları ve dosyaları kapamadıkları için pasifte kaldıkları bu durumda ise icra dairelerinde aktifte kaldığı, borçlular harçlarla ilgili sorun yaşadıklarını belirtirken VYŞ'lerin vergi, resim ve harçtan süresiz muaf tutulmaları borçlarda yapılacak indirimleri buda borçların daha fazla ödenebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

BDDK'dan izinli ve şuanda aktif faaliyet sürdüren varlık yönetim şirketleri ile derinlemesine görüşmede ise; bankalarda satışa çıkarılan sorunlu varlıklarda sınırlamanın yer almasının doğru bulunmadığı, bankaların yanı sıra reel sektör ve kamu kurumlarının da tahsil edemediği alacakların satın alınabilmesi, kamu destekli varlık yönetim şirketlerinin sektörü olumsuz yönde etkilediği ve özel sektör olarak faaliyet sürdürmek istedikleri, devralınan sorunlu varlıklarda teminat değerinin tahsilata etkisinin bulunduğu, 5 yıllık vergi, resim ve harçtan süresiz istisna tutulmaları gerektiğini belirtmelerinin yanı sıra özel bir vergilendirme politikasının olması gerektiği ve tahsili harcı ve diğer harçlardan şirket ve borçlu olmak üzere iki tarafında istisna tutulmaları gerektiği, ekonomik ve sosyal hayata ve istihdama katkılarının bulunduğunu belirtilmekte, ancak hem yeni açılan VYŞ'lerinin olumsuz tutumuna değinilmekte, hem de çok sayıda VYŞ'nin açılması uygun görülmediği, varlık yönetim şirketleri sorunlu varlık çözümlemelerinde adalet, noter ve mali kesimlerin yapılacak işlemler hakkında tam ve

net bilgiye sahip olmadığı, bankaların sorunlu varlıklar yanında canlı varlıkların satışlarının gerçekleştirilmesi sektöre canlılık kazandıracağı, Tek Düzen Hesap Planı'nda ayrı bir bölüm oluşturulması gerektiği, varlık yönetim şirketlerinin ancak yarısı yeniden yapılandırma uygulaması sürdürürken toplam portföy içinde dörtte biri kadar yeniden yapılandırma uygulaması sürdürdükleri ve bu varlıklarda ilave teminat ve anlaşmalarla önlem aldıkları, devralınan sorunlu varlıklar içerisinde gayrimenkul diğer varlıklar içerisinde payının azımsanmayacak derecede olduğu ve bunların yönetimini de üçüncü şahıslara satış, sigortalama, güvenlik önlemlerinin alınması ve hızlı satış yollarının tercih edildiği, borcu varlık yönetim şirketlerine devrolan bireylerin yaşları 31'den itibaren artış göstermekte, sorunlu varlıkların satın alınması işlemlerinde gerçek değer, iskonto, kar-zarar ortaklığı, portföy satışı, karma portföy satışı, hasılat paylaşımı, single case ve diğer yöntemlerin uygulandığı, varlıkların çözümleme yöntemlerinde yeniden yapılandırma, idari görüşmeler sağlanması, yasal takip ve diğer yöntemlere başvurulduğu, varlık yönetim şirketleri olarak fabrika, konut, arsa, işletme, diğer varlıklarda sigortalama işlemi yürütülürken hiç sigorta yapmayan şirketlere de rastlanmakta ve bunlar içerisinde en çok fabrikalarda sigortalama işlemi yapıldığı, borçlarını kapatanların bilgisinin bankaya verildiği, ancak halen bu bilgileri iletmeyen şirketlerinde olduğu ve medyanın kendilerini hatalı olarak yansıttığı değerlendirmesi yapılmıştır.

Konut, fabrika, arsa/arazi ve OSB içinde bulunan varlıklar fabrikalar diğer varlıklara nazaran elden çıkarmada daha uzun süreç aldığı, VYŞ'lerinde borca karşılık olarak edinilen varlıkların üçüncü şahıslara satışında ticari gayrimenkul danışmanlarından destek alınarak çözüm yoluna ulaşılmaya çalışıldığı, VYŞ'leri devraldığı varlıklarda varlığın teminatlı oluşu, tahsilat yönünde uygun olması, borçluların konkordato talebinin olmaması, borçluların mesleği, aktif çalışma durumları, devrolan borcun niteliği (bireysel-ticari) ticarilerde faaliyet durumu bireysel kredilerde anapara tutarının ölçütüne dikkat edilmekte, borçların fiyatlanması ise muhasebesel yöntemlerle değerleme, tüketicilerde geçmiş veya benzer tahsilat yöntemi, kurumsallarda değerli gayrimenkullerde çeşitli durumlar dikkate alınarak değerleme raporunun hazırlanması, bankalar, tüketici finansman şirketleri ve leasing şirketlerine finansman sağlayarak sorunlu dosyalardan arındırıldığı ve kendi uzmanlık alanlarına odaklanmalarını

sağladıkları ve VYŞ'lerin düzenli gayrimenkul değerleme raporu üreterek gayrimenkul sektörüne de katkısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Merkezi varlık yönetim şirketleri ve merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerinin tek çatı altında kamu idarisinin ve yabancı sermayeli şirketlerin de içinde yer alacağı bir kalıcı yapılanmanın kurulması gerekmektedir. Bu yapılanmada uzun süre tahsili sağlanamayan varlıkların devrini almalı aynı zamanda BİST'te halka arz olarak sürekli bir kuruluş şeklinde faaliyet sürdürmelidir. TMSF'nin bankalara tamamen müdahalesine nazaran finansal açıdan daha güçlü olan bankların idarelerinde faaliyetlerinin devamı sağlanabilir. Malezya'da (Danamodal), Güney Kore'de (FSC), Brezilya (PROER) ve ABD'de (FLIC)'in uygulamış olduğu sistemde finansal açıdan sorun yaşayan ve iflas etmiş olan bankaların idarelerini başka kurumların denetimine bırakması yönetim açısından örnek olarak değerlendirilebilecektir. TMSF bir kamu kuruluşu olduğundan sadece kamu alacaklarından kaynaklı sorunlu varlıkların devralınması ya da piyasanın varlıkların alımını gerçekleştiremediği ölçütte yaşanan kriz dönemlerinde kamu kaynağı kullanılarak müdahalenin gerekli görüldüğü zamanlarda işleme girmesi gerekmektedir. Çünkü kamunun kaynaklarını kullanmakta olup, özel sektörle aynı kulvarda yarışması ve ihalelere girmesi yanlış bir durumdur. Yönetmelikte bankalar, tüketici finansman şirketleri ve leasing firmalarının alımlarına izin verilmekte buna ek olarak reel sektör (elektrik üretim ve dağıtım şirketleri, Türktelekom, Turkcell gibi) ve kamu kurumlarının (Karayolları Genel Müdürlüğü, TOKİ, DSİ Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, belediyeler, su ve kanalizasyon idareleri gibi) tahsil edemediği alacaklarının varlık yönetim şirketlerine devrinin önünün açılması gerekmektedir.

VYŞ'leri, sorunlu varlık devrinde bankalar ile yapılan anlaşma uygulamasına, bankaların sorunlu krediler ile hiç uğraşmadan VYŞ'lerine satılması, temlik hazırlığı sürecinde bankaların daha detaylı ve sistemli bilgi sağlaması, bankaların satış ve sözleşme kriterlerinin standart olması gerekmekte ve devralınan sorunlu varlıklarda teminat değerinin tahsilata etkisinin bulunduğu göz önüne alındığında, bankalarda varlıklar alınırken teminatlı ve teminatsız varlıkların fiyatlamasına bir standart uygulama getirilmesi gerekmektedir. Çünkü banka temelli kurulan veya kamunun destek olduğu durumlarda varlıklar nominal değer üzerinde gerçekleştirilmesi ile fon aktarımının fazla

olmasına neden olabilmektedir. Meksika'da uygulanan karşılıklar ayrıldıktan sonra net defter değeri üzerinden devrinin gerçekleştirilmesi veya Güney Kore'de KAMCO'da daha belirgin ve net bir sistemin işlemesi açısından ele alındığında teminatlı ve teminatsız varlıklar için uygulamış olduğu alım politikası ile bankaların sorunlu alacaklarına karşılık olarak elde etmiş olduğu gelirde minimum seviye belirlenmektedir. Buna bağlı olarak Türkiye'de yasal normlarda bu fiyatlama politikası ile piyasanın şeffaf bir ortama bürünmesini sağlanacaktır. Aynı zaman da bankaların sorunlu varlıklarına karşılık olarak ihaleye giren VYŞ'ler fiyat indirimi hususunda kendi aralarında iş birliğinin önüne geçilmiş olacaktır. VYŞ'ler nakit akışlarını en yüksek düzeyde sağlayabilmek adına devraldıkları varlıklarda yüksek iskonto yoluna gittikleri bilinmektedir. Malezya ve Meksika devlet garantili bono ihraç etmesi, Tayland değişken faizli tahvil ihraç etmesi ABD'de kongre gelirlerinden finansman sağlanması Türkiye'de Boğaziçi VYŞ 30 milyon TL tutarında tahvil ihracı gerçekleştirirken Gelecek VYŞ ise şirketin yaklaşık %16'sını halka arz yöntemi ile nominal değeri 13,65 TL'den 360,4 milyon TL ile fon temini elde ettikleri bilinmektedir. Bu bağlamda yüksek iskonto uygulamasının aksine nakit akışlarını farklı yöntemlerle teminin sağlanabilmesi adına gerekli düzenlemeler yapılarak, sermaye piyasasının enstrümanlarının kullanılmasının önü açılması gerekmektedir.

Beş yıllık damga vergisi ve diğer harca istisnalarının süresiz olması gerektiği veya özel bir vergilendirme politikasının bulunması gerekmekte ya da eğer süresiz olarak damga vergisinden istisna olamayacaklarsa devraldıkları varlıkların portföylerine aldıkları tarihten itibaren beş yıl sonra vergilendirilme işleminin başlatılması germektedir. Çünkü söz konusu vergilendirmeden kaynaklı olarak kuruluşlar 5 yılda bir faaliyetlerini sonlandırıp tekrar faaliyete geçirmektedirler. Bunların yanı sıra tahsili harcı ve diğer harçlardan şirket ve borçlu olmak üzere iki tarafında istisna tutulması gerekmektedir. VYŞ'lerine, borçlulara indirim yapıldığı oranın bir kısmının vergi indirimi olarak yansıması gerektiği, bu durumun VYŞ'lerine borçlulara karşı indirim yapılması hususunda devletin destekleyici bir katkısı olacağı düşüncesinin yanı sıra sınırsız harç ve vergi istisnasının da borçluların ödeme de istekli olmalarını sağlayacaktır. İstisna tutulmayacaklarsa varlık yönetim şirketlerine borçluların borçlarını ödedikten sonra tahsilat harcının yatırılıp dosyanın kapanması için bankaya ve risk merkezine bildirilmesi bunun yanı sıra icra dairelerinde dosyanın kapama işlemlerinin sürdürülmesi hususunda

zorunluluk getirilmesi gerekmektedir. VYŞ'leri kurum kazancı üzerinden % 20 vergilendirilme yapılmakta, ancak vergilendirmeler dosya bazında işleme tabi tutulmakta, halbuki tekdüzen hesap planı ile paralel olarak tüm VYŞ'leri tarafından uygulanacak portföy üzerinden vergileme imkanı veren bir karşılık uygulamasının hayata geçirilmesi daha doğru olacaktır. Çünkü tahsilat başlamadan vergilendirme başlamaktadır.

VYŞ'ler için Tek Düzen Hesap Planı'nda ayrı bir bölüm oluşturulması gerekmektedir. Sorunlu varlık çözümlemelerinde kamu kurumları ile entegrasyonun sağlanması adalet, noter ve mali kesimlerin yapılacak işlemler hakkında tam ve net bilgiye sahip olabilmeleri hususunda aydınlatılmaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra icra ve dava dosyalarının çok fazla sayıda olması nedeniyle toplu olarak temlik taraf ve vekil kayıtlarının UYAP üzerinden yapılabilmesi için gerekli teknolojik altyapının Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürlüğünce oluşturulması, VYŞ'lerin temlik aldığı icra dosyalarında ödeme nedeniyle dosya kapatmalarında, haciz kaldırma işlemlerinde tahsil harç oranlarının çok düşük alınması için mevzuatta düzenleme yapılması, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünde sunulan web tapu hizmetinin çok daha detaylı ve sistematik bilgi verilebilmesinin sağlanması, bu hizmet karşılığında tahakkuk eden ücretlerin makul seviyelerde olması gerekmektedir. Çünkü yüksek ücretler borçluya yansıtılmakta ödeme maliyetleri yükselen borçlu ödemeden kaçınmakta ayrıca dosyalarda birçok işlemin doğması hem şirket açısından, hem de borçlu açısından zaman kaybı ve uğraş doğurmakta buda yine tarafların uzlaşıdan kaçınmalarına yol açmaktadır.

Varlık yönetim şirketlerinin borçluların ekonomik ve sosyal hayatlarında düzenleme sağladığı yönünde kamuoyu algısını olumlu yönde bilgilendirmeler yapılması, borçların kapanmasında destek olduğu, banka ve tüketici dernekleri ile çalışmaların yapılması gerektiği, basında haber ve açıklamaların yapılması, Finansal Kurumlar Birliği'nin VYŞ'ler hakkında paneller, sempozyumlar düzenlemesi gerektiği, VYŞ'lerin ülke ekonomisine katkısının sivil toplum kuruluşları ilgili kamu kurumları vasıtasıyla anlatması ve VYŞ'lerin de çalışanlarının eğitim ve gelişmesi için gerekli eğitimlerin sağlanması hususunda gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Çünkü yeni başlayan varlık yönetim şirketlerinin tutumu ve medyanın kendilerini yanlış yansıttıkları toplum gözünde "tefeci" sıfatı ile anılmalarına neden olmaktadır. Yine KAMCO'nun

köprü banka uygulaması ile faaliyetini sürdüremeyecek bankaların aktif ve pasif kalemlerinin devir alınması, Türkiye'de bankaların sorunlu varlıklarının yanında aktif varlıklarının da satış işlemlerinin serbestisinin getirilmesi fona ihtiyaç duyan bankalar için önemli bir etkendir. Ayrıca KAMKO'nun devlet elindeki varlıkların satışını dikkate aldığımızda, Türkiye'de kamu kurum ve kuruluşlarının tahsil edemediği alacakların devrinin gerçekleştirilmesi gerektiği de kaçınılmaz bir gerçektir. Güney Kore, Endonezya ve Brezilya örneklerinde görüldüğü gibi bankalar varlıklarının tamamının satışını gerçekleştirilmelerine izin verilmesi gerekmektedir. Yani bankaların sorunlu varlıklar yanında canlı varlıkların satışlarının gerçekleştirilmesi sektöre canlılık kazandıracağı sektörün daha aktif çalışmasının önünün açılacağı düşünülmektedir.

VYŞ portföylerinde taşınır ve taşınmaz varlığı bulunmakta ve portföyde bulunan gayrimenkullere düzenli olarak değerleme raporu hazırlanması yoluyla hem mali kayıtlarda varlıkların gerçek değerleri ile izlenmesi, hem de piyasada söz konusu varlıkların gerçek değerleri üzerinden satışlarının yapılması mümkün olabilecektir. Aliefendioğlu vd. (2017) ve Tanrıvermiş (2017) tarrafından da vurgulandığı üzere, VYŞ'nin devraldıkları üretim tesisleri ve bu tesislerin fiilen kullandıkları gayrimenkuller ile yatırım amaçlı gayrimenkullerin yine işleyen teşebbüs açısından ele alındığında değerleme çalışmalarının birçok avantajının olması ve özellikle atıl durumda kalan gayrimenkullerin ekonomiye kazandırılması çalışmalarına önemli katkı yapılabilecektir. Mülkiyet ve imar analizleri, mevcut durum analizi, inşaat ilerleme seviyesi ve değerleme raporlarını okuma ve VYŞ'lerinde alacağın tahsil sürecinin hızlandırmak için üniversitelerin gayrimenkul geliştirme ve yönetimi bölümlerinin lisans ve lisansüstü programlarından mezun olan uzmanların söz konusu şirketlerde istihdam edilmesi, şirket performansı ve başarı için zorunlu görülmektedir. Buna ilave olarak VYŞ'ler ile bunların kurdukları derneklerin; üniversitelerin uluslararası düzeyde akredite edilmiş gayrimenkul geliştirme ve yönetimi bölümleri ile araştırma-geliştirme-eğitim işbirliği anlaşmaları yapmaları; VYŞ'in faaliyetlerinin geliştirilmesi, operasyonlarının uluslararası standartlara uygunluğunun sağlanması ve şirketlerde kurumsal kapasite geliştirme çalışmalarının yapılması yönünden yaşamsal öneme sahip olacaktır.

KAYNAKLAR

Acur, E. 2018. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Varlık Yönetim Şirketlerinin Sorunları ve Bankacılık Sektörüne Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 91, İstanbul.

Ağaoğlu, A. 2011. 2001 Krizi Sonrasında Sorunlu Aktiflerin Çözümlenmesinde Kamunun ve Varlık Yönetim Şirketlerinin Önemi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, 119, İstanbul.

Akartepe, B. B. 2017. Alacak Satımı Uygulamaları ve Analizi: Varlık Yönetim Şirketleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam İktisadı ve Finansı Anabilim Dalı, 83, İstanbul.

Akgüç, Ö. 1998. Finansal Yönetim. Avcıol Basım Yayın, 552-568, İstanbul.

Aksoy, T. 2018. Risk Odaklı İç Denetim Sürecinde Operasyonel Risklerin Belirlenip Ölçülmesine Yönelik Uygulamalı Bir 3x5 Risk Matriksi ve Risk Analiz Anket Formu Önerisi. Mali Çözüm, 28(147), 37-77.

Aktaş, R. 2000. Sorunlu Kredilerde Erken Uyarı Modelleri, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu seminer Notları, 10-11 Şubat 2000, s.15; İstanbul.

Alav, D. 2013. Finansal Sıkıntı Maliyetleri ve İşletmelerde Yeniden Yapılandırma: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, İşleme Anabilim Dalı, 126, Aydın.

Aliefendioğlu, Y. ve Çevik, T. 2015. Konut Kredisi Müşterilerinin Kredi Kullanım Tutarları ve Konut Satış Değerlerinin Karşılaştırılması: Çankaya İlçesi Örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 8(41):1101-1115.

Aliefendioğlu, Y., Demir, E. ve Tanrıvermiş, H. 2017. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Aktiflerinde Yer Alan Maddi Duran Varlıkların Envanter ve Değerleme Araştırması: Elektrik Üretim Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü Hirfanlı Hidroelektrik Santrali İşletmesi Örneği, Finans ve Bankacılık Çalışmaları Dergisi (Finance& Banking Studies) (IJFBS), 5(5 Özel Sayı): 2147-4486.

Alparslan, M. 2000. Bankaların Kredi Riskleri Hakkında Kamuoyunu Bilgilendirmesi-Basel Komitesi. TBB Bankacılar Dergisi, Sayı: 33, s.65.

Anonim. 1991. TBB, Büyük Risklerin Ölçülmesi ve Denetlenmesi – Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi. TBB yayını, s.7.

Anonim. 1999a. Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu'nun yayınlamış olduğu 4389 sayılı Bankalar Kanunu. Web Sitesi: https://www.tmsf.org.tr/, Erişim Tarihi: 16.05.2020.

Anonim. 1999b. TBB, Şeffaflık ve Sorumluluk Uluslararası Mali Krizler Mali Sistemlerin Güçlendirilmesi, Çalışma Grupları Raporları – Derleme Çalışması, s. 78 İstanbul.

Anonim. 2007. Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Onaylanması, Kabulü ve Uygulanmasına İlişkin Genel Şartlar Hakkında Yönetmelik. Web Sitesi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/01/20070131-11.htm, Erişim Tarihi: 26.03.2020.

Anonim. 2016. BDDK Kurumundan Yoğunlaşma Riskinin Yönetimine İlişkin Rehber. Web Sitesi:https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/mevzuat_0089.pdf, Erişim Tarihi: 31.03.2020

Anonim. 2018. Web sitesi; https://www.imf.org, Erişim Tarihi:31.05.2021.

Anonim. 2019a. Web sitesi; http://www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi:12.04.2019.

Anonim. 2019b. Birikim Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/2529-guven-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Anonim. 2019c. Hayat Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/2529-guven-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Anonim. 2019d. Sümer Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/2529-guven-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Anonim. 2019e. Vera Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/2529-guven-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Anonim. 2019f. Güven Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/2529-guven-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Anonim. 2019g. Destek Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/2529-guven-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Anonim. 2019h. Web Sitesi: https://www.bddk.org.tr/Mevzuat/DokumanGetir/1043, Erişim Tarihi: 01.12.2021.

Anonim. 2020a. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/bist-sirketler, Erişim Tarihi: 10.04.2020.

Anonim. 2020b. Birikim Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/2529-guven-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Anonim. 2020c. Hayat Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu.

Anonim. 2020d. Sümer Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/2529-guven-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Anonim. 2020e. Vera Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu.

Anonim. 2020f. Denge Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/2529-guven-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Anonim. 2020g. Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri. BDDK, Web Sitesi: https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_44.pdf, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

Anonim. 2020h. Web Sitesi: https://sozluk.adalet.gov.tr, Erişim Tarihi: 30.03.2020.

Anonim. 2020ı. Web Sitesi: https://www.hukukihaber.net/makale/ipotegin-paraya-cevrilmesi-yolu-ile-ilamli-takipte-hesap-kat-h363557.html , Erişim Tarihi: 17.04.2020.

Anonim. 2020i. Web Sitesi: https://docplayer.biz.tr/25235050-Prestij-danismanlik-firmalarda-bilanco-makyajlama-ve-bankalarca-yapilan-aktarma-arindirma-islemleri.html , Erişim Tarihi: 17.04.2020.

Anonim. 2020j. Web Sitesi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Varl%C4%B1%C4%9Fa_Dayal%C4%B1_Menkul_K%C4%B1ymetle%C5%9Ftirme, Erişim Tarihi: 18.04.2020.

Anonim. 2021a. Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarına İlişkin Aylık Rapor. Web Sitesi: https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/ozel-dosyalar/4489, Erişim Tarihi: 10.01.2021.

Anonim. 2021b. Web Sitesi: https://www.paragaranti.com/detay-kutuphane-kreditor, Erişim Tarihi: 29.03.2020.

Anonim. 2021c. Web Sitesi: https://sv.wikipedia.org/wiki/Nordea, Erişim Tarihi: 16.03.2021.

Anonim. 2021d. Web Sitesi: https://en.wikipedia.org/wiki/Bank_Mandiri, Erişim Tarihi: 16.03.2021.

Anonim. 2021e. Web Sitesi: https://www.bcb.gov.br, Erişim Tarihi: 31.05.2021.

Anonim. 2021f. Birikim Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/4623-birikim-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 01.06.2021.

Anonim. 2021g. Boğaziçi Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/5067-bogazici-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 01.06.2021.

Anonim. 2021h. Dünya Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/4902-dunya-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 01.06.2021.

Anonim. 2021ı. Gelecek Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/4811-gelecek-varlik-yonetimi-a-s, Erişim Tarihi: 01.06.2021.

Anonim. 2021i. Sümer Varlık Yönetim A.Ş. Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu. Web Sitesi: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/3660-sumer-varlik-yonetim-a-s, Erişim Tarihi: 01.06.2021.

Anonim. 2021j. Web Sitesi: https://www.unluco.com/faaliyet-alanlarimiz/varlik-yonetimi-hizmetlerimiz/, Erişim Tarihi: 07.03.2021.

Anonim. 2021k. Web Sitesi: https://www.bddk.org.tr/Veri/Detay/162, Erişim Tarihi: 01.12.2021.

Anonim. 2021l. Web Sitesi: https://www.bddk.org.tr/BultenAylik/tr/Home/Gelismis, Erişim Tarihi: 01.12.2021.

Anonim. 2021m. Web Sitesi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Anasayfa, Erişim Tarihi: 01.12.2021.

Ardıyok, Ş. 2005. TMSF'nin Rolü: Türkiye'de Varlık Yönetim Kuruluşlarının Hukuki ve İktisadi Analizi. Legal Hukuk Dergisi, 3(33), 3353-3371.

Aydın, A. 2002. İsveç Bankacılık Sistemi, Kriz, Krizde Yapılanlar ve Kriz Sonrası. Türk Bankalar Birliği, Bankacılık ve Araştırma Grubu, Ocak 2002, 6-8.

Aydın, A., Alpan, İ., Tülay ve B. Ataman, P. 2000. Bankacılık Sisteminde Mali Bünye Sorunları ve Yeniden Yapılandırmada Ülke Uygulamaları. Bankacılar Dergisi, 32, 37-80.

Babuşçu, Ş. ve Hazar, A. 2013. Varlık Yönetim Şirketlerine Satılacak Takipteki Krediler için Değerleme: Varsayımsal Bir Yaklaşım. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 2013/1, 153-171.

Bahadır, C. 2018. Sorunlu Kredilerin Yönetiminde Varlık Yönetim Şirketlerinin Rolü ve Türkiye Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık Ana Bilim Dalı, 243, Ankara.

Balkaş, K. 2004. Kredi Kavramı ve Sektör Kredilerine Göre Türkiye'deki Belli Başlı Sektörlerin Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 185, Ankara.

Biçim, E. 2010. Varlık Yönetim Şirketleri ve Muhasebesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı, 180, İstanbul.

Bigeç, S. 2016. Varlık Yönetim Şirketleri ve Faktoring Şirketlerinde Toplam Kalite Yönetimi Uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, 144, İstanbul.

Blazsek, V. 2016. A Comparative Analysis of The Bad Asset Management Companies of Spain And Hungary: The Devil İs in The Details. Queen Mary Law Journal, Vol:8, 69-78, London, United Kingdom. (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2910248)

Büker, S. Aşıkoğlu, R. ve Sevil G. 2010. Finansal Yönetim. Sözkesen Matbaacılık, 674, Ankara.

Byrne, M. 2016a. Asset Price Urbanism' and Financialization After The Crisis: Ireland's National Asset Management Agency. International Journal of Urban and Regional Research, 40(1) 31-45. (DOI: 10.1111/1468-2427.12331)

Byrne, M. 2016b. Bad Banks And The Urban Political Economy Of Financialization. Routledge Taylor ve Francis Group, 20 (5), 685-699. (DOI: 10.1080/13604813.2016.1224480)

Ceylan, A. 2008. Finansal Teknikler. Ekin, 511, İstanbul.

Çelik, M. 2016. Bilanço Yapısının Düzeltilmesinde Varlık yönetim Şirketlerinin Rolü: Kamu Bankaları Açısından Bir Öneri ve Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü, Finans Anabilim Dalı, 85, İstanbul.

Çelik, O. 2017. Bankacılık Sektörünün Son Yıllardaki Vazgeçilmezi: Varlık Yönetim Şirketleri ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri. Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:350, s.13.

Davison, L. 2005. Politics and Policy: The Creation of the Resolution Trust Corporation. FDIC Banking Review, 17(2), 17-44.

Demir, C.H. 2012. Faizsiz Bankacılıkta Varlık Yönetim Şirketi Adaptasyonu. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Gebze İleri teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Ticaret ve Finans Anabilim Dalı, 58, Gebze.

Demirkurt, Ö. 2019. Bankacılık Sektörünce Varlık Yönetim Şirketlerine Devredilen Tahsili Gecikmiş Alacakların Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Başakşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 133, İstanbul.

Dizobek, C. 1998. Market-Based Policy Instruments for Systemic Bank Restructuring. IMF Working Paper, WP/98/113.

Duvan, B. 2001. Türk Bankacılık Sisteminde Tahsili Gecikmiş Alacakların Tasfiyesi ve Şirket Borçlarının Yapılandırılması. Uzmanlık Tezi, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 141, Ankara.

Edwards, S. 1999. On Crisis Prevention: Lessons from Mexico and East Asia. NBER Working Paper Series, 7233, 65.

Eraslan, S., Önal, S. ve Gürsoy, O. 2018. Varlık Yönetim Şirketlerinde Birleşme Örneği ve Muhasebe Uygulamaları. TESAM Akademi Dergisi, 2018, 5(2), ISSN 2148-2462, 299-324.

Erdönmez, P.A. 2000. Brezilya'da Banka Yeniden Yapılandırması ve Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi. Bankacılık Dergisi, 35, 49-59.

Erdönmez, P.A. 2003. Kurumsal Yeniden Yapılandırma. Bankacılık Dergisi, 44, 23-42.

Erdönmez, P.A. ve Tülay, B. 2001. Seçilmiş Ülkelerde Borç Yeniden Yapılandırması Uygulamaları. Bankacılar Dergisi, (36), 18-31.

Erentürk, K. ve Güven, Ö.F. 2018. Temel Kavram ve Uygulamaları ile Tesis Yönetimi. Beta, 214, İstanbul.

Erkan, S. 2015. Bankaların Donuk Alacaklarının Varlık Yönetim Şirketlerine Satılması ve Banka Sektörü Sermaye Yapısı Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, 103, İstanbul.

Fung, B. George, J. Hohl, S. ve Ma, G. 2004a. Puplic Asset Management Companies in East Asia A Comparative Study. Financial Stability Institute, Occasional Paper, Bank for International Settlements, 3, 75, Switzerland.

Fung, B. George, J. Hohl, S. ve Ma, G. 2004b. Puplic Asset Management Companies in East Asia Case Studies. Financial Stability Institute, Occasional Paper, Bank for International Settlements, 48, Switzerland.

Gör, Y. 2012. Türkiye'de Varlık Yönetim Şirketlerinin Sektörel Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 101, Çankırı.

Gürol, B., Hazar, A. ve Bahadır, C. 2018. Analysing the Performances of Asset Management Companies Operating in Turkey By Using Multimoora Method. PressAcademia, JBEF, ISSN 2146-7943, 2018-7 (3), 228-236.

Hacıhasanoğlu, B. 2005. Meksika 1994 Ve Arjantin 2001-2002 Krizlerinin Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye İçin Önemi. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Piyasalar Genel Müdürlüğü, 188, Ankara.

He, D. 2004. The Role of KAMCO in Resolving Nonperforming Loans in the Republic of Korea, IMF Working Paper, Wp/od/12, 23.

Hepşen, A. 2010. Gayrimenkul Piyasaları ve Finansmanı. Literatür Yayıncılık, 53-54, İstanbul.

Hepşen, A. 2017. Gayrimenkul Değerleme Esasları ve Finans Boyutu. Literatür Yayıncılık, 77-78, İstanbul.

Hwang, J. ve Lee, C. 2018. Level of Service-Based Performance Measurement of Asset Management of Public Office Buildings. KSCE Journal of Civil Engineering, 22(12), 4732-4738, Korean.

Ingves, S., Seelig, S.A. ve He, D. 2004. Issues in the Establishment of Asset Management Companies. IMF Policy Discussion Paper, Monetary and Financial Systems Department, 29.

Inoguchi, M. 2012. Nonperforming Loans and Public Asset Management Companies in Malaysia and Thailand. Asia Pacific Economic Papers, 398/2012 Avustralya.

Inoguchi, M. 2016. Nonperforming Loans and Purchase of Loans by Public Asset Management Companies in Malaysia and Thailand. Pasific Economic Review, 21:5(2016), pp.603-631. Avustralya.

Karamustafa, C. 2013. Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Analizi ve Uygulamaya Yönelik Politika Önerileri. Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, 115, İstanbul.

Kartal, M. T. ve Demir, C. H. 2017. Türkiye'de Katılım Bankacılığında Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerine Satışı Üzerine Bir İnceleme ve Yöntem Önerileri. İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi, 2017/1; 89-115.

Kayarkaya, O. 2006. 1980 Sonrası Türkiye'de Ekonomik Krizler Ve Bu Krizlerin Getirdiği Bir Sonuç Olarak Banka Konsolidasyonları. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, 188, İzmir.

Keleş, A. B. 2012. Varlık Yönetim Şirketleri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, 159, Ankara.

Kılınç, E.C., Gökdeniz İ. ve Kılınç, Y. 2018. Sorunlu Kredilerin Banka Karlılığı Üzerine Etkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama. Yönetim ve Ekonomi Araştırma Dergisi, Cilt/Sayı: 16 (4), s. 116-132.

Klingebiel, D. 2000. The Use of Asset Management Companies in the Resolution of Banking Crises Cross-Country Experiences. The World Bank Working Paper,

Koç, S. 2010. Finansal Yeniden Yapılandırma: İstanbul ve Anadolu Yaklaşımları, Sonuçları Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:11, Sayı:1.

Kuas, H. 2010. Bankacılık Sisteminde Ticari Kredilendirme Süreci Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 159, İzmir.

Küçükbay, F. ve Demirhan, D. 2003. Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Finansal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları: İstanbul Yaklaşımı ve Varlık Yönetim Şirketi. Mali Çözüm Dergisi, Sayı:63, s:143-155.

Küçükbıçakcı, R. 2004. Banka Yeniden Yapılandırma Programları ve Ekonomik Sonuçları. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, 196, Ankara.

Lindgren, C.J., Balino, T.J.T, Enoch, C. Gulde, A.M, Quintyn, M. and Teo, L. 1999. Financial Sector Crisis and Restructuring Lessons form Asia. IMF Occasional Paper, No:188, Washington D.C.

Lök, H. 2018. Varlık Yönetim Şirketlerinin Türk Bankacılık Sistemindeki Sorunlu Kredilerin Yönetimindeki Rolü. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu Meslek Yüksek Okulu, Bankacılık ve Sigortacılık Programı, Mukaddime, 2018, 9(2), 195-211.

Martinez, J. de L. 2000. Management and Resolution of Banking Crises: Lessons from the Republic of Korea and Mexico. World Bak Discussion Paper No: 413, 43, s. 23, Washington, D.C.

Mesutoğlu, B. 2001. Sorunlu Aktiflerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi Ülke Örnekleri. BDDK Mali Sektör Politikaları Dairesi, MSPD Çalışma Raporları: 2001/3, Ankara.

Mishkin, F. 2000. Financial Policies and The Prevention of Financial Crises in Emerging Market Countries, the NBER Conference "Economic and Financial Crises in Emerging Market Countries" Woodstock-Vermont, 8087, 19-21 ABD.

Önal, A. 2019. Varlık Yönetim Modelleri ve Türkiye'de Varlık Yönetim Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Semineri (basılmamış). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı, 172, Ankara.

Özcan, S. 1998. Sorunlu Kredilerde Erken Uyarı Modelleri ve Çözüm Teknikler. TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İzmir.

Özden, K. Ö. 2010. Ticari Bankalarda Kredilendirme Süreci ve Kredi Risk Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Ana Bilim Dalı, , İzmir.

Parasız, İ. 2005. Para, Banka ve Finansal Piyasalar. Ezgi Kitapevi,738, s. 82-85, Bursa.

Parasız, İ. 2007. Modern Bankacılık Teori ve Uygulama. Ezgi Kitapevi, 420, s.217-250, Bursa.

Read, C.D. 2018. Benchmarking in Asset Management. Asset Management,22,3.

Redway, J. 2002. An Assessment of The Asset Management Company Model in The Reform of Indonesia's Banking Sector. Carfax Publishing Taylor &Francis Group, Bulletin of Indonesian Economic Studies, 38(2), 241-250.

Selçuk, H. ve Darıcı, A. 2003. Türk Bankacılık Sektöründe Tahsili Gecikmiş Alacaklar. 5 (20), 173-189.

Selimler, H. 2006. Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi, Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, 350, İstanbul.

Sipahi, N. 2003. Problemli Kredilerin Yeniden Yapılandırılması Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye Örneği. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Merkez Bankası, Bankacılık ve Finans Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, 150, Ankara.

Straw, C.M. 2007. Unnecessary Risk: How the FDIC's Examinatiın Policies Threaten The Security of The Bank Insurance Fund. New York University Journal of Legislation and Public Policy, Vol. 10(2),395-426.

Şahbaz, N. ve İnkaya, A. 2014. Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler ve Makro Ekonomik Etkileri. Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 1 (1), 69-82.

Şakar, B. 2004. Banka Yapılandırma Sürecinde Varlık Yönetim Şirketleri Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, 249, İstanbul.

Tahtakılıç, A. K. 2004. Bankacılık Krizlerinde Varlık Yönetim Şirketleri ve Türkiye Üzerine Değerlendirmeler. Yeterlilik Etüdü, Sermaye Piyasası Kurulu Ortaklıklar Finansmanı Dairesi, 68, Ankara.

Takan, M. 2001. Teori, Uygulama ve Yönetim. Nobel Yayın Dağıtım, 648, Ankara.

Tanrıvermiş, H. 2017. Gayrimenkul Değerleme Esasları, SPL Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları Ders Kodu: 1014 (Konut Değerleme Sınavı, Gayrimenkul Değerleme Sınavı), Ankara.

Tanrıvermiş, H., Akipek Öcal, Ş. ve Demir, E. 2017. Gayrimenkul Mevzuatı, SPL Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları Ders Kodu: 1019 (Gayrimenkul Değerleme Sınavı), Ankara.

Tanrıvermiş, H. 2019. Tesis ve Kaynak Yönetimine Giriş Ders Notu. Ankara Üniversitesi, 300, Ankara.

Tekten, E. 2018. Türk Ticaret Kanunundaki Hükümler Karşısında Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluşu ve Kuruluşun İzne Tabi Olması. Erzincan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, XIII, 1, 2018.

Temur, F. ve Döğer, H. 2017. A Legal Approach to the Asset Management Companies. Articletter, 11, 161-176.

Tokel, Ö. E. 2004. Kredi Risk Modelleri Kullanılarak Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 215, Ankara.

Tözüm, H. 2004. Banka Çözümlemesi: Teorik Bir Çerçeve. Activeline Dergisi, Ocak-Şubat, s.1-17.

Woo, D. 2000. Two Approaches to Resolving Nonperforming Asset During Financial Crises. IMF Working Paper, No: WP/00/33.

Yalçıner, K. 2018. Gayrimenkul Finansmanı. Detay Yayıncılık, 292, s.215-227,Ankara.

Yavuz, A. 2017. Bankalarda Sorunlu Varlıkların Yönetimi ve Tasfiyesinde Bir Yöntem Olarak Alacakların Satışı, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, 130, Ankara.

Yıldırım, E. 2007. Bankalarda Ticari Kredilendirme Süreci: Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları ile İlgili Ampirik Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, 197, Konya.

Yılmaz, S. 2011. Ticari Bankalarda Kredi Portföyü ve Kredi Risk Yönetimi – Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı, 225, İstanbul.

Yurdal, M. S. 2019. Bankacılıkta Sorunlu Krediler Yönetimi ve Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerinde Tasfiyesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, 70, İzmir.

EKLER

EK 1: Yapılacak Araştırma Kapsamında Kullanılacak Kredi Kullanan Birey ve/veya Şirket Bilgi Anket Formu

EK 2: Yapılacak Araştırma Kapsamında Kullanılacak Varlık Yönetim Şirketleri ile Yapılandırılmış Soru Formuyla Derinlemesine Görüşme Formu

EK 3: Türkiye'de ve Dünya'da (Malezya, Güney Kore, Tayland, Endonezya, Meksika, Brezilya ve ABD) Varlık Yönetim Şirketlerinin Uygulama Modelleri

EK 1: Yapılacak Araştırma Kapsamında Kullanılacak Kredi Kullanan Birey ve/veya Şirket Bilgi Anket Formu

KREDİ KULLANAN BİREY VE/VEYA ŞİRKET BİLGİ ANKETİ

Bu anket çalışması, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı'nda Doç. Dr. Yeşim TANRIVERMİŞ danışmanlığında yürütülmekte olan "**VARLIK YÖNETİM MODELLERİ VE TÜRKİYE'DE VARLIK YÖNETİM UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ"** konulu yüksek lisans tezine veri oluşturmak amacıyla yapılmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu kredi kullanan bireyler ve şirketler ile yapılacak olup söz konusu çalışma bilimsel amaçlar çerçevesinde bir bütün olarak değerlendirilecektir. Türkiye'de faaliyet sürdüren VYŞ'lerinin çalışma sistemleri, mevzuatı ve varlık yönetimleri ele alınıp elde edilen veriler istatistik üretmek amacıyla kullanılacak olup üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Söz konusu şirketlerin etkin ve verimli çalışabilmesi açısından önerilerde bulunulacaktır.

Doç. Dr. Yeşim TANRIVERMİŞ

İletişim: aliefendioglu@ankara.edu.tr

Abdurrahman ÖNAL

Yüksek Lisans Öğrencisi

İletişim: onala@ankara.edu.tr

I. Bölüm (kişisel bilgiler yer almaktadır)

Bu bölüm altında yer alan sorulara kişisel bilgileriniz doğrultusunda cevap vermeniz beklenmektedir.

Aşağıdaki seçeneklerden size en uygun olanını işaretleyiniz.

1 Cinsiyetiniz
( )Erkek ( )Kadın

2 Yaşınız
( ) 25 yaş altı ( ) 26-30 ( ) 31-40 ( ) 41-50 ( ) 51 ve üzeri

3 Mesleğiniz

4 Mesleki Tecrübeniz
( ) 0-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl ( ) 21 yıl ve üzeri

5 Eğitim Düzeyiniz
a. İlk ve Orta öğretim
b. Lise
c. Ön lisans
d. Lisans
e. Yüksek Lisans
f. Doktora

6 Gelir Düzeyiniz
g. 3000 TL altı
h. 3000 TL – 5000 TL
i. 5000 TL -7000 TL
j. 7000 TL -10 000 TL
k. 10 000 TL ve üzeri

II. Bölüm (potansiyel kredi kullanıcısının varlık yönetim şirketi hakkında görüşü)

Aşağıdaki seçeneklerden size en uygun olanını işaretleyiniz.

1 Bankalarda hali hazırda devam eden kullanmış olduğunuz krediniz var mı?
( ) Evet ( ) Hayır

2 Varlık yönetim şirketlerinin faaliyet konusu (hakkında) hakkında bilginiz var mı?
( ) Evet ( ) Hayır

3 Daha önce kullanmış olduğunuz krediniz varlık yönetim şirketine devredildi mi?
( ) Evet ( ) Hayır

(3. soruya cevabınız evetse sadece 4. ve 18. arasındaki sorulara cevap veriniz.)

4 Devrolan kredi türünü belirtir misiniz?
( ) Kredi kartı
( ) Tüketici kredisi
( ) Konut kredisi
( ) Taşıt kredisi
( ) Diğer

5 Devrolan borcunuz ile ilgili olarak pazarlık yapma hakkınızı kullandınız mı?
( ) Evet
( ) Hayır

(Cevabınız evetse nasıl bir imkân tanındı kısaca belirtiniz.)

6 Bankadan varlık yönetim şirketine devrolan borcunuzu ödemediğiniz takdirde ne tür sorunlarla karşılaşacağınız hakkında bilgilendirildiniz mi?
( ) Evet
( ) Hayır

(Cevabınız evetse kısaca açıklayınız.)

7 Devir olan borcunuz ile ilgili olarak sorun yaşadınız mı?

( ) Evet

( ) Hayır

(Cevabınız evetse ne tip sorunlar yaşadınız?)

8 Devredilen kredinize istinaden varlık yönetim şirketinin size karşı yaklaşımı nasıldı?

( ) Çok iyi

( ) İyi

( ) Kötü

( ) Çok kötü

( ) Fikrim yok

9 Varlık Yönetim Şirketine devrolan borcunuzu ödedikten sonra söz konusu şirket tarafından bankaya borcun kapandığına dair bildirimde bulunuldu mu?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

(Cevabınız hayırsa, hangi sorun/sorunlarla karşılaştınız? Nasıl çözümlediniz?)

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
10	Bankaya olan borcumu varlık yönetim şirketine daha az ödeme yapılıyor inancıyla ödemiyorum.					
11	Borca dair tüm ödemeleri yaptıktan sonra başka masraflardan sorumlu olup/olmayacağım hususunda gerekli bilgilendirme yapıldı.					
12	Varlık yönetim şirketleri ile iletişim sorunu yaşıyorum.					

13	Varlık yönetim şirketleri, borçluların borçlarını ödeme imkânında kolaylık sağlıyor.					
14	Varlık yönetim şirketlerinin güvenilir bir kurum olduğunu düşünüyorum.					
15	Kişisel verilerin korunması hususunda varlık yönetim şirketlerinin özenli olduğunu düşünüyorum.					
16	Devrolan borcunuza yönelik olarak varlık yönetim şirketi tarafından yeterli bilgilendirme sağlandı.					
17	Varlık yönetim şirketlerine devrolan borcunuzun kapatılmasında harçlarla ilgili problemler yaşıyorum.					
18	Devrolan yükümlülüğümün hangi varlık yönetim şirketine devredildiği konusunda borçlu olduğum banka tarafından bilgilendirildim.					
19	Varlık yönetim şirketlerinin ekonomik ve sosyal hayata olumlu katkısı olduğunu düşünmüyorum.					
20	Varlık yönetim şirketlerinin istihdama katkısı olduğunu düşünüyorum.					
21	Haklarında yasal işlem başlatılan borçluların varlık yönetim şirketleri aracılığı ile borçlarından kurtulduğunu düşünüyorum.					
22	Yönetmelikte yapılan değişiklikle birlikte varlık yönetim şirketlerinin borçluları arama ile ilgili kısıtlamaları doğru buluyorum.					
23	Varlık yönetim şirketlerine devredilen borçlarla ilgili vergi resim ve harç istisnalarının süresiz hale getirilmesini borçların daha fazla ödenebilir hale gelebileceğini düşünüyorum.					

24. Aşağıdakilerden hangisine borçlu olmak isterdiniz bankaya mı borçlu olmak isterdiniz?

( ) Bankaya

( ) Varlık yönetim şirketine

( ) Diğer

Sorular dışında eklemek istediğiniz var mı? Teşekkürler.

ZAMAN AYIRIP ÇALIŞMAYA KATKI SAĞLADIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

EK 2: Yapılacak Araştırma Kapsamında Kullanılacak Varlık Yönetim Şirketleri ile Yapılandırılmış Soru Formuyla Derinlemesine Görüşme Formu

VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİ İLE DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı'nda Doç. Dr. Yeşim TANRIVERMİŞ danışmanlığında yürütülmekte olan "**VARLIK YÖNETİM MODELLERİ VE TÜRKİYE'DE VARLIK YÖNETİM UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**" konulu yüksek lisans tezine veri oluşturmak amacıyla yapılmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu tüzel kişiliğe haiz Varlık Yönetim Şirketleri (VYŞ) ile yapılacak olup söz konusu çalışma bilimsel amaçlar çerçevesinde bir bütün olarak değerlendirilecektir. Türkiye'de faaliyet sürdüren VYŞ'lerinin çalışma sistemleri, mevzuatı ve varlık yönetimleri ele alınıp elde edilen veriler istatistik üretmek amacıyla kullanılacak olup üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Söz konusu şirketlerin etkin ve verimli çalışabilmesi açısından önerilerde bulunulacaktır.

Doç. Dr. Yeşim TANRIVERMİŞ

İletişim: aliefendioglu@ankara.edu.tr

Abdurrahman ÖNAL

Yüksek Lisans Öğrencisi

İletişim: onala@ankara.edu.tr

I. Bölüm (kişisel bilgiler yer almaktadır)

Bu bölümde yer alan sorulara kişisel bilgileriniz doğrultusunda cevap vermeniz beklenmektedir.

Aşağıdaki seçeneklerden size en uygun olanını işaretleyiniz.

2. Cinsiyetiniz
( ) Erkek ( ) Kadın

3. Yaşınız
( ) 20-30 ( ) 31-40 ( ) 41-50 ( ) 51 ve üzeri

4. Unvanınız
( ) Üst Düzey Yönetici ( ) Yönetici ( ) Diğer

5. Mesleki Deneyiminiz
( ) 0-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl ( ) 21 yıl ve üzeri

6. Eğitim Düzeyiniz
( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora

II. Bölüm

Bu bölüm altında yer alan seçeneklerden size en uygun olanı işaretleyiniz.

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Bankaların satışa sunduğu sorunlu kredi türlerinde bir sınırlama getirilmelidir.					
2	Varlık yönetim şirketlerine uygulanan vergi, resim, harç istisnalarını doğru buluyorum.					
3	Yönetmelikte yapılan değişiklikle birlikte varlıkları devir alınan şirketlere danışmanlık ve yeniden finansman sağlanmasını doğru buluyorum.					

4	Diğer reel sektör firmalarının (Elektrik Üretim, Türk Telekom, Türkcell…) tahsil edemediği alacaklarını varlık yönetim şirketlerine satabilmesi gerekir.					
5	Kamu kurumlarının (Belediyeler, Karayolları…) tahsil edemediği alacaklarını varlık yönetim şirketleri tarafından satın alınabilmesi gerekir.					
6	%100 kamu kaynaklı varlık yönetim şirketlerinin bulunması rekabetçi piyasayı etkiliyor.					
7	Sorunlu kredilerin azaltılmasına yönelik banka kredi politikalarının Gelir-Gider analizleri başlangıçtan itibaren doğru analiz ediliyor.					
8	Devralınan sorunlu varlıkların bağlı olduğu teminat değerlerinin tahsilata etkisi bulunmaktadır.					
9	Yönetmelikte yapılan değişiklikle birlikte varlık yönetim şirketleri, finans piyasasındaki sorunlu alacaklar ve canlı varlıklarda devir aldığından hareket sahası kısıtlı kalmaktadır.					
10	Sektörde yeni faaliyete başlayan şirketlerin müşterilere karşı tutumu sektörün imajını olumsuz yönde etkilemektedir.					
11	Varlık yönetim şirketleri, borçluların borçlarını ödeme imkânında kolaylık sağlıyor.					
12	Varlık yönetim şirketleri, 5 yıllık vergi, resim ve harçtan süresiz istisna tutulmaları gerekiyor.					
13	Varlık yönetim şirketlerinin özel vergilendirme politikalarının olması gerekiyor.					
14	Tahsili harcı ve diğer harçların mükellef tarafına bakılmaksızın hem varlık yönetim şirketine, hem de borçlu açısından istisna tutulması gerekir.					

15	Yönetmelikte yapılan değişiklikle birlikte bankaların varlık satışında, satışa konu dosyalarla ilgili olarak şeffaf ve net bilgi vereceğini düşünüyorum.					
16	Varlık yönetim şirketlerinin ekonomik ve sosyal hayata olumlu katkısı olduğunu düşünmüyorum.					
17	Çok sayıda varlık yönetim şirketinin açılmasını doğru buluyorum.					
18	Varlık yönetim şirketlerinin istihdama katkısı olduğunu düşünüyorum.					
19	Haklarında yasal işlem başlatılan borçluların varlık yönetim şirketleri aracılığı ile borçlarından kurtulduğunu düşünüyorum.					
20	Kişisel verilerin korunması hususunda varlık yönetim şirketlerinin özenli olduğunu düşünüyorum.					
21	Varlık yönetim şirketlerinin sıkı bir kamu denetiminden geçtiğini düşünüyorum.					
22	Varlık yönetim şirketlerine, vergi, resim ve harç istisnalarının getirilmesi borçları ödenebilir hale getirir.					
23	Varlık yönetim şirketleri hakkında kamu kurumlarının işlemi yürütmekte olan adalet, noter ve mali kesimlerin tam olarak bilgi sahibi olduğunu düşünüyorum.					
24	Varlık yönetim şirketleri tek düzen hesap planında ayrı bir bölüm olması gerekir.					
25	Varlık yönetim şirketleri aktifinde bulunan varlıkları ekonomiye sağlıklı bir şekilde kazandırdığını düşünüyorum.					

26	Yönetmelikte yapılan değişiklikle birlikte varlık yönetim şirketlerinin borçluları arama ile ilgili kısıtlamaları doğru buluyorum.					
27	Yönetmelikte yapılan değişiklikle birlikte sorunlu varlıkların yanında canlı varlıkların satışında sektöre ve piyasaya olumlu katkısı olacağını düşünüyorum.					
28	Varlık yönetim şirketlerinin borçluların ekonomik ve sosyal hayatlarında düzenleme sağladığı yönünde kamuoyu algısını olumlu buluyorum.					
29	Varlık yönetim şirketleri kurumsal borçlarda yeniden yapılandırmada şirketlere yönetmelikle getirilen sermaye katkısını yeterli buluyorum.					

III. Bölüm

Bu başlık altında birden fazla seçenek işaretleyebileceğiniz sorular yer almaktadır. Bazı sorularda açıklama yapmanız beklenmektedir.

Aşağıdaki seçeneklerden size en uygun olanı/olanları işaretleyiniz.

1. Varlık yönetim şirketleri sermaye yapılanması bakımından nasıl bir yapıya sahip olması gerekir?

a. Sadece özel
b. Sadece kamu
c. Kamu-yerli özel
d. Kamu- yerli özel-yabancı özel
e. Kamu-yerli özel-yabancı özel ortaklığı

2. Devralmış olduğunuz varlıklarda yeniden yapılandırma uyguluyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim Yok

(Cevabınız hayır veya fikrim yok ise 6. sorudan devam ediniz)

3. Devir almış olduğunuz varlıkların yüzde kaçını yeniden yapılandırmaya gidiyorsunuz?
( ) 0-5 ( ) 6-10 ( )11-15 ( ) 16-20 ( ) 20 ve üzeri

4. Yeniden yapılandırma yoluna gittiğiniz şirketlerin % kaçı geri dönüş yapıyor?
( ) 0-5 ( ) 6-10 ( )11-15 ( ) 16-20 ( ) 20 ve üzeri

5. Yeniden yapılandırmaya gittiğiniz alacaklarda hangi tür önlemleri alıyorsunuz?
a. Anlaşma
b. İlave teminat
c. Vefa akdi ile teminat
d. Anlaşma ile sermayenin yönetimi
e. Hiçbiri
f. Hepsi
g. Diğer

6. Teknolojideki gelişmelere bağlı olarak gelişen sistemde sorgu panellerinden yararlanarak (mernis) sorunlu varlık sahibi adreslerine ulaşmanıza imkân tanınıyor mu?
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim Yok

(Cevabınız hayır veya fikrim yok ise 8. sorudan devam ediniz)

7. Teknolojik gelişmelerde size sunulan imkandan kişiye ulaşmada tüm portföy açısından yüzdeniz nedir?
( ) 0-5 ( ) 6-10 ( )11-15 ( ) 16-20 ( ) 20 ve üzeri

8. Varlık yönetim şirketleri olarak çalışanlarınızın yenilikçi öneri ve düşüncelerine önem veriyor musunuz?
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim Yok

9. Devletin hâkim ortak olduğu varlık yönetim şirketleri, sektörde etkin bir şekilde faaliyet sürdürmenizi etkiliyor mu?
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen ( ) Fikrim Yok

(Cevabınız evet ise hangi hususlarda etkilemektedir?)

10. Devralmış olduğunuz sorunlu varlıklar içerisinde ipotekli gayrimenkul devri gerçekleşiyor mu?
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim Yok

(Cevabınız hayır veya fikrim yok ise 14. sorudan devam ediniz)

11. Devri gerçekleşen gayrimenkullerin diğer varlıklar içindeki payı tutar olarak yüzde kaçtır?
( ) 0-5 ( ) 6-10 ( ) 11-15 ( ) 16-20 ( ) 21 ve üzeri

12. Aktifinize aldığınız gayrimenkullerin yönetimini nasıl sağlıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilmektedir).
a. Üçüncü şahıslara satış
b. Sigortalama
c. Güvenlik önlemlerinin alınması
d. Gayrimenkul yatırım fonları
e. Hızlı Satış
f. Diğer

13. Alacağa mahsuben aldığınız varlıkları nakde çevirme süreciniz ne kadardır?
a. 0 – 1 yıl
b. 1 – 3 yıl
c. 3 – 5 yıl
d. 5 yıl – daha fazla

14. Devraldığınız varlıklarda müşteri ile iletişimi kolay kurabiliyor musunuz?
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim Yok

15. Devraldığınız varlıklar içerisinde borçlarını ödeyemeyen bireylerin yaş aralıkları nedir?

( ) 20-25 ( ) 26-30 ( ) 31-40 ( ) 41-46 ( ) 47 ve üzeri

16. Sorunlu varlık satın alınması işlemlerinde nasıl yöntemler uygulanıyor? (Birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.)
a. Portföy satışı

b. Karma portföy satışı
c. Hasılat paylaşımı
d. Single case
e. Kar-zarar ortaklığı
f. Diğer

17. Sorunlu varlıkları hangi yöntem/yöntemlerle çözümlüyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.)
a. Yeniden yapılandırma
b. İdari görüşmeler sağlanması
c. Yasal takip
d. Diğer

18. Varlıkları hangi satın alma yöntemlerine dayalı olarak devralıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.)
a. Net defter değeri
b. İhale
c. Teminatlı/teminatsız
d. Defter değeri üzerinden sabit iskonto
e. Hepsi
f. Diğer

19. Vergi, resim ve harç istisnası biten varlık yönetim şirketlerinin yerine yine aynı sermayedarlar tarafından yeni varlık yönetim şirketi kurulmasını doğru buluyor musunuz?
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen ( ) Fikrim Yok

20. Sorunlu kredilerin çözülmesinde işsizlik oranlarına etki ettiğini düşünüyor musunuz?
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen ( ) Fikrim Yok

21. Varlık yönetim şirketleri olarak genelde hangi tür varlıklarda sigortalama işlemi yapıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.)
a. Fabrika
b. Konut
c. Arsa
d. Arazi
e. İşletme
f. Diğer

g. Yapmıyoruz

22. Devraldığınız varlıklarda borçlu borcunu ödedikten sonra bankaya gerekli bildirimi yapıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim Yok

(Cevabınız hayır ise neden gerekli bildirimi yapmadığınızı kısaca açıklar mısınız?)

23. Piyasanın düzeni ve işleyişi bakımından yaşamış olduğunuz aksaklıklar var mıdır?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

(Cevabınız evetse nelerdir? Bu aksaklıklar için üretebileceğiniz çözümcül önerileriniz varsa nelerdir?)

24. Varlık yönetim şirketlerinin tek bir bölgede toplanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

( ) Uygun ( ) Uygun Değil ( ) Fikrim Yok

Uygun değil ise öneriniz?

25. Ne tür varlıkları elden çıkarma süreciniz daha uzun sürmektedir?

a. Konut

b. Fabrika

c. Arsa/Arazi

d. OSB içinde bulunan varlıklar

26. Borca karşı edinmiş olduğunuz varlıkları üçüncü şahıslara satmakta hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?

a. Ticari gayrimenkul danışmanları

b. Şirket büyesinde satış

c. Hepsi

d. Diğer

IV. Bölüm (Bu bölüm altında yer alan sorulara kısaca açıklama yapmanız beklenmektedir.)

Aşağıda yer alan sorularla ilgili düşüncelerinizi belirtiniz.

1. Devir alınan varlıkların seçiminde ne tür kriterlere göre öncelik veriyorsunuz?

2. Devir alınan varlık fiyatlanmasını nasıl belirliyorsunuz?

3. Varlık yönetim şirketlerinin, bankalara sunmuş olduğu hizmet ve fon transferi açısından bakıldığında katkısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

4. Sorunlu varlık devrinde bankalar ile yapılan anlaşma uygulamasına ilişkin önerileriniz nelerdir?

5. Hangi sektörlerden varlık alıyorsunuz?

6. Hangi sektörlerden ve/veya kurum ve kuruluşlardan varlık alımınız yasal prosedürde izne bağlanması gerektiğini düşünüyorsunuz?

7. Devralmış olduğunuz sorunlu varlık türleri nelerdir? Söz konusu varlıkların portföy içerisindeki yüzdelik oranları nelerdir?

Varlık Türleri	Portföy İçindeki (%)

8. Varlık yönetim şirketlerinin borçların ödenmeleri konusunda başka ne tür imkânlara sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz?

9. Varlık yönetim şirketlerinin borçluların ekonomik ve sosyal hayatlarında düzenleme sağladığı yönünde kamu oyu algısını olumlu algı yaratılabilmesi hususunda ne gibi önerilerde bulunabilirsiniz?

10. Sizce varlık yönetim şirketlerinin gayrimenkul sektörüne ne gibi katkısı/katkıları bulunmaktadır?

Lütfen eklemek istediğiniz görüş ve önerilerinizi belirtiniz.

ZAMAN AYIRIP ÇALIŞMAYA KATKI SAĞLADIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ

EK 3: Türkiye'de ve Dünya'da (Malezya, Güney Kore, Tayland, Endonezya, Meksika, Brezilya ve ABD) Varlık Yönetim Şirketlerinin Uygulama Modeller

	Şirket İsmi	Şirket Kuruluş Tarihi	Şirket Türü	Şirket Kuruluş Sürsi	Varlık Alış Usulü	Alınan Varlıklarda Fiyat Belirleme Usulü	Varlıkların Satış Usulü	Alınan Varlıklar için Ödeme Usulü	Diğer
Türkiye	TMSF	1983	Merkezi Merkezi Olmayan	5	İhale, teminatlı/teminatsız	Muhasebesel değerleme yöntemleri, teminat durumuna göre, NPL yaşına göre Tüketiciler için geçmiş tahsilat ve benzer portföy tahsilat oranları, Anapara bakiye kriterleri, Değerleme raporu hazırlayarak	Yeniden yapılandırma, nakde çevirme	DİBS	
Malezya	Danaharta	1998	Merkezi	5 ila 10 yıl arasında kurulmuş olmasına rağmen süre uzatılabilinir.	İhale	İskonto edilmiş nakit akım tablosu ve toplam mali varlıklardan cari borçların düşülmesi ile tespit edilen net toplam mali varlıklar	Yeniden yapılandırma, vade uzatma, taksitlendirme, teminatların nakde çevrilmesi	Nakit, devlet garantili 5 yıl vadeli bono	Danamodal;(bankacılık sektöründeki sermaye yapısını güçlendirmek) CDRC;(banka ile işletme arasında uzlaşma sağlayarak yapılandırma programını yürütmektedir)
Güney Kore	KAMCO	1962	Merkezi	Sınırsız Süreli CRV (5) CRC (5)	Teminatlı ve teminatsız varlıklar olarak ancak istediği varlığı almaktadır	Yasal Takibe alınmamış varlıklarda teminatlı olanlar söz konusu teminatın ekspertiz değerinin % 45'i, teminatsız olanların ise nominal değerinin % 3'ü üzerinden ve hakkında mahkeme kararı çıkartılan kredilerde ise teminatlı olanların nominal değerinin % 45'i teminatsız olanlarında nominal değerinin % 3'ü üzerinden devraldıkları bilinmektedir	Yasal takibe alınmayanlar(teminatlı, teminatsız) Yasala takibe alınanlar(teminatlı, teminatsız) Kapalı zarf usulü (%50 peşin) küçük ölçekli varlıklarda ihale, VDMK, yeniden yapılandırma gibi yöntemler, büyük ölçekli varlıklarda ise değer artış kazancından getiri, marka değeri yüksek olanlarda ise kredilerin satışı veya yönetim hakkının devri, Havuz satış yöntemi, Kurumsal kredilerin bireysel satışı (açık teklif usulü)	Fon ödenmiş sermayesinin, yasal rezervlerinin ve harcamaları için tuttuğu rezervleri toplamının 10 katını geçmemek üzere bono ihracı gerçekleştirebilmektedir." Bonolar anapara ödemeleri 5 yıl faiz ödemeleri 2 yılda gerçekleştirilmesi koşulu ile devlet tarafından anapara ve faiz ödemeleri güvencesi ile ihracı yapılmaktadır.	Aktif ve Pasif varlıklar alınmakta FSC; Hükümet tarafından kurulan FSC faaliyetini sürdüremeyecek bankaların varlıklarının, devir alma ya da banka birleşmesi yoluna gidilmesi hususunda yönlendirici olmuştur. CRC: sorunlu firmaların yönetimini sağlamak ve bu firmalara destek sağlamaktır. M&A: mevcut borçlarını ödeyebilecek durumda olmayan ve buna bağlı olarak da mahkemeye verilmiş olan şirketler için uygulanmaktadır CRV: şirketlerin etkin ve verili yönetilebilmesi için ve yeninden yapılandırılarak doğru bir şekilde kontrolün sağlanabilmesi açısından önemli bir rol üstlendiği bilinmektedir. 5 yıl faaliyet süresi bulunmaktadır.

EK 3: Türkiye'de ve Dünya'da (Malezya, Güney Kore, Tayland, Endonezya, Meksika, Brezilya ve ABD) Varlık Yönetim Şirketlerinin Uygulama Modeller

	Şirket İsmi	Şirket Kuruluş Tarihi	Şirket Türü	Şirket Kuruluş Sürsi	Varlık Alış Usulü	Alınan Varlıklarda Fiyat Belirleme Usulü	Varlıkların Satış Usulü	Alınan Varlıklar için Ödeme Usulü	Diğer
Tayland	Bankaların kurmuş olduğu VYŞ'lerTAMC	1997 - 20012001	Merkezi Olmayan Merkezi	512	Sorunlu varlıklar iyiden kötüye doğru kategorilendirilip ihale usulü ile satış işlemi gerçekleştirildiği bilinmekte ancak satılamayan varlıklar ise FRA tarafından nominal değer üzerinden kendince satın alınarak likiditeye çevrilmeye çalışılmıştır.	Devri gerçekleştirilecek birinci grup varlıklarda teminat değeri ile bedel tespitinin yapılması kararı alınırken, ikinci grup varlıklarda ise; defter değerinden fazla olmamak üzere şahsi olarak sunulan teminatların değeri dikkate alınarak bedeller tespit edilir.	Yeniden Yapılandırma, banka ile anlaşılan kar/zarar ortaklığı, borçlunun borcunu ödememede ısrarlı olması durumunda teminatların nakde dönüştürülmesi	Merkezi olmayan varlık yönetim şirketlerine ödünç fon (devlet destekli fon) sağladıkları ve bu fon faizlerinde esneklik tanınması yolu izlenmiştir.FIDF garantisini vermiş olduğu 10 yıllık devri gerçekleştirilemez ancak çağrı yapılabilir borçlanma araçları ile TAMC tarafından finansal kuruluşlardan alınan varlıklar için fon kaynağı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca TAMC 1 yıllık değişken faizli tahviller ihraç ederek sadece yönetim kurulunun belirlemiş olduğu beş ticari bankanın mevduatları için kullanılmaktadır	FRA sorunlu varlıkların tasfiye işlemleri ve varlıkları hızlı bir şekilde likiditeye çevrilebilmeleriCDRAC kurumsal borçların yeniden yapılandırılması işlemini yürüten
Endonezya	IBRA	1998	Merkezi	5	AMC, AMI ve BRU bünyelerinde yer alan varlıklar IBRA sıfır değerle devredilmiş ancak hükümet tarafından hak sahiplerini mağdur etmemek adına nominal değer ile ödeme yapılmıştır.	Devralınan varlıklar için kredi anaparasının yaklaşık % 82 gibi oranla uzlaşıldığı ve KOBİ'lerde ise faiz ve cezada %100 indirime gidilirken verim elde edilecek kredilere gelince anaparadan %25 indirim yapılarak tahsilat sağlanmaya çalışılmıştır	Yeniden Yapılandırma, varlıkların satışı, borçların kapatılmasına karşılık olarak alınan endüstriyel ve gayrimenkul varlıklarının yönetmek veya nakde dönüştürmek ve IBRA elinde bulunan öz sermaye hisselerinin elden çıkarılması	Devlet Tahvili	Aktif ve Pasif varlıklar alınmakta INDRA bankaların sorunlu varlıklarında ve özel firmaların doğrudan dış borçlanmaya yolunu tercih etmelerinden kaynaklı ortaya çıkan kur riskini koruma altına almak konusunda görevli borç yeniden yapılandırma kurumudur. AMC: faaliyeti durdurulmuş bankalardan veya yeniden sermaye sağlanan bankalardan IBRA'ya aktarılan varlıkların yeniden yapılandırılması ve elden çıkarılmasına dayalı AMI: ödenmemiş borçların kapatılmasına yönelik olarak pay sahiplerinden alınan endüstriyel ve gayrimenkul varlıklarını yönetmek veya elden çıkarmak, BRU bankacılık sistemini yeniden yapılandırmak ve IBRA tarafından yönetilen öz sermaye hisselerini elden çıkarmak için oluşturulan birimlerdir AMU: kamu bankalarının ve faaliyetini sonlandırmış bankaların, sermaye artırım programına dâhil olan özel bankaların ve devir alınan bankaların varlıkları ve yeniden sermayelendirilen bankaların kredi zararlarını devralmaktadır.

EK 3: Türkiye'de ve Dünya'da (Malezya, Güney Kore, Tayland, Endonezya, Meksika, Brezilya ve ABD) Varlık Yönetim Şirketlerinin Uygulama Modeller

	Şirket İsmi	Şirket Kuruluş Tarihi	Şirket Türü	Şirket Kuruluş Sürsi	Varlık Alış Usulü	Alınan Varlıklarda Fiyat Belirleme Usulü	Varlıkların Satış Usulü	Alınan Varlıklar için Ödeme Usulü	Diğer
Meksika	FOBAPROA	1994	Merkezi	5	bankaların sermaye artırımı uygulamaları koşulu ile Net Defter Değeri üzerinden devir almaktadır.	sermaye artırımı farklı oranlarda belirlenen bankaların 1 dolarlık sermaye artırımına karşılık olarak 2 ila 5 dolar arasında sorunlu varlıkları üstlendiği bilinmektedir. Sorunlu varlıkları üstlendiği oran (% 70)	Nominal değerinin %50 iskonto ile gerçekleştirebilmiştir.ipotek karşılığı verilen kredilerde yeniden yapılandırma, küçük ve orta ölçekli firmalara yeni kredi imkânı tanıması gibi yöntemler izlemiştir. Kredi kullandırılan bankalara 5 yıllık süre tanınmış zamanında ödenmeyen kredilere karşılık olarak ödenen tutar kadar hisse senetlerine el konulacağı şartı konulmuştur.Şirket birleşme veya devi alma	Hazine Bonosu	CNBV krizi yönetimi hususunda görevlendirildiği ve bağımsız bir birim olmanın yanı sıra sınırsız yetkilerle kuşatıldığı, ancak sorunlu varlıkların yönetimi, tasfiye edilecek veya yeniden yapılandırma çalışması ile yapılandırılacak bankaları tespit etmede ve uygulanacak yol ve yöntemlerde de yetkilidir.UCABE toplam sorunlu varlıklar içinde sorunlu varlık payı % 10 ona varan işletmelerin borçlarında yapılandırılma işlemi gerçekleştirmektedir.UBABE borçların yapılandırılması hususunda ve program kapsamında ipoteğe dayalı kullandırılan kredilerin yeniden yapılandırılması küçük şirketlerinde yararlanması sağlanmıştır.
Brezilya	RAET	1987	Merkezi	Sınırsız Süreli	Sorunlu bankaların hisselerinin devralınması yolu ile yönetimlerine el konulması	Devlet alınan karar gereği el koyma yetkisine sahip olduğundan RAET programı kapsamında geçici yönetici atanmış ve özellikle kamu bankalarında faaliyetini sürdüremeyecek durumda olanlara el koyma yetkisi edinmiştir. Özel bankalarda ise güçlü olan banka ile taraflar arasında uzlaşı sağlanarak satışının gerçekleştirilmesi yolu izlenmiştir.	Yeniden Yapılandırma, Banka Satışları ve Kamu Bankalarının Durumlarının Düzeltilmesi, PROER ve PROES kapsamında iyi bankaların kötü bankaları iyi ve kötü varlıklarını ayırt etmeksizin devralması durumunda Merkez Bankası tarafından fon desteği sağlanması ile doğrudan satış,	Satın alan tarafa yeniden yapılandırma kapsamında fonları merkez bankası, kamu şirketleri ve emeklilik fonlarından destek sağlanmış	Aktif ve Pasif varlıklar alınmakta RAET programı kapsamında kamu bankalarının rehabilitesini sağlayarak devlet kontrolüne tekrardan geçmesi sağlanmaya çalışılmıştır. PROER; birleşmeler ve devralmalar hususunda uygulanan sistem, sektörde vergi teşviki ve kredi imkânlarının tanınması ile birleşmelerin hızlı bir şekilde uygulanmaya konulmasını sağlamış ve bu program özel bankalar için uygulanmıştır. PROES; birleşmeler ve devralmalar hususunda uygulanan sistem, sektörde vergi teşviki ve kredi imkânlarının tanınması ile birleşmelerin hızlı bir şekilde uygulanmaya konulmasını sağlamış ve bu program kamu bankalar için uygulanmıştır.
ABD	RTCFDIC	19891933	MerkeziMerkezi Olmayan	75	tasfiyesi olunacak bankaların her varlığının değeri farklı olduğundan istatistiksel yöntemler kullanılarak ve her varlığı bu yöntemler çerçevesinde sınıflara ayırır, düzeltilmiş defter değeri	Maliyet= Mudi Zararı* Zarar Faktörü şeklinde formüle edilmiştir	Uygulamış olduğu çözümleme yöntemleri satın alma ve yüklenme işlemi, mevduat ödemesi, açık banka yardımı, banka satışlarında en iyi teklifi verene satılması (en iyi fiyatı verenle anlaşma ihale),kapalı zarf usulü, doğrudan satış, Anlaşmalı Firmalar, menkul kıymetleştirme, ortaklık kurulması	FDIC satın aldığı bankaların finansmanının bir kısmını kendi yüklenmekte bir kısmını da satın alan taraf olan yeni sahibi tarafından üstlenilmektedir.RTC kongre gelirleri ve diğer bir takım gelirler	FDIC banka tasfiyeleri ile ilgilendiği, FSLIC tasarruf ve kredi kuruluşlarının sorunlu varlıklarının sigorta güvencesi sağlamak, RTC faaliyetleri sonlandırılan tasarruf ve kredi kuruluşlarının tasfiyelerinin sağlanması, söz konusu kuruluşların varlıklarının doğru bir şekilde yönetilmesinin sağlanması ve varlıkların doğru politikalarla satışının gerçekleştirilmesi olarak bilinmektedir.